

Nr 147

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.; given Stockholms slott den 17 april 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

2) förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 405) angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m.;

3) förordning om ändrad lydelse av 6 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.;

4) förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

5) förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 a §§ förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.;

6) förordning om ändrad lydelse av 2 a och 5 a §§ förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost;

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Netzen

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen framlägges förslag angående prissättningen på jordbrukets produkter under 6-årsperioden 1 september 1959—31 augusti 1965. Förslagen grundas på en mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse, i vilken nu gällande prissättningssystem föreslås skola med vissa ändringar och tillägg tillämpas under nämnda 6-årsperiod.

Till utgångspunkt för överenskommelsen har legat bland annat beräkningar av skillnaden mellan industriarbetarnas genomsnittliga årslön i dyrortsgrupperna 2 och 3 samt jordbrukarnas arbetsinkomst för år. Denna inkomst har beräknats på grundval av material ur den jordbruksekonomiska undersökningen på gårdar med i medeltal 15 respektive 25 hektar åker inom slättbygdsområdena. Vidare har till grund för överenskommelsen legat vissa överväganden angående utvecklingen på världsmarknaden samt en undersökning av de producent- och konsumentpriser, som gäller i vissa andra västeuropeiska länder.

De föreslagna ändringarna i gällande prissättningssystem består bland annat däri, att de nuvarande 5- och 6-procentreglerna ersättes av en ny spärregel, i propositionen kallad 3-procentregeln. Denna har utformats så, att den på ett effektivt sätt skall kunna uppväga förändringar i prisnivån på världsmarknaden samt i kostnadsnivån för jordbruksföretagen. Vidare skall en anknytning ske till den allmänna årslöneutvecklingen för industriarbetare i dyrortsgrupperna 2 och 3 för att inkomstnivån inom jordbruket skall följa med i den allmänna inkomstutvecklingen. Denna regel har i propositionen kallats inkomstregeln. Prisskyddet föreslås avvägt så, att den inkomstnivå, som kan uppnås vid början av den nya prissättningsperioden, kan beräknas ge möjlighet att utfylla en del av den inkomstklyfta, som då kan väntas komma att föreligga. Härutöver lämnas jordbrukarna möjlighet att under perioden genom rationaliseringsvinst i de egna företagen utfylla återstoden av inkomstklyftan.

Enligt överenskommelsen skall vid utgången av den nya prissättningsperioden bedömningen av inkomstlikställigheten i jordbruket anpassas till förhållandena i storleksgruppen 20—30 hektar inom slättbygdsområdet. Om jordbrukarinkomsterna i denna storleksgrupp därvid skulle befinnas ligga högre än jämförelseinkomsten, bör denna skillnad utjämnas successivt.

För tillämpning av den s. k. 3-procentregeln skall fortlöpande beräknas en världsmarknadsprisindex och en kostnadsprisindex. När skillnaden mellan dessa båda index under 3 månader i följd överstiger 3 procent eller indexenheter, skall enligt spärregeln införselavgifterna ändras så, att det ovägda medeltalet av jordbruksnämndens producentprisindex för ifrågavarande 3 månader beräknas komma att ändras med hälften av nämnda skillnad, d. v. s. med 1,5 procent eller däröver. Enligt den s. k. inkomstregeln skall den procentuella förändringen av industriarbetarnas årslön — omfattande den avtalsmässiga förändringen av årslönerna för det löpande året samt de statistiskt registrerade merinkomsterna under den senast förflutna 12-månadersperioden — föranleda den justering av införselavgifterna, som erfordras för att möjliggöra en motsvarande procentuell ökning av brukarens årsinkomst i storleksgruppen 10—20 hektar.

I anslutning till de överenskomna grunderna framlägges i propositionen förslag till de mittpriser, prisgränser och införselavgifter, som skall gälla under den nya prissättningsperioden. Såväl mittpriser som prisgränser skall

enligt särskilda regler justeras i samband med de ändringar av införselavgifterna, som kan ske enligt nyss angivna spärregler. Införselavgifterna har bestämts så, att vid de importpriser, som bedömes som mest sannolika vid i ingångsläget rådande marknadsläge, de erforderliga mittpriserna kan uppnås. Vidare föreslås att liksom hittills interna regleringsavgifter på brödsäd, fabrikspotatis, mjölk, grädde och ost samt kött och fläsk skall uttagas. De kompensationsavgifter, som i anledning av den interna avgiftsbelastningen upptages vid import, avses emellertid i olikhet med vad som gäller enligt nuvarande prissättningssystem i fortsättningen skola vara i princip fasta.

Enligt överenskommelsen skall därjämte vid skördeskador 4-procent-regeln i modifierad form tillämpas för 1959 års skörd.

I propositionen framlägges vidare bland annat förslag till grunder för användningen av införsel- och regleringsavgiftsmedel m. m., samt till närmare användning av införselavgiftsmedlen under regleringsåret 1959/60 och till stödet åt odlingen och beredningen av lin och hampa under sagda regleringsår.

Medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under budgetåret 1959/60 beräknas till 101 730 000 kronor, därav 96 000 000 kronor till allmänt mjölkpristillägg, 1 750 000 kronor till stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa, 1 500 000 kronor till fraktbidrag för fodersändningar till Västerbottens och Norrbottens län samt 2 480 000 kronor till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. På grund av reservationer beräknas anslagsbehovet till de prisreglerande åtgärderna till 96 700 000 kronor. De för leveranstillägg för mjölk samt extra mjölkpristillägg i norra Sverige erforderliga medlen föreslås i samband med framläggandet av en proposition angående utformningen av det särskilda stödet åt det mindre jordbruket skola anvisas under ett särskilt anslag. Vidare hemställles om medgivande att även under budgetåret 1959/60 disponera investeringsanslagen till lagring av jordbruksprodukter samt inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för de med anslagen avsedda ändamålen ävensom om bemyndigande att i fortsättningen tillhandahålla föreningen Svensk spannmålshandel vissa statskrediter. Förslag framlägges även om att medlen på det för budgetåret 1958/59 anvisade anslaget till gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer skall tillföras Fonden för främjande av forskning och försöksverksamhet på jordbrukets område.

Vidare framlägges förslag till vissa författningsändringar.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402)
angående reglering av utförseln av vissa levande djur och
jordbruksprodukter m. m.**

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 7 juni 1956 angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

5 §.

Utan hinder — — — gods utföras:

- a) därest varan — — — 8 § tulltaxeförordningen;
- b) med fartyg — — — svensk hamn;
- c) under sådana förhållanden som avses i 77 § första eller femte stycket, 113 §, 115 § eller 153 § tullstadgan;
- d) såsom skeppsproviant — — — erforderlig myckenhet;
- e) av resande — — — under resan;
- f) då godset — — — inom riket.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1959.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 405) angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m.

Härigenom förordnas, att 2 och 5 §§ förordningen den 7 juni 1956 angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m.-skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

För i *bilaga*¹ till denna förordning angivna varor vilka införs till riket och förtullas skall, då tillverkningsavgift utgår på den inhemska stärkelsetillverkningen, upptagas *kompensationsavgift* med belopp som Kungl. Maj:t fastställer.

5 §.

I fråga — — — beträffande införselavgift.

Kompensationsavgift skall i fråga om varje varuparti, som särskilt anmälts till förtullning, påföras i jämna kronor, så att överskjutande öretal bortfaller. Utgår för varuparti även införselavgift, skall vad sålunda stadgats gälla den sammanlagda avgiften.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1959.

¹ Senaste lydelse av bilagan, se SFS 1958: 622.

Förslag
till
förordning om ändrad lydelse av 6 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956
(nr 406) angående mjölkavgift m. m.

Härigenom förordnas, att 6 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 angående mjölkavgift m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

6 §.

För i *bilaga*¹ till denna förordning angivna varor vilka införas till riket och förtullas skall, då mjölkavgift utgår på den inhemska produktionen, upptagas *kompensationsavgift* med belopp som Kungl. Maj:t fastställer.

7 §.

I fråga — — — beträffande införselavgift.

Kompensationsavgift skall i fråga om varje varuparti, som särskilt anmälts till förtullning, påföras i jämna kronor, så att överskjutande öretal bortfaller. Utgår för varuparti även införselavgift, skall vad sålunda stadgats gälla den sammanlagda avgiften.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1959.

¹ Senaste lydelse av bilagan, se SFS 1958: 623.

Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete

Härigenom förordnas, att 2 §, 4 a §, 8—12 §§ och 14 § förordningen den 5 juni 1953 med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

1 mom. För vete och råg, som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor och liknande produkter, skall erläggas viss avgift (*förmalningsavgift*).

Förmalningsavgiften utgår med det belopp, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden bestämmer.

För förmalningsavgiftens — — — svarar tillverkaren.

2 mom. För mjöl och gryn av vete och råg (ur tulltaxenr 11.01 och 11.02) som införes till riket och förtullas skall, då förmalningsavgift utgår på den inhemska tillverkningen, upptagas *kompensationsavgift* med belopp som Kungl. Maj:t fastställer.

4 a §.

I fråga — — — beträffande införselavgift.

Kompensationsavgift skall i fråga om varje varuparti, som särskilt anmälts till förtullning, påföras i jämna kronor, så att överskjutande öretal bortfaller. Utgår för varuparti även införselavgift, skall vad sålunda stadgats gälla den sammanlagda avgiften.

8 §.

Den, som yrkesmässigt mal brödsäd eller som låter mala brödsäd för yrkesmässig verksamhet, skall vara skyldig att till de myckenheter jordbruksnämnden bestämmer däri inmala eller låta inmala vete eller råg av olika slag eller vete eller råg av svenskt eller utländskt ursprung. Dessa myckenheter skola fastställas under beaktande av att framställning i erforderlig omfattning skall kunna ske av olika kvaliteter mjöl av god bakningsduglighet.

Vad i första stycket sägs skall ej gälla vid löneförmalning åt jordbrukare.

9 §.

Den, som till riket inför mjöl av vete eller råg, är pliktig att, medan varan ännu står under tullverkets uppsikt, däri låta blanda mjöl av svenskt vete eller svensk råg i sådan omfattning, att andelen svenskt mjöl kommer att motsvara den inmalning av svensk spannmål, som på grund av förordnande enligt 8 § må vara föreskriven.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 § 1 mom. och 4 a § SFS 1956: 407, beträffande 2 § 2 mom. SFS 1958: 624 och beträffande 10—12 §§ SFS 1954: 303.

10 §.

Det åligger den, som yrkesmässigt mal brödsäd eller som använder vete eller råg för yrkesmässig tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter eller som yrkesmässigt handlar med spannmål, att inom fjorton dagar efter det förordnande enligt 1 § trätt i kraft göra anmälan om rörelsen hos jordbruksnämnden. Därest sådan rörelse påbörjas först efter ikraftträdande av förordnande, skall anmälan som nu sagts göras inom fjorton dagar från det förmalning första gången ägde rum.

Den, som — — — första stycket.

11 §.

Den, som — — — jordbruksnämnden meddelar

dels föra — — — föreskrifter iakttagas;

dels till — — — av brödsäd;

dels till ledning vid fastställande av förmalningsavgift lämna regelbundna deklARATIONER rörande sin användning av vete och råg för tillverkning av mjöl, gryn, flingor och liknande produkter;

dels ock i — — — ovan sagts.

12 §.

Jordbruksnämnden eller dess ombud äger att, för kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav givna föreskrifter, undersöka lokal, vari kvarnrörelse eller tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter av vete eller råg drives, ävensom därtill eller till spannmålshandel hörande lagerlokaler. Nämnden eller dess ombud äger jämväl taga prov av spannmål och produkter därav, som förvaras i sådana lokaler. Rörelseidkare är ej berättigad till ersättning för dylika prov.

14 §.

Bryter någon mot förbud, som stadgats med stöd av 7 §, eller uraktlåter någon att fullgöra med stöd av denna förordning stadgad skyldighet att verkställa eller låta verkställa inmalning eller inblandning, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1959.

Förslag
till
förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 a §§ förordningen den 3 juni
1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.

Härigenom förordnas, att 1, 2 och 4 a §§ förordningen den 3 juni 1955 angående slaktdjursavgift m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

För upprätthållande — — — nedan sägs.

Slaktdjursavgift upptages — — — ur riket.

För hela, halva och fjärdedels slaktkroppar samt styckningsdelar av kött av häst, nötkreatur, svin och får (ur tulltaxenr 02.01, ur tulltaxenr 02.05—02.06) vilka införas till riket och förtullas skall, då slaktdjursavgift utgår på den inhemska produktionen, upptagas *kompensationsavgift* med belopp som Kungl. Maj:t fastställer.

2 §.

Slaktdjursavgiftens belopp fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden. Vid bestämmande av avgiftens storlek skall iakttagas, att avgiften högst må utgöra

vid *slakt*, räknat för hel kropp, för häst och för sådant nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, trettio kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin tjugufem kronor ävensom

vid *utförsel av levande djur* för häst och för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kilogram, trettio kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin tjugufem kronor.

Slaktdjursavgift skall icke utgå för levande djur, vilket landvägen annorledes än å järnväg utföres för gränsbefolkningens räkning eller som utföres under sådana förhållanden, att enligt 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. utförseltillstånd icke erfordras.

Jordbruksnämnden äger — — — finnas skäligen.

¹ Senaste lydelse, se beträffande rubriken och 4 a § SFS 1956:408, beträffande 1 § SFS 1958:625 samt beträffande 2 § SFS 1958:391.

4 a §.

I fråga — — — beträffande införselavgift.

Kompensationsavgift skall i fråga om varje varuparti, som särskilt anmälts till förtullning, påföras i jämna kronor, så att överskjutande öretal bortfaller. Utgår för varuparti även införselavgift, skall vad sålunda stadgats gälla den sammanlagda avgiften.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1959, såvitt avser ändringen i 2 § första stycket, samt i övrigt den 1 september 1959.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 2 a och 5 a §§ förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost

Härigenom förordnas, att 2 a och 5 a §§ förordningen den 10 juli 1947 om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 a §.

För varor av följande slag som införs till riket och förtullas, nämligen mjölk, grädde, ost och ostmassa (tulltaxenr 04.01, 04.02, 04.04) samt beredda fodermedel, som innehålla torrmjölk, med undantag av hundbröd (ur tulltaxenr 23.07) skall, då utjämningsavgift utgår på den inhemska produktionen, upptagas *kompensationsavgift* med belopp som Kungl. Maj:t fastställer.

5 a §.

I fråga — — — beträffande införselavgift.

Kompensationsavgift skall i fråga om varje varuparti, som särskilt anmälts till förtullning, påföras i jämna kronor, så att överskjutande öretal bortfaller. Utgår för varuparti även införselavgift, skall vad sålunda stadgats gälla den sammanlagda avgiften.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1959.

¹ Senaste lydelse, se beträffande rubriken och 5 a § SFS 1956: 409 samt beträffande 2 a § SFS 1958: 626.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÅNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet NETZÉN, frågan om *åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område m. m.* samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1959/60 beräkna till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 173 000 000 kr.

I en den 25 mars 1959 dagtecknad skrivelse har *statens jordbruksnämnd* framlagt förslag till utformning av prissättningssystem för jordbrukets produkter under 6-årsperioden 1 september 1959—31 augusti 1965. Vid nämndens skrivelse har fogats bl. a. promemior, dels med beräkningar för jämförelse mellan jordbrukarnas arbetsinkomster per år vid slättbygdsjordbruk inom storleksgruppen III och IV samt industriarbetarnas årsinkomster inom dyrtorsgrupperna 2 och 3, dels med regler för justering av jordbrukets gränsskydd m. m., dels med allmän översikt av utlandsmarknaderna, dels med översikt över prisgränser och mittpriser m. m. för viktigare jordbruksregleringsvaror. Promemoriorna torde som *bilaga 1—4* få fogas till detta protokoll. Vidare har vid nämndens skrivelse fogats en skrift från Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, angående förslag till prisorter för brödsäd ävensom en tablå angående införselavgifter på jordbruksregleringsområde. Transumt ur en vid föreningens skrift fogad promemoria beträffande prisorter för brödsäd och tablåen torde såsom *bilaga 5* och *6* få bifogas detta protokoll.

I detta sammanhang torde jag vidare få anmäla jordbruksnämndens i anslagsskrivelse den 29 augusti 1958 gjorda framställningar om medgivande att jämväl under budgetåret 1959/60 använda investeringsanslagen till lagring av jordbruksprodukter, till inlösen av inhemskt oljeväxtfrö samt till ytterligare lagring av jordbruksprodukter för de med anslagen avsedda ändamålen.

Jag torde vidare få anmäla en den 12 september 1958 dagtecknad framställning av jordbruksnämnden, i vilken föreslås en särbehandling av de införselavgiftsmedel för fettvaror, som kan komma att inflyta under regleringsåret 1958/59 på så sätt att, därest detta belopp skulle överstiga 25 000 000 kr., vad som därutöver kan inflyta skall, i stället för att användas för den löpande regleringsverksamheten eller eventuellt balanseras över till en kommande prissättningsperiod, tillföras clearingkassan för fettvaror i avräkning å den skuld, i vilken regleringsfonden för socker f. n. häftar till kassan. I skrivelse den 24 mars 1959 har jordbruksnämnden hemställt, att vad som på sådant sätt kan komma att tillföras clearingkassan för fettvaror skall inlevereras till statsverket efter den 30 september 1959.

Likaså torde jag här få till behandling upptaga jordbruksanslagsutredningens den 11 oktober 1958 avgivna betänkande angående bidragsanslag under nionde huvudtiteln, del II, såvitt angår vissa under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisade medel, ävensom de över förevarande del av betänkandet avgivna yttrandena.

Vidare torde jag här få anmäla en den 26 november 1958 dagtecknad framställning av statistiska centralbyrån om, såvitt nu är i fråga, anslag för skördeuppskattningar enligt provytemetoden under budgetåret 1959/60.

I detta sammanhang torde även få behandlas en den 25 mars 1959 dagtecknad skrivelse av jordbruksnämnden angående åtgärder till stöd för odlingen av lin och hampa.

Översikt över de grundläggande besluten om den nuvarande jordbruksregleringen

I sin skrivelse den 25 mars 1959 redogör jordbruksnämnden till en början för de grundläggande besluten om den nuvarande jordbruksregleringen. Därvid anför nämnden i huvudsak följande.

Den nuvarande svenska jordbrukspolitikens grundar sig ytterst på de av 1947 års riksdag antagna allmänna riktlinjerna, vilka bl. a. åsyftar en ekonomisk likställighet mellan jordbruksbefolkningen och därmed jämförbara befolkningsgrupper (prop. 1947: 75; Särsk.U 2; rskr. 424). Principbeslutet om jordbruksregleringen vid 1955 års riksdag (prop. 1955: 198; JoU 39; rskr. 387) avsåg en närmare utformning av systemet för denna reglering av i huvudsak den innebörden, att jordbrukets gränsskydd som regel skall effektueras genom införselavgifter, vilka skall utgå med fasta belopp, så länge priserna ligger mellan vissa närmare bestämda prisgränser. Dessa avgifter skall i andra prislägen eller i händelse av vissa närmare bestämda indexändringar (enligt de s. k. 5- och 6-procentreglerna) kunna sänkas eller höjas. Från prisgränssystemet undantogs vissa varor av mindre vikt (för vilka s. k. fasta avgifter skall tillämpas) ävensom majs och oljekraftfoder, för vilka införselavgiften skall vara fritt rörlig. Det sålunda utformade systemet var avsett närmast för de 3 regleringsåren 1956/57, 1957/58 och 1958/59. Storleken av införselavgifterna och nivån för pris-

gränserna under sagda 3-årsperiod fastställdes vid 1956 års riksdag (prop. 1956: 165 och 174; JoU 30; Bev.U 45; rskr. 316 och 317; beträffande sockerregleringen prop. 1956: 140; JoU 22; Bev.U 32; rskr. 191). De allmänna grunder, som tills vidare skall gälla för det speciella skyddet för odlingen av lin och hampa, antogs vid samma års riksdag i särskild ordning (prop. 1956: 38; JoU 6; rskr. 130).

Vidare erinrar jordbruksnämnden om att genom en rad riksdagsbeslut ändringar i olika avseenden gjorts i de sålunda antagna allmänna grunderna för jordbruksregleringen. Dessa beslut berör nämnden i korthet i det följande, varvid dock bortses från de årliga besluten om statsanslag till jordbruksregleringen och om dispositionen av inflytande införselavgiftsmedel.

Vid 1957 års vårriksdag företogs endast några ändringar i omfattningen av prisstödet för lin och hampa samt en mindre jämkning i prisregleringen för fettvaror (prop. 1957: 147; JoU 31; rskr. 338). — De omfattande skador, som drabbade 1957 års skörd, nödvändiggjorde vissa omdispositioner av medel inom jordbruksregleringens ram. Vid 1957 års höstriksdag medgavs sålunda, att införsel- och tillverkningsavgiftsmedlen för fodermedel för regleringsåret 1957/58 och tidigare år fick användas till stödköp av skadad brödspannmål (prop. 1957: 184; JoU 39; rskr. 391), och anvisades för kontanta skördeskadebidrag bl. a. ett belopp av 15 000 000 kr. av införselavgiftsmedel, som belöper på innevarande regleringsperiod (prop. 1957: 194; JoU 40; rskr. 402).

De åtgärder, som omedelbart påkallades av utlösningen hösten 1957 av den s. k. 5-procentregeln, genomfördes i enlighet med systemets regler i princip automatiskt. (En av utlösningen av denna regel motiverad mindre höjning av prisstödet för lin och hampa medgavs enligt 1958 års statsverksproposition, IX ht, p 38.) Vid 1958 års vårriksdag och den tidigare sessionen av samma års B-riksdag företogs bl. a. vissa av övergången till ny tulltaxa och ny statistisk varuförteckning påkallade jämkningar i gränsdragningen mellan jordbruksregleringsvaror och andra varor och medgavs dessutom, att avgiftsmedel, som internt upptages inom jordbruksregleringen, tills vidare får tagas i anspråk till stöd åt exporten av fodersåd (prop. 1958: 122 och B 11; JoU 24 och B 12; rskr. 285 och B 99). — De aktuella avsättnings-svårigheterna för smör under år 1958 föranledde beslut om särskilda stöd-åtgärder vid årets olika riksdagssessioner. Sedan en statlig prisrabatterring på smör för begränsad tid beslutats på initiativ av 1958 års A-riksdag (JoU 26 och 27; rskr. 287), medgavs genom successiva beslut av B-riksdagen (prop. 1958: B 39 och B 50; JoU B 8 och B 14; rskr. B 80 och B 116) en förlängning av rabatttiden till utgången av innevarande regleringsår. — De allmänna avsättningssvårigheterna på animalieområdet föranledde vid 1958 års B-riksdag vidare vissa icke tidsbegränsade beslut om lokalt differentierade utjämnings- och mjölkavgifter och om höjning av maximeringarna för slaktdjursavgiften. Av samma anledning beslöts då även för tiden till utgången av regleringsåret 1958/59 om införande av full rörlighet även för införselavgifterna på andra fodermedel än majs och oljekraftfoder (prop. 1958: B 39; JoU B 8; rskr. B 80). — Efter utlösning av den s. k. 6-procentregeln hösten 1958 möjliggjordes för återstoden av regleringsåret 1958/59 vissa prisförbättringar till jordbruket genom ett beslut vid höstsessionen av 1958 års B-riksdag, innebärande att införselavgifterna höjdes för kött, ägg och potatis och att medgivande lämnades till ianspråktagande av vissa medel inom jordbruksregleringens ram till prisregleringar för brödsäd och olje-

växter samt mjölk och mejeriprodukter (prop. 1958: B 50; JoU B 14; rskr. B 116).

I propositionen nr 80 till 1959 års riksdag har slutligen vissa förslag framlagts om ett villkorligt medgivande för återstoden av innevarande regleringsår till en marknadsmässig prissättning på smör utan hinder av vad tidigare beslutats i samband med 6-procentregelns utlösning.

Överläggningar med jordbrukets organisationer om prissättningssystemet

Jordbruksnämnden erinrar om att det, då beslut fattades om införande av det nu gällande prissättningssystemet, föreskrevs, att en allmän översyn av systemet skulle äga rum 3 år från ikraftträdandet. Vid denna översyn skulle utredas bl. a., hur jordbruksbefolkningens inkomstläge utvecklats under tillämpningsperioden samt huruvida inkomstlikställighet uppnåtts vid det givna gränsskyddet. Om ändringar i systemet ansågs påkallade, skulle frågan härom underställas riksdagen.

Den nu löpande 3-årsperioden utgår den 31 augusti 1959. Jordbruksnämnden upplyser, att nämnden med anledning härav sedan början av innevarande år haft överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation angående frågan om utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område efter utgången av augusti 1959. Vid överläggningarna har bl. a. behandlats de nyssnämnda spörsmålen om hur jordbruksbefolkningens inkomstläge utvecklats under tiden efter det nya systemets ikraftträdande samt i vad mån inkomstlikställighet uppnåtts. Vidare har behandlats frågan om jämkningar i systemets tekniska utformning och den sannolika prisutvecklingen på världsmarknaden. Under överläggningarna har man även behandlat frågan om den mera långsiktiga målsättningen för de prispolitiska åtgärderna på jordbrukets område.

I anslutning härtill upplyser jordbruksnämnden, att de statistiska och ekonomiska utredningar, som använts som underlag för överläggningarna, utförts av en särskild expertdelegation (förhandlingsberedningen), vars medlemmar varit byråchefen Lars Juréen, statens jordbruksnämnd, ordförande, agronomie licentiaten Clas-Erik Odhner, Landsorganisationen, sekreterare Thord Wallén, Tjänstemännens centralorganisation, filosofie licentiaten Halvdan Åstrand, numera Sveriges jordbrukskasseförbund och agronomie licentiaten Sven Holmström, Jordbrukets utredningsinstitut, varjämte sekreterare Erik Swedborg, Sveriges lantbruksförbund, tjänstgjort som ersättare för Åstrand.

Jordbruksnämnden anför vidare, att nämnden, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, den 19 mars 1959 träffat överenskommande med jordbrukets förhandlingsdelegation om grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter från den 1 september 1959. Avtalsperioden omfattar 6 år, d. v. s. tiden fram till den 1 september 1965. Överenskommelsen har tillstyrkts dels av styrelsen för Sveriges lantbruksför-

bund, dels av styrelsen för Riksförbundet Landsbygdens folk, under förbehåll att den godtages av förbundets extra riksstämman. Denna sammanträdde den 23 mars 1959 och godkände därvid den träffade uppgörelsen. Härvid gjorde stämman följande uttalande.

»RLF:s extra riksförbundsstämma har vid sitt sammanträde i dag i Stockholm beslutat biträda förslaget till överenskommelse rörande prissättnings-systemet för jordbruket från den 1 september 1959.

Stämman förutsätter därvid dels att en proposition om det särskilda stödet till småbruket kommer att framläggas inför riksdagen i samband med propositionen om prissättningssystemet från den 1 september 1959 och dels att effektiva åtgärder från statsmakternas sida vidtages i syfte att underlätta för jordbrukarna att fortsätta rationaliseringen inom näringen. Stämman syftar därvid speciellt på behovet av effektiva regler för komplettering med skog och ökade möjligheter för jordbruket att erhålla krediter på skäligen villkor.

Vidare förutsätter stämman, att bestämmelserna om resandes rätt att avgiftsfritt införa livsmedel får en sådan utformning, att det gränsskydd, som är och blir erforderligt för att fullfölja syftet med den träffade uppgörelsen, icke urholkas.

Stämman uttalar vidare angelägenheten av att statsmakterna igångsätter en utredning syftande till att det särskilda stödet åt småbruket och det mindre jordbruket i övrigt (basjordbruket) anpassas till den målsättning för jordbrukspolitiken, som successivt avses att genomföras efter 6-årsperiodens utgång, och att förslag i detta syfte i god tid förelägges riksdagen.»

Överenskommelsen har därefter vid sammanträde den 24 mars 1959 godkänts av jordbruksnämndens råd.

Innan jordbruksnämnden redovisar innebörden av den träffade överenskommelsen, hänvisar nämnden först såvitt gäller resultatet av övervägandena rörande jordbruksbefolkningens inkomstläge och inkomstlikställigheten till den redogörelse, som lämnas i den vid statsrådsprotokollet fogade bilagan 1. Vidare framhåller nämnden, att i bilaga 3 meddelas vissa uppgifter rörande utvecklingen på världsmarknaden och lämnas — som underlag för en jämförelse med de svenska producent- och konsumentpriserna på jordbruksprodukter — en redogörelse för de producent- och konsumentpriser, som gäller i vissa andra västeuropeiska länder.

Överenskomna allmänna grunder för prisregleringen m. m.

Jordbruksnämnden

Jordbruksnämnden upplyser, att man vid överläggningarna bl. a. haft följande utgångspunkter.

1. Nu tillgängligt material angående jordbrukets inkomstförhållanden vid början av prissättningsperioden 1 september 1956—31 augusti 1959 visar, att det redan vid periodens början förelåg en ej oväsentlig klyfta mellan å ena sidan industriarbetarnas genomsnittliga årsförtjänst i dyrortsgrupperna 2 och 3, samt å andra sidan jordbrukarnas arbetsförtjänst på slättbygds-

gårdar i storleksgrupp III (brukare med i genomsnitt 15 ha åker). Denna klyfta har under den löpande perioden vidgats, bl. a. till följd av att prisutvecklingen i fråga om jordbruksprodukter på världsmarknaden gått i annan riktning än utvecklingen av den allmänna prisnivån inom landet och jordbrukets kostnader. De åtgärder, som vidtagits i samband med utlösningen av de s. k. 5- och 6-procentreglerna, har icke varit tillräckliga för att hindra ökningen av klyftan. En bedömning av den sannolika prisutvecklingen på världsmarknaden ger vidare vid handen, att man beträffande åtskilliga viktiga produkter har att räkna med en nedgång i förhållande till den prisnivå, som rått vid förhandlingstillfället i början av år 1959.

2. Målsättningen för prispolitiken på jordbrukets område under de närmaste åren bör vara att jordbruket under den kommande prissättningsperioden beredes möjlighet att *dels* följa med i den allmänna inkomstutvecklingen och *dels* därjämte, genom att tillgodoföras rationaliseringsvinsten inom den egna näringen, successivt utjämna inkomstklyftan.

3. Den tekniska och ekonomiska utveckling, som skett och sker inom jordbruket, gör det vidare ofrånkomligt att, såsom också förutsattes av 1942 års jordbrukskommitté, frågan om en övergång från storleksgruppen 10—20 ha till storleksgruppen 20—30 ha såsom underlag för prisskyddsbedömningarna måste komma att aktualiseras inom en relativt näraliggande framtid. Detta förhållande har i det följande beaktats.

Jordbruksnämnden anmäler, att nämnden från dessa allmänna utgångspunkter, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, överenskommit med jordbrukets förhandlingsdelegation, att nuvarande prissättningssystem — med de ändringar och tillägg som anges i det följande, skall tillämpas jämväl under tiden 1 september 1959—31 augusti 1965. Ändringarna innebär bl. a., att de nuvarande s. k. 5- och 6-procentreglerna ersättes av en ny spärregel. Denna skall utformas så, att den på ett effektivt sätt kan motverka förändringar i prisnivån på världsmarknaden även som i kostnadsnivån för jordbruksföretagen. Vidare skall en anknytning ske till den allmänna årslöneutvecklingen för industriarbetare i dyrortsgrupperna 2 och 3 i syfte att trygga, att inkomstnivån inom jordbruket skall följa med i den allmänna inkomstutvecklingen. Prisskyddet skall avvägas så, att den inkomstnivå, som kan uppnås vid början av den nya prissättningsperioden, kan beräknas ge möjlighet att utfylla en del av den inkomstklyfta, som då kan väntas komma att föreligga. Härutöver lämnas jordbrukarna möjlighet att under perioden genom rationaliseringsvinsten i de egna företagen utfylla återstoden av inkomstklyftan.

Jordbruksnämnden anför, att man vid övervägandena rörande inkomstklyftans storlek till utgångspunkt har tagit de beräkningar, som i förhandlingsberedningens promemoria (bilaga 1) redovisats angående den vid årsskiftet 1958/59 föreliggande skillnaden mellan industriarbetarnas genomsnittliga årslön i de 2 lägsta dyrortsgrupperna samt jordbrukarnas årsarbetsinkomst, beräknad med utgångspunkt från material ur den jordbruks-

ekonomiska undersökningen på gårdar med i medeltal 15 resp. 25 ha åker inom slättbygdsområdena. Denna skillnad har av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation uppskattats till ca 2 500 resp. 850 kr.

Jordbruksnämnden framhåller att, om den på dylikt sätt beräknade inkomstskillnaden vid årsskiftet 1958/59 skall användas vid mätning av den inkomstklyfta, som kan väntas föreligga vid den nya periodens början, vissa justeringar till en början måste göras i densamma med hänsyn till den inverkan höjningar av kostnaderna för annan arbetskraft i jordbruket än brukarens egen samt sannolik löneglidning inom industrien kan antagas komma att få. Vidare bör vid en dylik inkomstjämförelse beaktas den standardhöjning, som arbetstidsförkortningen under år 1958 och innevarande år ävensom den år 1960 inträdande ytterligare arbetstidsförkortningen inom industrien medför. Vid en beräkning av storleken av den inkomstklyfta, som kan tänkas komma att föreligga vid utgången av nu löpande prissättningsperiod, måste vidare beaktas den effekt, som prisfallstendenserna på världsmarknaden kan väntas få på prisutvecklingen för jordbruksprodukter på den inhemska marknaden.

Vid ett övervägande av dessa olika förhållanden ävensom åtskilliga inom förhandlingsberedningen ej behandlade faktorer, som kan tänkas påverka en beräkning av inkomstklyftan i den ena eller den andra riktningen, har jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation — med beaktande av de svårigheter att göra mera exakta bedömningar, som föreligger i fråga om flera av de diskuterade faktorerna — enats om att man som ett ungefärligt uttryck för den inkomstklyfta, som bör beräknas kunna bli utfylld under nästa prissättningsperiod, skall taga ett belopp av 3 600 kr. Därvid har då såsom nyss nämnts beaktats även den standardhöjning, som arbetstidsförkortningen år 1960 kommer att innebära för industriarbetarna. Det har vidare förutsatts, att arbetstiden i jordbruket *på lång sikt* bör kunna förkortas i samma takt som arbetstiden inom industrien och att man sålunda vid fortsatta jämförelser skall utgå från de faktiska årslönerna inom resp. jämförelsegrupper.

Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har enats om att man av denna inkomstklyfta vid prissättningsperiodens början bör genom justering av importskyddsnivån utjämna ca 1 100 kr., medan rationaliseringsvinsten inom jordbruket får utnyttjas för att successivt under perioden utjämna återstoden.

Vid utgången av nu ifrågavarande prissättningsperiod skall enligt överenskommelsen bedömningen av inkomstlikställigheten i jordbruket anpassas till förhållandena i storleksgruppen IV (25 ha) inom slättbygdsområdet. Skulle därvid jordbrukarinkomsterna i sagda storleksgrupp befinnas ligga högre än jämförelseinkomsten, bör denna skillnad endast utjämnas successivt.

Jordbruksnämnden anför, att priserna på jordbrukets produkter kommer att röra sig fritt inom de prisgränser, som enligt avtalet mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation skall gälla från den 1 september

1959. Jordbruket bör emellertid ha ett särskilt skydd, om kostnaderna för produktionen väsentligt höjes eller priserna på utlandsmarknaderna visar en påtagligt sjunkande tendens. Å andra sida bör konsumenterna erhålla ett liknande skydd i det fall utlandspriserna skulle komma att förete en väsentlig stegring eller kostnaderna i jordbruket undergår en påtaglig sänkning. De spärregler, som finnes i bestämmelserna för nu löpande prissättningsperiod, kan enligt nämnden och förhandlingsdelegationen ej anses ge den effekt, som här åsyftas. Dessa regler bör därför för den kommande perioden utbytas mot en på annat sätt konstruerad spärregel, som innefattar hänsynstagande till såväl kostnadsutvecklingen inom det svenska jordbruket som prisutvecklingen på utlandsmarknaderna.

Såsom kostnader betraktas enligt överenskommelsen i detta sammanhang icke endast kontanta utlägg för jordbruksdriften (inklusive underhållskostnader) utan även normala avskrivningar av byggnader och maskiner m. m. samt räntekostnader för lånat kapital. Dessa poster omfattar i stort sett hälften av de totala kostnaderna i jordbruksdriften vid jordbruk i storleksgrupperna 10—20 och 20—30 ha. Kostnadsindex skall däremot icke omfatta ränta å eget kapital och icke heller arbetskostnader (varmed avses såväl ersättningen för brukarnas och familjemedlemmarnas arbete som kostnaderna för lejd arbetskraft).

Förändringarna i världsmarknadspriserna skall enligt överenskommelsen mätas med ett världsmarknadsprisindex. Detta skall omfatta de för den svenska jordbruksproduktionen viktigaste av de varor, som går i internationell handel, och baseras på de tongivande utländska noteringarna. Eftersom importavgifternas storlek inte påverkas av förändringarna i världsmarknadspriserna och detsamma för vissa jordbruksprodukter gäller för prissättningen i dess helhet (viktigast är härvidlag konsumtionsmjölk), blir de av förändringar i världsmarknadsprisnivån orsakade svängningarna i den inhemska prisnivån endast omkring hälften så stora.

För utformningen av kostnads- och världsmarknadsprisindex lämnar jordbruksnämnden en närmare redogörelse i den härvid fogade bilaga 2.

Den till prisavtalet fogade spärregeln innebär, anför jordbruksnämnden, att importavgifterna skall korrigeras, när skillnaden mellan förändringar i världsmarknadsprisindex och kostnadsprisindex under 3 månader i följd överstiger 3 procent, räknat från de världsmarknadspriser och de priser för jordbrukets förnödenheter m. m., som vid ingåendet av överenskommelsen beräknats komma att gälla den 1 september 1959, eller som gällde vid närmast föregående justeringstillfälle.

Som bas (index = 100) skall i kostnadsindex användas de genomsnittliga priser och prisindextal, som förelegat under 1:a kvartalet 1959. I utlandsprisindex skall som baspriser tagas de priser på utlandsmarknaderna, som vid förhandlingarna våren 1959 förutsatts skola föreligga den 1 september 1959.

När skillnaden mellan kostnadsprisindex och utlandsprisindex under 3 månader i följd har överstigit 3 procent (i detta fall = indexenheter), skall

importavgifterna ändras på sådant sätt, att det ovägda medeltalet av jordbruksnämndens producentprisindex för ifrågavarande 3 månader beräknas komma att ändras med hälften av förenämnda skillnad, d. v. s. med 1,5 procent eller däröver. Skulle t. ex. skillnaden under de 3 ifrågavarande månaderna uppgå till resp. 3,5, 4,0 och 4,5 indexenheter, skall justeringar av importavgifterna utföras så, att nominella producentprisindex kan förutsättas ändras med $\left(\frac{3,5 + 4,0 + 4,5}{3 \times 2} =\right)$ 2 procent. Vid förnyad utlösning av regeln skall man utgå ifrån läget vid den 3-månadersperiod, som man lade till grund vid föregående justering. Det ovägda medeltalet för var och en av kostnads- och utlandsprisindex för sagda period skall därvid utgöra ny bas (sätts = 100).

Vid sidan av den nu nämnda spärregeln, avseende skydd mot förändringar i kostnadsnivån och i prisnivån på jordbruksprodukter på världsmarknaden, skall som tidigare nämnts i systemet ingå även en regel om justering av gränsskyddet med hänsyn till löneutvecklingen för industriarbetare. Denna justering skall, på sätt närmare anges i den härvid fogade bilagan 2, göras så, att den procentuella förändringen av årslönen — omfattande dels den avtalsmässiga förändringen av industriarbetarnas årslöner för det löpande året, dels de statistiskt registrerade merinkomsterna (»löneglidningarna») under den senast förflutna 12-månadersperioden — skall föranleda den justering av importavgifterna, som erfordras för att möjliggöra en motsvarande procentuell ökning av brukarens årsinkomst (= jämförelseinkomsten för grupp III enligt den härvid fogade bilaga 1).

Till utgångspunkt vid de justeringar av importavgifterna, som nämnts i de 2 närmast föregående styckena, skall tagas en för alla varor lika stor procentuell förändring av avgifterna. Emellertid bör det finnas möjlighet att — efter överläggningar med jordbrukets organisationer — göra sådana avvikelser från denna regel, som kan anses motiverade av marknadsmässiga förhållanden eller som — beträffande mindre betydelsefulla varor — kan vara motiverade med hänsyn till önskemålet att göra justeringen ur administrativ synpunkt så enkel som möjligt.

Priset på konsumtionsmjölk skall enligt överenskommelsen hållas under en övre gräns, vilken skall vara oförändrad mellan justeringstillfällena men vid dessa tillfällen, med beaktande av de synpunkter, som angivits i föregående stycke, ändras så att den följer den genomsnittliga procentuella förändring av prisnivån för övriga produkter, som justeringarna av importavgifterna medför. Ändringen skall ligga inom ramen för den avsedda totala effekten av justeringarna.

När sådana ändringar av importavgifterna, som verkställas på grund av förändringar i kostnadsindex och/eller i lönenivån för industriarbetare, räknade i procent av den rådande mittprisnivån, genomsnittligt överstiger 3 procent, räknat från utgångsläget eller från närmast föregående justering

av mittpriser och prisgränser, skall mittpriserna ändras med samma belopp som det, med vilket importavgifterna för de olika varorna höjts eller sänkts på grund av nyssnämnda förändringar, och prisgränserna ändras med samma procentsats som mittpriserna.

De viktigare av de ändringar av importavgifter och mittpriser m. m., som överenskommits vid förhandlingarna mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation i syfte att få till stånd den avsedda utfyllnaden av inkomstklyftan vid den nya periodens ingång, redovisar nämnden i följande tablå.

	Nuvarande import- avgifter, öre/kg	Importav- gift från 1/9 1959, öre/kg	Ursprung- ligt mittpris 1/9 1956, öre/kg	Mittpris från 1/9 1959, öre/kg	Prisgränser från 1/9 1959, öre/kg
Vete	19,35	13	42	43	38—48
Råg	19,35	13	38	39	34—44
Socker	32,50	34,25	90	88,25	79,25—97,25
Matpotatis	17,78	18	29,50	32,50	27,50—37,50
Ägg	178	88	390	393	³ 382—472 ⁴ 337—417
Fläsk	² 109	² 136	415	406	357—455

¹ Efter höjning med 2 öre/kg för vete, råg och potatis och med 10 öre/kg för ägg i samband med 6-procentregelns utlösning. Den nuvarande avgiften för matpotatis är det ovägda medeltalet av avgifterna under perioderna 16/1—30/6 och 1/7—15/1. Från 1/9 1959 gäller avgiften hela året.

² Inklusive kompensationsavgift av 21 öre/kg.

³ Perioden 1/8—30/11.

⁴ Perioden 1/12—31/7.

Vidare höjes enligt överenskommelsen priset på konsumtionsmjölk med i genomsnitt 1 öre per l från den 1 september 1959 och gränsskyddet för fjäderfäkött från 21 till 25 procent.

I anslutning till den sålunda lämnade redogörelsen för huvuddragen av förhandlingsresultatet berör jordbruksnämnden — innan den ingår på frågorna om ändringar i systemets utformning, om avvägningen av prisgränser och importskydd för olika varuslag samt om utformningen i detalj av regleringsåtgärderna beträffande de olika varuslagen — vissa frågor av mera allmän karaktär. En av dessa gäller den inverkan, som strävandena till vidgat internationellt handelspolitiskt samarbete kan få på utformningen av prissättningssystemet, därest dessa strävanden skulle leda till resultat. Nämnden uppger sig härvid särskilt tänka på planerna att skapa en gemensam nordisk marknad ävensom på planerna att bilda ett europeiskt frihandelsområde. Förstnämnda fråga, framhåller nämnden, berördes redan i propositionerna 1955: 198 och 1956: 165. I sistnämnda proposition erinrades om att strävandena att skapa en gemensam nordisk marknad ännu icke medfört resultat av sådan art, att de kunde beaktas i då föreva-

rande sammanhang. Kungl. Maj:t och riksdagen borde emellertid utan hinder av de beslutade riktlinjerna framdeles kunna vidtaga de åtgärder, som påkallades, då ett nordiskt samgående på jordbruksområdet kunde bli aktuellt.

Jordbruksnämnden anför att — eftersom överläggningarna om att bilda en gemensam nordisk marknad, innefattande jämväl en ökad samhandel inom jordbruksområdet, ännu icke framskridit så långt, att det är möjligt att bedöma, om eller när en dylik marknad kommer till stånd eller vad dennas tillkomst skulle få för konsekvenser för den svenska jordbruksnäringen — nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation icke vid utformningen av den nu föreliggande överenskommelsen ansett sig kunna taga hänsyn till dessa planer. Än mindre har det varit möjligt att i detta sammanhang beakta, vad tillkomsten av ett europeiskt frihandelsområde kan få för inverkan på den svenska jordbruksregleringen. Kungl. Maj:t och riksdagen bör emellertid, anför nämnden, utan hinder av vad som nu kan komma att beslutas angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter efter utgången av augusti 1959, under den nya prissättningsperioden kunna vidtaga de åtgärder, som påkallas, därest planerna på att bilda en gemensam nordisk marknad eller ett europeiskt frihandelsområde blir förverkligade. Nämnden och förhandlingsdelegationen har emellertid vid ingåendet av den nu träffade överenskommelsen förutsatt, att det då från statsmakternas sida även kommer att vidtagas sådana åtgärder, som erfordras för att hindra att möjligheterna till den successiva utfyllnad av inkomstklyftan mellan jordbruket och andra yrkesgrupper, vilken är en av grundtankarna i den nu träffade överenskommelsen, skall förminska genom de åtaganden på det internationella planet, som Sverige i så fall kan komma att ikläda sig. Därest beslut skulle komma att fattas om sådant vidgat handelspolitiskt samarbete med andra länder, som nyss nämnts, anser nämnden det därför böra ankomma på nämnden att efter överläggningar med förhandlingsdelegationen framlägga förslag till de åtgärder, som i så fall kan anses påkallade med hänsyn till syftet med den nu träffade överenskommelsen. Detsamma bör enligt nämnden gälla om de förutsättningar för utrikeshandeln, från vilka nämnden och förhandlingsdelegationen i övrigt utgått, skulle ändras så väsentligt, att syftet med överenskommelsen på grund därav ej kan förverkligas.

Vidare erinrar jordbruksnämnden om att i propositionen 1955: 198 uttalades, att en översyn av prissättningssystemet, förutom vid utgången av den då beslutade 3-årsperioden 1956/59, kunde bli nödvändig vid mera betydande förändringar i växelkurserna. Samma förbehåll torde enligt nämnden böra göras även såvitt gäller den nu föreslagna perioden.

I anslutning till vad i överenskommelsen sagts om att bedömningen av inkomstlikställigheten i jordbruket vid utgången av nästa period skall anpassas till förhållandena i storleksgruppen IV (25 ha) i slättbygderna, framhåller jordbruksnämnden, att det självfallet är i hög grad angeläget, att strävandena att särskilt i slättbygderna åstadkomma en storleksrationali-

sering i riktning mot nämnda storleksgrupp icke bromsas genom åtgärder från det allmännas sida utan tvärtom underlättas. Önskemålet att underlätta en på sagda storleksgrupp inriktad strukturförändring synes enligt nämnden sålunda bl. a. böra beaktas vid tillämpningen av jordförvärvslagstiftningen. Även där sagda lagstiftning ej lägger hinder i vägen har, framhåller nämnden, erfarenheten visat, att önskvärda storleksrationaliseringar ej sällan hindras av brist på medel för förvärvens genomförande. Enligt nämndens uppfattning är det därför också angeläget, att man från det allmännas sida söker tillse, att jordbruket skall kunna tillföras de medel, som behöves för att möjliggöra en fortsatt rationalisering. I den mån det ej skulle visa sig möjligt att via den allmänna kreditmarknaden nå det önskade målet, torde frågan om att skapa ökade möjligheter till statliga lån för sådana ändamål, som här avses, böra övervägas. Nämnden uppger sig överväga att återkomma till denna fråga i särskild framställning.

Jordbruksnämnden erinrar även om att i propositionen 1959: 80 föreslagits, att Svenska mejeriernas riksförening skall medges rätt att utan hinder av den bindning, som beslutats i samband med 6-procentregelns utlösning, under återstoden av innevarande regleringsår sätta riksnotereringen för smör efter marknadsmässiga grunder. För att jordbruket härigenom icke skall tillföras medel utöver vad som förutsattes i den hösten 1958 träffade prisöverenskommelsen föreslås vidare i propositionen, att den merinkomst, som härvid kan inflyta utöver det hösten 1958 överenskomna beloppet på 16 500 000 kr., icke skall tillföras jordbruket under nämnda period. Merinkomsten föreslås i stället skola uppsamlas för att i enlighet med bestämmelser, som Kungl. Maj:t och riksdag senare kan komma att meddela, kunna disponeras i samband med prisregleringen under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för denna period kan komma att fattas angående prisregleringen på jordbrukets produkter. Merinkomsten bör därvid komma konsumenterna till godo genom att den avräknas antingen genom en prissänkning, som svarar mot ifrågavarande belopp, eller genom en motsvarande minskning av eventuellt överenskomna prishöjningar.

Bl. a. med hänsyn till att det ännu icke är möjligt att med någon större säkerhet avgöra, hur stort belopp som på så sätt kan komma att uppsamlas, har jordbruksnämnden icke ansett det lämpligt, att man redan innevarande vår — i samband med att beslut fattas om de justeringar av importavgifter m. m., som skall företagas den 1 september 1959 — fattar beslut om det sätt, på vilket här ifrågavarande merinkomst skall komma konsumenterna till godo. Enligt nämndens uppfattning bör i stället med avgörandet av denna fråga anstå till den justering, som enligt det föreslagna systemet skall vidtagas i början av år 1960, då resultatet av 1960 års avtalsuppgörelser kan överblickas.

Jordbruksnämnden framhåller slutligen, att nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation med hänsyn till att det upplysts, att en proposition om det särskilda stödet till småbruket kommer att framläggas vid årets riksdag, vid överläggningarna icke har behandlat denna fråga.

Departementschefen

Den nuvarande svenska jordbrukspolitiken grundar sig ytterst på vissa av 1947 års riksdag antagna allmänna riktlinjer avseende allmänt prisstöd åt jordbruket, statligt stöd åt rationaliseringsverksamheten inom jordbruket samt särskilt stöd åt innehavare av mindre jordbruk (prop. 1947:75; Särsk. U 2; rskr. 424). Den närmare utformningen av nu gällande system för det allmänna prisstödet åt jordbruket har fastställts av 1955 och 1956 års riksdagar och avser perioden 1 september 1956—31 augusti 1959 (prop. 1955:198; JoU 39; rskr. 387; prop. 1956:165; JoU 30; rskr. 316). Stödet lämnas i princip genom en vid periodens början för varje jordbruksprodukt fastställd införselavgift, vilken sedan inte ändras, så länge inlandspriset på produkten ligger inom vissa gränser, kallade den övre och den nedre prisgränsen. Inom prisgränserna avses sålunda den inländska prisutvecklingen ganska omedelbart skola vara beroende av den utländska. Om ett prisfall på den utländska marknaden blir så kraftigt, att inlandspriset sjunker under den nedre prisgränsen, skall särskilda åtgärder, såsom höjning av införselavgiften eller kvantitativ importreglering, vidtagas för att hindra ett ytterligare prisfall inom landet. I princip bör införselavgifterna inte höjas utöver 25 procent av importpriset. Om å andra sidan priset på en produkt överstiger den övre prisgränsen, skall — för att hindra en ytterligare prisstegring — även i detta fall vidtagas särskilda åtgärder, såsom stegvis minskning av införselavgiften, kvantitativ exportreglering eller exportavgifter.

Gällande prisregleringssystem är även försett med särskilda spärregler för att skydda såväl producenter som konsumenter av jordbruksprodukter mot verkningarna av större ändringar i penningvärdet eller långsiktigare förskjutningar i prisnivån. Enligt den s. k. 5-procentregeln skall sålunda införselavgifter och prisgränser justeras med hänsyn till förändringar i penningvärdet. Som skydd mot att inlandspriserna mera långvarigt tenderar att genomsnittligt ligga vid en nivå, som skiljer sig väsentligt från den genomsnittliga mittprisnivån, utan att därför priserna på de enskilda varorna ligger utanför prisgränserna, har vidare avsetts den s. k. 6-procentregeln. När denna regel träder i tillämpning, skall införselavgifterna i den mån så är möjligt justeras på sådant sätt, att producentpriserna återföres till mittprisnivåerna.

Med utgångspunkt från då tillgängligt material angående jordbrukets inkomstförhållanden m. m. fastställdes våren 1956 prisgränserna för nuvarande prissättningsperiod så, att mittpriserna mellan prisgränserna i utgångsläget den 1 september 1956 skulle ge arbetskraften vid rationellt skötta slätthygsgårdar i storleksgruppen 10—20 hektar (basjordbruken) en arbetsinkomst, som var likvärdig med den genomsnittliga årsinkomsten för industriarbetare och liknande i dyrortsgrupperna 2 och 3. I enlighet med 1955 års riksdags principbeslut utgör spännvidden mellan prisgränserna i allmänhet 20—30 procent av mittpriserna. Införselavgifterna bestämdes

så, att vid de importpriser, som bedömdes som mest sannolika vid i ingångsläget rådande marknadsläge, mittpriserna borde uppnås. Endast i undantagsfall upptogs införselavgifterna till högre belopp än 25 procent av importpriserna. Från prisgränssystemet undantogs vissa varor av mindre vikt ävensom majs och oljekraftfoder, för vilka införselavgifterna skall vara rörliga. Sedermera har rörliga införselavgifter införts även för andra fodermedel.

Inflytande införselavgiftsmedel skall inom en av riksdagen angiven normalram användas för regleringsändamål på jordbruksområdet. Efter förslag av statens jordbruksnämnd skall Kungl. Maj:t årligen till riksdagen avge beräkning och dispositionsförslag rörande införselavgifterna ävensom redovisa utfallet för tilläandalupet år och lämna en reviderad beräkning för det löpande året.

Enligt 1955 års riksdags principbeslut skall en särskild översyn av prissättningssystemet vidtagas vid mera betydande förändringar i växelkurserna och en allmän översyn av systemet äga rum 3 år efter ikraftträdandet, d. v. s. före den 1 september 1959. Vid denna översyn skall bland annat utredas, hur jordbruksbefolkningens inkomstläge utvecklats under tillämpningsperioden samt huruvida inkomstlikställighet uppnåtts vid det givna gränsskyddet. Om ändringar i systemet anses påkallade, skall frågan här om underställas riksdagen. Några närmare regler för översynen har inte uppställts av riksdagen.

I anledning av vad riksdagen sålunda beslutat har jordbruksnämnden förelagt en allmän översyn av prissättningssystemet och i anslutning härtill överlagt med jordbrukets förhandlingsdelegation angående frågan om utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område efter utgången av augusti 1959. Vid de därvid företagna utredningarna har med hjälp av nu tillgängligt material beräknats, att jordbruksbefolkningens i 1956 års riksdagsbeslut åsyftade inkomstlikställighet med industriarbetarna vid det givna gränsskyddet inte uppnåddes vid innevarande prissättningsperiods början och att den inkomstklyfta, som då förelåg, hittills under perioden vidgats och ytterligare beräknas öka intill hösten 1959. Denna utveckling har orsakats bland annat av att priserna på jordbruksprodukter på världsmarknaden rört sig i annan riktning än såväl den allmänna prisnivån inom landet som jordbrukets kostnader. Nämnden och förhandlingsdelegationen har varit ense om att de s. k. 5- och 6-procentreglerna inte kunnat vid en dylik utveckling hindra ökningen av inkomstklyftan. Vid överläggningarna har även nåtts enighet om att målsättningen för prispolitiken på jordbrukets område bör vara, att jordbruket under den kommande prissättningsperioden skall beredas möjlighet att dels följa med i den allmänna inkomstutvecklingen, dels successivt utjämna inkomstklyftan genom att tillgodoföras rationaliseringsvinsten inom den egna näringen. Man har vidare i utgångsläget konstaterat, att den tekniska och ekonomiska utveckling, som skett och sker inom jordbruket, gör det ofrånkomligt att — såsom också förutsattes av 1942 års jordbrukskommitté — frågan om en

övergång från storleksgruppen 10—20 hektar till storleksgruppen 20—30 hektar såsom underlag för prisskyddsbedömningarna måste komma att aktualiseras inom en förhållandevis näraliggande framtid.

Det synes inte vara påkallat att här redovisa någon detaljgranskning av vare sig det statistiska material om inkomstutvecklingen inom jordbruket, som framlagts vid förhandlingarna mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, eller de bedömningar, som föreligger i fråga om flera av de diskuterade faktorer, som kan tänkas påverka inkomstklyftan i den ena eller andra riktningen. Materialet finnes utförligt redovisat i den promemoria, vilken som bilaga 1 fogats till detta protokoll och till vilken jag torde få hänvisa. Jag vill emellertid erinra om att man nu liksom vid tidigare beräkningstillfällen mött många statistiska svårigheter och att beräkningarna och bedömningarna på grund av felmarginalerna i det statistiska grundmaterialet icke har kunnat göras helt exakta eller invändningsfria. Oavsett detta finner jag mig böra godtaga den för de närmaste åren angivna målsättningen för prispolitiken på jordbrukets område. Jag anser mig ävenledes böra biträda den föreslagna övergången till storleksgruppen 20—30 hektar som underlag för prisskyddsbedömningarna vid utgången av nu ifrågavarande prissättningsperiod.

Från dessa allmänna utgångspunkter finner jag mig böra i huvudsak tillstyrka den mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen. Nuvarande prissättningssystem bör sålunda med de ändringar och tillägg, som anges i det följande, utsträckas att gälla jämväl under tiden 1 september 1959—31 augusti 1965. De allmänna ändringarna och tilläggen till prissättningssystemet innebär i huvudsak följande. De nuvarande s. k. 5- och 6-procentreglerna ersättes av en spärrregel, som på ett effektivt sätt skall motverka förändringar i prisnivån på världsmarknaden samt i kostnadsnivån för jordbruksföretagen. Vidare införes i systemet en ny regel om justering av gränsskyddet med hänsyn till den allmänna årslöneutvecklingen för industriarbetare i dyrtorsgrupperna 2 och 3 i syfte att trygga, att inkomstnivån inom jordbruket skall följa med i den allmänna inkomstutvecklingen. I anslutning till den förut angivna målsättningen för jordbruksprispolitiken har dessutom prisskyddet vid ingången till den nya perioden avvägts så, att den inkomstnivå, som då kan uppnås, kan beräknas ge möjlighet att utfylla den del av inkomstklyftan, som beräknas icke kunna bli utfylld genom den successiva rationaliseringsvinsten inom jordbruket under perioden. I fråga om de ändringar av mittpriser och införselavgifter m. m. vid periodens början, som i anledning härav överenskommits, torde jag få hänvisa till jordbruksnämndens i det föregående återgivna sammanfattning samt till de följande redogörelserna för olika varugrupper.

Av vad jag redan förut anfört framgår, att vid utgången av prissättningsperioden 1959/60—1964/65 bedömningen av inkomstlikställigheten i jordbruket skall anpassas till förhållandena i storleksgruppen 20—30 hektar (25 hektar) inom slättbygdsområdet. Om jordbrukarinkomsterna i denna

storleksgrupp därvid skulle befinnas ligga högre än jämförelseinkomsten, bör denna skillnad i enlighet med överenskommelsen utjämnas successivt. En översyn av prissättningssystemet, utöver vad som nu angivits, kan emellertid under perioden bli nödvändig vid mera betydande förändringar i växelkurserna.

De inländska priserna på jordbrukets produkter skall under den nya prissättningsperioden liksom under den nuvarande fritt röra sig inom de prisgränser, som gäller vid varje tidpunkt under perioden. Prisgränserna liksom mittpriserna och införselavgifterna skall under perioden kunna ändras vid utlösning av förut nämnda spärregler.

Såsom förut anförts ingår i överenskommelsen, att de nuvarande s. k. 5- och 6-procentreglerna skall ersättas med en ny regel, här kallad 3-procentregeln. Innebörden av denna regel är, att jordbruket erhåller ett särskilt skydd, om priserna på världsmarknaden visar en påtagligt sjunkande tendens eller kostnaderna för produktionen väsentligt höjes. Samtidigt erhåller konsumenterna ett liknande skydd, om världsmarknadspriserna skulle stiga väsentligt eller kostnaderna i jordbruket skulle sänkas påtagligt. Beträffande den närmare utformningen av denna s. k. 3-procentregel torde jag få hänvisa till jordbruksnämndens redogörelse härför i den som bilaga 2 till detta protokoll intagna promemorian. Vad däri föreslagits beträffande utformningen av regeln samt av i denna ingående index ävensom beträffande handhavandet av beräkningarna och översynen av dessa synes enligt min mening utgöra en godtagbar lösning av föreliggande problem. I detta sammanhang torde endast den huvudsakliga innebörden av nämnda regel böra återges.

I regeln ingår 2 index, kostnadsindex (K-index) och världsmarknadsprisindex (Vm-index). Kostnadsindex avser att belysa den prismässiga utvecklingen på jordbrukets kostnadssida. Som kostnader räknas inte bara kontanta utlägg för jordbruksdriften utan även normala avskrivningar av byggnader och maskiner m. m. samt räntekostnader för lånat kapital. Dessa poster omfattar i stort sett hälften av de totala kostnaderna i jordbruksdriften vid jordbruk i storleksgrupperna 10—20 och 20—30 hektar åker. I kostnadsindex ingår däremot inte ränta å eget kapital och inte heller arbetskostnader, varmed avses såväl ersättningen för brukarens och familjemedlemarnas arbete som kostnaderna för lejd arbetskraft.

Världsmarknadsprisindex omfattar de för den svenska jordbruksproduktionen viktigaste varor, som går i internationell handel, och baseras på de tongivande utländska noteringarna. Eftersom förändringarna i världsmarknadspriserna inte påverkar storleken av införselavgifterna och för vissa jordbruksprodukter, varav konsumtionsmjölken är viktigast, ej heller den övriga delen av priset blir svängningarna i den inhemska prisnivån endast omkring hälften så stora som förändringarna i världsmarknadsprisnivån.

I kostnadsindex skall som bas i utgångsläget (index = 100) användas de genomsnittliga priser och prisindextal, som förelegat under första kvar-

talet 1959 och som väntas bli bestående till den 1 september 1959. I världsmarknadsprisindex skall som bas tagas de priser på utlandsmarknaderna, som vid de nu förda förhandlingarna förutsatts skola föreligga den 1 september 1959.

När skillnaden mellan kostnadsindex och världsmarknadsprisindex under 3 månader i följd överstigit 3 procent (= indexenheter), skall införselavgifterna ändras så, att det ovägda medeltalet av jordbruksnämndens nominella producentprisindex för ifrågavarande 3 månader kan förutsättas komma att ändras med hälften av förenämnda skillnad, d. v. s. med 1,5 procent eller mera. Vid förnyad utlösning av 3-procentregeln skall man utgå från läget under den 3-månadersperiod, som lades till grund för närmast föregående justering. Det ovägda medeltalet för var och en av kostnads- och världsmarknadsindex för denna period skall därvid utgöra ny bas, d. v. s. sättas lika med 100.

Som förut nämnts skall i systemet ingå en ny regel om årsvis justering av prisskyddet med hänsyn till löneutvecklingen för industriarbetare i ortsgrupperna 2 och 3, här kallad inkomstregeln. Enligt denna regel skall den procentuella förändringen av industriarbetarnas årslön föranleda den ändring av införselavgifterna, som erfordras för att möjliggöra en motsvarande procentuell ökning av brukarens årsinkomst, varvid den s. k. jämförelseinkomsten räknas på storleksgruppen 10—20 hektar. Förändringen i industriarbetarnas årslön skall därvid omfatta dels den avtalsmässiga förändringen för det löpande året, dels de statistiskt registrerade merinkomsterna — »löneglidningarna» — under den senast förflutna 12-månadersperioden. Beträffande den närmare utformningen av denna s. k. inkomstregel torde jag få hänvisa till jordbruksnämndens redogörelse härför i den som bilaga 2 till detta protokoll intagna promemorian. Vad däri föreslagits beträffande ifrågavarande regel synes mig böra godtagas.

I den nu träffade överenskommelsen ingår även vissa för 3-procent- och inkomstreglerna gemensamma bestämmelser. Vid ändringar av införselavgifterna, i anledning av att någon av reglerna utlösts, skall sålunda till utgångspunkt tagas en för alla varor lika stor procentuell förändring av avgifterna. Det bör emellertid finnas möjligheter för jordbruksnämnden att — efter överläggningar med jordbrukets organisationer — göra sådana avvikelser från denna grundregel, som kan anses motiverade av marknadsmässiga förhållanden eller som — beträffande mindre betydelsefulla varor — kan vara motiverade med hänsyn till önskemålet att göra justeringen ur administrativ synpunkt så enkel som möjligt. Vidare skall, när sådana ändringar av införselavgifterna, som verkställas på grund av förändringar i kostnadsindex och/eller lönenivån för industriarbetare, räknade i procent av den rådande mittprisinivån, genomsnittligt överstiger 3 procent, räknat från utgångsläget eller från närmast föregående justering av mittpriser och prisgränser, mittpriserna ändras med samma belopp som det, med vilket införselavgifterna för de olika varorna höjts eller sänkts

på grund av nyssnämnda förändringar, och prisgränserna ändras med samma procentsats som mittpriserna. Vad som sålunda föreslagits föranleder ingen erinran från min sida.

I detta sammanhang har även föreslagits nya bestämmelser för reglering av prisnivån för konsumtionsmjölk, till vilka jag kan ansluta mig. Priset på denna vara skall hållas under en övre prisgräns, vilken skall vara oförändrad mellan de tillfällen, då justering enligt nyssnämnda spärregler äger rum. Vid dessa tillfällen skall denna övre prisgräns, med beaktande av de för ifrågavarande spärregler gemensamma bestämmelserna, ändras så, att den följer den genomsnittliga procentuella förändring av prisnivån för övriga produkter, som justeringarna av införselavgifterna medför. Ändringen skall ligga inom ramen för den avsedda totala effekten av justeringarna.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse anmält, att nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation vid utformningen av den nu föreliggande överenskommelsen inte ansett sig kunna taga hänsyn till planerna på en gemensam nordisk marknad, innefattande jämväl en ökad samhandel inom jordbruksområdet, eftersom överläggningarna härom ännu icke framskridit så långt, att det är möjligt att bedöma, om och när en dylik marknad kommer till stånd eller vad dennas tillkomst skulle få för konsekvenser för den svenska jordbruksnäringen. Ännu mindre har det enligt nämnden varit möjligt att i detta sammanhang beakta vad tillkomsten av ett europeiskt frihandelsområde kan få för inverkan på den svenska jordbruksregleringen. Jag anser emellertid, att Kungl. Maj:t och riksdagen under den nya prissättningsperioden skall kunna vidtaga de åtgärder, som påkallas, om planerna på en gemensam nordisk marknad eller ett europeiskt frihandelsområde blir förverkligade. Därvid förutsätter jag att eventuella förslag till åtgärder skall förberedas genom överläggningar i vanlig ordning.

I anledning av vad jordbruksnämnden anfört angående jordbrukets strukturrationalisering vill jag framhålla, att jag sedan åtskillig tid haft min uppmärksamhet riktad på spörsmålen kring jordbrukets rationalisering över huvud taget. På min hemställan har också i berörda hänseenden lämnats ett flertal utredningsuppdrag. Sålunda vill jag bland annat erinra om att jag enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 maj 1958 tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning och avge förslag rörande jordförvärvs-, bolagsförbuds- och uppsiktslagstiftningen (1958 års jordlagsutredning). I direktiven till denna utredning har bland annat uttalats, att de sakkunniga vid sin översyn av nämnda lagar bör beakta inte blott erfarenheterna av gällande lagstiftning på berörda områden utan även — och främst — de betydande förändringar, som under senare år skett beträffande jordbrukets struktur- och produktionsförhållanden. Näringens tendenser i fråga om den framtida utvecklingen i sistnämnda båda hänseenden bör givetvis också uppmärksammas av de sakkunniga och av dem läggas till grund för de kommande förslagen. I direktiven uttalas vidare, att det

med hänsyn till den relativt snabba produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk och de försämrade avsättningsmöjligheterna i utlandet synes lämpligt, att de sakkunniga skyndsamt prövar frågan, huruvida man kan genom jämkningar i lagstiftningen bidra till att motverka den negativa inverkan på jordbruksnäringens räntabilitet och på jordbrukarnas inkomstförhållanden, som sagda produktions- och avsättningsförhållanden medför. Om resultatet av de sakkunnigas behandling av nu förevarande spörsmål så motiverar, bör enligt direktiven delbetänkande framläggas med förslag till snara lagändringar.

Jag torde dessutom få anmäla, att jag senare denna dag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta proposition angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering, m. m.

Det synes därför inte påkallat, att jämväl jordbruksnämnden utan direktiv härom upptager frågan om statliga lån för rationaliseringsändamål till särskild behandling.

Jordbruksnämnden har framhållit, att frågan om det särskilda stödet till småbruket inte behandlats vid överläggningarna med jordbrukets förhandlingsdelegation. Jämväl beträffande denna fråga har jag för avsikt att senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att till riksdagen avlåta proposition.

1959 års riksdag har nyligen, med bifall till propositionen 1959: 80 (JoU 21; rskr. 152), bemyndigat Kungl. Maj:t att medge Svenska mejeriernas riksförening att — utan hinder av den bindning, som beslutades i samband med 6-procentregelns utlösning hösten 1958 (prop. 1958: B 50) — under återstoden av innevarande regleringsår bestämma riksnoteringen på runmärkt smör efter marknadsmässiga grunder. För att jordbruket härigenom inte skall tillföras medel utöver vad som förutsattes i propositionen 1958: B 50 skall emellertid den merintäkt, som härvid kan inflyta utöver det i nämnda proposition angivna beloppet å 16 500 000 kronor, uppsamlas och som en särskild post tillföras riksföreningens regleringskassa. Denna post jämte därå fallande räntor skall i enlighet med de bestämmelser, som Kungl. Maj:t och riksdagen senare kan komma att meddela, komma konsumenterna till godo under nästa prissättningsperiod inom ramen för det beslut, som för denna period kan komma att fattas angående prissättningen på jordbrukets produkter. Det till posten hörande beloppet skall därvid användas antingen för en prissänkning, som svarar mot ifrågavarande belopp, eller för en mot detta belopp svarande minskning av eventuellt överenskomna prishöjningar.

Jordbruksnämnden har framhållit, att det ännu inte är möjligt att med någon större säkerhet avgöra, hur stort belopp som på nu angivet sätt kan komma att uppsamlas. Bland annat med hänsyn härtill har nämnden inte ansett det lämpligt, att man redan innevarande vår fattar beslut om det sätt, på vilket ifrågavarande merintäkt skall komma konsumenterna till godo. Nämnden föreslår i stället att med avgörandet av denna

fråga skall anstå till den justering enligt inkomstregeln, som skall vidtagas i början av år 1960.

Med hänsyn till bland annat de praktiska möjligheterna att genomföra avräkningen av merintäkten har jag funnit, att med avgörandet av denna fråga bör anstå till den bedömning enligt inkomstregeln, som skall äga rum i början av år 1960. Nämnden bör därvid uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till avräkning.

Allmänna synpunkter och förslag i fråga om jordbruksregleringens utformning

Jordbruksnämnden

Vad beträffar jordbruksregleringens allmänna utformning i rent tekniskt avseende har jordbruksnämnden ej ansett någon anledning föreligga att nu överväga några mera genomgripande ändringar i det gällande systemet. Något yrkande härom har ej heller, upplyser nämnden, framställts från jordbrukets förhandlingsdelegations sida, bortsett från utformningen av de särskilda spärreglerna. Däremot har det befunnits önskvärt med några omläggningar av mer begränsad räckvidd i syfte att göra det tekniska systemet mer smidigt och lätthanterligt. Nämnden framhåller därvid, att det i samtliga de avseenden, där ändringsförslag nu *icke* framlägges, förutsättes, att *såväl de nuvarande grunderna för prisstödet som de nu gällande olika reglerna för prisstödet genomförande skall för den nya prissättningsperioden gälla oförändrade.*

Jordbruksnämnden anger därefter vissa punkter, där vid överläggningarna mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation vissa tekniska omläggningar i de hittillsvarande allmänna reglerna om effektivering av gränsskyddet har befunnits påkallade (jämkningar i fråga om åtgärder vid prisgränserna, speciella åtgärder mot viss pristryckande import, avvägningen av kompensationsavgifter m. m.).

Åtgärder vid prisgränserna

Jordbruksnämnden anför, att de frågor, som behandlas under detta avsnitt, utgör vissa specialproblem rörande de importreglerande åtgärder, som bör vidtagas i syfte att hålla priset på en inhemsk vara mellan den övre och den nedre prisgränsen.

Övre prisgränsen. Enligt propositionen 1955:198, s. 120, bör man med alla till buds stående medel hindra, att priset på någon i prisgränssystemet ingående produkt överstiger resp. understiger någon av prisgränserna. I detta sammanhang anføres vidare bl. a. följande.¹

När den övre prisgränsen *överskrides*, bör det ankomma på statens jordbruksnämnd att stegvis minska importavgiften för denna produkt. Stiger

¹ Vissa ord har i *jordbruksnämndens skrivelse* (ej i propositionen) understrukits.

det inhemska priset ytterligare, trots att importavgiften slopats, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av jordbruksnämnden, återinföra kvantitativ exportreglering eller pålägga exportavgifter.

Enligt den ursprungliga lydelsen av den förordning, som under 3-årsperioden 1956/57—1958/59 skulle reglera införseln av jordbruksprodukter m. m. (SFS 1956: 401), skulle uppbörden av införselavgifterna alltid handhas av tullverket.

Vad sålunda föreskrivits om förutsättningarna för att importavgiften skall kunna nedsättas eller borttagas har enligt jordbruksnämndens erfarenheter emellertid visat sig vara ej fullt ändamålsenligt. Tillämpat efter orden skulle det i vissa prissituationer vara svåradministrerat och vålla betydande olägenheter för handeln. Under 3-årsperioden har nämnden också föranletts att, efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, vidtaga vissa jämkningar i de ifrågavarande reglerna. Detta har framförallt gällt sockerregleringen. Härom anför nämnden följande.

De internationella strösockernoteringar, vilka — med tillägg av införselavgifter m. m. — lägges till grund för den för importregleringen i Sverige bestämmande prisnoteringen på inhemskt strösocker, fluktuerade under en stor del av år 1957, under inverkan bl. a. av den s. k. Suez-krisen, omkring en onormalt hög medelnivå. Utlandspriserna låg under perioder av avsevärd längd så högt, att det inhemska sockerpriset kunde hållas nere vid övre prisgränsen endast om införselavgiften avsevärt reducerades eller helt borttogs. Vid en strikt tillämpning av riksdagsdirektiven för införselavgiftens avvägning skulle då emellertid en reducerad avgift eller en avgiftsfrihet ha kunnat komma i fråga endast under förutsättning att övre prisgränsen verkligen var *överskriden*. Så snart priset gått ned till själva prisgränsen eller därunder, hade däremot efter dessa regler hela den för prislägena mellan prisgränserna föreskrivna »fasta» införselavgiften (i början av år 1957 för sockerraffinad 32 öre/kg) måst uttagas, vilket skulle ha haft till resultat, att den inhemska noteringen på en gång fått höjas långt över den övre prisgränsen och införselavgiften sålunda återigen fått sänkas eller helt borttagas o. s. v. För att i det då rådande internationella prisläget för socker en jämnare prisnivå skulle kunna upprätthållas inom landet, fann man sig därför föranlåten att under tiden april—december 1957 vid avvägningen av införselavgifterna på socker i viss mån avvika från de nyssnämnda reglerna. Med utgångspunkt från en — för prisnoteringen i Sverige grundläggande — daglig utlandsnotering på strösocker fastställdes då införselavgiften, dag för dag, till allenast så stort belopp, som erfordrades för att summan av sagda notering, av den beräknade cif-kostnaden och av avgiftsbeloppet skulle *uppgå till* men icke överskrida övre prisgränsen. — Då uppbörden av de relativt starkt fluktuerande införselavgifter, som under de angivna förhållandena måste tillämpas, av praktiska skäl icke ansågs lämpligen kunna ske genom tullverket, var under ifrågavarande tid, med stöd av vissa av Kungl. Maj:t meddelade kungörelser (SFS 1957: 55, innehärande ändring i förordningen 1956: 401, och 1957: 56, den senare upphävd enligt kungörelse 1957: 623) i fråga om införselavgifterna för socker anordnad en fortlöpande uppbörd genom jordbruksnämndens egen försorg. Anmälan om de tillämpade avvikelserna i avgiftssystemet gjordes till riksdagen i 1958 års statsverksproposition (IX ht, p. 38, s. 141).

Jordbruksnämnden framhåller, att även i fråga om andra till jordbruksregleringen hörande varuslag än socker givetvis sådana prissituationer kan uppkomma, då mindre önskvärda starka prisfluktuationer omkring övre prisgränsen lämpligen bör elimineras genom en smidigare reglering av införselavgiftens storlek. Inom köttvaruregleringen har nämnden också — efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation — i praktiken tillämpat ett förfarande, som inneburit, att införselavgiften, redan innan övre prisgränsen överskridits, jämkats nedåt så mycket som har erfordrats för att det inhemska priset skulle bibehållas vid eller omedelbart under den övre prisgränsen. Ett liknande förfarande har nämnden tillämpat i fråga om matpotatis. En viss modifiering av de förut angivna direktiven i fråga om åtgärder vid övre prisgränsen sådana de formulerats enligt 1955 års riksdagsbeslut bör enligt nämndens mening därför övervägas. Nämnden ifrågasätter sålunda om icke dessa direktiv kunde ges i huvudsak följande innehåll.

Man bör med alla till buds stående medel hindra, att priset på någon i prisgränssystemet ingående produkt överstiger övre prisgränsen. *Det bör ankomma på jordbruksnämnden att i sådant syfte stegvis minska importavgiften för produkten i fråga.* Stiger — — — [= nuvarande formulering] — — — exportavgifter. — Det förutsättes, att i lägen med starka prisfluktuationer omkring övre prisgränsen uppbörden av införselavgifterna skall kunna överföras till jordbruksnämnden.

Nedre prisgränsen. De åtgärder, som får vidtagas, då den nedre prisgränsen för en vara underskrides, är enligt propositionen 1955: 198 en höjning av importavgiften eller införande av en kvantitativ importreglering. Beträffande valet mellan dessa skyddsåtgärder uttalas i propositionen i första hand, att det bör ankomma på jordbruksnämnden att i en dylik situation höja importavgiften. Avgiften bör dock i regel icke höjas utöver 25 procent av importpriset. Sjunker importpriset för någon produkt så mycket, att det inhemska priset även vid en importavgift av nämnda storlek underskrider den nedre prisgränsen, bör kvantitativ importreglering kunna tillgripas för att skydda den nedre prisgränsen. Jordbruksnämndens befogenheter är vidare begränsade till att nämnden inom vissa av Kungl. Maj:t angivna gränser kan ändra importavgifterna, medan det ankommer på Kungl. Maj:t att, efter förslag av nämnden, besluta huruvida kvantitativt gränsskydd skall tillgripas eller en ytterligare höjning av importavgifterna skall vidtagas. Vid den kvantitativa regleringen hade man därvid tänkt sig en viss centralisering till befintliga utrikeshandelsorgan av den import, som kan komma att medges av nämnden.

Beträffande valet mellan de båda skyddsåtgärderna framhåller jordbruksnämnden till en början, att synpunkten, att man i regel icke bör använda metoden att höja importavgiften, om denna därigenom skulle komma att överstiga 25 procent av importpriset, med hänsyn till den omfattning, som importskyddet numera genomsnittligt har redan mellan prisgränserna, innebär en alltför stark begränsning av valfriheten. Avgörande

synes enligt nämnden i stället böra vara, vad som i det enskilda fallet är mest ändamålsenligt. Den självklara utgångspunkten bör därvid vara, framhåller nämnden, att man skall ge ett effektivt skydd för den nedre prisgränsen. Särskilt i sådana fall, då exportöverskott föreligger beträffande den ifrågavarande varan och prisnivån på världsmarknaden beträffande densamma är labil, torde man ur denna synpunkt endast ha att välja mellan att sätta importavgiften så högt, att den verkar prohibitivt, och att införa kvantitativ importreglering. Vid utformningen av åtgärderna till skydd för den nedre prisgränsen finner nämnden det emellertid också angeläget, att man beaktar önskvärdheten av att så långt möjligt begränsa olägenheterna för den reguljära handeln. Även om kvantitativ importreglering behöver tillgripas, bör import därför kunna medgivas i fråga om sådana speciella kvaliteter, som ej påverkar prisnivån å det ifrågavarande varuslaget, ävensom möjlighet lämnas till en smidig avveckling av tidigare ingångna importavtal, i den mån det är fråga om kvantiteter, som ej kan tänkas vara av betydelse för den inhemska prisnivån eller medföra ökat exportbehov.

Möjligheterna att på ett smidigt sätt tillämpa en kvantitativ importreglering utan att därmed försämma stödet för den nedre prisgränsen skulle emellertid enligt jordbruksnämndens mening betydligt ökas, om man hade möjlighet att för den vara, som importeras, utlaga en importavgift, som är avvägd med hänsyn till den för tillfället rådande prisnivån på världsmarknaden. En viss möjlighet till kombination mellan avgiftshöjning och kvantitativ importreglering föreligger även enligt nu gällande system. När nämnden inom ramen för de befogenheter, som Kungl. Maj:t tillerkänt nämnden, vidtagit en höjning av importavgiften för en viss vara, synes det sålunda ej föreligga hinder, att den sålunda höjda avgiften bibehålles, även om Kungl. Maj:t senare, efter förslag av nämnden, förordnar om kvantitativ importreglering å varan. Däremot kan Kungl. Maj:t ej samtidigt förordna om sådan importreglering och ytterligare höjning av importavgiften. Nämnden finner det emellertid önskvärt, att befogenhet härtill skall finnas i fortsättningen.

Vad jordbruksnämnden sålunda anfört om förutsättningarna för att kvantitativ importreglering skall få tillgripas för att skydda den nedre prisgränsen beträffande en viss vara gäller i och för sig närmast det sätt, på vilket de nu gällande bestämmelserna skall tillämpas. Däremot innebär vad nyss sagts om att Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att till skydd för den nedre prisgränsen förordna ej blott om kvantitativ importreglering utan även om förhöjning av importavgift för partier, som importeras inom ramen för en sådan reglering, en utvidgning i förhållande till de befogenheter, som f. n. tillkommer Kungl. Maj:t på denna punkt. Den allmänna regeln, att man med alla till buds stående medel bör hindra, att priset på någon i prisgränssystemet ingående produkt understiger den nedre prisgränsen, förutsättes — såsom framgår av vad tidigare anförts — komma att kvarstå.

Åtgärder mot viss pristryckande import

För den nuvarande 3-årsperioden för jordbruksregleringen har vissa regler antagits för handhavandet av importregleringen i händelse av dumping-import eller eljest otillbörligt pristryckande import av jordbruksvaror. Här om anför jordbruksnämnden följande.

I fråga om konstaterad *dumping* av jordbruksvara regleras tillvägagångssättet i proposition 1956: 165, s. 84—91. Förutsättning för ingripande i hit hörande fall är, att det anses föreligga väsentlig skada för prispbildningen eller hot därom. Frågan om eventuellt ingripande skall, oberoende av om framställning därom göres, upptagas till prövning av jordbruksnämnden. Därest åtgärder befinner påkallade, skall frågan av jordbruksnämnden, efter samråd med generaltullstyrelsen och kommerskollegium, underställas Kungl. Maj:t, som beslutar i ärendet.

En import från länder med centraliserad (statlig eller statsdirigerad) export kan emellertid, på grund av de speciella produktions- och försäljnings-sätt som där tillämpas, medföra icke önskvärd *pristryckande* effekt, även om *dumping* i egentlig mening *icke* kan direkt påvisas. Frågan om de lämpliga korrektiven mot dylik pristryckande import blev kort efter den nuvarande 3-årsperiodens början föremål för överväganden inom nämnden, som även hade samråd i ärendet med jordbrukets förhandlingsdelegation. Nämnden och förhandlingsdelegationen utgick från att importen från länder med statlig eller statsdirigerad export i princip skall vara föremål för kvantitativ reglering. De nämnda övervägandena resulterade i ett plenibeslut av nämnden, enligt vilket man vid handhavandet av den kvantitativa regleringen skulle »söka komma fram till en ändamålsenlig praxis genom en prövning från fall till fall med särskilt beaktande av de prisnoteringar, som lades till grund för de åsatta importavgifterna». Bemyndigande för jordbruksnämnden att vid import från *andra* länder än OEEC-området föreskriva licenstväng har meddelats enligt Kungl. brev den 7 juni 1956. Nämnden har, såsom framgår av det föregående, förutsatt, att nämnden därmed fått rätt att för importen från sådana länder (däribland samtliga länder med allmän centralisering av exporten) tillämpa icke blott ett formellt licenstväng utan även en effektiv kvantitativ reglering av importen. I besvärsmål hos Kungl. Maj:t har nämnden också redovisat detta sitt tolkningssätt. Någon definitiv praxis vid tillämpningen av detta system har emellertid hittills knappast hunnit bli utbildad och några tillfredsställande regler om nedskärningen av importkvantiteterna i olika prislägen föreligger icke.

Jordbruksnämnden föreslår, att de särskilda bestämmelser till skydd mot *dumping* i *egenlig bemärkelse*, som nu gäller, bibehålles även i fortsättningen.

Vid avvägningen av de införselavgifter, som nu föreslås för tiden efter ingången av september 1959, har man, anför jordbruksnämnden — liksom i allmänhet skedde vid avvägningen av avgifterna för innevarande prissättningsperiod — i princip endast tagit hänsyn till noteringar i länder utan centraliserad export. I händelse av icke önskvärd *pristryckande* import från länder med centraliserad export måste därför enligt nämndens uppfattning de införselavgifter, som normalt skall utgå, uppenbarligen även i fortsättningen kompletteras med ett ytterligare importskydd. Nämnden förutsätter

sålunda, att importen från länder, som nyss sagts, även under den kommande prissättningsperioden vid behov bör underkastas en kvantitativ reglering. För möjliggörande av en smidigare importreglering, som icke onödigtvis försvårar importhandeln, bör emellertid enligt nämndens mening genom införande av ett prisutjämningsförfarande förutsättningar skapas för att medge en import från länder med centraliserad export även i prislägen, som här avses. Prisutjämnningen kan lämpligen anordnas antingen på det sättet, att nämnden erhåller rätt att, utöver eljest gällande införselavgift, i samband med importlicenseringen pålägga en särskild införselavgift eller genom att importen, med tillämpning av den kvantitativa importregleringen, ledes över någon lämplig sammanslutning av importinressenter m. fl., vilken vid importvarans försäljning på den inhemska marknaden skall ha att svara för den erforderliga prisutjämnningen.

Jordbruksnämnden anser, att nämnden bör ha fria händer att, beroende på den aktuella importens art och omfattning, välja antingen den ena eller den andra anordningen. Den särskilda införselavgiften bör därvid icke få sättas högre än att densamma utjämnar skillnaden mellan gällande pris enligt den notering, som har legat till grund för fastställandet av den »normala» avgiften, och importpriset. Vid valet av sådan sammanslutning, som nyss angivits, bör på områden, där särskilda regleringsföreningar är verk-samma (Svensk spannmålshandel, Svensk kötthandel etc.) i första hand dylik förening komma i fråga. Nämnden utesluter icke, att behov eventuellt kan komma att anmäla sig att instifta nya regleringsföreningar för särskilda varusektorer. För den prisutjämnning (pristillägg e. d.), som uttages genom dylik sammanslutnings försorg, bör i princip gälla samma maximering som i fråga om den särskilda införselavgiften.

Den särskilda införselavgiften föreslås av jordbruksnämnden skola uppbäras och redovisas i samma ordning, som gäller för införselavgifterna i övrigt. De prisutjämningsmedel, som uttages av importsammanslutning, förutsätter nämnden skola redovisas till nämnden. I båda fallen bör enligt nämndens förslag de inflytande medlen få användas för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område inom ramen för de direktiv eller begränsningar, vilka enligt Kungl. Maj:t beslut skall gälla för användningen av medel, som inflyter genom upptagande av införselavgifter i vanliga fall.

Uttagande av kompensationsavgifter m. m. vid import

Vid sidan av de i princip fasta importavgifterna uttages i enlighet med beslut av 1955 och 1956 års riksdagar även vissa ytterligare avgifter. Hit hör de *särskilda importavgifter* å vissa köttvaror, vilka uttages i enlighet med beslut av 1955 och 1956 års riksdagar (prop. 1956: 165, s. 210—211). Beträffande dessa avgifter har jordbruksnämnden ansett det självklart, att de vid övergången till en ny prissättningsperiod bör inarbetas i det allmänna prisskyddet. En annan karaktär har de avgifter, vilka har pålagts som kompensation för de interna regleringsavgifter, som upptages i syfte

att utjämna exportförluster m. m. I propositionen 1955:198 uttalades, att avgifter motsvarande regleringsavgifterna borde utgå även på importerade kvantiteter, eftersom gränsskyddet eljest skulle komma att minskas med avgifternas belopp. Varor, för vilka dylika avgifter, *kompensationsavgifter*, f. n. utgår och avgifternas nuvarande belopp har angivits i den översikt över prisgränser och mittpriser m. m. för viktigare jordbruksregleringsvaror, vilken såsom bilaga 4 fogats till detta protokoll.

Enligt jordbruksnämndens uppfattning bör ett skydd av nu ifrågavarande slag utgå även i fortsättningen. Däremot ställer sig nämnden tveksam till lämpligheten av den i nuvarande regleringsförfordningar stadgade anordningen, enligt vilken skyddet lämnas i form av en extra avgiftsbeläggning, exakt motsvarande de avgifter, som vid varje särskild tidpunkt upptages å varan inom landet. Nämnden påpekar till en början, att detta innebär, att man delvis frångår principen med fasta importavgifter. Av större vikt är emellertid, att sagda anordning i viss mån kan komma att motverka den anpassning av produktionen till prisläget och avsättningsförhållandena på världsmarknaden, som är en av grundtankarna i hela prisregleringssystemet. Som exempel härpå pekar nämnden på den situation, som uppstår, då exportöverskott föreligger beträffande en viss vara och det blir nödvändigt att uttaga en särskild avgift för att täcka de förluster, som uppstår vid avsättningen av exportöverskottet. Så länge det inhemska priset ligger mellan prisgränserna medför nämligen uttagandet av en sådan avgift endast att importskyddet ökas i motsvarande mån och att den produktionsreglerande effekt, som avgiftsbeläggningen eljest skulle ha haft, sålunda uteblir.

I detta sammanhang erinrar jordbruksnämnden vidare om att den utveckling, som bör eftersträvas och som även ter sig sannolik, icke är en ökning utan en minskning av det produktionsöverskott, som nu föreligger. En omläggning av här ifrågavarande skydd, som innebär, att importskyddet totalt sett bibehålles på nuvarande nivå oavsett den faktiska storleken av de blivande exportförlusterna, bör därför enligt nämndens mening ej innebära någon försämring utan i stället en förbättring av gränsskyddet.

Jordbruksnämnden föreslår därför, att kompensationsavgifterna i fortsättningen i princip skall hållas konstanta, så att importskyddet ej påverkas av eventuella jämkningar i utgående interna regleringsavgifter. Förslaget innebär, att avgifterna i princip skall låsas vid nuvarande nivå och sålunda ej höjas eller sänkas, även om man på grund av en ökning eller minskning av de belopp, som behövs för att täcka exportförluster, blir nödsakad att ändra de interna regleringsavgifter, vilka hittills bestämt kompensationsavgiftens belopp. I samband med behandlingen av regleringsåtgärderna för de olika varuslagen anger nämnden närmare de belopp, till vilka de konstanta kompensationsavgifterna bör bestämmas för de enskilda varuslagen.

Jordbruksnämnden upplyser, att den övervägt, om man ej skulle kunna gå ett steg längre och helt inkludera kompensationsavgifterna i de fasta importavgifterna, varvid dessa självfallet skulle uppräknas med motsvarande belopp. Nämnden har emellertid stannat för den uppfattningen, att

någon sådan sammanslagning av rena importavgifter och kompensationsavgifter ej bör företagas. Ett av skälen härtill är, att kompensationsavgifterna måste anses i princip vara av annan karaktär än de egentliga importavgifterna, eftersom de icke uttages i det primära syftet att uppehålla en viss inhemsk prisnivå. Ett ytterligare tungt vägande skäl mot en sådan sammanslagning är, att man, om kompensationsavgiften för en viss vara skulle hopslås med den egentliga importavgiften för varan, svårigen skulle kunna undgå att låta sådana höjningar eller sänkningar i importavgiften, som skall företagas i enlighet med de i systemet ingående spärreglerna, omfatta avgiften i dess helhet och sålunda även den del därav, som skulle motsvara den nu utgående kompensationsavgiften. Dessa skäl har nämnden för sin del funnit väga tyngre än den fördel, som det ur förenklingssynpunkt skulle innebära att ha de båda avgifterna sammanförda till en enda.

Till undvikande av missförstånd framhåller jordbruksnämnden, att den anordning, som här föreslås, självfallet ej är avsedd att medföra någon minskning i möjligheterna att inom regleringens ram internt genom avgifter på produktionen uttaga de belopp, som i vissa situationer kan erfordras för att täcka exportförluster eller till intern utjämning. Nämnden påpekar vidare, att den längre fram i sin skrivelse föreslår vissa höjningar av de maximigränser, som nu är fastställda för dylika avgifter.

Översikt över prisgränser och införselavgifter m. m.

I de följande avsnitten om prisregleringen inom olika varuområden lämnar jordbruksnämnden en närmare redogörelse för de prisgränser, mittpriser, införselavgifter och kompensationsavgifter, som under den nya prisställningsperioden föreslås skola gälla för de skilda varuslagen. En översikt av dessa förslag såvitt avser de viktigare jordbruksregleringsvarorna har, som förut nämnts, meddelats i den vid detta protokoll fogade bilagan 4.

Departementschefen

Den av 1955 och 1956 års riksdagar beslutade allmänna utformningen av jordbruksregleringen i rent tekniskt hänseende synes — bortsett från utformningen av de särskilda spärreglerna — i praktiken ha fungerat på i huvudsak avsett sätt. Några mera genomgripande ändringar i det gällande systemet kan därför enligt min mening inte anses påkallade. Emellertid har jordbruksnämnden anmält, att nämnden funnit det önskvärt med några omläggningar av mera begränsad räckvidd för att göra det tekniska systemet mera smidigt och lätthanterligt. Jämkningarna avser åtgärder vid prisgränserna, åtgärder mot viss pristryckande import samt uttagandet av kompensationsavgifter m. m. vid import.

Enligt besluten av 1955 och 1956 års riksdagar skall, så länge priset på en vara ligger inom prisgränserna, importmonopol och övriga kvantitativa utrikeshandelsbegränsningar inte tillämpas annat än i vissa speciella prislägen. De kvantitativa utrikeshandelsregleringarna har sålunda inte avskaf-

fats utan endast suspenderats, så länge inlandspriset ligger inom fastställda prisgränser. Om denna förutsättning brister, kan dylika regleringar fortfarande förekomma.

Vid tillämpningen av nuvarande prissystem gäller, att man med alla till buds stående medel bör hindra, att priset på någon produkt överstiger den övre prisgränsen. När den övre prisgränsen överskrides, ankommer det på jordbruksnämnden att stegvis minska införselavgiften för denna produkt. Vid fortsatt prisstegring skall nedsättningen av införselavgiften kunna ske till noll.

Jordbruksnämnden har nu framhållit, att vad som sålunda föreskrivits om förutsättningarna för att införselavgiften skall kunna nedsättas eller borttagas, när priset på någon produkt överstiger övre prisgränsen, i praktiken visat sig vara ej fullt ändamålsenligt. Tillämpat efter orden skulle det enligt nämnden i vissa prissituationer vara svåradministrerat och vålla betydande olägenheter för handeln. Som framgår av nämndens redogörelse har Kungl. Maj:t och nämnden under den löpande 3-årsperioden också måst vidtaga vissa jämkningar i de ifrågavarande reglerna när det gäller socker, köttvaror och matpotatis. Av praktiska skäl har uppbörden av införselavgift vid starkt fluktuerande priser omkring övre prisgränsen måst överföras från tullverket till nämnden. I anledning härav föreslår nämnden en viss modifiering av nyssnämnda direktiv.

Även enligt min mening är det önskvärt, att förevarande direktiv utformas så, att de i praktiken kan visa sig ändamålsenliga. Med hänsyn härtill finner jag mig böra förorda, att direktiven ges följande innehåll.

Man bör med alla till buds stående medel hindra, att priset på någon i prisgränssystemet ingående produkt överstiger övre prisgränsen. Det bör ankomma på jordbruksnämnden att i sådant syfte jämkta införselavgiften för den aktuella produkten. I lägen med starka prisfluktuationer för någon produkt omkring den övre prisgränsen bör Kungl. Maj:t, på förslag av jordbruksnämnden i samråd med generaltullstyrelsen, kunna föreskriva, att uppbörden av införselavgiften för denna produkt skall överföras från tullverket till jordbruksnämnden. Vidare bör liksom hittills gälla att, om det inhemska priset stiger ytterligare, trots att införselavgiften slopats, Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att åter införa kvantitativ exportreglering eller pålägga exportavgift. Vid tillämpning av kvantitativa regleringar bör för viktigare jordbruksprodukter de särskilda utrikeshandelsorganen handha all export. Kvantitativa regleringar i fråga om vissa viktigare jordbruksprodukter, vilka närmare anges i det följande, skall dock inte vidtagas omedelbart, då den övre prisgränsen tangeras utan först när det inhemska priset uppnått en nivå, som något överstiger den övre prisgränsen.

Enligt direktiven i nuvarande prissystem bör man med alla till buds stående medel hindra, att priset på någon produkt understiger den nedre prisgränsen. Om den nedre prisgränsen för en vara underskrides, ankommer det på jordbruksnämnden att vidtaga höjningar av införselavgiften. Man bör

dock i regel inte höja avgiften utöver 25 procent av importpriset. Om importpriset för någon produkt sjunker så mycket, att det inhemska priset även vid en införselavgift av nämnda storlek underskrider den nedre prisgränsen, bör kvantitativ importreglering kunna tillgripas för att skydda denna prisgräns. För de mera betydelsefulla varorna, för vilka särskilda utrikeshandelsorgan finnes, bör den kvantitativa regleringen ske genom att nämnda organ får handha all import. Organen bör dock vara skyldiga, att i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som jordbruksnämnden meddelar. I enlighet med nu nämnda regler äger jordbruksnämnden vidtagna ändringar i införselavgifterna. Däremot ankommer det på Kungl. Maj:t att, efter förslag av jordbruksnämnden, besluta, huruvida kvantitativt gränsskydd skall tillgripas eller en ytterligare höjning av införselavgiften skall vidtagas.

Vad gäller valet mellan de båda nuvarande skyddsåtgärderna vid den nedre prisgränsen framhåller jordbruksnämnden, att metoden att inte höja införselavgiften, om denna därigenom skulle komma att överstiga 25 procent av importpriset, med hänsyn till den omfattning, som importskyddet numera genomsnittligt har redan mellan prisgränserna, innebär en alltför stark begränsning av valfriheten. Enligt nämndens mening bör i stället vad som i det enskilda fallet är mest ändamålsenligt vara avgörande. Mot denna uppfattning synes i och för sig intet vara att erinra. Vid ett slopande av 25-procentregeln inställer sig emellertid enligt min mening även frågan, om inte redan av denna anledning Kungl. Maj:t bör medges rätt att till skydd för den nedre prisgränsen inte blott välja mellan en höjning av införselavgiften och ett införande av kvantitativ importreglering utan även kunna samtidigt förordna om höjning av införselavgiften och dylik importreglering. Såvitt jag kan finna, bör Kungl. Maj:t i fortsättningen tilläggas sistnämnda befogenheter. Jordbruksnämnden har för sin del förordat en sådan ändring med hänsyn till att det är angeläget att så långt möjligt begränsa olägenheterna för den reguljära handeln i vissa närmare angivna fall. Mot detta förslag har jag intet att invända. De nu gällande direktiven beträffande åtgärder till skydd för den nedre prisgränsen behöver således jämkas i vissa hänseenden och därvid erhålla följande lydelse.

Man bör med alla till buds stående medel hindra, att priset på någon i prisgränssystemet ingående produkt understiger den nedre prisgränsen. Om den nedre prisgränsen för en vara underskrides, bör det på motsvarande sätt som hittills ankomma på jordbruksnämnden att i mån av behov höja införselavgiften intill ett av Kungl. Maj:t bestämt högsta belopp. Om sådan höjning ej är tillräcklig, bör det på motsvarande sätt som hittills ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av jordbruksnämnden, besluta om åtgärder för att skydda ifrågavarande prisgräns. Kungl. Maj:t bör därvid avgöra, huruvida kvantitativ importreglering eller höjning av införselavgiften eller båda åtgärderna samtidigt skall vidtagas samt angiva, inom vilken tid en omprövning av beslutet om skyddsåtgärderna skall ske. Om höjning av införselavgiften enbart eller i förening med kvantitativ import-

reglering tillgripes, skall Kungl. Maj:t ange den högsta gräns, intill vilken införselavgiften må höjas av jordbruksnämnden. Då åtgärder till skydd för den nedre prisgränsen införes, bör Kungl. Maj:t, efter förslag av jordbruksnämnden, även kunna meddela nämnden föreskrifter om att import av sådana speciella kvaliteter, som inte påverkar prisnivån å den ifrågavarande produkten, kan medgivas ävensom om att tidigare ingångna importavtal skall få fullföljas, i den mån det är fråga om kvantiteter, som inte kan tänkas vara av betydelse för den inhemska prisnivån eller medföra ökat exportbehov. För de mera betydelsefulla produkterna, för vilka särskilda utrikeshandelsorgan finnes, bör den kvantitativa regleringen ske genom att nämnda organ får handha all import. Organen bör dock vara skyldiga att i sin verksamhet ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som jordbruksnämnden meddelar.

Vad beträffar behovet av åtgärder inom jordbruksregleringens ram mot dumpingimport eller mot eljest otillbörligt pristryckande import av jordbruksvaror har jordbruksnämnden föreslagit riktlinjer, som i vissa hänseenden avviker från dem, som tillämpas under nuvarande avtalsperiod. Vid dumping i egentlig bemärkelse föreslås dock hittillsvarande regler skola bibehållas oförändrade. Detta innebär, att frågan om åtgärder mot av dumping föranledd väsentlig skada för prisbildningen eller hot därom skall av jordbruksnämnden efter samråd med generaltullstyrelsen och kommerskollegium underställas Kungl. Maj:ts prövning. Därutöver föreslås emellertid vissa kompletterande regler för att motverka icke önskvärd pristryckande effekt av import från länder med centraliserad export, även om vid sådan import dumping i egentlig mening inte kan direkt påvisas. Sålunda skulle sådan import vid behov underkastas kvantitativ reglering och därjämte kunna bli föremål för ett prisutjämningsförfarande antingen genom att nämnden vid importlicenseringen pålägger en särskild införselavgift utöver eljest utgående sådan avgift eller genom att importen ledes över lämplig sammanslutning, som svarar för erforderlig prisutjämning vid importvarans försäljning på den inhemska marknaden. Prisutjämnningen skulle i båda fallen inte få vara större än att importpriset högst kommer i nivå med gällande pris enligt den notering, som legat till grund för fastställandet av den normala införselavgiften.

För egen del vill jag framhålla, att frågan om åtgärder mot skadeverkningar på svenskt näringsliv, som orsakas av dumpingimport eller import, som eljest sker till underpriser, är av generell räckvidd och sålunda i och för sig inte begränsad till jordbruksområdet. De senaste årens utveckling har gett hithörande spörsmål ökad aktualitet. Detta sammanhänger bland annat med den skärpta konkurrensens återverkningar på den internationella prisbildningen och med utvecklingen på det handelspolitiska området mot större likställdhet i handelsförbindelserna med skilda delar av världen. Erfarenheten har visat, att det inte finnes något allmängiltigt medel för att komma till rätta med de svårigheter, som föranledes av import till underpriser. Frå-

gan om vilka motåtgärder som bör tillgripas, får bedömas från fall till fall med hänsyn bland annat till vad som ur praktisk synpunkt är mest ändamålsenligt och till våra förpliktelser enligt internationella avtal eller handelsavtal med enskilda länder. Jag vill i detta sammanhang erinra om att hithörande spörsmål närmare belysts i en till innevarande års riksdag avlästna proposition (nr 127) med förslag till förordning angående rätt för Konungen att förordna om uttagande av antidumping- och utjämningsstullar, m. m. De allmänna synpunkter, som däri kommit till uttryck, äger väsentligen giltighet även på jordbruksområdet.

Mot bakgrunden av dessa synpunkter är det enligt min mening icke lämpligt eller ens möjligt att i förväg fastställa alltför detaljerade allmängiltiga regler att tillämpas i händelse av dumpingimport eller eljest otillbörligt pristryckande import av jordbruksvaror. När det gäller påvisbar dumping i egentlig mening delar jag jordbruksnämndens uppfattning, att de hittillsvarande principerna bör bibehållas oförändrade. Jag finner även i likhet med jordbruksnämnden det angeläget, att möjligheter föreligger att ingripa mot otillbörligt pristryckande import från länder med centraliserad export även i fall då dumping i egentlig mening inte kan påvisas. Vilka medel som härvidlag bör eller kan tillgripas varierar alltefter omständigheterna. Vid bedömningen härav får beaktas såväl önskemålet ur allmänt handelspolitisk synpunkt att möjliggöra import som jordbrukets berättigade intressen av att otillbörligt pristryckande konkurrens motverkas. Jag tillstyrker sålunda, att möjligheterna hålls öppna för de olika praktiska tillvägagångssätt, som anvisats av jordbruksnämnden, d. v. s. tillämpning av kvantitativ importreglering och särskilt prisutjämningsförfarande, direkt i samband med importlicensering eller indirekt genom lämplig importsammanslutning. När det gäller den praktiska tillämpningen är det också angeläget, att hänsyn tages till de principer som är vägledande för handelsutbytet i övrigt med ifrågavarande länder. I frågan om valet mellan de åtgärder, som bör vidtagas i olika fall, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att i mån av behov efter förslag av nämnden meddela erforderliga allmänna direktiv. Beträffande centralisering av importen i hithörande fall utgår jag från att sådan åtgärd bör vidtagas endast efter bemyndigande av Kungl. Maj:t.

Enligt 1955 års riksdagsbeslut har införselavgifterna för kött och fläsk fastställts så, att man når upp till ett avgiftsskydd, som för nötkött, fårkött och fläsk är 5 öre per kilogram samt för kalvkött 10 öre per kilogram högre än det skydd, som skulle utgå enligt jordbruksprisutredningens eljest tillämpade beräkningsmetod. Dessa särskilda införselavgifter för ifrågavarande produkter skulle utgöra viss kompensation för att man från jordbrukets sida i det s. k. kompromissförslaget av år 1955 hade avstått från krav på en ytterligare begränsning av intervallerna mellan prisgränserna. Jordbruksnämnden har nu föreslagit, att dessa särskilda avgifter vid övergången till en ny prissättningsperiod inarbetas i det allmänna prisskyddet. Jag finner mig böra biträda förslaget.

Under den löpande 3-årsperioden liksom tidigare har inom jordbruksregleringens ram i inte obetydlig utsträckning upptagits interna regleringsavgifter, såsom tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, mjölkavgift, förmalningsavgift, slaktdjursavgift samt vissa avgifter å mjölk, grädde och ost, i syfte att utjämna exportförluster m. m. Enligt riksdagens beslut år 1955 skall sådana avgifter, i den mån de förekommer, utgå även vid import, enär gränsskyddet eljest skulle komma att minskas med avgifternas belopp. Dylika vid import upptagna avgifter, vilka benämnas kompensationsavgifter, upptages för närvarande med belopp, som exakt motsvarar de interna regleringsavgifter, som vid varje tidpunkt upptages å varan inom landet.

Interna regleringsavgifter för att täcka exportförluster eller till intern utjämning avses även i fortsättningen, i mån av behov, skola upptagas. Jordbruksnämnden har emellertid av olika skäl ställt sig tveksam till lämpligheten av att som hittills låta kompensationsavgifterna variera med ändringarna i de interna regleringsavgifterna. Nämnden har därvid särskilt framhållit, att den nuvarande anordningen i viss mån kan komma att motverka den anpassning av produktionen till prisläget och avsättningsförhållandena på världsmarknaden, som är en av grundtankarna i hela prisregleringssystemet. Nämnden har även påpekat, att gällande ordning innebär, att man delvis frångår principen med fasta införselavgifter.

Jordbruksnämnden har därför föreslagit, att kompensationsavgifterna i fortsättningen i princip skall hållas konstanta, så att importskyddet ej påverkas av eventuella jämkningar i utgående interna regleringsavgifter. Förslaget innebär, att kompensationsavgifterna i princip skall låsas vid nuvarande nivå och sålunda ej höjas eller sänkas, även om man på grund av en ökning eller minskning av de belopp, som behövs för att täcka exportförluster eller för intern utjämning, blir nödsakad att ändra de interna regleringsavgifter, vilka hittills bestämt kompensationsavgiftens belopp. Kompensationsavgiften skall även i fortsättningen hållas skild från införselavgiften med hänsyn till att de båda avgifterna i princip måste anses vara av olika karaktär. Förändringar i införselavgiften, som skall företagas i enlighet med de i systemet ingående spärreglerna, skall sålunda icke beröra kompensationsavgiften.

Jag är medveten om att vissa invändningar kan riktas mot jordbruksnämndens förslag om fasta kompensationsavgifter. Främst med hänsyn till vad nämnden anfört angående de rörliga kompensationsavgifternas negativa inverkan på möjligheterna till produktionsanpassning har jag emellertid funnit mig böra biträda förslaget.

Vad sålunda förordats föranleder ändringar i alla de förordningar, som reglerar upptagandet av kompensationsavgift. De nya bestämmelserna om denna avgift torde därvid böra ges den innebörden, att för berörda varor, vilka införes och förtullas, skall, då intern regleringsavgift utgår, upptagas kompensationsavgift med belopp, som Kungl. Maj:t fastställer. I samband med behandlingen av regleringsåtgärderna för de olika varuslagen avser jag att närmare ange de belopp, till vilka kompensationsavgifterna bör bestämmas för de enskilda produkterna.

Slutligen torde jag i detta sammanhang i likhet med jordbruksnämnden böra understryka, att jag i alla de avseenden, där ändringsförslag nu inte framlagts eller, i fråga om de olika varugrupperna, i fortsättningen framlägges, förutsätter, att såväl de nuvarande grunderna för prisstödet som de nu gällande olika reglerna för prisstödet genomförande skall för den nya prissättningsperioden gälla oförändrade.

Brödsäd och brödsädsprodukter

Jordbruksnämnden

Brödsäd

Jordbruksnämnden konstaterar, att den överenskommelse, som träffats mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, i fråga om brödsädsregleringen för den nya prissättningsperioden icke innebär några större förändringar i förhållande till det system, som tillämpats under 3-årsperioden 1956/57—1958/59. Enligt överenskommelsen föreslås följande.

För vete föreslås ett *mittpris* av 43 kr., en nedre prisgräns av 38 kr. och en övre prisgräns av 48 kr., allt per dt. För råg innebär överenskommelsen 39 kr. som *mittpris* med 34 kr. som nedre och 44 kr. som övre prisgräns. *Införselavgiften* har med utgångspunkt från nu gällande världsmarknadspriser föreslagits till 13 kr. per dt för såväl vete som råg. Avgiften gäller under förutsättning att inlösenpriset ligger mellan förenämnda prisgränser. Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, förutsättes även i fortsättningen skola fungera som regleringsorgan för brödsädsregleringen enligt av jordbruksnämnden utfärdade direktiv. Föreningen skall sålunda bl. a. fastställa inlösenpriser för vete och råg.

Jordbruksnämnden anför, att införselavgiftens storlek grundats på de officiella prisnoteringarna på världsmarknaden och att det förutsatts, att föreningen Svensk spannmålshandel kommer att fastställa inlösenpriserna med utgångspunkt från sådana officiella noteringar. Föreningen skall sålunda enligt förslaget icke behöva taga hänsyn till sådana utbud till underpris, som förekommit under senare tid och då som regel varit att hänföra till olika former av kompensationsaffärer. Ett inlösenpris, som av föreningen fastställts utan beaktande av sådana utbud till underpris, skall därför kunna skyddas genom införande av *inmalningstvång* redan vid ingången av ett nytt regleringsår.

Avsättningen av ett brödsädsöverskott på exportmarknaden anses enligt jordbruksnämnden normalt kunna ske till priser som med 4 kr. per dt understiger importpriset för motsvarande kvalitet cif svensk hamn. Då det inhemska priset kan antagas överstiga importpriset med införselavgiften, skulle exportkostnaden vid den föreslagna införselavgiften av 13 kr. sålunda uppgå till 17 kr. per dt. Exportkostnaden avses liksom hittills skola täckas med medel, som erhålles genom uttagande av *förmalningsavgift*. F. n. är denna avgift 5 kr. per dt.

Jordbruksnämnden erinrar om att nämnden tidigare i sin skrivelse föreslagit, att de s. k. kompensationsavgifterna — d. v. s. avgifter som uttages vid import för att kompensera interna regleringsavgifter (t. ex. förmalningsavgiften) — skall beräknas på grundval av *nu* gällande interna avgifter och att sålunda eventuella höjningar av de interna avgifterna icke skall inverka på kompensationsavgifternas storlek. Enär förmalningsavgiften f. n. är — och under hela 3-årsperioden varit — 5 kr. per dt, skall man i enlighet härmed även för den nya regleringsperioden grunda beräkningen av kompensationsavgift för mjöl på detta avgiftsbelopp.

I fråga om följderna i visst avseende av de nuvarande reglerna för fastställande av brödsädspriserna anför jordbruksnämnden följande.

En förmalningsavgift av 5 kr. per dt inbringar ca 33 000 000 kr. per år och skall sålunda vid en exportkostnad av 17 kr. per dt kunna täcka kostnaden för export av något mindre än 195 000 ton brödsäd. Vid ett överskott av exempelvis 250 000 ton skulle avgiftsmedlen däremot endast förslå till att täcka en exportkostnad av 13 kr. per dt. Om inga reserverade medel finns, skulle man i sådant fall enligt nuvarande system vara tvungen att sätta ned det inhemska priset så mycket som behövs för att nedbringa exportförlusterna till ett belopp motsvarande vad som finns tillgängligt i förmalningsavgiftsmedel. I det nyss angivna exemplet skulle detta innebära, att det inhemska priset skulle sättas 4 kr. per dt *lägre* än vad som motsvarade världsmarknadspris med tillägg av införselavgift och att importskyddet sålunda icke skulle kunna utnyttjas helt för den kvantitet brödsäd, som konsumerades inom landet.

I den nu träffade överenskommelsen har man velat undvika en sådan effekt, vilken skulle strida mot grundtankarna i systemet. Överenskommelsen innebär därför, att förmalningsavgiften i ett sådant läge skall kunna höjas under förutsättning att en sådan höjning icke påverkar de inhemska konsumentpriserna. Denna effekt erhålles, upplyser jordbruksnämnden, genom att föreningen Svensk spannmålshandel, för det fall det anses påkallat att höja förmalningsavgiften med visst belopp utöver 5 kr., vid fastställandet av inlösenpriset skall låta detta *med samma belopp understiga* vad som eljest varit motiverat av världsmarknadspriset med tillägg av införselavgift. Härigenom förbilligas råvaran för de svenska kvarnarna lika mycket som höjningen av förmalningsavgiften och konsumentpriset kommer sålunda icke att påverkas. Till belysning härav anför nämnden följande.

Enligt det angivna exemplet med ett exportöverskott på 250 000 ton skulle erfordras en höjning av förmalningsavgiften från 5 till 6 kr. per dt och en sänkning av priset med 1 kr. per dt, vilken medför en minskning av exportkostnaden från 17 till 16 kr. per dt. Exportkostnaden blir då för 250 000 ton 40 000 000 kr., medan i förmalningsavgifter inflyter 39 900 000 kr.

Jordbruksnämnden erinrar vidare, att under 3-årsperioden 1956/57—1958/59 gällt vissa regler för avtrappning av förmalningsavgiften, därest inlösenpriset skulle överstiga gällande mittpris. Någon tillämpning av dessa regler har dock icke blivit aktuell. Enligt vad nämnden förut anfört, beräknas en förmalningsavgift av 5 kr. per dt endast täcka kostnaderna för ex-

port av något mindre än 195 000 ton brödsäd. Då man torde få räkna med att en avgift av minst nämnda storlek i genomsnitt kommer att behövas under den kommande avtalsperioden, anser nämnden det icke finnas anledning att i fortsättningen bibehålla någon avtrappningsregel.

Enligt nu gällande författningsbestämmelser rörande prisregleringen för råg och vete skall förmalningsavgift erläggas för råg och vete, som användes för tillverkning av mjöl, samt för vete, som användes för tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter. Någon tillverkning av andra produkter än mjöl har tidigare icke förekommit i fråga om råg. Med hänsyn till att sådan tillverkning numera igångsatts och då någon anledning till avgiftsbefrielse härvid icke föreligger, hemställer jordbruksnämnden om sådan ändring i författningsbestämmelserna, att avgift skall erläggas för såväl råg som vete, som användes för tillverkning av mjöl, gryn, flingor och liknande produkter. Bestämmelserna föreslås, till förhindrande av att inmalningsföreskrifterna kringgås, även ändrade på sådant sätt, att inmalningstvång skall kunna avse all yrkesmässig förmalning och icke enbart handelsförmalning. Det kan enligt nämnden annars befaras, att exempelvis bagerier inköper utländsk brödsäd och låter löneförmala denna utan att därvid verkställa inmalning av föreskriven procent svensk brödsäd. Där emot avses bestämmelserna om inmalningstvång självfallet icke skola tillämpas vid löneförmalning åt jordbrukare.

Det av föreningen Svensk spannmålshandel fastställda inlösenpriset har gällt vid inlösen den 1 april för vara av normal kvalitet vid leverans till vissa *prisorter*. Någon ändring av denna princip ifrågasätter jordbruksnämnden icke. I detta sammanhang anmäler nämnden, att föreningen Svensk spannmålshandel i skrivelse till nämnden den 4 mars 1959 (bilaga 5) föreslagit, att ytterligare några för export lämpliga och med lagringsutrymmen välförsedda hamnplatser inrangeras bland prisorterna. I dessa skall emellertid gälla ett lägre pris än i de nuvarande »ordinarie» prisorterna. Enligt föreningens förslag skall sålunda inlösenpris med avdrag av 50 öre per dt tillämpas i Nyköping, Gamleby och Visby (för Visby har detta gällt redan tidigare) samt inlösenpris med avdrag av 1 kr. per dt tillämpas i utskeppningshamnarna i Väneren (Mariestad, Lidköping, Kristinehamn, Karlstad/Skattkärr, Säffle och Vänersborg). Vidare föreslås vid några större kvarnplatser inom landet (Mjölby, Uppsala och Örebro) skola tillämpas inlösenpris med avdrag av 75 öre per dt. Sistnämnda förslag har tillkommit, för att leverantörerna inom dessa kvarnars naturliga tillförselområde icke skall behöva vidkännas ett oskäligt högt prisortsavdrag baserat på en kustplats (Norrköping resp. Stockholm), dit brödsäden normalt icke bör dragas, eftersom den regelmässigt bör kunna användas av vederbörande kvarn. I fråga om förslaget till prisorter anför nämnden vidare.

Den av föreningen Svensk spannmålshandel föreslagna förändringen beräknas under normala förhållanden tillföra brödsädsodlarna inemot 680 000 kr. per år. En del av denna prishöjning blir dock för brödsädsodlingen i dess helhet endast en fiktion, eftersom omläggningen kommer att medföra

vissa merkostnader för föreningen och dessa måste bestridas av regleringsmedel inom den givna ramen för prisstödet åt brödsädsodlingen.

Av de hittillsvarande prisorterna har de flesta varit kvarnplatser, medan några (Gävle, Karlshamn och Trelleborg) endast varit exporthamnar. Genom den strukturförändring, som de senaste åren genomförts inom kvarnindustrien, har kvarndriften upphört vid 5 av de nuvarande prisorterna, nämligen Kalmar, Ystad, Hälsingborg, Halmstad och Falkenberg. Inom föreningen har diskuterats en anordning varigenom visst avdrag från inlösenpriset skulle verkställas även vid de av de nuvarande prisorterna, som icke är kvarnorter. Även om en sådan anordning ur vissa synpunkter kunde vara motiverad, har det av andra skäl icke ansetts lämpligt att nu genomföra en förändring. Den enskilda kvarnindustriens representant i föreningens styrelse har dock ansett, att anordningen borde genomföras redan nu, och har dessutom motsatt sig, att kvarnorter i inlandet inrangeras bland prisorterna.

Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har icke haft något att erinra mot det förslag till inlösenförfarande, som föreslagits av föreningen Svensk spannmålshandel. Önskvärdheten av att prisortssystemet utformas så, att onödiga kostnadsfördyringar genom mindre rationella transporter av brödsäden motverkas, har därvid särskilt understrukits.

Beträffande olägenheten av vissa bestämmelser i nuvarande *kvalitetsföreskrifter och prisavräkningsskalor* anför jordbruksnämnden i detta sammanhang följande.

Genom de mältningssskador, som i stor utsträckning inträffat de senaste åren och som medfört en nedsättning av brödsädens bakningsegenskaper utan att någon direkt groning av kärnorna hunnit äga rum, har olägenheten av vissa bestämmelser i nuvarande kvalitetsföreskrifter och prisavräkningsskalor kommit att starkt framträda. I avseende på mältningsgraden grundas nämligen föreningen Svensk spannmålshandels skyldighet att inlösa brödsäden på halten grodda kärnor, medan däremot de kemiska förändringarna i kärnan är avgörande för användbarheten som kvarnvara. Någon direkt korrelation mellan dessa förhållanden (groddhalt och enzymaktivitet) föreligger icke. Detta har medfört, att föreningen varit skyldig att inlösa även sådan brödsäd, som på grund av mältningssskador endast kunnat användas som foder.

Det har sedan länge varit ett önskemål att i fråga om mältningsgraden kunna grunda kvalitetsbedömningen på de kemiska egenskaperna i stället för på de utvuxna groddarna. Metoder har under lång tid funnits för en sådan bedömning men dessa har varit såväl tidsödande som kostnadskrävande. På föreningen Svensk spannmålshandels uppdrag har ett antal svenska cereal-kemister och kvarntekniker sökt komma fram till en enklare, snabbare och billigare metodik, som skulle kunna tillämpas såväl gentemot odlarna som vid försäljning till industrien. Dessa strävanden synes nu ha lett till så goda resultat, att man under regleringsåret 1959/60 skall praktiskt kunna pröva en effektiv och noggrann men ändå snabb och relativt billig metod för konstaterande av mältningskemiska inverkan på brödsäden. Däremot blir det icke möjligt att redan detta år tillämpa ett på sådana undersökningar grundat prisavräkningsförfarande. Visar sig den nya metoden fungera tillfredsställande torde emellertid möjligheter föreligga att fr. o. m. nästkommande regleringsår (1960 års skörd) ändra reglerna för bedömningen av brödsädens mältningsgrad. Detta skulle innebära, att regleringsorganets inlösen skyldighet kunde begränsas till att avse endast i egentlig mening fullgod brödsäd.

För att motverka en av kvalitetsskäl icke betingad import av brödsäd fram till den tid, då den nu föreslagna höjningen av införselavgiften träder i kraft, förutsätter jordbruksnämnden att *prisstegringsavgift* uttages för lager av utländsk brödsäd vid nämnda tidpunkt. Sådan avgift kan uttagas med stöd av förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) angående prisregleringen för råg och vete. Nämnden hemställer om Kungl. Maj:ts bemyndigande att enligt sagda förordning för lager av utländsk brödsäd hos kvarnar och spannmålshandlare uttaga en *prisstegringsavgift* motsvarande skillnaden mellan införselavgiften den 1 september och den nuvarande avgiften.

Vissa produkter av råg och vete

För *mjöl och gryn* av råg och vete har vid import uttagits dels införselavgift, uträknad på grundval av avgiften för råvaran och inkluderande normalt manufaktureringsskydd, dels kompensationsavgift motsvarande förmålningsavgift för den i produkten ingående råvaran. Införselavgiften har därvid varit densamma för allt mjöl, medan kompensationsavgiften varit beroende på spannmålens utmalningsgrad. Jordbruksnämnden föreslår nu, att hänsyn till utmalningsgraden i fortsättningen tages även vid bestämmande av införselavgiften för förmålningsprodukterna. Avgiften för gryn bör därvid grundas på lägsta förekommande utmalningsgrad. Vid fastställande av införselavgift för förmålningsprodukter bör enligt nämndens förslag vidare viss hänsyn tagas till avgiftsbelastningen på det kli, som framvinnes vid import av obearbetad brödsäd (klikeffekten). Enligt vad redan tidigare föreslagits, skall kompensationsavgiften beräknas med utgångspunkt från en fast förmålningsavgift av 5 kr. oberoende av sådan tillfällig förhöjning av denna avgift, som eventuellt kan komma att genomföras för finansieringen av avsättningen av brödsädsöverskottet.

Enligt jordbruksnämndens förslag kommer — beroende på utmalningsgraden — för vetemjöl införselavgiften att variera från 15 kr. 75 öre till 18 kr. 55 öre per dt och kompensationsavgiften från 5 kr. 10 öre till 6 kr. 85 öre per dt. För rågmjöl blir införselavgiften lägst 15 kr. 75 öre och högst 22 kr. per dt samt kompensationsavgiften lägst 5 kr. 10 öre och högst 9 kr. per dt. För gryn föreslås skola gälla de högsta av förenämnda avgiftsbelopp.

Makaroner, spagetti och liknande veteprodukter har icke ingått i jordbruksregleringen utan importskyddet för dessa varor har utgjorts av tull. En tullhöjning från 20 till 25 öre per kg genomfördes den 1 januari 1959 på grundval av tulltaxekommitténs förslag, vilket var grundat på de avgifter, som gällde 1956/57. Under tiden fram till den 1 januari 1959 erhöll emellertid industrien enligt jordbruksnämnden endast ett skydd, som var 5 öre per kg (20 procent) lägre än det avsedda. Med hänsyn härtill har den inhemska industrien i avvaktan på ikraftträdandet av tullhöjningen erhållit kompensation i form av restitution av förmålningsavgift. Genom den höjning av införselavgiften för vete, som genomfördes hösten 1958, förlo-
rade tullhöjningen avsedd effekt.

Jordbruksnämnden erinrar om att redan vid förhandlingarna våren 1956

bl. a. föreningen Svensk spannmålshandel förordade, att ifrågavarande produkter skulle inlemmas i jordbruksregleringen. Föreningen har i samband med årets förhandlingar återigen starkt framhållit önskvärdheten av att produkterna nu överföres till jordbruksregleringen. Förslaget har biträttts av jordbrukets förhandlingsdelegation. En fortsatt befrielse från förmalningsavgift synes enligt nämnden i varje fall icke vara principiellt riktig och har ju även tillämpats endast såsom en temporär åtgärd. Till stöd för föreningens förslag anför nämnden vidare.

Makaroner är en relativt lågförädlad spannmålsprodukt, som mera är att jämföra med mjöl (vilket ingår i jordbruksregleringen) än med bröd (som tullskyddas). Fabrikanterna är därför i hög grad beroende av importskyddet för råvaran, vilket kan variera såväl med hänsyn till införselavgiften som förmalningsavgiften. Även om det är möjligt att genom ändring av tullsatsen anpassa skyddet till avgiftsbelastningen på råvaran, blir det som regel en viss eftersläpning vid ett sådant system. För förädlingsprodukter, som hänföres till jordbruksregleringen, sker däremot anpassningen automatiskt.

Jordbruksnämnden har med hänsyn till vad som här framhållits ansett sig böra biträda förslaget, att här berörda produkter (tulltaxenr 19.03) överföres till jordbruksregleringen. I samband med att tullfrihet härigenom införes för dessa varor, bör införselavgift i stället uttagas med belopp, motsvarande avgiftsbelastningen på det använda mjölet jämte normalt manufaktureringsskydd. Detta innebär enligt nämnden en införselavgift av 27 kr. 75 öre per dt. Därtill kommer en kompensationsavgift av 7 kr. 25 öre per dt motsvarande förmalningsavgiften för råvaran.

Det internationella veteavtalet

Det nuvarande veteavtalet utlöper den 31 juli 1959 och förhandlingar om ett nytt avtal har i dagarna avslutats, varvid överenskommelse träffats om ett avtal för tiden 1 augusti 1959—31 juli 1962. I fråga om den huvudsakliga innebörden av det nya avtalet anför jordbruksnämnden följande.

I förhållande till nu löpande avtal innebär det nya veteavtalet, att den övre prisgränsen sänkes med 10 cent per bushel (motsvarande 1,90 kr./dt) till 1,90 dollar per bushel (36,15 kr./dt), medan den nedre prisgränsen blir oförändrad med 1,50 dollar per bushel (28,55 kr./dt). Dessa priser, som avser vete av kvalitet Manitoba nr 1 i lager Fort William/Port Arthur, motsvarar cif svensk hamn omkring 44,50 resp. 36 kr. 90 öre per dt. Med hänsyn till kvalitetsskillnad och handelsmarginal motsvarar detta ett odlarpris per dt av 36 kr. 75 öre resp. 29 kr. 15 öre för vete av svensk »normalkvalitet».

Avtalet har beträffande skyldigheter och rättigheter för anslutna export- och importländer en från föregående avtal något avvikande konstruktion. Genom att Storbritannien förklarat sig ämnat biträda det nya avtalet kan detta väntas få en mera prisstabiliserande effekt än nuvarande avtal.

Om Sverige ansluter sig till avtalet som exportland — vilken fråga torde komma att behandlas i annat sammanhang — förutsätter jordbruksnämnden, att statens förpliktelser enligt avtalet liksom tidigare överflyttas till föreningen Svensk spannmålshandel.

Departementschefen

Nu gällande prissättningssystem i fråga om brödsäd bygger på inlösengaranti och inmalningstvång. Anpassningen av inlandspriserna till förskjutningarna på utlandsmarknaden sker i huvudsak årsvis. Svensk spannmåls-handel, ekonomisk förening, fastställer årligen före skörden inlösenpriser för vete och råg att gälla per den 1 april. Inlösenpriserna avser liksom mittpriserna och prisgränserna odlarpriser för normalkvalitet vid leverans till prisorter, vilka för närvarande är Gävle, Stockholm, Norrköping, Kalmar, Karlshamn, Åhus, Ystad, Trelleborg, Malmö, Landskrona, Hålsingborg, Halmstad, Falkenberg och Göteborg samt vid leverans av vete Kristianstad. Inlösenpriserna kan, om så erfordras, stödjas genom inmalningstvång. Förutsättningen för att dylikt tvång skall få tillämpas är dock, att inlösenpriserna bestämts med rimlig hänsyn till utvecklingstendenserna på den internationella marknaden. Så bör anses vara fallet, om beslutet rörande inlösenpriserna biträtts av statens representanter i föreningen. Under denna förutsättning ankommer det på jordbruksnämnden att i fall av behov tillämpa inmalningstvång för svensk brödsäd för att stödja inlösenpriserna. Inmalningsprocenten skall bestämmas av nämnden efter samråd med föreningen, varvid ett 100-procentigt inmalningstvång om möjligt bör undvikas. Om inblandningstvång tillämpas, är importör av vete- och rågmjöl skyldig att inblanda inhemsk vara i samma proportion, som föreskrivits i fråga om inmalningen.

Eftersom anpassningen av inlandspriserna till den internationella marknadsutvecklingen i fråga om brödsäd sker endast en gång årligen, skall den nedre respektive övre prisgränsen anses under- respektive överskriden, om det på nyss angivet sätt fastställda inlösenpriset ligger utanför prisgränserna. Om utlandspriserna stiger, så att export av brödsäd kan ske utan bidrag, skall exportavgifter på såväl brödsäd som mjöl kunna uttagas. Kvantitativ exportreglering skall inte vidtagas omedelbart, då den övre prisgränsen tangeras utan först när det inhemska priset uppnått en nivå, som med 3 kronor per deciton överstiger nämnda prisgräns.

För att täcka förluster vid export till lägre priser än de inhemska skall enligt de gällande riktlinjerna för brödsädsregleringen uttagas förmålningsavgift för råg och vete, som användes för tillverkning av mjöl, samt för vete, som användes för tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter. Vid ett inlösenpris för vete, som är lika med mittpriset, skall avgiften utgå med maximibeloppet 5 kronor per deciton för att vid högre inlösenpriser för vete enligt särskilda regler sänkas, dock till lägst 3 kronor per deciton. Någon skyldighet att i alla lägen uttaga förmålningsavgift föreligger emellertid inte. Om dylik avgift utgår, skall importen av mjöl och gryn belastas med en mot förmålningsavgiften svarande kompensationsavgift.

I den nu föreliggande överenskommelsen föreslås, att mittpriset för vete skall fastställas till 43 kronor per deciton samt den övre och nedre prisgränsen till 48 respektive 38 kronor per deciton. För råg föreslås mittpriset

skola fastställas till 39 kronor samt prisgränserna till 44 respektive 34 kronor per deciton. De föreslagna mittpriserna och prisgränserna är i samtliga fall 1 krona högre än vad som fastställdes i utgångsläget för nuvarande prissättningsperiod år 1956 men 1 krona lägre än för närvarande. Införselavgiften föreslås för såväl vete som råg skola fastställas till 13 kronor per deciton. I utgångsläget år 1956 var denna avgift 7 kronor och är för närvarande 9 kronor 35 öre. Enligt jordbruksnämnden har den föreslagna införselavgiftens storlek grundats på de officiella prisnoteringarna på världsmarknaden. Det har vidare förutsatts, att föreningen Svensk spannmålshandel kommer att fastställa inlösenpriserna med utgångspunkt från dylika officiella noteringar. Föreningen skall sålunda inte behöva taga hänsyn till sådana utbud till underpris, som förekommit under senare tid och då som regel varit att hänföra till olika former av kompensationsaffärer. Enligt förslaget bör därför de nuvarande riktlinjerna för tillämpningen av inmalningstvång kompletteras, så att ett inlösenpris, som av föreningen fastställts utan beaktande av sådana utbud till underpris, skall kunna skyddas genom införande av inmalningstvång redan vid ingången av ett nytt regleringsår. Vad sålunda föreslagits, anser jag mig böra biträda.

De kostnader, som föreningen Svensk spannmålshandel får vidkännas för avsättningen av uppkommande överskott av brödsäd, avses även i fortsättningen skola bestridas bland annat genom att förmalningsavgift upptages. Den för närvarande gällande regeln om avtrappning av denna avgift vid stigande inlösenpriser föreslås nu skola slopas. Man räknar nämligen med att under den nya avtalsperioden, liksom under den nu löpande, en avgift av minst 5 kronor per deciton i genomsnitt kommer att behövas. Mot detta förslag har jag inte något att invända.

I överenskommelsen har även intagits regler för uttagande av förmalningsavgift och fastställande av inlösenpris för det fall, att det eljest enligt prissystemet medgivna importskyddet inte kan helt utnyttjas på grund av att tillgängliga reserver av förmalningsavgiftsmedel är otillräckliga. Förmalningsavgiften föreslås i ett dylikt fall skola kunna höjas, under förutsättning att en sådan höjning inte påverkar de inhemska konsumentpriserna. Denna effekt kan enligt förslaget erhållas genom att föreningen Svensk spannmålshandel, när det av nyssnämnda skäl anses påkallat att höja förmalningsavgiften med visst belopp över 5 kronor, vid fastställandet av inlösenpriset låter detta med samma belopp understiga vad som eljest varit motiverat av utlandspriserna med tillägg av införselavgift.

Vad sålunda överenskommit torde enligt min mening böra godkännas. Genom förfarandet ernås nämligen en anpassning till grunderna för prissättningssystemet utan att konsumenterna härigenom belastas.

Förslaget att förmalningsavgift skall erläggas -- såsom nu är fallet beträffande vete -- även för råg, som användes för tillverkning av gryn, flingor och liknande produkter finner jag mig kunna biträda.

De nuvarande stadgandena i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete om inmal-

ningstväng avser endast handelsförmalning. Till förhindrande av att inmalningsföreskrifterna kringgås finner jag mig böra förorda, att såsom jordbruksnämnden föreslagit bestämmelserna ändras på sådant sätt, att inmalningstvängt skall kunna avse all yrkesmässig förmalning. Bestämmelserna om inmalningstväng skall givetvis inte gälla vid jordbrukarnas löneförmalning. Uttryckligt stadgande härom torde böra ingå i nyssnämnda förordning.

I enlighet med förslag av föreningen Svensk spannmålshandel har jordbruksnämnden förordat, att ytterligare några för export lämpliga och med lagringsutrymmen välförsedda hamnplatser samt vissa större kvarnplatser inom landet hänföres till prisorterna men med lägre inlösenpris än i de nuvarande prisorterna. Sålunda föreslås, att inlösenpris med avdrag av 50 öre per deciton skall tillämpas i Nyköping, Gamleby och, såsom hittills, Visby, inlösenpris med avdrag av 1 krona per deciton i utskeppningshamnarna i Väneren, nämligen Mariestad, Lidköping, Kristinehamn, Karlstad/Skattkärr, Säffle och Vänersborg, samt inlösenpris med avdrag av 75 öre per deciton i Mjölby, Uppsala och Örebro. Åhus skall i fortsättningen vara prisort för endast råg. Förslaget, som tager sikte på att motverka onödiga kostnadsfördyringar genom mindre rationella transporter av brödsäd, föranleder ingen erinran från min sida.

Förslaget att införselavgifterna för mjöl skall fastställas att, beroende på utmalningsgraden, variera för vetemjöl mellan 15 kronor 75 öre och 18 kronor 55 öre samt för rågmjöl mellan 15 kronor 75 öre och 22 kronor per deciton finner jag mig böra biträda. I anslutning till vad jag i det föregående anfört angående kompensationsavgifterna under den nya prissättningsperioden förordar jag förslaget, att dessa fastställas till, beroende på utmalningsgraden, för vetemjöl lägst 5 kronor 10 öre och högst 6 kronor 85 öre samt för rågmjöl lägst 5 kronor 10 öre och högst 9 kronor per deciton. Jag har ej heller något att erinra mot att för gryn av vete och råg skall gälla de högsta av nu nämnda införsel- och kompensationsavgiftsbelopp.

Jordbruksnämnden har efter framställning av föreningen Svensk spannmålshandel föreslagit, att makaroner, spaghetti och liknande produkter skall överföras till jordbruksregleringen. Med hänsyn till att riksdagen så sent som år 1958 beslutat om gränsdragningen mellan införselavgiftsbelagda respektive tullbelagda importvaror finner jag inte nu anledning att här föreslå någon ändring. Den förändring av tulltaxan, som kan anses motiverad med hänsyn till de höjda införselavgifterna på råvaran vid tillverkning av ifrågavarande produkter, kommer att behandlas och anmälas av chefen för finansdepartementet.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 april 1959 har Sverige med förbehåll för ratifikation godkänt det nya internationella veteavtalet. Det har därvid förutsatts att föreningen Svensk spannmålshandel i likhet med tidigare i praktiken kommer att svara för avtalets fullgörande.

Jordbruksnämndens framställning i övrigt angående brödsädsregleringen finner jag mig kunna lämna utan erinran.

Fodersäd och andra fodermedel m. m.**Jordbruksnämnden**

I fråga om regleringsanordningarna på foderområdet anför jordbruksnämnden följande.

Det system, som våren 1956 fastställdes för 3-årsperioden 1956/57—1958/59, innebar beträffande foderområdet att, medan rörliga införselavgifter skulle tillämpas för majs och oljekraftfoder, avgifterna för övriga fodermedel skulle vara »fasta», såvida icke de inhemska priserna på korn och havre kom att ligga utanför de fastställda prisgränserna. Med hänsyn till den ökade fläskproduktionen och till svårigheterna att finna avsättning för överskott av animalieprodukter har — såsom berörts tidigare i nämndens skrivelse — för innevarande regleringsår på foderområdet den förändringen genomförts, att införselavgifterna skall vara rörliga även för andra fodermedel än majs och oljekraftfoder. Härigenom har bättre möjligheter erhållits att genom prissättningen på foder motverka en överproduktion av animalieprodukter.

Den nu mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen innebär, att systemet med *rörliga avgifter* för samtliga fodermedel skall tillämpas även under kommande avtalsperiod. Anledning föreligger sålunda icke att nu föreslå mittpriser eller prisgränser för korn och havre.

Vid förhandlingarna mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har vidare enighet nåtts om önskvärdheten av att den inhemska prisbildningen på fodersäd även i fortsättningen skall kunna påverkas genom stödjande av en *fodersädsexport*. Nämnden påpekar, att här för talar även vissa handelspolitiska synpunkter (handelsavtalet med förbundsrepubliken Tyskland). Stödet åt fodersädsexporten avses liksom hittills skola administreras genom föreningen Svensk spannmålshandel och, efter vad därom närmare överenskommes med jordbrukets förhandlingsdelegation, finansieras med avgiftsmedel, som internt upptagits inom jordbruket inom ramen för jordbruksregleringen. (Nämnden hänvisar därvid till prop. 1958: 122, s. 19; JoU 1958: 24, s. 21.)

Jordbruksnämnden tager även upp frågan om ett *stödköpsförfarande* i fråga om fodersäd samt anför härom bl. a. följande.

Erfarenheten har visat, att de inhemska fodersädspriserna ofta blir relativt låga i början av säsongen, även om fodersädsskörden icke är större än vad som motsvarar förbrukningen. Förklaringen härtill är, att utbuden från odlarna i de mellansvenska överskottsområdena som regel sker tidigare än efterfrågan från det södra underskottsområdet samt handelns naturliga benägenhet att gardera sig mot risker. I en sådan situation kan införselavgifterna icke i tillräcklig grad påverka prisbildningen. En stabilisering av den inhemska prisnivån kan visserligen uppnås genom stödjande av export men detta förutsätter avsättningsmöjligheter till rimliga priser på exportmarknaden. Köpintresset från våra reguljära utländska köpare är vid tiden för den svenska skördens saluförande ibland ganska obetydligt, eftersom man samtidigt får fram sin nya skörd även i köparländerna. Med hänsyn härtill

har det ansetts önskvärt att skapa möjligheter att stödja det inhemska fodersädspriset även genom ett stödköpsförfarande. De egentliga kostnaderna för en tillfällig upplagring av stödköpt fodersäd kan beräknas bli ganska obetydliga och torde normalt till väsentlig del uppvägas av förhöjda priser, när efterfrågan inom och utom landet efter några månader ökar.

I vad mån ett stödköpsförfarande bör tillämpas blir enligt jordbruksnämndens mening givetvis beroende på förhållandena under olika år. Nämnden hemställer emellertid om bemyndigande att för sådana stödköp — som avses skola ske i föreningen Svensk spannmålshandels regi — använda medel, som influtit genom upptagande av införselavgift för fodermedel eller interna avgifter inom jordbruksregleringen. Härvid förutsättes, att stödköp av fodersäd endast företages i den mån nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation är ense därom.

För att möjliggöra ett visst stöd åt den inhemska tillverkningen av konsttorkat *lusernmjöl*, vilket f. n. icke omfattas av jordbruksregleringen och får importeras tullfritt, föreslår jordbruksnämnden, att denna vara ävensom fälttorkat hömjöl — vilket icke utan vidare kan skiljas från konsttorkad vara (båda tillhör tulltaxenr 12.10) — överföres till jordbruksregleringen. Liksom för övriga fodermedel bör införselavgiften för *lusernmjöl* vara rörlig.

Fraktbidrag för fodersändningar till de båda nordligaste länen föreslår jordbruksnämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation skola utgå enligt oförändrade regler under regleringsåret 1959/60. Nämnden förutskickar, att den i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 torde få tillfälle att återkomma till frågan om en eventuell omläggning av det stöd, som på detta sätt lämnas till jordbruket i övre Norrland. För regleringsåret 1957/58 uppgick fraktbidragssbeloppet till sammanlagt 1 400 000 kr. och administrationskostnaderna för utbetalningen, som handhas av föreningen Svensk spannmålshandel, belöpte sig till drygt 40 000 kr. För innevarande regleringsår kan medelsåtgången beräknas bli ungefär densamma. För regleringsåret 1959/60 beräknar nämnden kostnaderna för ifrågasvarande fraktbidrag till omkring 1 500 000 kr.

Införselavgifter för *förelämningsprodukter av fodersäd* fastställas med utgångspunkt från avgiften för den kvantitet råvara, som åtgår för tillverkning av produkten. I fråga om mjöl och gryn av havre och korn tages dessutom hänsyn till den s. k. klieffekten samt normalt manufaktureringsskydd. Jordbruksnämnden ifrågasätter icke någon ändring av dessa principer.

För till människoföda tjänliga *ärter*, *bönor* och *linser* samt för *hampfrö* har under 3-årsperioden 1956/57—1958/59 icke funnits några prisgränser. Något importskydd har icke förekommit för linser men för ärter, bönor och hampfrö har importskyddet haft formen av en fast införselavgift, som i ingångsläget var 6 kr. per dt för matärter och 20 kr. per dt för matbönor och hampfrö. I samband med 5-procentregelns utlösning höjdes dessa avgifter till 6 kr. 30 öre resp. 21 kr. per dt. Någon anledning att ändra formerna för eller storleken av importskyddet synes enligt jordbruksnämndens mening inte föreligga.

Departementschefen

Enligt beslut av 1955 och 1956 års riksdagar skulle rörliga införselavgifter tillämpas för majs och oljekraftfoder, medan avgifterna för övriga fodermedel skulle vara fasta, så länge de inhemska priserna på korn och havre höll sig inom vissa fastställda prisgränser. Med hänsyn till utvecklingen i fråga om avsättningen av överskott av animalieprodukter har emellertid 1958 års B-riksdag (prop. 1958: B 39; JoU B 8; rskr. B 80) — för att skapa möjligheter att dämpa överproduktionen av animalier — beslutat, att intill utgången av regleringsåret 1958/59 rörliga införselavgifter skall tillämpas även för andra fodermedel än majs och oljekraftfoder.

Enligt den nu mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen skall systemet med rörliga införselavgifter för samtliga fodermedel tillämpas även under den nya prissättningsperioden. Vad sålunda överenskommits synes böra godtagas. Anledning föreligger sålunda inte att nu föreslå mittpriser eller prisgränser för korn och havre. Vidare synes liksom hittills för oljekraftfoder, som tillverkats inom landet av importerade råvaror, böra uttagas tillverkningsavgift, motsvarande införselavgiften.

Jag finner i motsats till jordbruksnämnden inte tillräckligt bärande skäl föreligga att biträda förslaget att överföra lusernmjöl och hömjöl till jordbruksregleringen.

Enligt nu gällande regler fastställles införselavgifter för förädlingsprodukter av fodersäd med utgångspunkt från avgiften för den kvantitet råvara, som åtgår för tillverkning av produkten. I fråga om mjöl och gryn av havre och korn tages dessutom hänsyn till den s. k. klieffekten samt normalt manufaktureringsskydd. Någon ändring av dessa principer synes inte böra ske.

Enligt beslut av 1955 års riksdag skulle för stödåtgärder för fodersädsexport endast få användas medel, som influtit genom utförselavgifter för fodersäd och andra fodermedel. Möjligheterna till dylika stödåtgärder har emellertid vidgats genom ett beslut av 1958 års A-riksdag (prop. 1958: 122; JoU 24; rskr. 285). Härigenom har Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden medgivits rätt att — på det sätt och i den utsträckning som kan överenskommas med jordbrukets förhandlingsdelegation — för stöd åt fodersädsexport använda avgiftsmedel, som internt upptages inom jordbruket inom ramen för jordbruksregleringen, i sådana fall, då det med hänsyn till avsättningsförhållandena ter sig ekonomiskt gynnsammare att exportera fodersäd än att använda fodersäden för animalieproduktionen och exportera de därvid framkomna produkterna.

Den föreliggande överenskommelsen innebär, att nu nämnda stödåtgärder för fodersädsexport, vilka administreras av föreningen Svensk spannmålshandel, skall kunna liksom hittills tillgripas även under den nya avtalsperioden. Häremot har jag intel att erinra.

Utöver vad som sålunda föreslagits har jordbruksnämnden ansett det önskvärt, att möjligheter skapas att stödja de inhemska fodersädspriserna

genom ett stödköpsförfarande. Erfarenheten har nämligen visat, att dessa priser i början av leveranssäsongen ofta i inte tillräcklig grad påverkas av införselavgifterna, bland annat beroende på tidsintervallet mellan producenternas utbud och förbrukarnas efterfrågan. Nämnden har framhållit, att de egentliga kostnaderna för en tillfällig upplagring av stödköpt fodersäd beräknas bli ganska obetydliga och normalt till väsentlig del uppväges av höjda priser, när efterfrågan inom och utom landet efter några månader ökar. Enligt min mening synes detta förslag böra prövas. I vad mån stödköpsförfarandet skall tillämpas måste givetvis bli beroende på förhållandena under olika år. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av jordbruksnämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, besluta härom. För att täcka kostnaderna för dylika stödköp torde Kungl. Maj:t böra äga rätt anvisa medel, som influtit genom upptagande av införselavgifter för fodermedel eller interna avgifter inom jordbruksregleringen. Även stödköpsförfarandet torde såsom jordbruksnämnden föreslagit böra administreras av föreningen Svensk spannmålshandel.

Vad angår fraktbidragen för vissa fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län delar jag jordbruksnämndens uppfattning, att någon ändring i de nu gällande bestämmelserna inte bör ske för regleringsåret 1959/60. För detta ändamål torde i enlighet med nämndens förslag böra beräknas ett belopp av 1 500 000 kronor.

Vad jordbruksnämnden föreslagit i fråga om till människoföda tjänliga arter, bönor och linser samt i fråga om hampfrö föranleder ingen erinran från min sida. För dessa varor bör sålunda inte vidtagas annan prisstödjande åtgärd än att för matarter, matbönor och hampfrö fastställas införselavgift av respektive 6 kronor 30 öre, 21 kronor och 21 kronor per kilogram.

Potatis och potatisprodukter

Jordbruksnämnden

Matpotatis

Färskpotatis. Jordbruksnämnden erinrar om att enligt den nya tulltaxan tull utgår med 20 öre per kg nyskördad potatis under tiden 6 juni—5 juli (stat.nr 07.01.101). Frågan om skyddet åt färskpotatisen, vilken lämnades öppen, när det nuvarande prisregleringssystemet trädde i kraft, har härigenom lösts.

Annan potatis. Jordbruksnämnden erinrar om att när nu gällande mittpris för potatis annan än färsk (stat.nr 07.01.105—109) fastställdes, man räknade med att under senare delen av hösten 1955 importpriset fritt Stockholm hade utgjort för belgisk och fransk potatis ca 21 och för holländsk ca 23 öre per kg. Man torde enligt nämnden kunna räkna med att prisnivån — bortsett från stegringen på grund av felseklagna skördar — undergått viss

höjning under den gångna delen av regleringsperioden. Det importpris, som skall läggas till grund för gränsskyddets utformning under den kommande regleringsperioden, kan sålunda beräknas till ca 23,50 öre per kg, vartill bör läggas 1 öre per kg för hamnavgifter, lossning och spedition.

Under sommarmånaderna förekommer för Stockholms vidkommande vanligen icke handel med »gammal» potatis i sådan omfattning, att på grundval därav kan upprättas notering av det slag, som ligger till grund för det nuvarande regleringssystemet. Viss oklarhet har i detta läge rätt beträffande frågan huruvida och med vilket belopp införselavgift för potatis skall utgå under tiden närmast efter det att den särskilda regleringen av färskpotatisen upphört. I syfte bl. a. att undanröja denna oklarhet föreslår jordbruksnämnden viss ändring i nuvarande system för uttagande av införselavgift för potatis. Förslaget innebär, att under den kommande regleringsperioden införselavgiften skall utgöra 8 öre per kg hela året. Det ovägda medeltalet av de avgifter, som enligt nuvarande bestämmelser under de olika säsongerna skall gälla, när priset ligger mellan prisgränserna, utgör 7,78 öre pr kg. Vidare innebär förslaget att, likaledes för hela året, mittpriset skall fastställas till $(23,50 + 1,00 + 8,00 =) 32,50$ öre per kg och prisgränserna till 37,50 resp. 27,50 öre per kg. Under perioden från den 5 juli (sista dagen då färskpotatis är tullbelagd) intill utgången av september eller till den tidigare tidpunkt, då Sveriges lantbruksförbund återupptager stockholmsnoteringen för det nya årets skörd av ordinär matpotatis av sorterna Bintje, King Edward och Magnum Bonum, bör till grund för prisgränsbevakningen i stället läggas lantbruksförbundets motsvarande notering för färsk, sydsvensk potatis eller, i förekommande fall, ett ovägt medeltal mellan denna notering och stockholmsnoteringen för mälarpotatis. Det har sålunda förutsatts, att noteringen av ordinär matpotatis under alla förhållanden kan upptagas senast den 1 oktober. Under återstående del av året skall prisgränserna, såsom under innevarande regleringsperiod, bevakas med utgångspunkt från den nyss berörda noteringen för ordinär matpotatis.

Potatisflingor o. d. Införselavgiften för mjöl, gryn och flingor framställda direkt av potatis (tulltaxenr 11.05), vilken från början av innevarande regleringsperiod utgjorde 40 öre per kg, höjdes i samband med 5-procentregeln ikraftträdande till 42 öre per kg. När 6-procentregeln utlöstes hösten 1958 och införselavgiften för potatis därvid höjdes med 2 öre per kg företogs ingen motsvarande justering av avgiften för de ifrågavarande produkterna. En höjning av införselavgiften synes enligt jordbruksnämndens mening nu motiverad, enär dessa varor i viss mån kan sägas utgöra ersättningsprodukter för matpotatis. Införselavgiften föreslås därför skola höjas med 6 öre per kg.

Anslag till främjande av odlingen av matpotatis m. m. Jordbruksnämnden upplyser, att Sveriges potatisodlares riksförbund hos nämnden anhållit att — i likhet med vad som skedde vid ingången till innevarande reglerings-

period — även nu vid övergång till en ny period, måtte av införselavgifter för potatis ställas till förfogande ett belopp av 2 000 000 kr. för att under en kommande 3-årsperiod användas till stöd åt fortsatta strävanden att effektivisera matpotatisodlingen och att i övrigt förbättra matpotatiskvaliteten. I anledning härav har nämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation funnit sig böra föreslå, att av de hos nämnden den 31 augusti 1959 inestående och därefter inflytande införselavgifterna för potatis, i mån av tillgång på medel, ett belopp av högst 700 000 kr. per regleringsår skall få ställas till Sveriges potatisodlares riksförbunds förfogande att användas till främjande av fortsatta strävanden att effektivisera matpotatisodlingen och förbättra kvaliteten på matpotatis.

Nämnden föreslår vidare, att det skall ankomma på nämnden att, efter samråd med förhandlingsdelegationen och lantbruksstyrelsen, underställa Kungl. Maj:t förslag till närmare bestämmelser angående anslagets användning. I detta sammanhang erinrar nämnden om att föredragande departementschefen i propositionen 1959:35 angående åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis sagt sig utgå från att införselavgifter för matpotatis även i fortsättningen skall användas såsom komplement till i propositionen föreslagna åtgärder till stöd åt strävandena att förbättra matpotatiskvaliteten.

Produkter av fabrikspotatis

I fråga om *det nuvarande gränsskyddet* för produkter av fabrikspotatis anför jordbruksnämnden följande.

De viktigaste varorna på stärkelseområdet är potatisstärkelse (stat. nr 11.08.400) och majsstärkelse. Efter avtrappning med 2 öre per kg och år samt uppjustering, när 5-procentregeln trädde i kraft, är införselavgiften för potatisstärkelse nu 24,25 öre per kg samt prisgränserna 82 och 106 öre per kg. Kompensationsavgift utgår med 4 öre per kg. För majsstärkelse (stat. nr 11.08.109), har någon avtrappning av införselavgiften ej ägt rum. Efter den höjning, som vidtogs när 5-procentregeln trädde i kraft, är avgiften nu 36,75 öre per kg. Kompensationsavgift utgår ej.

Samma införselavgift som för potatisstärkelse — däremot ej kompensationsavgift — utgår för vetestärkelse och risstärkelse (stat. nr 11.08.200 och 11.08.300). För andra slag av stärkelse än de sistnämnda (stat. nr 11.08.901) samt för maniok- och arrowrot (stat. nr 07.06.100) är avgiften däremot densamma som för majsstärkelse och så är även fallet beträffande mjöl och gryn, framställda direkt av sago, av maniok-, arrow- eller salepsrot eller av andra till 07.06 hänförliga rötter, stam- eller rotknölar (tulltaxenr 11.06) samt beträffande gryn och flingor, framställda av tapioka-, sago-, potatis- eller annan stärkelse (tulltaxenr 19.04).

För druv- och stärkelsesocker (glykos) i fast form (stat. nr 17.02.101) är införselavgiften numera 47,25 öre per kg och för andra slag därav (även flytande stärkelsesirap; stat. nr 17.02.200 och 17.02.109) 42 öre per kg. Kompensationsavgift utgår med 9 resp. 4,10 öre per kg. Även för dextrin, löslig stärkelse, rostad stärkelse samt stärkelseklister (tulltaxenr 35.05) är införselavgiften 42 öre per kg. För vara i fast form utgör i detta fall kompensationsavgiften 5 öre per kg och för vara av andra slag 2,50 öre per kg.

År 1958 omreglerades gränsskyddet (prop. 1958: B 11; JoU B 12) för pro-

duktur hänförliga till glätt-, appretur- och betmedel av sådana slag, som användes inom textil-, pappers- eller läderindustrien, ävensom kärnbindemedel, innehållande stärkelse eller stärkelseprodukter, dock icke varor i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto (stat. nr 38.12.105—109, 38.19.105—109). Skyddet, som består enbart av införselavgift, utgör nu för varor, som innehåller mer än 20 procent stärkelse, 42 öre per kg och för varor, innehållande högst 20 procent stärkelse, 12 procent av värdet, då fråga är om kärnbindemedel, och 10 procent av värdet beträffande övriga.

Jordbruksnämnden anför, att det *förslag beträffande det fortsatta gränsskyddet* på förevarande område, varom överenskommelse träffats, innebär, att nu gällande införselavgifter samt i förekommande fall kompensationsavgifter för stärkelse och stärkelseprodukter bibehålles oförändrade med följande justeringar.

Druv- och stärkelsesocker ingick före den 1 januari 1959, då den nya tulltaxan trädde i kraft, i jordbruksregleringen, oavsett om det rörde sig om teknisk eller kemiskt ren vara, och var belagd med införselavgift. Vid ikraftträdandet av den nya tulltaxan, vilken skiljer mellan kemiskt rena sockerarter (tulltaxenr 29.43) och annat socker (tulltaxenr 17.02), blev det kemiskt rena druvsockret (glukosen) avfört ur jordbruksregleringen och i stället åsatt en värdetull av 12 procent. Härefter har det emellertid visat sig, att kemiskt rent druvsocker kan importeras till så lågt pris, att den åsatta värdetullen icke, såsom tidigare antogs, blir tillräcklig som skydd för inhemskt druvsocker på stärkelsebas (glykos). Det kemiskt rena druvsockret bör därför enligt jordbruksnämndens mening återföras under jordbruksregleringen och åsättas samma införselavgift och kompensationsavgift som annat druv- och stärkelsesocker i fast form. Nämnden anser sig vidare liksom hittills böra ha bemyndigande att restituera avgift för vara, som användes vid framställning av farmaceutiska specialiteter.

Majsstärkelse i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto (stat. nr 11.08.101) omfattades före den 1 september 1956 av jordbruksregleringen och var åsatt såväl införselavgift som tull. Jordbruksnämnden hade emellertid generellt befriat från införselavgiften. Vid övergången till gällande prisregleringssystem avfördes varan från jordbruksregleringen, vilket ansågs kunna ske, eftersom tullen bedömdes utgöra tillräckligt gränsskydd. I den nya tulltaxan, som trädde i kraft den 1 januari 1959, har varan emellertid uppförts med tullfrihet. Importen av majsstärkelse i småförpackningar har härigenom gynnats på bekostnad av importen i större förpackningar. Varan bör därför enligt jordbruksnämndens förslag återföras under jordbruksregleringen och beläggas med samma avgifter som vara i större förpackningar.

Rationaliseringen av stärkelseindustrien och vissa därmed sammanhängande frågor. I fråga om den hittillsvarande rationaliseringen inom stärkelseindustrien samt dennas finansiering lämnar jordbruksnämnden följande redogörelse.

Sedan omkring år 1950 har Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. gjort betydande ansträngningar för stärkelsehanteringens centralisering och modernisering. I denna sin verksamhet har stärkelseföreningen utbetalat bidrag för inlösen och nedläggning av äldre stärkelsefabriker, vilkas tillverkning i anslutning härtill överflyttats på moderniserade eller nybyggda fabriker. Inlösenbeloppen har använts som insatskapital i den fabrik, till vilken tillverkningen överflyttats. Föreningens bidragsgivning har före den 1 september 1956 finansierats genom att föreningen med vederbörligt tillstånd fått avsätta ett belopp av 1 kr. per dt försålt potatismjöl till en särskild rationaliseringsfond. Medel ur denna fond har icke fått disponeras utan jordbruksnämndens medgivande. I och med att det nuvarande regleringssystemet trädde i kraft den 1 september 1956 upphörde avsättningen till rationaliseringsfonden. I stället har föreningen för tiden därefter uttagit en rationaliseringsavgift av stärkelsefabrikerna å likaledes 1 kr. per dt stärkelse. En motsvarande rationaliseringsavgift har under innevarande regleringsperiod uttagits även inom brännerihanteringen.

Antalet stärkelsefabriker, som i början på 1940-talet utgjorde omkring 140 och då stärkelseföreningen omkring år 1950 påbörjade sin rationaliseringsverksamhet nedgått till 127, hade vid ingången av tillverkningsåret 1958/59 ytterligare reducerats och utgjorde då 85. Stärkelseföreningen räknar med att antalet stärkelsefabriker till hösten 1959 skall ha nedgått till 75.

I samband med övergången till nu löpande regleringsperiod medgavs stärkelseföreningen att av tidigare influtna införselavgifter taga i anspråk ett belopp av 500 000 kr. för rationaliseringsändamål inom stärkelseindustrin. Dessa medel liksom under perioden inflytande rationaliseringsavgifter får icke disponeras utan jordbruksnämndens medgivande. Vid utgången av år 1958 uppgick de medel, som fanns inestående hos stärkelseföreningen för rationaliseringsändamål, till 780 000 kr., varav dock med nämndens medgivande ca 435 000 kr. redan disponerats för vissa rationaliseringsprojekt. Kvarvarande medel och inflytande rationaliseringsavgifter, vilka senare beräknas uppgå till högst 250 000 kr. per år, anses icke tillräckliga för genomförande av de rationaliseringsprojekt, som planerats komma till utförande under de närmaste åren. Till belysande härav har föreningen till nämnden lämnat följande uppgifter.

Det närmast liggande rationaliseringsprojektet avser uppförande av en centralfabrik på Listerlandet, som skulle innebära ett nedläggande av 10—15 äldre fabriker. Omfattningen och sättet för projektets genomförande torde bli beroende av Kungl. Maj:ts ställningstagande till ingiven framställning om tillstånd till viss brännvinsbränning vid den nya centralfabriken, som avses skola uppföras för framställning av såväl stärkelse som brännvin enligt den s. k. kombinerade fabriksmetoden. Vid ett uppförande av en kombinerad fabrik kan anläggningskostnaden preliminärt beräknas till 3 000 000 kr., medan ungefär halva denna kostnad åtgår för en fabrik enbart för potatisstärkelse med en avverkningsförmåga av omkring hälften av den kombinerade fabriken. Rationaliseringsbidrag torde erfordras till ett belopp, som — beroende på projektets omfattning — kan variera från ca 700 000 kr. till det dubbla beloppet. Ett annat rationaliseringsföretag, kallat Näsium-projektet, avser nedläggning av ett 10-tal fabriker i Gammaltorps och Jämshögs kommuner och uppförande av en centralfabrik inom detta område. Behovet av rationaliseringsbidrag beräknas i detta fall uppgå

till ca 300 000 kr. Det tredje rationaliseringsprojektet berör ett 10-tal fabriker inom Villands härad. I rationaliseringsbidrag torde här erfordras 500 000—600 000 kr.

Nu nämnda projekt är de rationaliseringsmål, som stärkelseföreningens ansträngningar f. n. är inriktade på. I vilken ordning de skall lösas kan, anför jordbruksnämnden, bli beroende av bl. a. hur avloppsfrågan för de nya fabrikerna kan ordnas. Likaså kan utformningen av rationaliseringen bli beroende av denna frågas lösning. Med hänsyn till angelägenheten av att rationaliseringsverksamheten icke fördröjes i brist på medel till rationaliseringsbidrag har stärkelseföreningen hos nämnden anhållit att få disponera 1 000 000 kr. av influtna och inflytande införselavgifter för stärkelse och stärkelseprodukter.

Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har med hänsyn till angelägenheten av att den fortsatta rationaliseringen av stärkelseindustrien skall kunna bedrivas i enlighet med det av stärkelseföreningen uppgjorda programmet funnit sig böra tillstyrka, att det av stärkelseföreningen äskade beloppet, 1 000 000 kr., får disponeras för rationaliseringsändamål. I anslutning härtill upplyser nämnden, att stärkelseföreningen meddelat, att den för att ytterligare underlätta finansieringen av rationaliseringsverksamheten överväger att längre fram hemställa om medgivande för Potatisodlingens konjunkturutjämningsfond att utlämna räntebärande amorteringslån till anläggningskostnader för nya fabriker. Utlåningen anses kunna maximeras till 1 000 000 kr. Frågan om utlämnande av lån från konjunkturutjämningsfonden finner nämnden icke vara av beskaffenhet att böra underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Enligt gällande fabrikspotatisreglering har odlare inom de områden, varom här är fråga, rätt att leverera potatis till stärkelsefabrik oberoende av om han är ägare till eller delägare i sådan fabrik. För att stabilitet i kontraktsteckningen skall främjas gäller dock den undantagsregeln, att fabriker äger rätt att ge viss prioritet åt permanenta odlare framför tillfälliga sådana. Jordbruksnämnden framhåller, att hittills vunna erfarenheter av det nya systemet, enligt vilket sålunda andelsägare i stärkelsefabrik icke har större rätt att leverera potatis till fabriken än utomstående odlare, givit vid handen, att det råder en viss obenägenhet hos odlare att ingå som andelsägare i nyanlagda fabriker, eftersom andelsägarskapet är förenat med en rätt betydande kapitalinsats. För att icke rationaliseringsarbetet av denna anledning skall motverkas har stärkelseföreningen hos nämnden föreslagit, att vid övertäckning av potatisleveranser delägare i nyuppförda eller eljest rationaliserade fabriker skall lämnas viss företrädesrätt att leverera potatis. Föreningen har därvid anmält sin avsikt att längre fram underställa nämnden närmare utarbetade regler för ifrågavarande prioritetsrätt. Nämnden anför, att den i princip intet har att erinra mot föreningens förslag.

Jordbruksnämnden meddelar vidare, att stärkelseföreningen under hand anhållit att av regleringsmedel årligen få disponera 20 000 kr. för *forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet* på föreningens verksamhetsom-

råde. Vidare har föreningen anhängit, att ur dylika medel ett engångsbelopp av högst 50 000 kr. skall få användas för ett flerårigt försök till belysande av åtgärder vid omhändertagandet av avloppsvattnet vid stärkelsefabrikationen, bl. a. utnyttjande av fruktvattnet som gödselmedel. Nämnden finner det böra ankomma på denna att efter närmare övervägande taga ställning till dessa önskemål och inom ramen för de allmänna bemyndiganden, som föreslås längre fram i nämndens skrivelse (i avsnittet om användningen av avgiftsmedel) besluta om storleken av de bidrag till förenämnda ändamål, som nämnden kan finna påkallade.

Departementschefen

Enligt den nya tulltaxa, som trädde i kraft den 1 januari 1959, utgår för s. k. färskpotatis tull med 20 öre per kilogram under tiden 6 juni—5 juli. För annan potatis — såväl mat- och utsädespotatis som potatis för industriell användning — lämnas gränsskyddet i form av en inom vissa prisgränser fast införselavgift. Prisgränserna utgör ± 15 procent av mittpriset. Som mätare på den inhemska prisutvecklingen användes Sveriges lantbruksförbunds stockholmsnotering för ordinär matpotatis av den tidigare sortklassen I, som omfattar sorterna Bintje, King Edward och Magnum Bonum. Införselavgiften skall under gällande 3-årsperiod i enlighet med riksdagens beslut vara lägre under tiden 1 januari—30 juni än under övriga delar av året. Vid bestämmandet av införselavgifterna har man utgått från importpriserna på belgisk, fransk och holländsk potatis.

Med utgångspunkt från nu gällande regler föreslås för den nya avtalsperioden, att mittpriset för potatis skall fastställas till 32,5 öre per kilogram samt den övre och den nedre prisgränsen till 37,5 respektive 27,5 öre per kilogram. Det föreslagna mittpriset är 3 öre högre än det för 3-årsperioden ursprungligen fastställda mittpriset och 1,5 öre högre än det nu gällande. Vid bestämmandet av mittpriset har man utgått från ett importpris, inklusive hamnavgifter samt kostnader för lossning och spedition, av 24,5 öre per kilogram samt en införselavgift av 8 öre per kilogram. Denna är obetydligt högre — 0,22 öre per kilogram — än det ovägda medeltalet av de införselavgifter, som enligt nuvarande bestämmelser skall gälla under de olika säsongerna, när priset under regleringsåret 1958/59 ligger mellan prisgränserna, men omkring 2,7 öre per kilogram högre än den på motsvarande sätt beräknade, för regleringsåret 1958/59 ursprungligen avsedda införselavgiften. I anslutning till den föreslagna höjningen av införselavgiften för potatis föreslås nu en höjning av införselavgifterna för mjöl, gryn och flingor, som framställs direkt av potatis, (tulltaxenr 11.05) till 48 öre per kilogram. Vid 3-årsperiodens början utgjorde denna avgift 40 öre men höjdes i samband med 5-procentregelns utlösning till 42 öre.

Jordbruksnämnden föreslår vidare viss komplettering av bestämmelserna för prisgränsbevakningen. Enligt förslaget skall för tiden från den 5 juli, som är sista dagen då tull uttages för färsk potatis, intill utgången av september eller den tidigare tidpunkt, då Sveriges lantbruksförbund

återupptager nyssnämnda stockholmsnotering för ordinär matpotatis av sorterna Bintje, King Edward och Magnum Bonum, till grund för prisgränsbevakningen i stället läggas lantbruksförbundets motsvarande notering för färsk, sydsvensk potatis eller, i förekommande fall, ett ovägt medeltal av denna notering och stockholmsnoteringen för mälarpotatis.

Den av jordbruksnämnden sålunda föreslagna utformningen av gränsskyddet för matpotatis m. m. synes enligt min mening böra godtagas.

Enligt 1956 års riksdagsbeslut angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område ställdes ur införselavgiftsmedel för matpotatis till vederbörande odlarorganisationers förfogande 2 000 000 kronor att efter av Kungl. Maj:t fastställda riktlinjer användas till främjande av odling, lagring och distribution av matpotatis. I propositionen 1959: 35 angående åtgärder för kvalitetsförbättring av matpotatis har jag uttalat, att jag utgår från att dylika införselavgiftsmedel även i fortsättningen skall användas såsom komplement till de i propositionen föreslagna åtgärderna till stöd åt strävandena att förbättra matpotatiskvaliteten. Ett ställningstagande till den omfattning, i vilken ytterligare medel av här förevarande slag skall tagas i anspråk, borde emellertid föregås av överläggningar i frågan mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation. Jag förutsatte, att överläggningar härom snarast skulle komma till stånd. Vad sålunda anförts, lämnades utan erinran av riksdagen (JoU 1959: 12), som bland annat uttalade, att sorterings- och lagringskapaciteten i fråga om matpotatis borde främjas — förutom genom garantilån — jämväl genom fortsatt ianspråktagande av införselavgiftsmedel. Likaså lämnade riksdagen utan erinran ett i nämnda proposition framlagt förslag att till en upplysningskampanj under Svensk matpotatiskontrollns ledning — utöver en anslagsanvisning över driftsbudgeten av 50 000 kronor — såsom bidrag lämna ett belopp av 50 000 kronor ur vid import av potatis influtna eller inflytande avgiftsmedel.

Jordbruksnämnden har nu i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagit, att av införselsavgifter för potatis, som den 31 augusti 1959 inestår och därefter inflyter, i mån av tillgång på medel ett belopp av högst 700 000 kronor per regleringsår skall få ställas till Sveriges potatisodlares riksförbunds förfogande att användas för att främja fortsatta strävanden att effektivisera matpotatisodlingen och förbättra kvaliteten på matpotatis. Vad nämnden sålunda föreslagit föranleder ingen erinran från min sida. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att — sedan nämnden efter samråd med lantbruksstyrelsen och förhandlingsdelegationen upprättat förslag i ämnet — årligen utfärda riktlinjer för sagda bidragsverksamhet.

Gränsskyddet för potatisprodukter är sedan regleringsåret 1956/57 ordnat i huvudsaklig överensstämmelse med det prissystem, som gäller för övriga jordbruksprodukter. Systemet för fabrikspotatisregleringen fungerar sålunda med tillhjälp av införsel- och tillverkningsavgifter. Därtill kommer emellertid viss odlings- och tillverkningsbegränsning. Bränneriernas och

stärkelsefabrikernas skyldighet att taga emot potatis från odlare är sålunda inskränkt till att gälla potatis från de traditionellt fabrikspotatisodlande områdena. Vidare krävs för tillverkning av potatisstärkelse tillstånd av jordbruksnämnden. Rätten att anlägga stärkelsefabrik är emellertid icke förbehållen odlare. Som villkor för tillverkningsrätt gäller bland annat, att endast svensk potatis får användas.

Sveriges stärkelseproducenters förening har ensamrätt till inköp och försäljning av inom landet tillverkad stärkelse. Med ensamrätten följer skyldighet att till ett enhetligt pris uppköpa all stärkelse, som utbjudes av stärkelsefabrik. Föreningen har dock rätt att efter jordbruksnämndens prövning erlagga lägre pris till fabrik, som inte är medlem av föreningen. Prisavdraget bör dock inte vara större än vad som kan anses skäligen motsvara värdet av medlems förpliktelser till föreningen.

I fråga om tillverkningen av potatissprit gäller, att Aktiebolaget Vin & spritcentralen är skyldigt att godtaga vissa avtalade grunder för beräkning av råvarukostnaden i samband med prissättningen på råsprit. Bolaget skall vidare fastställa sina inköpskvantiteter för 2-årsperioder. Tillverkningen vid bolagets eget bränneri i Rödaled skall under en 10-årsperiod, räknat från regleringsåret 1956/57, begränsas till 6 procent av landets hela årstillverkning av potatisbrännvin, dock högst till 2 000 000 liter.

För gemensamma frågor beträffande odling, rationalisering och prissättning har inrättats ett samarbetsorgan för stärkelse- och bränneriödkareföreningarna med 3 representanter för vardera föreningen och en av Kungl. Maj:t utsedd opartisk ordförande.

Odlingen av stärkelse- och bränneripotatis sker medelst kontrakt. Vid överteckning skall genom samarbetsorganets försorg nedskärning ske efter i princip enhetliga grunder. I fråga om odlarnas leveransrätt skall inte göras någon skillnad mellan ägare till eller delägare i fabrik eller utomstående leverantörer. För att främja stabilitet i kontraktsteckningen äger fabrikerna emellertid ge viss prioritet åt permanenta odlare framför tillfälliga.

För potatisstärkelse utgör mittpriset samt den övre och nedre prisgränsen efter den uppjustering, som föranletts av 5-procentregelns utlösning, respektive 94, 106 och 82 öre per kilogram. Beloppen avser extra prima potatisstärkelse vid försäljning i parti fritt stärkelseföreningens lager i fria lånesäckar av jute om 100 kilogram netto, för vilka returfrakten betalas av köparen. Införselavgiften för potatisstärkelse har ursprungligen beräknats med utgångspunkt från det genomsnittliga importpriset på dansk och holländsk vara, och uppgår för närvarande — efter avtrappning med 2 öre per kilogram och år samt uppjustering, när 5-procentregeln trädde i kraft — 24,25 öre per kilogram. Kompensationsavgiften utgår med 4 öre per kilogram. För majsstärkelse är införselavgiften för närvarande 36,75 öre per kilogram. Enligt riksdagens beslut har någon avtrappning av denna avgift inte ägt rum. Den har däremot höjts i enlighet med 5-procentregeln. Kompensationsavgift utgår inte för majsstärkelse.

Beträffande avgiftsbeläggningen för övriga varor, som hör till stärkelseområdet torde jag få hänvisa till jordbruksnämndens i det föregående åter-

givna redogörelse. Här torde endast böra anmärkas, att beträffande dessa varor liksom majsstärkelse gäller, att några prisgränser inte fastställts men att — därest övre eller nedre prisgränsen för potatisstärkelse över- eller underskrides — de särskilda åtgärder, som i allmänhet kan förekomma vid över- eller underskridande av prisgräns, skall tillämpas beträffande sagda produkter.

Jordbruksnämnden äger enligt nu gällande bestämmelser medge företag, som idkar handel med, bearbetar eller förbrukar stärkelsevaror, restitution vid export. Däremot bör restitution av eller befrielse från införselavgift i princip inte medges i andra fall. Detta utgör dock inte hinder för nämnden att generellt meddela restitution eller befrielse, då en importvara innehåller endast en mindre andel stärkelse eller stärkelseprodukt. I detta sammanhang torde böra nämnas, att Kungl. Maj:t den 14 februari 1958 i anledning av besvär förordnat att — om vid framställning av farmaceutisk specialitet eller substans för beredning av sådan specialitet använts glykos eller fruktsocker, som av tillverkaren under tiden 1 september 1957—31 augusti 1959 införts från utlandet — tillverkaren äger, i den ordning jordbruksnämnden bestämmer, åtnjuta återbäring av införselavgift och kompensationsavgift för sådan vara. Med farmaceutisk specialitet menas i detta sammanhang läkemedel, som i allmänhet inte må försälas till enskild förbrukare annorstädes än å apoteksinrättning och som tillhandahålles sådan förbrukare i förpackning, vari det levererats av tillverkaren.

Jordbruksnämnden har i enlighet med den träffade överenskommelsen förreslagit, att skyddet på stärkelseområdet under den kommande prissättningsperioden anordnas på samma sätt som för närvarande samt att nu gällande införselavgifter och i förekommande fall kompensationsavgifter för stärkelse och stärkelseprodukter bibehålles oförändrade. Häremot har jag inte något att erinra. Nämnden har emellertid också hemställt, att glukos (tulltaxenr 29.43) samt majsstärkelse i detaljhandelsförpackningar, vägan- de per styck högst 1 kilogram netto (stat. nr 11.08.101), skall föras in under jordbruksregleringen. Jag finner emellertid att tillräckliga skäl inte föreligger att i denna del tillstyrka avvikelse från den gränsdragning mellan jordbruksregleringsvaror och andra varor, som med riksdagens medverkan beslutats så sent som år 1958. Däremot finner jag mig böra förorda, att nämnden i anslutning till vad nyss anförts, under den nya prissättningsperioden bemyndigas att restituera eller befria från införsel- och kompensationsavgifter för vara, som användes eller är avsedd att användas för framställning av farmaceutiska specialiteter.

Såsom framgår av jordbruksnämndens skrivelse har nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation tillstyrkt en av stärkelseföreningen hos nämnden gjord ansökning om att få disponera 1 000 000 kronor av influtna och inflytande införselavgifter för stärkelse och stärkelseprodukter för den fortsatta rationaliseringen av stärkelseindustrin. Med hänsyn till angelägenheten av att denna verksamhet inte fördröjes, finner jag mig böra för-

orda ett bifall till föreningens ansökning. Kungl. Maj:t bör sålunda bemyndigas medge nämnden att av ifrågavarande införselavgiftsmedel disponera högst 1 000 000 kronor för rationaliseringsändamål.

I detta sammanhang har jordbruksnämnden anmält, att hittills kunna erfarenheter av förut berörda bestämmelser om utomstående odlares rätt att leverera potatis till stärkelsefabrik på i huvudsak samma villkor som andelsägare i dylik fabrik givit vid handen, att det råder en viss obenägenhet hos odlare att ingå som andelsägare i nyanlagda fabriker. Andelsägarskapet är nämligen förenat med en rätt betydande kapitalinsats. Nämnden har emellertid ansett, att rationaliseringsarbetet inte bör motverkas och har därför förklarat sig i princip intet ha att erinra mot att vid överteckning av potatisleveranser delägare i nyuppförda eller eljest rationaliserade fabriker skall lämnas viss företrädesrätt att leverera potatis. I anledning härav får jag erinra om att fabrikspotatisregleringen underkastades en genomgripande översyn vid 1956 års riksdag, varvid även nyssnämnda bestämmelser om utomstående odlares rätt att leverera potatis infördes. Då det enligt min uppfattning är angeläget, att denna grundprincip inte rubbas, anser jag mig inte kunna biträda ändringsförslaget. Principen om utomstående odlares rätt att leverera potatis till stärkelsefabrik på i huvudsak samma villkor som andelsägare i dylik fabrik synes emellertid inte böra lägga hinder i vägen för en prisdifferentiering. Prisavdraget för utomstående odlare, vilket bör prövas av jordbruksnämnden, bör dock inte vara större än vad som kan anses skäligen motsvara värdet av medlems förpliktelser till vederbörande förening.

Oljeväxter och fettvaror (utom mejeriprodukter)

Jordbruksnämnden

Översyn av det tekniska systemet för fettvaruregleringen

Genom beslut den 1 mars 1957 uppdrog Kungl. Maj:t åt jordbruksnämnden att utreda frågan om en förenkling av det tekniska systemet för fettvaruregleringen. Nämnden sammanfattar *utredningsuppdraget* på följande sätt.

Enligt statsrådsprotokollet bör utredningen med utgångspunkt från de år 1947 eller senare av riksdagen fastställda principiella grunderna för stödet till den inom landet bedrivna smörproduktionen och oljeväxtodlingen avse utformningen av det tekniska systemet för detta stöd. Vid översynen bör i främsta rummet beaktas önskemålet att åstadkomma största möjliga begränsning och förenkling av de regleringstekniska anordningarna på området. I övrigt bör utredningen vara förutsättningslös. Utredningen bör bedrivas så skyndsamt, att ett därpå grundat nytt eller modifierat system för fettvaruregleringen kan utgöra underlag för den översyn av jordbrukets prissystem, som skall ske, innan ny överenskommelse träffas därom år 1959.

I fråga om *det nuvarande regleringssystemet* på fettvaruområdet anför jordbruksnämnden följande.

De grundläggande bestämmelserna om fettvaruregleringen finnes i förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fett råvaror och fettvaror, m. m. och kungörelsen samma dag (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning. Jordbruksnämnden har utfärdat tillämpningsbestämmelser till dessa författningar, bl. a. genom sina cirkulär nr 1956: 50 och 1958: 80.

Fettvaruregleringens primära syfte är *dels* att åstadkomma stöd åt smörproduktionen genom anpassning efter marknadsläget av prisrelationen mellan å ena sidan smör samt å andra sidan margarin och övriga varor, som kan ersätta smör, *dels* ock att bereda inhemska oljevaxter samma skydd som övriga jordbruksprodukter. Genom regleringsanordningarnas nuvarande utformning erhålles dessutom ett avsättningsskydd för inhemskt slakterifett. Stödet åt oljevæxtodlingen lämnas i främsta rummet genom uttagande av en införselavgift på praktiskt taget alla slags vegetabiliska och animaliska fetter och oljor. Genom denna införselavgift samt en rörlig regleringsavgift, som ävenledes uttages på nyssnämnda varuslag, åstadkommes sådan fördyring av margarinråvarorna att åsyftad prisspänning mellan smör och margarin m. m. uppnås. Införselavgifterna tillföres Sveriges oljevæxtintressenters förening u. p. a. (SOI) för bestridande av kostnader i samband med föreningens omhändertagande, bearbetning och försäljning av den inhemska oljevæxtskörden. Regleringsavgifterna inlevereras till statskassan.

Under budgetåret 1957/58 inflöt efter avdrag för restitutioner o. d. 24 300 000 kr. i införselavgifter och 57 500 000 kr. i regleringsavgifter.

Införselavgiften är fast, så länge priset för höstrapsfrö ligger mellan fastställda prisgränser. Regleringsavgiften är rörlig och bestämmes månadsvis efter världsmarknadsprisernas växlingar på margarinråvaror.

Utöver nyssnämnda avgiftsskydd för vegetabilisk olja av inhemsk odling har Kungl. Maj:t tillagts befogenhet att föreskriva tvångsinblandning i margarin och liknande produkter av dylik olja. Tvångsinblandningen har emellertid hittills ej behövt tillgripas, när överenskommele träffats mellan SOI och margarinindustrien om övertagande av viss del av den inhemska oljevæxtfröskörden.

Som nyss nämnts uttages införsel- och regleringsavgift på praktiskt taget alla animaliska och vegetabiliska fetter och oljor, som importeras. På olja ur inhemskt oljevæxtfrö uttages ävenledes regleringsavgift av samma storlek som på importerad fettvara. Slakterifett av inhemsk produktion belägges däremot ej med sådan avgift, vilket främst sammanhänger med svårigheten att administrera en sådan avgiftsbeläggning. Denna olika behandling i avgiftshänseende av inhemsk vegetabilisk olja och inhemskt slakterifett medför emellertid, att avgiftsskyddet för den vegetabiliska oljan begränsas till belopp, motsvarande storleken av införselavgiften, medan slakterifettet har ett avgiftsskydd, motsvarande summan av införsel- och regleringsavgiften.

Det nuvarande fettvaruregleringssystemet medför, att praktiskt taget allt animaliskt och vegetabiliskt fett på den inhemska marknaden betingar ett pris, som med summan av utgående införsel- och regleringsavgifter överstiger världsmarknadsprisnivån. För att detta icke skall medföra, att inhemska fabrikanter av tekniska produkter, såsom tvål, tvättmedel o. d. skall komma i konkurrensunderläge i förhållande till utländska tillverkare av dylika varor, som exporteras till Sverige, erhåller de inhemska fabrikanterna gottgörelse (regleringsbidrag) för prisfördyringen av fettvarorna. Denna gottgörelse, som utgår med belopp, motsvarande summan av gällande införsel- och regleringsavgift, utbetalas av jordbruksnämnden månadsvis i efterskott med ledning av från fabrikanterna inkomna förbrukningsrapporter.

Jordbruksnämnden behandlar därefter i ett särskilt avsnitt *kritiken mot det nuvarande regleringssystemet* samt anför härom bl. a. följande.

Vid 1956 års riksdag väcktes motioner i riksdagens båda kamrar, nr 775 och 778 i andra kammaren och nr 594 i första kammaren (likalydande med nr 778) med yrkande om översyn av det tekniska systemet för fettvaruregleringen. Motionerna är emellertid icke likartade.

I motion nr 775 kritiseras i främsta rummet systemet med regleringsbidrag till den tekniska industrien och påyrkas att all avgiftsrestitution utom för export skall avskaffas. Som stöd för denna kritik anför motionären bl. a., att 400 tekniska företag per månad och 300 apotek kvartalsvis erhåller regleringsbidrag av jordbruksnämnden. Motionären konstaterar, att det här är fråga om en väldig apparat, som tvingar företagen till särskild bokföring och vidlyftig skriftväxling med jordbruksnämnden, som i sin tur måste vara utrustad med en omfattande gransknings- och kontrollorganisation. Motionären påpekar, att utbetalandet av regleringsbidrag för inhemskt slakterifett varit förenat med särskilt stora kontrollsvårigheter. Motionären, som i och för sig accepterar prisskyddet för smör, oljefrö och slakterifett, anser, att detta bör lösas i följande ordning.

»För importskyddet kan givetvis såsom nu föreslås användas importavgifter, för reglering av prisförhållandet mellan smör och margarin en accis, som även efter fettnnehållet kunde läggas på andra fetthaltiga livsmedel. Avsättningen av inhemsk olja kunde tryggas såsom föreslås med inblandningstvång. Accis skulle följaktligen inte läggas på den tekniska industriens produkter. Restitution skulle därför icke behöva förekomma annat än vid export av varor för vilka avgift och accis erlagts. Givetvis kom följden att bli att den tekniska industrien belastades med importavgifterna på de varor som försålles för konsumtion här i landet. Skulle detta inte låta sig göra på grund av tullsatsernas avvägning i fråga om färdigprodukterna borde justering ske här.»

I motion nr 778 kritiseras bestämmelserna om inblandningstvång. Motionärerna framhåller, att det för landet skulle vara ekonomiskt fördelaktigare att importera mer valolja och exportera mer rapsolja än som nu äger rum. Motionärerna anför i detta sammanhang vidare följande:

»För att använda så mycket rapsolja, som nuvarande inblandningstvång medför och som enligt propositionen skall ske i oförändrad omfattning, tvingas man att härda rapsolja, en åtgärd som är oekonomisk och icke bruklig i utlandet.

Genom inblandningstvånget tvingas fabrikanterna av främst margarin, men även annat matfett, att framställa dessa varor i »enhetlig» kvalitet. I andra länder finns hushållsmargarin av skiftande kvaliteter och till olika priser. Utvecklingen står på detta område lika litet som på andra ställen. Svenska konsumenter betagas genom inblandningstvånget de möjligheter att välja, som finns i andra länder.»

Motionärerna vill sålunda avskaffa inblandningstvånget. Avsättningsskydd för oljeväxtprodukterna bör enligt motionärerna lämnas uteslutande genom införselavgift. Skulle den nuvarande införselavgiften vara otillräcklig vid ett borttagande av inblandningstvånget, bör avgiften höjas.

Av det anförda framgår enligt jordbruksnämnden, att motionen nr 775 i främsta rummet angriper systemet med regleringsbidrag till den tekniska industrien. Avsättningsskydd för oljeväxtprodukterna bör enligt denna motion lämnas genom inblandningstvång och importavgifter, vilka sistnämnda även skall bäras av den tekniska industrien. I mån av behov bör denna in-

dustri erhålla kompensation härför genom förhöjda tullar på färdigprodukterna. I motion nr 778 påyrkas å andra sidan avskaffande av inblandningstvång och i mån av behov förhöjd importavgift till skydd åt oljeväxtodlingen.

Jordbruksnämnden konstaterar, att frågan om *inblandningstvång* av inhemsk vegetabilisk olja i margarin och liknande produkter sålunda beröres i bägge motionerna, ehuru med direkt mot varandra gående yrkanden. Nämnden anser, att genom den utformning, som margarinindustriens övertagande av svenskodlad vegetabilisk olja fått i praktiken, såvitt angår den nu snart tilländalupna 3-årsperioden, de i motion nr 778 framförda motiven för ett avskaffande av tvångslagstiftningen på detta område emellertid helt eliminerats. Mellan SOI och margarinindustrien har nämligen träffats en överenskommelse om att industrien skall omhändertaga 85 000 ton av varje års inhemska skörd av oljeväxtfrö. Denna kvantitet har ungefär motsvarat 35 procent av margarinindustriens råvarubehov. Överenskommelsen förutsätter, att tvångsinblandning ej skall tillgripas och att den inhemska industrien skall ha rätt att efter eget val använda den framvunna oljan antingen vid tillverkning av margarin eller genom att byta bort den på världsmarknaden mot annan billigare eller lämpligare margarinråvara. Nämnden konstaterar sålunda, att den svenska margarinindustrien nu har full valfrihet beträffande råvarorna vid framställning av margarin och alltså icke är bunden vid en enhetlig sammansättning av margarinet. I detta sammanhang framhåller nämnden även, att det på den svenska marknaden numera förekommer åtminstone 2 typer av hushållsmargarin, nämligen det vanliga bordsmargarinet och det s. k. delikatessmargarinet. Överenskommelsen har enligt nämndens mening fungerat fullt tillfredsställande.

Vad härefter angår det i motionen nr 775 framförda förslaget om ett slopande av regleringsavgiften på fettvarorna och införande av *accis på margarin och liknande produkter* anför jordbruksnämnden, att det är givet, att om man kunde konstruera ett effektivt avgiftssystem, som primärt endast träffar det matnyttiga fettet, skulle detta vara att föredraga. Erfarenheterna från 1930-talet av det då tillämpade accisförfarandet för margarin och liknande varor kan enligt nämndens mening emellertid icke anses vara tillfredsställande. Systemet var behäftat med en rad olika svagheter. Dessutom vållade accissystemet ganska stora kontrollsvårigheter för vederbörande uppbördsmyndighet och en hel del krångel för av accisen berörda näringar. Nämnden erinrar om att dåvarande jordbruksministern också år 1939 hade uppdragit åt kontrollstyrelsen att utreda, huruvida man kunde eliminera svårigheterna med accisförfarandet genom en *utvidgning* av accisbeläggningen till att omfatta ytterligare varugrupper. Utredningen kom emellertid inte till stånd på grund av att frågan snart miste sin aktualitet, sedan en möjlighet till effektiv prisreglering och kontroll på hithörande varuområden tillskapats genom de av krisförhållandena föranledda handels- och importregleringarna.

Jordbruksnämnden hänvisar vidare till att den av nämnden och kontrollstyrelsen tillsatta fettråvarukommittén i sitt betänkande av den 9 april

1952 ingående redogjort för svårigheterna med en accis eller tillverkningsavgift på margarin m. m., samt återger följande ur sagda betänkande.

»Såsom i den tidigare redogörelsen framhållits kan effektiv kontroll över accisens rätta utgörande icke upprätthållas utan stöd av beslag och handelsreglering, något som i synnerhet är fallet, då fråga är om accis å fettvaror, vilka tillika utgöra råvaror. Detta innebär bl. a. att vegetabiliska oljor för närvarande icke få importeras utan licens av jordbruksnämnden. Det är i princip icke heller tillåtet att inköpa sådana oljor på den svenska marknaden utan särskild inköpslicens, som också meddelas av jordbruksnämnden. Genom detta licensförfarande kan man kontrollera att varan belägges med den accis, som i det enskilda fallet skall utgå. Detta skulle icke vara möjligt utan ett sådant licensförfarande. Åtskilliga kontrollsvårigheter sammanhånga med den omständigheten att accisen utgår efter råvarans användningsområde och icke efter dess beskaffenhet. Till belysande härav kan nämnas, att raffinerad flytande vegetabilisk olja är belagd med accis i de fall, då den kommer till användning för matnyttigt ändamål. Accis skall däremot icke utgå i de fall, då varan begagnas för tillverkning av sådan matnyttig vara (margarin), som utgör ett självständigt accisobjekt. Ej heller skall accis utgå i de fall då oljan kommer till användning för annat än matnyttigt ändamål. Det är sålunda varans användningsområde och icke varans beskaffenhet, som är avgörande för accisbeläggningen. På samma sätt förhåller det sig med kokosolja. Beträffande denna vara är för övrigt accisförfarandet för närvarande ännu något mer komplicerat i det att accissatserna äro olika stora, beroende på det ändamål varan skall användas för. En mot kokosolja i betydande utsträckning utbytbar vara, nämligen palmkärnolja, är däremot icke accisbelagd, oavsett användningsområdet. Detta i och för sig inkonsekventa förhållande har man i praktiken i viss utsträckning eliminerat genom att man icke medger licenser för palmkärnolja för vissa ändamål, där accis skulle uttagas om i stället kokosolja kommit till användning. Andra liknande exempel skulle kunna anföras. Vad som här sagts torde emellertid tillräckligt tydligt belysa svårigheterna i att utan stöd av ett licensförfarande upprätthålla en tillfredsställande kontroll över upptagandet av de nuvarande acciserna på fettvaruområdet.

Även andra kontrollsvårigheter sammanhånga med ett accissystem och böttna i det förhållandet att accisen är tillverkningsavgift, varav följer att samtliga företag, som tillverka accisbelagd vara, borde bli föremål för kontroll. Att i praktiken upprätthålla en sådan kontroll på alla småföretag (t. ex. landets omkring 8 000 bageriföretag) är ogörligt. Man har därför varit nödsakad att begränsa accisskyldigheten till dem som tillverka varan för försäljning. Redan det förhållandet att alltså accis drabbar den som tillverkar en viss vara för försäljning men icke den som tillverkar samma vara för vidare bearbetning eller användning i egen rörelse måste anses utgöra en ganska stötande oegentlighet. I brist på verkliga kontrollmöjligheter blir sålunda uttagandet av accisen i väsentlig utsträckning baserad på förtroende. Förutom de nackdelar som ligga häri ur synpunkten av statens intresse av en riktig accisuppbörd, riskeras härvid att konkurrensförhållandena mellan företagen komma att påverkas genom illojala förfaranden från mindre nogräknade företagens sida. Ett accissystem utan möjlighet till effektiv kontroll utgör med andra ord en fara för den lojale näringsidkaren.»

Jordbruksnämnden framhåller, att utvecklingen under senare år på fettkemiens område i väsentlig grad ökat utbyttbarheten olika fettvaror emellan samt medfört, att nya hel- och halvfabrikat inom denna bransch tillkommit.

De kontrollsvårigheter, som redan tidigare förefunnits vid en accisbeläggning av individuella fettprodukter, har alltså accentuerats, konstaterar nämnden.

I motion nr 775 föreslås att den nuvarande *avgiftsrestitutionen för tekniskt fett* — samtidigt med att den nuvarande regleringsavgiften utbytes mot en accis på margarin och liknande produkter — slopas samt att den tekniska industrien får bära den råvarufördyring, som föranledes av importavgifterna på fett. Industrien skall enligt motionen i mån av behov erhålla kompensationshärför i form av ökat tullskydd för färdigprodukter på det tekniska området. Jordbruksnämnden framhåller, att även jordbruksprisutredningen föreslog en liknande ordning. Flertalet remissinstanser motsatte sig emellertid jordbruksprisutredningens förslag på denna punkt (prop. 1955: 198, s. 166 ff.). Nämnden återger även vad 1952 års tulltaxekommitté anförde i här ifrågavarande avseende i sitt betänkande med förslag till ny tulltaxa (del II, s. 111).

»Tulltaxekommittén har emellertid haft anledning behandla frågan om importavgift på fett som användes för tekniskt ändamål främst med hänsyn till avgiftens inverkan på tullen för de av fett tillverkade produkterna. Tydligt är att en importavgiftsbelastning på råvaran förorsakar behov av högre tullskydd för färdigprodukten. Det kan härvid ofta röra sig om betydande skillnader i förhållande till varuvärdet, beroende på att för ifrågavarande ändamål ofta användes mycket billigt fett. För tvål och tvålhaltiga tvättpulver har sålunda normaltullsatserna beräknats till 15 resp. 20 procent av värdet med importavgift men endast 9 resp. 11 procent av värdet utan importavgift på råvarorna.

Tillämpningen av importavgift på råvarorna medför vidare att tullsatserna blir så höga att man kommer i kollision med föreliggande GATT-bindningar. I fråga om tvätt- och rengöringsmedel (med undantag av tvättpulver) är tullsatsen i GATT bunden vid nuvarande belopp med rätt att övergå till 10 procent av värdet. Denna tullsats innebär att tillverkningen, om råvarorna fördyras av importavgift, i regel får lägre tullskydd än som motsvarar råvarubelastningen. För en annan viktig varugrupp, nämligen smörjmedel innehållande animalisk eller vegetabilisk olja, är tullen i GATT bunden vid 2 öre per kg. Fetthalten i sådana preparat uppgår vanligen till 20—50 %, varför en importavgift av 25 öre per kg medför ett högst avsevärt negativt tullskydd.

Även från en annan synpunkt medför det komplikationer i tullhänseende om råvarorna belastas med importavgift. De traditionella tvättmedlen på basis av tvål ersättes nämligen numera i stor utsträckning av syntetiska produkter som icke alls eller i varje fall icke på samma sätt som de tvålhaltiga preparaten beröres av en importavgift på fett. För sådana produkter innebär en tull, som bestämts med hänsyn till importavgiftsbelagda råvaror, uppenbarligen ett onödigt högt skydd. Att i tullhänseende skilja mellan preparaten efter deras olika ursprung skulle å andra sidan medföra stora olägenheter och även om det vore teoretiskt möjligt får det ur konkurrenssynpunkt anses olämpligt med en stor tullskillnad mellan dessa närstående produkter.»

Jordbruksnämnden erinrar vidare om att även från Norge på diplomatisk väg framfördes invändningar mot förslaget, att den tekniska industrien icke skulle erhålla återbäring av erlagda införselavgifter. Enligt norsk uppfatt-

ning skulle detta medföra en väsentlig försämring av möjligheterna för den norska industrien att upprätthålla sin export av fettsyror till Sverige. Frågan togs upp av norrmännen i det nordiska samarbetsutskottet och föranledde överläggningar mellan jordbruksnämnden och berörda svenska parter, å ena, samt representanter för norska handelsdepartementet och den norska fettindustrin, å den andra sidan. Vid dessa överläggningar utlovades från svensk sida, att man så långt möjligt skulle söka tillmötesgå de norska önskemålen.

Beträffande frågan om restitution till den tekniska industrien för erlagda importavgifter anför jordbruksnämnden följande.

Föredragande departementschefen anförde i propositionen 1955:198, att han icke var beredd att taga slutlig ställning till frågan, huruvida den tekniska industrien skulle erhålla restitution för erlagda importavgifter. Han föreslog, att det skulle ankomma på jordbruksnämnden att undersöka dessa frågor och till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, var till undersökningen kunde föranleda. Efter företagen utredning föreslog nämnden, att full återbäring av införselavgifter skulle lämnas den tekniska industrien. Förslaget lämnades mot bakgrunden av en med jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse om att eventuellt uppkommande pristryckande överskott av inhemskt slakterifett skulle genom försorg av Svensk kötthandel, ekonomisk förening, och med anlitande av till föreningen inflytande slaktdjursavgifter avlyftas från den svenska marknaden genom export. Syftet med denna åtgärd var att eliminera risken för att utbetalning av regleringsbidrag i full utsträckning till den tekniska industrien för inhemskt slakterifett skulle leda till subventionering av varan. Denna ordning, som godkändes av Kungl. Maj:t och riksdagen, har tillämpats sedan den 1 september 1956 och har visat sig fungera på ett tillfredsställande sätt. Den inhemska prisnivån på slakterifett har sålunda genomsnittligt sett upprätthållits vid importprisnivån med tillägg av införsel- och regleringsavgifterna. Vidare tillämpas ett i visst förhållande till fettvarans inköpspris beräknat regleringsbidrag i de fall, då inköpspriset understiger en av nämnden för varje regleringsperiod fastställd prisnivå. Under nu löpande 3-årsperiod har sålunda utbetalning av regleringsbidrag för inhemskt slakterifett, som kommit till användning för tekniskt ändamål, icke medfört sådana kontrollsvårigheter eller givit anledning till sådana anmärkningar, som antydes i motionen 775. Den nuvarande ordningen har icke heller föranlett erinringar från norsk sida.

Jordbruksnämnden påpekar i detta sammanhang även, att en omläggning av bidragsverksamheten till apoteken genomförts den 1 januari 1958. Härigenom har utbetalandet av regleringsbidrag koncentrerats till de s. k. distriktsapoteken, vilket medfört, att antalet regleringsbidragsberättigade apotek sjunkit från ca 300 till 18.

I anledning av utredningsuppdraget har jordbruksnämnden överlagt i frågan dels med representanter för den livsmedels- och tekniska industri, som direkt beröres av regleringsanordningarna, dels med jordbrukets förhandlingsdelegation. För dessa överläggningar lämnar nämnden följande redogörelse.

Vid sammanträde den 17 oktober 1957 med berörda industrirepresentanter motsatte sig livsmedelsindustriens företrädare bestämt ett accissystem av

det slag, som beskrivits i motionen 775. Denna ståndpunkt grundade sig främst på den omständigheten, att det enligt industriens uppfattning är för-enat med mycket stora svårigheter att åstadkomma en kontrollerbar gräns mellan accispliktiga och accisfria varuslag. Den tekniska industriens repre-sentanter ansåg, att nuvarande regleringsanordningar fungerade väl. De hade icke något förslag att göra till ändring av systemet. Det enda de hade att an-märka mot systemet var, att industrien fick ligga ute med pengar, motsva-rande avgifterna, från det en fettvara inköpts till dess regleringsbidrag er-hölls. Inom nämnden hade såsom diskussionsunderlag i anslutning till mo-tionen 775 utfarbetats en promemoria i 10 punkter med förslag till viss om-läggning av regleringen.

Den till Sveriges industriförbund anslutna branschorganisationen Tvätt-medels-, tvål- och stearinindustriens råvaruförening u. p. a. har i yttrande över nämnda promemoria anført, att föreningen efter övervägande av för-slaget ej funnit skäl att biträda detsamma. Föreningen har vidare framhål-lit, att industrien knappast kände sig »besvärad av det redovisnings- och kontrollsystem, som påtalats i motion nr 775». Vidare anför föreningen, att den ej kan framföra något eget förslag. Det nuvarande systemet har enligt föreningen i allt väsentligt fyllt de syften, som bär upp detsamma, och systemets praktiska hanterande har inte vållat företagen några olägen-heter. Detta system är därför ur industriens synpunkt att föredra framför det föreslagna systemet.

Föreningen Svenska margarintillverkare anför i yttrande, att accissyste-met ur praktisk synpunkt är oframkomligt. Föreningen instämmer i tvätt-medelsföreningens yttrande, att det nuvarande systemet i allt väsentligt fyllt de syften, som bär upp detsamma, samt att den praktiserade formen ur industriens synpunkt är att föredraga framför andra nu tänkbara for-mer för tvångsreglering. I fråga om inblandningstvånget erinrar förening-en om den förut nämnda överenskommelsen, som innebär att industrien har valfrihet att använda rapsolja antingen för inblandning i margarin eller för export. Föreningen konstaterar, att även om vissa av de i motionen 778 påtalade olägenheterna härigenom f. n. icke framträder, författningsenlig möjlighet dock alltså föreligger att sätta inblandningstvånget i kraft. Föreningen anser därför, att den principiella kritiken av denna anordning alltså äger giltighet.

Jordbrukets förhandlingsdelegation har vid överläggning med jordbruks-nämnden i början av år 1959 uttalat, att det nuvarande systemet fungerar fullt tillfredsställande ur de synpunkter förhandlingsdelegationen har att företräda. En omläggning av systemet efter de riktlinjer, som angivits i mo-tionen 775 skulle leda till ett inkomstbortfall för jordbruket av mellan 10 000 000 och 12 000 000 kr. och således innebära en väsentlig försämring för jordbruket. Även ett regleringssystem efter de riktlinjer, som uppdragits i den diskussionspromemoria som nämnden förelagt industrirepresentanter-na skulle leda till en försämring för jordbruket genom minskade inkomster på slakterifettet. Med hänsyn härtill önskade förhandlingsdelegationen ej medverka till någon förändring av det nuvarande tekniska systemet för fett-varuregleringen.

Sammanfattningsvis anför jordbruksnämnden att av den lämnade redo-görelsen framgår, att en del förändringar av det tekniska systemet för fett-varuregleringen genomförts under nu löpande 3-årsperiod, varigenom de förenklingar och förbättringar av systemet, som åsyftas i motionerna på vä-sentliga punkter redan åstadkommits.

Sålunda har inblandningstvånget icke satts i kraft. Jordbrukets avsättningsskydd för inhemskt oljeväxtfrö har i stället lösts genom en frivillig överenskommelse mellan SOI och industrien. Liknande överenskommelse har, såsom framgår av avsnittet om prissättningen på oljeväxter m. m., träffats även för tiden efter den 1 september 1959. Genom överenskommelsen får de i motionen 778 uttalade önskemålen om möjlighet för industrien att i sin fabrikation kunna anlita sig av lämpligaste och billigaste råvara anses tillgodosedda.

De i motionen 775 riktade anmärkningarna mot systemet med regleringsbidrag till den tekniska industrien har såtillvida eliminerats, att antalet bidragssökande företag begränsats från tidigare drygt 700 till något mer än 400 företag. Den administrativa apparaten för direktkontroll av dessa företag utgöres av 3 resande kontrollanter. Ett accisförfarande skulle utan tvivel kräva en större kontrollapparat.

De i sistnämnda motion särskilt berörda svårigheterna beträffande regleringsbidrag för svenskt slakterifett förefanns onekligen tidigare. Genom överenskommelse med jordbruket om att pristryckande överskott av slakterifett skall avlyftas genom export samt införandet av förutnämnda regel för begränsning i visst fall av regleringsbidragets storlek har dessa svårigheter eliminerats. Erfarenheterna under den gångna 3-årsperioden visar, att det icke uppstått några kontrollsvårigheter eller andra olägenheter i detta avseende.

I samma motion göres vidare gällande, att de bidragsberättigade företagen »måste ha särskild bokföring för att kunna styrka sina krav och måste upprätthålla en vidlyftig skriftväxling med jordbruksnämnden». Detta torde knappast vara riktigt. Företagens rapportering till jordbruksnämnden sker månadsvis och omfattar in- och utgående lager av fettvaror samt inköp och förbrukning av sådana varor. Dessa uppgifter hämtas direkt från företagens ordinarie lagerbokföring. Någon för bidragsförfarandet anordnad särskild bokföring finnes sålunda som regel icke hos företagen. Det har också varit ett önskemål att undvika detta. Företagens arbete med regleringen blir härigenom mindre och jordbruksnämndens kontrollmöjligheter blir bättre. Att de rapporterade företagen icke nämnvärt belastats genom systemet i dess nuvarande utformning torde också framgå av industriorganisationens yttrande på denna punkt, där det heter: »Företagen torde däremot knappast känna sig besvärade av det redovisnings- och kontrollsystem, som påtalats i motionen nr 775.»

Vidare framhåller jordbruksnämnden, att det i motionen nr 775 föreslagna accisförfarandet prövats under 1930-talet med negativt resultat samt att den svenska margarinindustrien nu bestämt motsätter sig ett accisystem såväl av kontroll- som rättviseskäl.

Förslaget om att den tekniska industrien skall bära den råvarufördyring, som föranledes av införselavgiften, finner jordbruksnämnden icke vara realistiskt samt anför härom.

När motionen väcktes, var införselavgiften föreslagen till 30 öre. Jordbruksprisutredningen, som tänkte sig en införselavgift på 25 öre, väckte på sin tid samma förslag som motionären. Detta möttes av starkt motstånd av flertalet remissinstanser. Under år 1958 har införselavgiften på grund av världsmarknadsprisutvecklingen måst höjas upprepade gånger och tidvis legat över 50 öre. F. n. (mars 1959) uppgår avgiften till 39 öre.

Jordbruksnämnden anser, att det säger sig självt, att en avgift av sådan höjd och med sådan rörlighet blir mycket svår att bära för den tekniska industrien. En omläggning av fettvaruregleringen på sätt föreslagits i motionen nr 775 skulle vidare medföra icke oväsentligt minskade inkomster för jordbruket. Denna inkomstminskning kan uppskattas till 10 000 000 å 12 000 000 kr. per år. Möjligheten att på andra vägar än som föreslagits i motionen nr 775 avskaffa det nuvarande bidragssystemet till den tekniska industrien har nämnden ingående diskuterat med representanter för denna industri. Av nämnden därvid framfört förslag till lösning av problemet har avstyrkts av industrirepresentanterna, som dessutom förklarat sig själva icke kunna föreslå någon annan lösning av frågan.

Med hänsyn till sålunda anförda omständigheter och då såväl den av regleringen berörda livsmedels- och tekniska industrien som jordbrukets förhandlingsdelegation förordat ett bibehållande av det tekniska systemet för fettvaruregleringen såsom det numera tillämpas, finnes enligt jordbruksnämndens uppfattning ingen anledning att nu frånga detsamma.

Prissättningen på oljeväxter m. m.

Jordbruksnämnden anför, att vid överläggningarna mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation förutsatts, att margarinpriset, bortsett från fabrikations- och distributionsmarginaler, skall på sätt som närmare anges under avsnittet om mjölk och mejeriprodukter m. m., i princip hållas fast vid nuvarande nivå genom uttagande av införsel- och regleringsavgifter på fettvaror i överensstämmelse med vad som nu är fallet. Därjämte har förutsatts, att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden även i fortsättningen skall äga bemyndigande att besluta om tvångsinblandning i margarin och liknande produkter enligt nu gällande bestämmelser.

Vidare anmäler jordbruksnämnden, att överenskommelse träffats om att *övre och nedre prisgränserna* för rapsfrö med 47 procent fetthalt och 18 procent vattenhalt skall vara oförändrade, d. v. s. 89 resp. 68 öre per kg. Det har också överenskommit, att *införselavgiften* på vegetabilisk olja och annat fett (med inmot 100 procent fetthalt) ävenledes skall vara oförändrad, 31,5 öre per kg, att gälla så länge det inhemska priset på rapsfrö med 47 procent fetthalt och 18 procent vattenhalt vid leverans till oljefabrik ligger mellan prisgränserna. Produkter, som jämte fett innehåller annan vara, skall liksom hittills avgiftsbeläggas efter fetthalten. Införselavgiften skall utgå för samma slags fettvaror, för vilka regleringsavgift uttages, och erläggas i samma ordning som den senare. Beträffande de särskilda införselavgifter, som utgår på stearin samt margarin, konstister, bakhjälpmedel m. fl. produkter av livsmedelsindustri (hänförliga till tulltaxenr 15.10, 15.13, 19.08, 21.04, 21.05, 21.07 och 32.04) föreslås icke heller någon ändring.

I fråga om införselavgiftens storlek under regleringsåret 1959/60 anför jordbruksnämnden följande.

Den internationella prisnivån på flytande vegetabiliska oljor har varit mycket låg under större delen av år 1958. För att skydda den nedre prisgränsen för rapsfrö har därför införselavgiften på fettvaror alltsedan maj månad samma år måst sättas högre än 31,5 öre per kg. Genomsnittsavgiften för tiden maj—december 1958 var sålunda 45 öre. Under den senaste tiden har de internationella priserna stigit något. Detta har föranlett en sänkning av avgiften för mars 1959 till 39 öre. Om denna prisuppgång är av tillfällig natur, är givetvis icke möjligt att med säkerhet förutse. Mycket tyder emellertid på att man på längre sikt bör räkna med en förhållandevis låg världsmarknadsprisnivå på detta område. Det torde därför vara realistiskt att utgå från att man för att stödja den nedre prisgränsen för rapsfrö under regleringsåret 1959/60 genomsnittligt sett blir nödsakad uttaga en införselavgift, som kommer att vara högre än normalavgiften, 31,5 öre. Under kalenderåret 1958 uppgick den genomsnittliga avgiften till 40 öre. Uppskattningsvis torde man kunna räkna med en avgift av samma storleksordning för regleringsåret 1959/60.

I detta sammanhang påpekar jordbruksnämnden, att den med den inhemska olje- och margarinindustrien träffat överenskommelse om att denna industri av 1959 års skörd skall omhändertaga 80 000 ton torkat rapsfrö, 5 000 ton torkat senapsfrö och 3 500 ton rå rapsolja. Denna uppgörelse förutsätter bl. a., att bestämmelserna om *inblandningstväng* icke sättes i tillämpning. Överenskommelsen innebär, att industrien ökat sitt åtagande i förhållande till vad som tillämpats beträffande 1957 och 1958 års skördar med 3 500 ton olja, vilket motsvarar ca 9 000 ton torkat frö. Att det ökade åtagandet från industriens sida angivits i olja sammanhänger med att den inhemska kapaciteten för extraktion av oljeväxtfrö är begränsad till 85 000 ton frö.

Jordbruksnämnden erinrar om att enligt 1957 års statsverksproposition (IX ht, s. 307) har av behållningen i jordbruksnämndens clearingkassa för fettvaror ett belopp av 4 000 000 kr. ställts till nämndens förfogande för att användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt *odling av oljelin* samt till stöd åt spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö från *odlingar av spånadslin*. Ifrågavarande medel har tillförts en särskild kassa, benämnd linoljekassan. Nämnden upplyser, att utgifterna för 1958 års skörd av oljelinfrö och spånadslinfrö ännu icke har slutreglerats. Det är därför icke möjligt att exakt uppge behållningen i kassan. Uppskattningsvis torde emellertid kassans behållning efter nämnda slutreglering kunna anges till 2 200 000 kr.

Jordbruksnämnden förutsätter, att linoljekassan även fortsättningsvis får tagas i anspråk för avsett ändamål.

Vidare anmäler jordbruksnämnden, att Sveriges oljeväxtodlares centralförening med instämmande av föreningen Sveriges oljeväxtintressenter (SOI) anhållit, att till SOI inflytande införselavgifter för fett i fortsättningsvis skall få tagas i anspråk även för stödjande av en oljelinodling om sammanlagt högst 10 000 ha. Kostnaderna för stödjandet av en oljelinodling av denna omfattning har uppskattats till ca 3 000 000 kr. En ökad oljelinodling har ansetts vara av betydelse genom att den ger odlarna ökad varia-

tionsmöjlighet beträffande de vårsådda grödorna. Då kostnaderna för oljelinstödet sålunda är avsedda att bestridas inom ramen för de medel, som regelmässigt tillföres SOI för stöd åt odlingen av matoljeväxter, torde, anför nämnden, den ifrågasatta anordningen närmast komma att innebära, att SOI kommer att stödja en ökad odling av oljelin under sådana år, då det — bl. a. med hänsyn till omfattningen av höstsådden av oljeväxter — finnes anledning antaga, att skörden av matoljeväxtfrö kommer att understiga i den senaste normalkalkylen angiven kvantitet, 180 000 ton otorkat frö.

Jordbruksnämnden finner det föreslagna arrangemanget ändamålsenligt och tillstyrker för sin del, att SOI i nyss angiven omfattning erhåller be- myndigande att anlita de medel, som eljest kunnat utgå som stöd åt odlingen av matoljeväxter, för att även stödja en ökad odling av oljelinfrö. Enligt vad nämnden under hand inhämtat, avser odlarorganisationen att innevarande vår inbjuda odlarna att teckna kontrakt om en odling av oljelinfrö.

Vid ett genomförande av den föreslagna anordningen för stöd åt oljelinodlingen finner jordbruksnämnden det icke påkallat, att ett statligt garantipris fastställes för oljelinfrö. Nämnden föreslår därför, att statligt garantipris för 1959 års odling i dylikt fall endast fastställes för spånadslinfrö. Inlösenpriset bör enligt nämndens mening vara oförändrat, 70 öre per kg, för frövara med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet vid leverans från odlare. Garantipriset bör såsom föregående år begränsas till att avse en kvantitet om högst 2 000 ton spånadslinfrö av nämnd kvalitet.

Jordbruksnämnden framhåller, att genom att den statliga inlösengarantien begränsas till att avse allenast spånadslinfrö, de tillgängliga medlen i linoljekassan givetvis kommer att räcka under en längre tidrymd än eljest skulle ha blivit fallet. Detta måste enligt nämndens mening anses vara av stor betydelse för den särskilt f. n. hårt trängda spånadslinodlingen.

Jordbruksnämnden anmäler såvitt gäller oljeväxtregleringen slutligen, att det offentliga inslaget i styrelsen för föreningen Sveriges oljeväxtintressenter genom en stadgeändring, som trädde i kraft den 1 januari 1958, har ökat på sådant sätt, att jordbruksnämnden, förutom ordförande, utser 1 ledamot och 1 suppleant i styrelsen. Den utslagsröst för det allmänna, som av statsmakterna åsyftats vid föreningens tillkomst (prop. 1951: 207, s. 88) och som upphörde, när det statliga spannmålsbolagets representation i styrelsen ersattes med en representant för föreningen Svensk spannmålshandel, har härigenom återställts. Ändringen innebär även, att överensstämmelse uppnåts med vad som gäller i fråga om det offentliga inslaget i styrelsen för föreningen Svensk spannmålshandel.

Departementschefen

Fettvaruregleringens primära syfte är dels att åstadkomma stöd åt smörproduktionen genom anpassning efter marknadsläget av prisrelationen mellan å ena sidan smör samt å andra sidan margarin och övriga varor, som

kan ersätta smör, dels att bereda inhemska matoljeväxter samma skydd som övriga jordbruksprodukter. Genom regleringsanordningarnas utformning erhålles dessutom ett avsättningsskydd för inhemskt slakterifett.

Stödet åt den inhemska oljeväxtodlingen lämnas i samma former som stödet åt annan jordbruksproduktion. Som prismätare användes därvid priset på höstraps med 47 procent fetthalt och 18 procent vattenhalt. Sålunda är den övre och nedre prisgränsen för rapsfrö, efter justering i anledning av 5-procentregelns utlösning hösten 1957, fastställd till 89 (85) och 68 (65) öre per kilogram (inom parentes anges belopp i utgångsläget hösten 1956). Så länge det inhemska priset för rapsfrö ligger mellan prisgränserna, utgår en införselavgift på vegetabilisk olja och annat fett (med inemot 100 procent fetthalt) med 31,5 (30) öre per kilogram.

Därjämte uttages för såväl importerade fettvaror som olja, som framvunnits ur inhemskt oljeväxtfrö, en rörlig regleringsavgift, vilken bland annat står i visst förhållande till världsmarknadspriserna på fettvaror. Genom nyssnämnda införselavgift samt den rörliga regleringsavgiften åstadkommes en sådan fördyring av margarinråvarorna att åsyftad prisspanning mellan smör och margarin m. m. uppnås.

Produkter, som jämte fett innehåller annan vara, avgiftsbelägges efter fetthalten. Utöver nämnda avgiftsskydd för vegetabilisk olja av inhemsk odling har Kungl. Maj:t fullmakt att föreskriva tvångsinblandning av dylik olja i margarin och liknande produkter. Tvångsinblandning har emellertid hittills inte behövt tillgripas, enär överenskommelse träffats mellan Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., och margarinindustrien om att denna industri skall övertaga viss del av den inhemska oljeväxtfröskörden.

Utöver vad som motsvarar förut nämnda avgifter utgår — för att dels lämna egentligt manufaktureringsskydd, dels kompensera den inhemska industrien för nämnda inblandningstvång — en särskild införselavgift av 26,25 (i utgångsläget år 1956 före justering i anledning av 5-procentregelns utlösning 25) öre per kilogram för margarin, konstister och bakhjälpmedel med en fetthalt av mer än 60 procent, av 21 (20) öre per kilogram för bakhjälpmedel, vilkas fetthalt överstiger 24 men inte 60 procent samt av 7,35 (7) öre per kilogram för bakhjälpmedel med en fetthalt överstigande 10 men ej 24 procent, vissa såser och soppor med mer än 20 procent fett, fett-emulsioner med mer än 10 procent fett, ävensom smör- och ostfärger, beredda med olja. För wafers, innehållande mer än 20 procent fett, lämnas ett manufaktureringsskydd av 14,70 (14) öre per kilogram. I fråga om stearin utgår, när priset på rapsfrö ligger mellan prisgränserna, en införselavgift av 38,85 (37) öre per kilogram, varav 7,35 (7) öre utgör manufaktureringsskydd.

Införselavgifterna tillföres Sveriges oljeväxtintressenter för bestridande av kostnader i samband med föreningens omhändertagande, bearbetning och försäljning av den inhemska skörden av matoljeväxter. Regleringsavgifterna däremot inlevereras till statsverket.

Slakterifett av inhemsk produktion är inte belagt med införsel- eller regleringsavgift. För att kunna upprätthålla det inhemska priset på slakterifett

på en nivå, som motsvarar världsmarknadspriset med tillägg av införsel- och regleringsavgift, äger Svensk kötthandel, ekonomisk förening, av influtna slaktdjursavgifter täcka kostnaderna för sådan export av slakterifett, som erfordras för att uppehålla priset inom landet på avsedd nivå.

För allt fett, som förbrukas inom den tekniska industrien, lämnas restitution (regleringsbidrag och återbäring), såvitt angår importerad fettvara, med belopp motsvarande den sammanlagda avgift, som erlagts för varan, samt beträffande inhemsk vegetabilisk olja respektive inhemskt slakterifett med belopp, motsvarande den sammanlagda avgift, som skulle ha utgått, om i stället importerad vara använts. Regleringsbidrag för inhemskt slakterifett skall dock inte utgå med större belopp än som motsvarar den av avgifterna föranledda prisförhöjningen på varan. Regleringsbidrag och återbäring av införsel- och regleringsavgift utgår i fråga om importerad vara och olja av inhemsk odling ur regleringsavgiftsmedlen med belopp, som motsvarar regleringsavgifterna, och ur införselavgiftsmedlen med belopp, som motsvarar införselavgifterna. Regleringsbidrag för inhemskt slakterifett utgår ur regleringsavgiftsmedlen.

Vid 1956 års riksdag väcktes i båda kamrarna motioner (II: 775 samt likalydande I: 594 och II: 778), i vilka den av Kungl. Maj:t i propositionen 1956:165 föreslagna, av riksdagen sedermera godtagna utformningen av fettregleringen utsattes för kritik och i skilda yrkanden hemställdes om utredning av regleringen. I anledning av dessa motioner anhöll riksdagen (JoU 1956:30; rskr. 316), att vid den översyn av jordbrukets prissystem, som borde ske, innan ny överenskommelse härom år 1959 skall träffas, utredning även måtte ske av möjligheterna att åstadkomma en genomgripande förenkling av fettregleringen.

I anledning härav lämnade Kungl. Maj:t den 1 mars 1957 jordbruksnämnden i uppdrag att med utgångspunkt från de år 1947 eller senare av riksdagen fastställda principiella grunderna för stödet till den inom landet bedrivna smörproduktionen och oljeväxtodlingen utreda utformningen av det tekniska systemet för detta stöd. Vid översynen borde i främsta rummet beaktas önskemålet att åstadkomma största möjliga begränsning och en genomgripande förenkling av de regleringstekniska anordningarna på området. I övrigt borde översynen vara förutsättningslös.

Som framgår av den i det föregående återgivna, av jordbruksnämnden lämnade redogörelsen har en del förändringar av det tekniska systemet för fettvaruregleringen genomförts under nu löpande 3-årsperiod, varigenom de förenklingar och förbättringar, som åsyftas i motionerna, på väsentliga punkter enligt nämnden redan åstadkommits. I fråga om den närmare redogörelsen för vad som av nämnden åtgjorts i ärendet torde jag få hänvisa till vad nämnden anfört i det föregående.

Jordbruksnämnden har diskuterat de olika spörsmålen berörande fettregleringen med representanter för den livsmedels- och tekniska industri, som direkt beröres av regleringsanordningarna. Av nämnden framförda förslag

till förändringar av regleringen har därvid avstyrkts av industrirepresen-
tanterna, som dessutom förklarat sig själva inte kunna föreslå några andra
förändringar. Jordbrukets förhandlingsdelegation har uttalat, att det nuva-
rande systemet fungerar fullt tillfredsställande ur de synpunkter förhand-
lingsdelegationen har att företräda och att den inte önskade medverka till
någon förändring av systemet.

Med hänsyn till vad som sålunda förekommit finnes enligt jordbruks-
nämndens uppfattning ingen anledning att nu frångå det gällande tekniska
systemet för fettregleringen. Den mellan nämnden och jordbrukets förhand-
lingsdelegation träffade, av mig tidigare förordade överenskommelsen byg-
ger, såvitt nu är i fråga, på detta system. Med hänsyn härtill finner jag mig
böra förorda, att nämnda tekniska system lägges till grund för fettreglering-
en under den kommande 6-årsperioden.

Vad därefter gäller prissättningen på oljeväxter m. m. föreslår jordbruks-
nämnden i anslutning till den träffade överenskommelsen, att såväl pris-
gränser och samtliga införselavgifter fastställs till samma belopp som för
närvarande gäller. Häremot har jag inte något att erinra. Jag kan även an-
sluta mig till den vid överläggningarna gjorda förutsättningen, att margar-
inpriset, bortsett från förändringar som föranledes av ändringar i fabrika-
tions- och distributionsmarginaler, i princip skall hållas fast vid nuvarande
nivå genom uttagande av införsel- och regleringsavgifter på fettvaror i över-
ensstämmelse med vad som nu är fallet. Jag förutsätter vidare, att Kungl.
Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden även i
fortsättningen skall äga föreskriva inblandningstvång beträffande margarin
och liknande produkter, som tillverkas inom landet. Såsom nämnden fram-
hållit, behöver bestämmelserna härom inte sättas i tillämpning i fråga om
1959 års skörd, eftersom överenskommelse redan träffats om omhänder-
tagande av oljefrö av detta års skörd.

I anslutning till beslut av 1957 års riksdag (JoU 1957: 31; rskr. 338) har
jordbruksnämnden från nämndens clearingkassa för fettvaror till ett sär-
skilt konto, benämnt linoljekassan överfört ett belopp av 4 000 000 kronor
för att användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt od-
ling av oljelin samt till stöd för spånadslinodlingen genom omhändertagan-
de och avyttring av oljefrö från dessa odlingar. Kungl. Maj:t har i fråga om
1958 års skörd av oljelin- och spånadslinfrö fastställt ett garantipris av 70
öre per kilogram, avseende leverans från odlare av frö med 18 procent vat-
tenhalt och 96 procent renhet. Prisgarantien begränsar sig till en kvantitet
av högst 2 000 ton oljelinfrö och en kvantitet av högst 2 000 ton spånadslin-
frö av nyssnämnd kvalitet.

Jordbruksnämnden har nu föreslagit, att stödet åt spånadslinfrö för 1959
års odling skall utgå efter oförändrade grunder. Häremot har jag inte något
att erinra. Kungl. Maj:t har också tidigare denna dag fastställt det föreslag-
na garantipriset för spånadslinfrö å 70 öre per kilogram och förordnat om
begränsning av prisgarantien till oförändrat 2 000 ton spånadslinfrö. För in-

friande av garantien torde liksom för 1957 och 1958 års skördar få tagas i anspråk medel ur jordbruksnämndens omförmälda linoljekassa.

Vad därefter angår oljelinfrö har jordbruksnämnden — efter framställning av Sveriges oljeväxtodlares centralförening med instämmande av regleringsföreningen Sveriges oljeväxtintressenter — hemställt om bemyndigande för regleringsföreningen att för stöd åt en under vissa förhållanden intill sammanlagt högst 10 000 hektar ökad odling av oljelin anlita medel, som eljest kunnat utgå som stöd åt odlingen av matoljeväxter. Anordningen avses skola öka odlarnas variationsmöjligheter beträffande vårsådda grödor, särskilt i fall av mindre höstsådd av oljeväxter än normalt. Vid ett genomförande av förslaget skall den hittillsvarande statliga prisgarantien för oljelinfrö avvecklas.

Med hänsyn till vad jordbruksnämnden anfört finner jag mig böra biträda förslaget. Jag förutsätter därvid, att nämnden upprättar och underställer Kungl. Maj:t förslag till närmare bestämmelser för ifrågavarande stöd. Vidare förutsätter jag, att stödet åt en intill 10 000 hektar ökad odling skall utgå endast under sådana år, då det bland annat med hänsyn till omfattningen av höstsådden av oljeväxter finnes grundad anledning att antaga, att skörden av matoljeväxter kommer att understiga en normalkvantitet av 180 000 ton otorkat frö. Enär för stödet avses skola användas medel, som inlutit vid upptagande av införselavgifter för fett, anser jag mig böra föreslå, att det skall åligga nämnden att i god tid före början av sådden av oljelinfrö underställa Kungl. Maj:t förslag beträffande det belopp, som av införselavgiftsmedlen må disponeras för ifrågavarande ändamål. Nämnden har upplyst, att odlarorganisationen redan innevarande vår avser att inbjuda jordbrukarna att teckna kontrakt om odling av oljelinfrö. Med hänsyn härtill finner jag mig redan nu böra förorda, att för stöd åt 1959 års odling dylika införselavgiftsmedel må disponeras intill ett belopp av högst 3 000 000 kronor.

Vad jordbruksnämnden anfört angående den statliga representationen i styrelsen för föreningen Sveriges oljeväxtintressenter föranleder ingen erinran från min sida.

Mjök och mejeriprodukter m. m.

Jordbruksnämnden

Smör

Avsättningsutrymmet för smör på hemmamarknaden bestämmes i första hand av prisrelationen mellan smör och margarin. Under nu löpande regleringsperiod har gällt, att margarinpriset i princip skolat hållas oförändrat, bortsett från justeringar föranledda av ändringar i fabrikations- och distributionsmarginaler.

Jordbruksnämnden anför, att med hänsyn till den betydelse, som margarinpriset har för prissättningen på smör, det från jordbrukets förhandlingsdelegations sida framhållits, att det ur jordbrukets synpunkt är angeläget, att margarinpriset skall kunna höjas, så att man därmed kan få möjlighet att hålla ett högre smörpris och på så sätt kompensera mjölkproduktionen för en del av det inkomstbortfall denna vållats genom den våren 1958 vidtagna smörprissänkningen. Nämnden har emellertid förklarat, att margarinpriset enligt nämndens uppfattning även under den kommande perioden i princip skall hållas oförändrat. Därest smörpriset skulle falla under den nedre prisgränsen får dock enligt nämnden frågan om margarinpriset tagas upp till övervägande i samband med prövningen av de andra åtgärder, som då kan komma i fråga för att skydda den nedre prisgränsen. Jordbrukets förhandlingsdelegation har i anledning härav slutligen uttalat, att den vidhåller sin uppfattning, att det av olika skäl är motiverat att höja margarinpriset men att delegationen med hänsyn till nämndens inställning såg sig nödsakad att godtaga nämndens ståndpunkt. Vid de fortsatta överläggningarna angående prissättningen på smör har man i enlighet härmed utgått ifrån att margarinpriset i princip skall vara fast även under nästa regleringsperiod.

Jordbruksnämnden framhåller, att det »ingångspris» för smör (motsvarande *mittpriset* för andra varor), som nu föreslås skola gälla från början av den nya prissättningsperioden, fastställts under hänsynstagande såväl till margarinprisets höjd som till smörkonsumtionens utveckling sedan smörpriset i maj 1958 sänktes under den nedre prisgränsen. Nämnden erinrar därvid om att den för konsumtionsutvecklingen lämnat en närmare redogörelse i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 februari 1959, vilken legat till grund för propositionen 1959:80 angående prissättningen på smör. De konsumtionssiffror, som lämnats i redogörelsen, leder enligt nämndens uppfattning närmast till den slutsatsen, att smörkonsumtionen kunnat stabiliseras vid en högre nivå än som tidigare ansetts möjlig vid den prisspanning mellan smör och margarin, som varit rådande sedan maj 1958. Med utgångspunkt från den sålunda konstaterade konsumtionsutvecklingen — varvid särskild hänsyn tagits till utvecklingen under tiden efter den 28 november 1958, då nuvarande riksnötering, 525 öre per kg, varit gällande — har det ansetts möjligt att beräkna ingångspriset för smör till i genomsnitt 525 öre per kg för helt år. Nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har beräknat, att smörkonsumtionen under nu angivna förutsättningar skall komma att inställa sig på en nivå av 70 000—75 000 ton per år.

Införselavgiften för smör föreslår jordbruksnämnden — med hänsyn till i första hand prisutvecklingen på danskt smör vid försäljning på englandsmarknaden — skola fastställas till 101 öre per kg, vartill kommer 24 öre per kg i kompensationsavgift, eller således tillhopa 125 öre per kg. Detta innebär en sänkning av det totala gränsskyddet med 30 öre per kg i förhållande till vad som nu gäller.

Erfarenheterna av den *rörliga smörprissättning*, som av marknadsmässiga hänsyn tillämpats på hemmamarknaden sedan våren 1958, har enligt jordbruksnämndens uppfattning varit i huvudsak goda. På grund härav har man vid förhandlingarna utgått från att smörpriset även i fortsättningen skall kunna justeras med hänsyn till ändringar i marknadsläget. Vid en sådan prissättning har det synts ändamålsenligt att, på samma sätt som nu sker i fråga om ägg, vid fastställandet av prisgränserna för smör indela året i 2 säsonger.

»Ingångspriset» för smör har för innevarande prissättningsperiod satts närmare den nedre än den övre prisgränsen. Denna konstruktion, vars syfte var att bereda ett effektivt skydd mot att det inhemska smörpriset skulle behöva sänkas alltför kraftigt vid en försämring i utlandspriserna på smör, kan således anses ligga i linje med vad riksdagen tidigare uttalat om angelägenheten av att avsättningsmöjligheterna för mjölkprodukterna, framför allt för smör, icke skulle försämrast. Dessa synpunkter har även varit vägledande för jordbruksnämnden vid konstruktionen av importskyddet för smör för nästa prissättningsperiod och i anslutning härtill har den nedre prisgränsen ansetts böra fortfarande ligga närmare ingångspriset än den övre prisgränsen.

De prisgränser och ingångspriser, varom överenskommits vid förhandlingarna, framgår av följande tablå (i öre/kg).

Tidsperiod	Nedre prisgräns	Ingångs- pris	Övre prisgräns
oktober—mars.....	535	550	650
april—september.....	485	500	600

Jordbruksnämnden anser, att övergången mellan de båda säsongerna bör, om nämnden så finner nödvändigt för undvikande av spekulation, av nämnden kunna till tiden varieras under olika år.

Smörexporten, som f. n. är centraliserad till Svenska mejeriernas riksförening, förutsättes även i fortsättningen komma att handhavas av denna organisation, varvid skyldighet skall föreligga för riksföreningen att, liksom hittills, på lika villkor verkställa export även för utomstående mejerier. Export av smör utan anlitande av regleringsmedel för täckning av förluster skall kunna få ske även av andra företag. Vid export av andra mejeriprodukter än smör skall eventuella exportbidrag i regel beräknas med utgångspunkt från den mängd smör, som den exporterade varan efter fettinnehållet kan anses motsvara. Bidragsberättigad export av nu avsedda produkter skall få ske även av andra företag än riksföreningen, vilken på förhand, efter nämndens godkännande, skall fastställa bidragens storlek.

I fråga om smör har enligt jordbruksnämnden överenskommits, att *kvantitativ exportreglering* skall kunna företagas, när det inhemska smörpriset uppnår 650 öre per kg eller alltså det pris, som för perioden oktober—mars utgör den övre prisgränsen. Vad som sålunda avtalats innebär ett avsteg från ståndpunkten, att exportreglering för viktiga produkter skall företa-

gas först när det inhemska priset något överstigit den övre prisgränsen, men har tillkommit såsom en motvikt mot att den nedre prisgränsen satts endast 15 öre från ingångspriset.

Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har utgått från att den nuvarande statliga *prisrabatten för smör*, vilken utgår dels i form av en allmän prisrabatt å 50 öre per kg, dels med 100 öre per kg vid försäljning till allmänna inrättningar, icke skall utgå fr. o. m. nästa regleringsår. Svenska mejeriernas riksförening bör emellertid äga rätt att, sedan den statliga prisrabatten upphört, efter nämndens godkännande, disponera medel ur riksföreningens kassa för regleringsändamål till utbetalande av prisrabatt för smör, som försäljes på den inhemska marknaden, t. ex. till allmänna inrättningar. Likaledes bör avsättningen på hemmamarknaden av andra mejeriprodukter än smör kunna främjas på liknande sätt.

Konsumtionsmjölk

Jordbruksnämnden anför, att överenskommelsen i fråga om konsumtionsmjölk innebär, att priset på denna vara från utgångsnivån vid den nya periodens början skall kunna röra sig i takt med förändringar i prisnivån för övriga jordbruksprodukter. Regleringstekniskt skall detta lösas så, att vid periodens början en övre prisgräns fastställs för konsumtionsmjölken. Denna prisgräns skall sedan justeras upp eller ned i anslutning till sådana justeringar av importavgifterna, som i enlighet med spärregeln vidtages för att kompensera förändringar i jordbrukets kostnadsnivå eller i inkomstnivån för industriarbetare. Justeringen av den övre prisgränsen kommer alltså för konsumtionsmjölken att spela samma roll som justeringar av importavgifterna för de varor, för vilka den inhemska prisnivån bestämmes av prisnivån på världsmarknaden och importskyddets höjd.

Partipriset på den från mejeri försålda konsumtionsmjölken uppgår f. n. till i genomsnitt 57,4 öre per l för den till 3 procent fetthalt standardiserade mjölken. Jordbruksnämnden erinrar om att i överenskommelsen förutsatts, att en allmän höjning av priset på konsumtionsmjölk med 1 öre per l skall ske vid den nya periodens början. Det har vidare ansetts önskvärt, att ett visst mindre utrymme skall finnas för att rätta till lokala ojämnheter i prisbildningen. Med hänsyn härtill har den övre prisgränsen för konsumtionsmjölk i överenskommelsen ansetts böra bestämmas till 59 öre per l i genomsnitt för hela landet.

Vad som för nu löpande period föreskrivits i fråga om det sätt, på vilket det faktiskt uttagna konsumtionsmjölkpriset skall beräknas, och om påföljd vid överskridande av den övre prisgränsen, anser jordbruksnämnden böra gälla även i fortsättningen.

För varje enskild ekonomisk enhet inom mejerihanteringen bör sålunda uträknas en särskild övre prisgräns med utgångspunkt från de konsumtionsmjölkpriser som nu tillämpas och med tillägg för den avsedda allmänna höjningen med 1 öre per l ävensom för lokala prisanpassningar inom

den nyss angivna ramen. Överskrides den sålunda för varje enhet fastställda övre prisgränsen bör vidare påföljden liksom f. n. bli, att det mejerienheten tillkommande allmänna mjölkpristillägget nedsättes med samma belopp som det, med vilket priset höjts över den övre prisgränsen.

Jordbruksnämnden befarar, att det vid beräklandet av det konsumtionsmjölkpris, som faktiskt uttages, bl. a. kan uppkomma vissa frågor om beräkningen av kostnadstillägg för olika slag av emballage. Det har emellertid förutsatts, att regler härför kommer att uppställas av nämnden.

Även om importen av konsumtionsmjölk av tekniska skäl knappast kan bli aktuell annat än i gränstrakterna, synes enligt jordbruksnämndens mening ett relativt starkt skydd mot import dock böra förefinnas även i fortsättningen. Det nuvarande importskyddet, som utgöres av 8,4 öre i införselavgift och 12,6 öre i kompensationsavgift eller tillhopa 21 öre per l, bör enligt nämndens förslag därför utgå med oförändrat belopp i fortsättningen. Någon nedre prisgräns för konsumtionsmjölk avses däremot i fortsättningen ej skola finnas.

Grädde

I fråga om grädde är importskyddet f. n. bestämt med utgångspunkt från ett ovägt medeltal av partipriserna för tjock grädde (lägst 40 procent fetthalt) i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg. Sagda medeltal är f. n. 585 öre per kg och prisgränserna 541 resp. 667 öre per kg. Den nedre resp. övre prisgränsen skall anses nådd, därest partipriset vid något tillfälle tangerat resp. prisgräns i någon av förenämnda städer. Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har nu kommit överens om att för grädde föreslå oförändrade *prisgränser* för nästa prissättningsperiod. Likaså föreslås *införselavgiften* och *kompensationsavgiften* för grädde bli oförändrade och således för tjock grädde 100 resp. 116 öre eller tillhopa 216 öre per kg. För övriga gräddsorтер skall med utgångspunkt härifrån, liksom f. n. är fallet, införsel- och kompensationsavgifterna differentieras med hänsyn till fetthalten. Så snart priset för tjock grädde i någon av de nyss angivna städerna befinner sig utanför prisgräns, skall beträffande all sorts grädde få vidtagas åtgärder, som i allmänhet kan förekomma vid över- eller underskridande av prisgräns.

Ost

Beträffande importskyddet för ost framhåller jordbruksnämnden, att importen stigit under år 1958, huvudsakligen på grund av de förhållandevis låga importpriserna. Importen har under de 3 senaste åren uppgått till resp. omkring 5 000, 5 200 och 6 300 ton. Nämnden föreslår, att *mittpriset* för ost fr. o. m. den 1 september 1959 fastställas till 490 öre per kg eller 3 öre lägre än det nuvarande priset men 1,5 öre över det nuvarande mittpriset. *Övre resp. nedre prisgränsen* bör därvid fastställas till 540 öre resp. 440 öre per kg.

Såsom mätare på det inhemska ostpriset bör enligt jordbruksnämndens förslag liksom hittills tagas det vägda medeltalet av Riksosts priser vid försäljning till partihandlare av runmärkt, helfet (45 +) herrgårdsost och sveciaost med en ålder av lägst 4 månader. Som vägningstal bör även i fortsättningen användas Riksosts försäljning av de nämnda ostkvaliteterna under senaste vid beräkningstillfället kända 12-månadersperiod. Omräkning av vägningstalen bör ske minst en gång årligen.

Införsel- och kompensationsavgifterna för ost föreslås skola utgå med samma belopp som nu gäller eller 63 resp. 111 öre per kg.

För *mesost* och *smältost* föreslås importskyddet bli oförändrat, innebärande för mesost en införselavgift å 21 öre och för smältost en kompensationsavgift å 111 öre per kg.

Kondenserad mjölk och torrmjölk m. m.

För kondenserad mjölk tillämpas f. n. ett mittpris av 178,5 öre och prisgränser å 152 resp. 205 öre per kg, avseende osockrad vara med en fetthalt av ca 8 procent vid försäljning från fabrik i poster om minst 2 500 kg brutto. Införselavgiften uppgår till 42 öre per kg.

I det nu gällande prissättningssystemet har för *kondensmjölk* fastställts prisgränser endast för osockrad vara. Då det emellertid visat sig, att importen huvudsakligen omfattat sockrad vara, har jordbruksnämnden funnit det lämpligt att föreslå, att mittpris och prisgränser fastställas även för sockrad kondensmjölk. Mittpriser, prisgränser och införselavgifter bör i avslutning till denna omläggning utgöra följande.

Varuslag	Mittpris öre/kg	Övre prisgräns öre/kg	Nedre prisgräns öre/kg	Införsel- avgift öre/kg
Kondenserad mjölk, fet, sockrad	208	235	181	50
Kondenserad mjölk, mager, sockrad . . .	147	170	124	50
Kondenserad mjölk, fet, osockrad	179	205	153	50

För *kondenserad och steriliserad grädde* utgår f. n. samma införselavgift och kompensationsavgift som för färsk grädde av samma fetthalt som den importerade kondens- och sterilgrädden. Prisgränser är icke bestämda för dessa varor.

För *torrmjölk* gäller nu följande mittpriser och prisgränser (öre/kg).

	Mittpris	Nedre prisgräns	Övre prisgräns
Mager torrmjölk	257	220	294
Annan torrmjölk	409	346	472

Införselavgiften utgör för all torrmjölk 105 öre per kg. Någon kompensationsavgift utgår icke. Jordbruksnämnden framhåller, att till följd av en prissänkning, som företagits på mager torrmjölk vid försäljning från de

amerikanska överskottslagren, den internationella prisnivån under senare tid sjunkit kraftigt. De svenska torrmjölksfabrikanterna, vilka tidigare under innevarande prissättningsperiod i stort sett kunnat tillämpa ett prisläge motsvarande mittpriserna, har därför fr. o. m. februari 1959 måst sänka de inhemska priserna så, att de f. n. för såväl mager som annan torrmjolk ligger under de fastställda nedre prisgränserna. Nämnden finner det svårt att ange, huruvida detta tryckta prisläge är av tillfällig karaktär eller blir rådande under längre tid. Man har därför överenskommit att icke ändra prisgränserna men något höja importskyddet. Införselavgiften för torrmjolk, såväl mager som annan, föreslås således fr. o. m. den 1 september 1959 utgå med 115 öre per kg.

Såsom redan angivits i avsnittet om smör, bör enligt jordbruksnämndens förslag även för annan mejeriprodukt, däribland torrmjolk, möjlighet föreligga att med anlitande av Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa främja avsättningen genom *prisrabatter* vid försäljningen till särskilda ändamål inom landet.

Vidare föreslår jordbruksnämnden, att kemiskt rent *mjolksocker* (tulltaxenr 29.43) av samma skäl, som förut i avsnittet om potatisprodukter anförts beträffande kemiskt rent druvsocker, bör återföras till jordbruksregleringen och beläggas med samma införselavgift som kemiskt icke ren vara. Denna avgift föreslås till oförändrat 26 procent av importvärdet. Nämnden anser sig böra beträffande båda slagen av mjolksocker få restituera avgift för vara, som användes vid framställning av farmaceutiska specialiteter.

Även för *glass*, *glasspulver* och *puddingpulver* föreslås oförändrade avgifter av 26 procent (stat. nr 18.06.410, 490) resp. 20 procent av värdet (stat. nr 21.07.197, 201, 991).

Jordbruksnämnden erinrar i detta sammanhang, på därom vid överläggningarna gjord framställning av jordbrukets förhandlingsdelegation, om de förslag, som i olika sammanhang framställts om borttagande av varuskatten på gräddglass. Nämnden upplyser därjämte, att förhandlingsdelegationen vid överläggningarna även framfört önskemål om att varudeklarationstvång för glass snarast måtte påbjudas.

Mjolkpristillägg, utjämnings- och mjölkavgifter m. m.

Jordbruksnämnden anmäler beträffande det *allmänna mjolkpristillägget*, att i de beräkningar angående intäkterna för jordbruk i storleksgrupperna III och IV, som gjorts i samband med uppskattningen av inkomstklyftans storlek vid utgången av innevarande regleringsperiod ävensom av möjligheterna att under den kommande perioden åstadkomma avsedd utfyllnad av densamma, vad intäkterna av mjolkproduktionen angår, räknats med det allmänna mjolkpristillägg, som nu utgår. Eftersom en sänkning eller ett borttagande av detta tillägg skulle rubba de förutsättningar, under vilka överenskommelsen träffats, har såsom ett led i överenskommelsen ingått, att det allmänna mjolkpristillägget icke under den kommande perioden skall

ändras på ett sätt, som medför en försämring för här ifrågavarande storleksgrupper. I anslutning till vad sålunda överenskommits, förutsättes allmänt mjölkpristillägg till mejeri under nästa regleringsår skola utgå efter oförändrade grunder och med oförändrade belopp. Det allmänna mjölkpristillägget, som utgår lika över hela landet med visst belopp per kg mjölkfett i den vid mejeri från producent invägda mjölken och grädden, har sedan den 1 september 1953 utgjort 74,4 öre per kg mjölkfett.

De *extra mjölkpristilläggen*, som sedan en följd av år utgår för mejerimjölk i Norrland samt vissa delar av Svealand och Götaland, har ej berörts av överenskommelsen för nu löpande 3-årsperiod. Dessa tillägg varierar i de olika områdena mellan 180 öre och 30 öre per kg mjölkfett.

Leveranstillägget för mjölk, som levereras till mejeri har under nu löpande 3-årsperiod utgått med 3 öre per kg mjölk för varje mjölkproducents mejerileverans upp till 10 000 kg per år. För leveranser mellan 10 000 och 25 000 kg utgör tillägget 300 kr. För leveranser över 25 000 kg för år minskas sistnämnda belopp med 6 öre för överskjutande kvantitet, så att tillägget vid en årskvantitet av 30 000 kg helt upphör.

Jordbruksnämnden erinrar om att utredningen om småbruksstöd beträffande de extra mjölkpristilläggen föreslagit en viss höjning av tilläggens storlek och för leveranstillägget föreslagit viss omläggning av bidragsgrunderna. Då frågan om det fortsatta småbruksstödet enligt vad nämnden erfarit torde komma att framläggas för riksdagen i särskild proposition, har nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation ej ingått på frågan om grunderna för dessa tillägg.

Med stöd av förordningen 1947: 378 och Kungl. Maj:ts bemyndigande uttages f. n. *utjämningsavgifter* på mjölk, grädde och ost. Vidare har Kungl. Maj:t med stöd av förordningen 1956: 406 förordnat om upptagande av *mjölkavgift* fr. o. m. den 12 maj 1958. Sedan den 1 december 1958 utgår icke mjölkavgift i Norrbottens och Västerbottens läns lappmark. I Norrland i övrigt och vissa delar av Svealand och Götaland utgår mjölkavgiften med 0,5 öre resp. 1,5 öre och i Värmlands län med 1 öre samt i riket i övrigt med 2 öre per l. Jordbruksnämnden räknar med att dylika avgifter skall kunna upptagas även i fortsättningen och att de liksom hittills skall tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa. Till denna kassa inflytande medel användes till utbetalning av utjämningsbidrag för vid mejeri invägd mjölk ävensom till att bestrida kostnader för säsongsmässig lagring av smör m. m. samt för att täcka exportförluster på smör och andra mejeriprodukter. Nämnden föreslår, att den liksom hittills efter förslag av riksföreningen skall äga utfärda närmare bestämmelser om medlens användning för sagda ändamål. Vidare har viss del av utjämningsavgiftsmedlen sedan den 1 oktober 1953 jämväl använts för utbetalning till de osttillverkande mejerierna av ett pristillägg (kvalitetstillägg) å 10 öre per kg för sådan hårdost, som är föremål för runmärkning och som därutöver uppfyller vissa kvalitetsfordringar. För under tiden maj—augusti 1959 tillverkad ost av vissa sorter, som

vid bedömningstillfället uppnått viss minimiålder, är tillägget fastställt till 15 öre per kg. Nämnden föreslår, att utbetalning av dylika tillägg med anlitande av regleringsmedel efter nämndens godkännande skall få göras även i fortsättningen. Härutöver hemställer nämnden om befogenhet att medge, att ifrågavarande regleringsmedel får, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu sker, användas till vissa särskilda ändamål, exempelvis för upplysningsverksamhet i syfte att främja avsättningen av överskott av viss mejeriprodukt eller för forskningar och försök, som kan anses allmänt gagna mejeriindustriens utveckling och effektivisering. Nämnden anmäler sin avsikt att i ett senare avsnitt återkomma till frågan om i vilken utsträckning medel bör få disponeras för sistnämnda ändamål.

För icke runmärkt smör, som tillverkas vid mejeri, berättigat till erhållande av statliga pristillägg, utgår med stöd av kungörelsen den 26 augusti 1948 (nr 632) angående pristillägg för mjölk m. m. en avgift av 30 öre per kg, vilken tillföres Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa och disponeras efter överenskommelse med jordbruksnämnden. Enligt nämndens mening bör sistnämnda *tillverkningsavgift* på smör utgå även i fortsättningen.

Lagringen av mejeriernas säsongmässiga överskott av smör har under innevarande 3-årsperiod liksom under regleringsåren närmast före denna period handhåfts av Svenska mejeriernas riksförening i egen regi. Såsom förut anförts bestrides omkostnaderna för lagringen, däribland räntekostnaderna för uppburna rörelsemedel, med tillgängliga medel i riksföreningens regleringskassa. Mot erläggande av ränta (gällande diskonto plus 0,5 procentenhet) har riksföreningen av jordbruksnämnden erhållit statliga rörelsemedel, motsvarande det inlagrade smörets värde. Nämnden anser, att den jämväl i fortsättningen bör äga rätt att lämna riksföreningen rörelsemedel för smörlagringen på samma villkor, som nu gäller.

I detta sammanhang erinrar jordbruksnämnden om att Kungl. Maj:t den 9 november 1956 uppdrog åt nämnden att i samarbete med sakkunniga utanför nämnden verkställa en *utredning om den framtida mjölkproduktionen och avsättningen av mjölk och mjölkprodukter*, samt att nämnden i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 november 1958 anförte bl. a., att utredningen i samarbete med lantbrukshögskolans ekonomiska institutioner tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att verkställa en undersökning av de faktorer, som påverkar utvecklingen av mjölkproduktionen på längre sikt. Nämnden anmäler, att arbetsgruppens undersökning nu är slutförd. Gruppens undersökning har sammanfattats i en särskild rapport, »Utvecklingstendenser inom svensk mjölkproduktion» (stencilerad). Nämnden finner, att rapporten, som utgör ett av de första försöken här i landet att på grundval av statistiskt material för en följd av år verkställa en analys av de faktorer, som påverkar utbudet av jordbruksprodukter, erbjuder åtskilligt av intresse. Emellertid är de ifrågavarande faktorerna för mjölkproduktionens del starkt variabla i tiden, något som enligt nämndens uppfattning gör det synnerligen vanskligt

att göra bedömanden för framtiden, grundade på en analys från en tidigare epok av de faktorer, som påverkat utbudet. De prognoser, som intagits i rapporten, har sålunda icke ansetts äga den grad av säkerhet, att hänsyn till desamma kunnat tagas vid utformningen av riktlinjerna för prissättningen på mjölk och mjölkprodukter under den kommande 6-årsperioden.

Departementschefen

Som närmare utvecklats under avsnittet om oljeväxter och fettvaror bestämmes avsättningsutrymmet för smör på hemmamarknaden i första hand av prisrelationen mellan smör och margarin. Under nu löpande regleringsperiod gäller, att margarinpriset i princip skall hållas oförändrat, bortsett från justeringar i anledning av ändringar i fabriktions- och distributionsmarginaler. Vid de nu slutförda överläggningarna mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation angående prissättningen på smör har man enats om att utgå från att margarinpriset, bortsett från justeringar i anledning av ändringar i fabriktions- och distributionsmarginaler, i princip skall vara fast även under den 6-årsperiod, varom avtal träffats. Häremot har jag inte något att erinra.

Det s. k. ingångspriset för smör, vilket motsvarar mittpriset för andra varor, sattes för innevarande prissättningsperiod närmare den nedre än den övre prisgränsen för att bereda ett effektivt skydd mot att det inhemska smörpriset skulle behöva sänkas alltför kraftigt vid en försämring i utlandspriserna på smör. Vid ingången av perioden fastställdes sålunda ingångspriset till 6 kronor 35 öre per kilogram samt den övre och nedre prisgränsen till 7 kronor 35 öre respektive 6 kronor 10 öre. I anslutning till utlösningen av 5-procentregeln hösten 1957 höjdes dessa gränser till 7 kronor 72 öre respektive 6 kronor 41 öre. På motsvarande sätt har införselavgiften för smör höjts från 1 krona 25 öre till 1 krona 31 öre per kilogram. Härtill kommer för närvarande en kompensationsavgift av 24 öre per kilogram. Det totala gränsskyddet för smör uppgår således till 1 krona 55 öre per kilogram. Som prismätare användes Svenska mejeriernas riksförenings riksnoter för runmärkt smör.

I den föreliggande överenskommelsen föreslås ingångspriset för smör vid den nya prissättningsperiodens början bli 5 kronor 25 öre per kilogram. Hänsyn har härvid tagits såväl till margarinprisets höjd som till smörkonsumtionens utveckling under det senaste året, särskilt under tiden efter den 28 november 1958, då nuvarande riksnoter till 5 kronor 25 öre varit gällande. Förslaget föranleder ingen erinran från min sida. Mot bakgrund av de sedan våren 1958 vunna erfarenheterna i fråga om rörlig prissättning för smör samt med hänsyn till säsongvariationerna i de internationella smörpriserna och smörproduktionen finner jag det emellertid ändamålsenligt, att såsom föreslagits skilda ingångspriser och prisgränser fastställas för olika säsonger. Jag har ej heller något att invända mot att den nedre prisgränsen i anslutning till vad som nu gäller sättes närmare ingångs-

set än den övre prisgränsen. I enlighet med överenskommelsen bör sålunda ingångspriset och prisgränserna för den period, som föreslås omfatta oktober till och med mars månader, fastställas till 5 kronor 50 öre respektive 6 kronor 50 öre och 5 kronor 35 öre samt för övriga delen av året 5 kronor respektive 6 kronor och 4 kronor 85 öre, allt per kilogram. Övergången mellan perioder med skilda prisgränser bör, om jordbruksnämnden så finner nödvändigt för undvikande av spekulation, av nämnden kunna till tiden varieras under olika år.

Införselavgiften för smör föreslås skola fastställas till 101 öre per kilogram. Hänsyn har härvid i första hand tagits till prisutvecklingen på danskt smör vid försäljning på englandsmarknaden. Förslaget till införselavgift bör enligt min mening godtagas. I anslutning till vad jag tidigare anfört angående kompensationsavgifterna har jag inte något att erinra mot att kompensationsavgiften för smör fastställs till 24 öre per kilogram under den nya regleringsperioden. Det totala gränsskyddet för smör kommer sålunda att uppgå till 125 öre per kilogram mot för närvarande 155 öre per kilogram.

I överenskommelsen angives vidare den nivå, vid vilken kvantitativ exportreglering bör övervägas, till 6 kronor 50 öre per kilogram eller det pris, som för tiden oktober—mars utgör den övre prisgränsen. Vad sålunda förslagits utgör ett avsteg från regeln, att exportreglering för viktigare produkter skall företagas först när det inhemska priset något överstigit den övre prisgränsen. Med hänsyn till att förslaget vid förhandlingarna tillkommit såsom en motvikt till att den nedre prisgränsen satts endast 15 öre från ingångspriset, kan jag även i denna del tillstyrka överenskommelsen.

Smörexporten, som för närvarande är centraliserad till Svenska mejeriernas riksförening, bör även i fortsättningen handhas av denna organisation. Riksföreningen bör därvid, liksom hittills, ha skyldighet att på lika villkor verkställa export även för utomstående mejerier. Export av smör utan anlitande av regleringsmedel för täckning av förluster bör dock kunna ske även direkt av andra företag. Vid export av andra mejeriprodukter än smör bör vidare eventuella exportbidrag beräknas med utgångspunkt från den mängd smör, som den exporterade varan kan anses motsvara. Export av andra mejeriprodukter än smör bör med anlitande av regleringsmedel få ske även direkt av andra företag än riksföreningen, som i förväg, efter jordbruksnämndens godkännande, skall fastställa de bidrag, som anses böra utgå vid export.

I enlighet med vad som nu gäller (prop. 1958:122; JoU 24; rskr. 285) torde även i fortsättningen margarin och annat berett ätbart fett, som innehåller smör, i avgiftshänseende och beträffande importregleringen böra behandlas som smör.

I enlighet med den föreliggande överenskommelsen bör de nuvarande statliga rabatterna på smör — allmän prisrabatt vid försäljning inom landet å 50 öre per kilogram och särskild rabatt vid försäljning till allmänna

inrättningar å 1 krona per kilogram — slopas efter utgången av augusti 1959. Sedan de statliga prisrabatterna upphört, bör emellertid enligt min mening Svenska mejerierna riksförening äga rätt att, efter godkännande av jordbruksnämnden, disponera medel ur riksföreningens kassa för regleringsändamål till utbetalande av prisrabatt för smör, som säljes inom landet till t. ex. allmänna inrättningar. På liknande sätt bör avsättningen på hemmamarknaden av andra mejeriprodukter än smör, däribland torrmjolk, kunna främjas.

Enligt beslut av 1955 års riksdag skall för konsumtionsmjölk fastställas prisgränser, inom vilka partipriserna på den från mejeri försålda konsumtionsmjölken fritt får röra sig. Vidare skall det allmänna mjölkpristillägget kunna ändras, om konsumtionsmjölkpriset överstiger den övre prisgränsen.

Som redan anförts i avsnittet om allmänna grunder för prisregleringen m. m. har i den föreliggande överenskommelsen de nu gällande reglerna för prissättningen av konsumtionsmjölk ändrats, så att partipriset på denna vara vid försäljning från mejeri från utgångsnivån vid den nya periodens början skall kunna röra sig i takt med förändringarna för övriga jordbruksprodukter. Vid periodens början skall en övre prisgräns fastställas. Denna skall sedan höjas eller sänkas i anslutning till sådana justeringar av införselavgifterna, som vidtages i enlighet med de för prissättningssystemet gällande spärreglerna. Någon nedre prisgräns avses däremot inte skola finnas för konsumtionsmjölk.

Mot de sålunda föreslagna regleringsanordningarna för konsumtionsmjölk har jag redan tidigare förklarat mig inte ha något att erinra. Jag har ej heller något att erinra mot att den övre prisgränsen vid den nya regleringsperiodens början fastställles till 59 öre per liter i genomsnitt för hela landet. Vid nu löpande periods början fastställdes den övre prisgränsen till 57 öre och den är för närvarande 60 öre per liter. Partipriset vid försäljning från mejeri av till 3 procent fetthalt standardiserad konsumtionsmjölk uppgår för närvarande till i genomsnitt 57,4 öre per liter. I den nu träffade överenskommelsen har förutsatts en allmän höjning av konsumtionsmjölkpriset med 1 öre per liter vid den nya periodens början. Därutöver finnes inom ramen för den övre prisgränsen visst utrymme, vilket avses skola användas för att rätta till lokala ojämnheter i prisbildningen.

Vad som för nu löpande avtalsperiod föreskrivits beträffande det sätt, på vilket det faktiskt uttagna konsumtionsmjölkpriset skall beräknas, och om påföljd vid överskridande av den övre prisgränsen bör, såsom jordbruksnämnden föreslagit, gälla även under den nya perioden. Sålunda bör för varje företagsekonomisk enhet inom mejerihanteringen, d. v. s. i allmänhet en mejeriförening eller en s. k. mejerifusion, uträknas en övre prisgräns med utgångspunkt från de partipriser på konsumtionsmjölk, som nu tillämpas, med tillägg för den avsedda allmänna höjningen av 1 öre per liter samt för de lokala prishöjningar, som sker inom nyss angiven ram. Om en

sådan enhet överskrider den på så sätt för enheten fastställda övre prisgränsen, bör den vidkännas ett mot den genom prisöverskridandet erhållna merintäkten svarande avdrag på det belopp, som den eljest skulle uppbära i allmänt mjölkpristillägg. Vidare bör det liksom hittills åligga varje sådan enhet att månadsvis till jordbruksnämnden lämna uppgift om de genomsnittspriser vid försäljning av konsumtionsmjölk av olika slag, som utvunnits under månaden.

Införselavgiften för konsumtionsmjölk torde i enlighet med överenskommelsen böra fastställas till ett jämfört med nuvarande avgift oförändrat belopp av 8,4 öre per liter. Vid den nuvarande periodens början var avgiften 8 öre per liter. Kompensationsavgiften för konsumtionsmjölk bör fastställas till 12,6 öre per liter. Det totala prisskyddet för konsumtionsmjölk blir sålunda 21 öre per liter.

Skulle problem uppkomma om beräkningen av kostnadstillägg för olika slag av emballage, torde det få ankomma på jordbruksnämnden att uppställa regler härför.

Den i överenskommelsen angivna utformningen av stödet åt andra mejeriprodukter än smör och konsumtionsmjölk utgör enligt min mening en godtagbar lösning av dessa produkters prissättningsproblem. Jag biträder därför förslaget, att mittpriset och prisgränserna för grädd e — som hittills med utgångspunkt från ett vägt medeltal av partipriserna för tjock grädde (lägst 40 procent fetthalt) i Stockholm, Göteborg, Malmö och Helsingborg — skall fastställas till 5 kronor 85 öre respektive 6 kronor 67 öre och 5 kronor 41 öre per kilogram. Dessa belopp överensstämmer med de nu gällande och överstiger med 5,1 procent de belopp, som fastställdes att gälla vid ingången av nu löpande avtalsperiod. Prisgräns för grädde skall liksom hittills anses vara nådd, när partipriset vid något tillfälle tangerar gränsen i någon av nyss angivna städer. Om prisgräns för tjock grädde passeras, skall beträffande all slags grädde få vidtagas åtgärder av de slag, som i allmänhet kan förekomma vid över- eller underskridande av prisgräns. Införselavgiften för tjock grädde bör i enlighet med överenskommelsen fastställas till oförändrat 1 krona per kilogram. Beloppet är 5 öre högre än det för den nu löpande perioden ursprungligen fastställda. I anslutning till vad jag i det föregående anfört beträffande kompensationsavgifter torde kompensationsavgiften för grädde böra fastställas till 1 krona 16 öre per kilogram. Det totala gränsskyddet för tjock grädde blir sålunda 2 kronor 16 öre per kilogram. För övriga gräddsorтер bör införsel- och kompensationsavgifterna i enlighet med nu gällande skala differentieras med hänsyn till fetthalten.

Mittpris och prisgränser för o s t skall enligt gällande regler fastställas endast för herrgårds- och sveciaost samt avse ett vägt genomsnitt av priserna till partihandlare för runmärkt helfet sådan ost av lägst 4 månaders ålder. Som vägningstal skall användas Rikssosts, svenska mejeriernas riksförenings ostlagerförening u. p. a., försäljning av de nämnda ostkvalite-

terna under senaste vid beräkningstillfället kända 12-månadersperiod. Omräkning av vägningstalen skall ske minst en gång årligen. Enligt överenskommelsen skall mittpriset i enlighet härmed fastställas till 4 kronor 90 öre per kilogram eller 1,5 öre över det nuvarande mittpriset och 25 öre över det för den löpande perioden ursprungligen fastställda. Prisgränserna bör enligt gällande regler bestämmas till 5 kronor 40 öre respektive 4 kronor 40 öre per kilogram. Om de angivna prisgränserna över- eller underskrides, bör som hittills de särskilda åtgärder, som i allmänhet kan förekomma, då prisgräns passeras, få vidtagas även beträffande ost av andra slag än herrgårds- och sveciaost. Den införselavgift, som skall tillämpas, så länge det inhemska priset ligger mellan prisgränserna, bör enligt överenskommelsen fastställas till samma belopp, som nu gäller, eller 63 öre per kilogram. Den föreslagna avgiften är 3 öre högre än i september 1956. I anslutning till vad jag i det föregående anfört beträffande kompensationsavgiften bör för ost fastställas en dylik avgift av 1 krona 11 öre per kilogram. Det totala gränsskyddet för ost blir sålunda 1 krona 74 öre per kilogram.

Vad sålunda föreslagits kan jag biträda. Jag finner mig även böra förorda, att för mesost och smältost fastställas ett oförändrat importskydd. För mesost, som är fri från utjämningsavgift, bör sålunda utgå en införselavgift av 21 öre per kilogram och för smältost en kompensationsavgift av i princip 1 krona 11 öre per kilogram.

För kondenserad mjölk har i det nu gällande prissättnings-systemet fastställts prisgränser endast för osockrad vara. Då det emellertid visat sig, att importen huvudsakligen omfattat sockrad vara, har i överenskommelsen föreslagits, att mittpriser och prisgränser skall fastställas även för denna vara. Då jag inte har något att erinra häremot eller mot de föreslagna beloppen torde för fet, sockrad vara böra fastställas ett mittpris av 2 kronor 8 öre per kilogram samt prisgränser vid 2 kronor 35 öre och 1 krona 81 öre. För mager, sockrad vara bör mittpriset fastställas till 1 krona 47 öre per kilogram och prisgränserna till 1 krona 70 öre och 1 krona 24 öre samt för fet, osockrad vara till respektive 1 krona 79 öre per kilogram, 2 kronor 5 öre och 1 krona 53 öre. Införselavgiften för kondenserad mjölk torde i enlighet med förslaget böra fastställas till 50 öre per kilogram. Kompensationsavgift utgår icke för kondenserad mjölk.

För kondenserad och steriliserad grädde bör även i fortsättningen utgå samma införselavgift och kompensationsavgift som för färsk grädde av samma fetthalt som den importerade kondens- och sterilgrädden.

I fråga om torrmjölk föreslås nuvarande prisgränser skola gälla oförändrade under den kommande prissättningsperioden. Detta innebär för mager vara ett mittpris av 2 kronor 57 öre per kilogram med prisgränserna 2 kronor 94 öre och 2 kronor 20 öre samt för annan torrmjölk ett mittpris av 4 kronor 9 öre med prisgränserna 4 kronor 72 öre och 3 kronor 46 öre.

Med hänsyn till det tryckta läget på marknaden för torrmjök föreslås emellertid en höjning av införselavgiften för torrmjök från nuvarande 1 krona 5 öre per kilogram till 1 krona 15 öre per kilogram. Kompensationsavgift skall liksom hittills inte utgå för torrmjök. Vad sålunda föreslagits finner jag mig böra biträda. Jag kan även ansluta mig till förslaget att för glass, glasspulver och puddingpulver skall utgå oförändrade avgifter av för vara innehållande choklad 26 procent och för annan vara 20 procent.

I anslutning till vad jag i fråga om bland annat glukos anfört under avsnittet om potatis och potatisprodukter finner jag mig för närvarande inte kunna biträda jordbruksnämndens förslag att återföra kemiskt rent mjölksocker (tulltaxenr 29.43) till jordbruksregleringen.

Jordbruksnämnden har anmält, att man i de beräkningar angående intäkterna för jordbruk i storleksgrupperna 10—20 hektar åker och 20—30 hektar åker, som gjorts i samband med uppskattningen av inkomstklyftans storlek vid utgången av innevarande regleringsperiod ävensom av möjligheterna att under den kommande perioden åstadkomma utfyllnad av densamma, vad intäkterna av mjölkproduktionen angår räknat med det allmänna mjölkpristillägg, som nu utgår. Som ett led i den träffade överenskommelsen har därför ingått, att detta tillägg inte under den kommande perioden skall ändras på ett sätt, som medför försämring för nämnda storleksgrupper. I anslutning till vad som sålunda överenskommits har allmänt mjölkpristillägg till mejeri förutsatts under nästa regleringsår skola utgå efter oförändrade grunder och med oförändrade belopp. Vad sålunda anförts föranleder ingen erinran från min sida.

Frågan om leveranstillägget för mjök och det extra mjölkpristillägget i norra Sverige ämnar jag upptaga i samband med utformningen av det särskilda stödet åt det mindre jordbruket. Såsom jag redan tidigare nämnt, har jag för avsikt att senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att i särskild proposition framlägga förslag om detta stöd.

Jordbruksnämnden föreslår, att utjämningsavgifter å mjök, grädde och ost samt mjölkavgift även i fortsättningen skall kunna upptagas och att de medel, som härigenom inflyter, skall tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för att i första hand användas till utbetalning av utjämningsbidrag för vid mejeri invägd mjök ävensom till täckande av kostnader för säsongmässig lagring av smör samt av exportförluster på smör och andra mejeriprodukter. Detta förslag kan jag biträda. Jordbruksnämnden bör liksom hittills efter förslag av riksföreningen utfärda närmare bestämmelser om användningen av medlen till nu angivna ändamål. Nämnden har i detta sammanhang erinrat om

att sedan den 1 oktober 1953 en viss del av utjämningsmedlen jämväl använts för utbetalning till de osttillverkande mejerierna av pristillägg (kvalitetstillägg) för sådan hård ost, som är föremål för runmärkning och som därutöver fyller vissa kvalitetsfordringar. Jag anser mig böra biträda nämndens förslag, att dylika tillägg även i fortsättningen skall efter nämndens godkännande få utbetalas med anlitande av ifrågavarande regleringsmedel. Till frågan om ianspråktagande av regleringsmedel för upplysningsverksamhet, forskning och försök torde jag få återkomma i ett senare avsnitt.

Jag anser mig även böra biträda jordbruksnämndens förslag, att en avgift av 30 öre per kilogram även i fortsättningen skall få uttagas för icke runmärkt smör, som tillverkas vid mejeri, som är berättigat att erhålla statligt mjölkpristillägg. De genom denna avgift inflytande medlen bör tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa och disponeras efter överenskommelse med nämnden.

Omkostnaderna för mejeriernas säsongmässiga lagring av smör har i det föregående föreslagits skola även framdeles bestridas av medel från Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa. Riksföreningen har dessutom mot erläggande av ränta (gällande diskonto + 0,5 procent) av jordbruksnämnden erhållit rörelsemedel för lagringen, motsvarande det inlagrade smörets värde. Ifrågavarande rörelsemedel synes såsom nämnden föreslagit på oförändrade villkor böra ställas till riksföreningsens förfogande även under den kommande 6-årsperioden.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla, att Kungl. Maj:t — i anledning av vad jordbruksutskottet i sitt utlåtande 1958: B 14 anförde i fråga om 1957 års mjölkutredning — anbefallt jordbruksnämnden att vidtaga åtgärder, så att dels det arbete, som bedrivs av utredningens arbetsgrupp inom lantbrukshögskolans ekonomiska institutioner, kan slutföras i sådan tid, att resultatet av detta arbete kan beaktas vid förhandlingarna angående prissättningen på jordbrukets produkter för tiden efter den 31 augusti 1959, dels resultaten av utredningens arbete i övrigt kan redovisas för 1960 års riksdag. Jordbruksnämnden har nu redovisat en rapport från nämnda arbetsgrupp om utvecklingstendenser inom svensk mjölkproduktion. Nämnden har emellertid ansett de prognoser, som intagits i rapporten, inte äga den grad av säkerhet, att hänsyn till desamma kunnat tagas vid utformningen av riktlinjerna för prissättningen på mjölk och mjölkprodukter under den kommande 6-årsperioden.

Jag har på detta sätt velat anmäla frågans nuvarande läge. Det är emellertid min avsikt att även i fortsättningen följa spörsmålet.

Köttvaror m. m.**Jordbruksnämnden***Prisgränser och införselavgifter m. m. för olika slag av köttvaror*

De mittpriser, prisgränser, införselavgifter och kompensationsavgifter för hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap och häst samt hela och halva kroppar av övriga djurslag (*ostyckat kött och fläsk*), som f. n. gäller framgår av följande tablå (öre/kg).

Varuslag	Mittpris	Övre prisgräns	Nedre prisgräns	Införselavgift	Kompensationsavgift
Nötkött	383,5	431	336	102	8
Kalkvött	473	546	400	115	14
Hästkött.....	316	362	270	81	6
Fårkött	472,5	545	400	128	—
Fläsk	436,5	489	384	88	21

De mittpriser m. m., som enligt den mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffade överenskommelsen föreslås skola gälla fr. o. m. den 1 september 1959, framgår av följande tablå. De i denna liksom i förestående tablå intagna priserna avser Sveriges slakteriförbunds partipriser i Stockholm och Göteborg (öre/kg).

Varuslag	Mittpris	Övre prisgräns	Nedre prisgräns	Införselavgift	Kompensationsavgift
Nötkött (kött av storboskap)	450	504	396	106	8
Kalkvött	534	614	454	100	14
Hästkött	342	393	291	81	6
Fårkött.....	533	613	453	128	—
Fläsk (med huvud)	406	455	357	115	21

Till denna tablå lämnar jordbruksnämnden följande kommentarer.

Erfarenheterna under den löpande prisregleringsperioden har visat, att den nuvarande spänningen mellan import- och kompensationsavgifterna för å ena sidan nötkött och å andra sidan kalkvött, f. n. sammanlagt 19 öre, lätt skapar orättvisor vid avgiftsbeläggningen därigenom att en absolut enhetlig klassificering på de olika importörerna icke kan upprätthållas i gränsområdet mellan tyngre kalv och lättare ungnöt. Importskyddet i form av import- och kompensationsavgifter har därför ansetts böra få en och samma storlek för såväl nötkött som kalkvött. Då importskyddet samtidigt för de 2 varuslagen, totalt sett, ansetts böra kvarstå på nuvarande nivå, har såsom avgiftsskydd för hela varugruppen föreslagits ett vägt genomsnitt av det nuvarande skyddet för vart och ett av de 2 varuslagen (114 öre/kg). Införselavgiftsbeloppen i förestående tablå har erhållits genom att nu gällande kompensationsavgifter har frändragits från den sålunda erhållna genomsnittsavgiften.

De internationella priserna på *nötkött*, sådana de kommit till uttryck

främst i offerter och köp från Danmark av färskt nötkött samt i noteringarna för ko- och kvigkött i Köpenhamns köttshall, har under senare tid varit fasta och denna tendens beräknas bli bestående under den närmaste framtiden. Det har därför ansetts motiverat att sätta det nya mittpriset för nötkött 39 öre högre än det genomsnittliga, inhemska nötköttspriset under år 1958.

Kalvkött. Vid övergången till nuvarande prissättningssystem uttalades farhågor för att det svenska gödkalvköttet skulle få utstå en hård konkurrens från köti av den danska s. k. fedekalven. Dessa farhågor har emellertid icke besannats utan priset på gödkalvkött har kunnat hållas uppe på en relativt hög nivå. Vid de nu slutförda förhandlingarna har priserna för kalvkött beräknats i första hand på grundval av prisutvecklingen för sötmjölkskalvar och fedekalvar i Danmark.

För *hästkött* har danska noteringar och för *får- och lammkött* nyzeeländska noteringar legat till grund vid fastställandet av införselavgifterna.

För *fläsk* har den internationella marknadssituationen under slutet av år 1958 varit relativt fast. Marknaden har emellertid under den hittills gångna delen av år 1959 starkt försämrats, vilket bl. a. tagit sig uttryck i sänkta baconpriser i England. Tillgängliga rapporter över svinbeståndets utveckling i olika länder ger vid handen, att risk förefinnes för en starkt ökad produktion inom det närmaste året. Detta förhållande beräknas i sin tur påverka de internationella fläskpriserna i sänkande riktning. Vid bestämningen av införselavgiften har huvudvikten lagts vid de danska baconpriserna i London, vilka i sin tur påverkar priset vid försäljning av danskt fläsk till s. k. tredjelandsmarknader, t. ex. Sverige. Mot bakgrunden av dessa marknadsutsikter har gränsskyddet för fläsk ansetts böra höjas med 27 öre per kg.

Det nya mittpriset för fläsk ligger 6 öre per kg högre än det genomsnittliga fläskpriset under år 1958 men innebär i förhållande till den mittprisenivå, som gällt sedan 5-procentregelns utlösning hösten 1957, en sänkning med 30,5 öre per kg.

Vid bestämningen av det nya mittpriset har jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation diskuterat de expansionstendenser i fråga om fläskproduktionen, som f. n. synes föreligga. Detta förhållande skulle i och för sig ha motiverat ett något lägre fläskpris än det varom överenskommen nu träffats. Å andra sidan kan man icke vid en mer långsiktig bedömning bortse från det förhållandet, att fläskproduktionens omfattning brukar kunna undergå relativt stora svängningar från det ena året till det andra.

I ett läge där relationerna mellan å ena sidan fodersädspriset och å andra sidan fläskpriset är så gynnsamma för fläskproducenterna, att man kan befara en produktionsutveckling med svärbemästrade avsättningssvårigheter står emellertid möjligheter till buds antingen att göra fodersäden dyrare genom höjning av införselavgifterna eller att höja slaktdjursavgiften för svin eller att kombinera dessa båda åtgärder. Då kompensationsavgifterna, såsom framgår av vad som förut anförts, i fortsättningen förutsättes bli oförändrade, blir effekten av en höjd slaktdjursavgift, att fläskproducenterna får bära avgiftshöjningen i form av ett sänkt avräkningspris för fläsk.

Den införselavgift för fläsk, som redovisats i den i det föregående återgivna tablån, avser svinkroppar med huvud. Vid import av svinkroppar utan huvud är f. n. importavgiften 15 öre per kg högre. Detta tillägg har motiverats av att skillnaden mellan priserna på svinkroppar med och utan huvud varit högre i Sverige än i Danmark. Denna skillnad synes nu ha minskats, så att det extra tillägget fr. o. m. den 1 september 1959 bör utgå med endast 5 öre per kg.

För *övriga köttvaror*, d. v. s. benfritt kött och fläsk, styckningsdetaljer med ben, organ och inälvor, andra ätbara djurdelar, charkuterivaror samt konserver innehållande kött och fläsk skall enligt nu gällande grunder införselavgiften utgå med 150 procent av det ovägda medeltalet av importavgifterna för nötkött och för fläsk (exklusive kompensationsavgift). F. n. utgör införselavgiften för *övriga köttvaror* 142,5 öre per kg.

Jordbruksnämnden erinrar om att den huvudsakliga anledningen till att importskyddet för det blandade sortiment, som de nu nämnda köttvarorna utgör, utgår i form av en enhetlig avgift är, att det ansetts föreligga svårigheter att vid importen klart avgränsa de olika varuslagen. Man har emellertid från nämndens sida varit medveten om att systemet med en enhetlig avgift i vissa fall kan leda till mindre önskvärda konsekvenser. För att komma till rätta härmed har nämnden överlagt med branschorganisationerna inom kötthandeln angående möjligheterna att, utan eftersättande av kravet på effektiv kontroll, få till stånd en differentiering av införselavgiften. Vid dessa överläggningar har en sådan uppdelning efter vissa principer befunnits framkomlig. Med utgångspunkt härifrån och från storleken av det skydd, som förutsatts skola utgå för ostyckat kött och fläsk, föreslår nu nämnden viss differentiering av införselavgifterna för *övriga köttvaror*. Förslagen framgår, såvitt gäller andra varor än konserver, av följande tablå.

Varuslag	Införselavgift öre/kg
Benfritt kött av nötkreatur, får och häst samt styckningsdelar av nämnda djurslag	150
Svinfötter	fritt
Svinhuvud, framlägg, baklägg, fläskben ej renskrapade ..	70
Benfritt fläsk och övriga styckningsdelar av fläsk	172
Organ och inälvor med undantag av hjärta och lunga, charkuterivaror samt övriga ätbara djurdelar av nötkreatur, häst, får och svin	166
Hjärta och lunga av nötkreatur, häst, får och svin	50

Konserver, innehållande kött och fläsk, föreslås skola indelas i 4 grupper efter konservens innehåll av köttvara. Gruppindelning ävensom införselavgifter framgår av följande tablå.

Grupp	Nettoinnehåll av köttvara	Införselavgift
I	minst 80 procent	166 öre/kg brutto för nettovikt
II	minst 60 procent men icke 80 procent	133 » » » »
III	minst 40 procent men icke 60 procent	100 » » » »
IV	mindre än 40 procent	66 » » » »

För envar av nämnda grupper bör enligt jordbruksnämndens förslag fastställas ett särskilt statistiskt nummer. Vidare bör föreskrivas, att tullen

skall taxera en till förtullning anmäld köttkonserv i grupp I, såvida importören ej vid importen kan förete intyg från nämnden, att konservern med hänsyn till lägre köttinnehåll än 80 procent skall hänföras till någon av de övriga grupperna.

Införselavgift m. m. för levande djur

Vid import av levande djur utgår f. n. införselavgifter, som fastställas med utgångspunkt från införselavgifterna vid import av ostyckat kött eller fläsk från resp. djurslag. Omräkning av införselavgifter för ostyckat kött till motsvarande avgift för levande djur sker med ledning av följande procenttal, som antages ge ett uttryck för slaktutbytet i procent av levande vikten, varvid hänsyn även tagits till utbytet av andra avgiftsbelagda varor än rent kött och fläsk, såsom organ och inälvor samt slakterifett.

	Slaktutbytet i procent av levande vikt
Storboskap.....	58
Kalv	65
Häst	60
Får	50
Svin	84

Jordbruksnämnden erinrar om att den i sin prisregleringsskrivelse våren 1956 anförde, att det material, som legat till grund för framräkningen av de nämnda omräkningstalen, var ganska knapphändigt. Med anledning härav hemställde nämnden om bemyndigande att, om så erfordrades, justera omräkningstalens storlek, då erfarenhet vunnits under ett försöksår. Den ganska ringa import av slaktdjur, som hittills förekommit, har emellertid ej givit nämnden anledning till dylik omprövning. De angivna procenttalen bör därför enligt nämndens mening kunna läggas till grund för omräkning till slaktad vikt även i fortsättningen.

Med utgångspunkt från oförmälda procenttal för omräkning av levande till slaktad vikt samt de införselavgifter, som föreslagits skola fastställas för ostyckat kött och fläsk, har jordbruksnämnden beräknat införselavgiften för levande djur till följande belopp.

	Öre/kg
Storboskap	61,50
Kalv	65
Häst	48,50
Får.....	64
Svin	96,50

Kompensationsavgift har hittills givetvis icke uttagits för levande djur, eftersom slaktdjursavgift skall uttagas, då djuren slaktats.

Såsom framgår av redogörelsen för gränsskyddet för kött och fläsk har

överenskommits, att fr. o. m. den 1 september 1959 kompensationsavgifterna skall utgå med fasta belopp, vilka därefter ej skall påverkas av de slaktdjursavgifter, som i fortsättningen skall uttagas för resp. djurslag. Avsikten härmed är att importskyddets höjd i fortsättningen ej skall påverkas av storleken av de belopp, som internt behöver uttagas för att täcka slaktdjursförluster. Eftersom slaktdjursavgift uttages även å djur, som importeras i levande skick och här slaktas, och det av praktiska skäl ej är möjligt att uttaga sådan avgift med olika belopp för djur av svenskt och djur av utländskt ursprung, måste emellertid särskilda åtgärder vidtagas för att en ändring av slaktdjursavgifterna ej skall medföra en ej avsedd ändring av importskyddet i fråga om levande djur. Detta synes jordbruksnämnden enklast kunna ordnas så, att nämnden får befogenhet att om slaktdjursavgifterna skulle komma att höjas över den nivå, som motsvarar de fasta kompensationsavgifterna, sänka importavgifterna för levande djur i den utsträckning, som behövs för att importskyddet skall bli oförändrat i förhållande till importskyddet för kött och fläsk. På motsvarande sätt bör en höjning av importavgifterna för levande djur företagas vid en eventuell sänkning av slaktdjursavgifterna.

Vid import av livdjur bör införselavgiften, med det undantag som nyss angivits, utgå efter samma grunder som för djur avsedda till slakt. Avgiften bör dock i fråga om livdjur liksom f. n. efter ansökan hos jordbruksnämnden kunna restitueras.

Fjäderfäkött och levande fjäderfä

För fjäderfäkött och levande fjäderfä skall enligt överenskommelsen importavgiften fastställas till 25 procent av varans importvärde. De medel, som härigenom inflyter, förutsättes liksom hittills få ställas till förfogande för Sveriges export- och importförening för ägg att användas i föreningens regleringsverksamhet.

Prismätning

Liksom f. n. bör enligt jordbruksnämndens förslag som mätare på den inhemska prisnivån användas Sveriges slakteriförbunds partipriser i Stockholm och Göteborg, vilka bör hopvägas, så att av stockholmspriset toges 2 delar och göteborgspriset 1 del. Vidare bör vid hopvägningen inom de olika varuslagen hänsyn tagas till klassificeringsutfallet under den närmast kända 12-månadersperioden.

Höjning av slaktdjursavgifternas maximibelopp

Jordbruksnämnden anför, att för såväl storboskap som svin uttages slaktdjursavgiften f. n. med det högsta belopp, som enligt riksdagens bemyndigande må uttagas. Nämnden påpekar i anslutning härtill, att detta, för den händelse — tillfälligt eller mera varaktigt — den inhemska köttproduktionen i framtiden skulle öka och därmed importbehovet minskas, givetvis

påverkar i sänkande riktning de belopp, som inflyter genom införselavgifter för kött och som förutsatts skola komma till användning i föreningen Svensk kött Handels regleringsverksamhet. Samtidigt kan i ett sådant marknads läge ökade krav komma att ställas på föreningen för att kunna möta ett försämrat exportläge. Med hänsyn härtill samt angelägenheten av att — såsom tidigare berörts — i vissa lägen kunna dämpa fläskproduktionen, synes möjligheter böra skapas att taga ut högre slaktdjursavgifter än som nu är fallet. Nämnden föreslår därför, att slaktdjursavgifternas maximibelopp höjes med 10 kr. per djur för såväl storboskap som svin. Då läget på ifrågavarande område f. n. är sådant, att en höjning av slaktdjursavgifterna redan nu kan ifrågasättas, hemställer nämnden, att höjningen sker redan före ingången av nästa prissättningsperiod. En höjning dessförinnan av slaktdjursavgifterna skall dock enligt nämnden icke få föranleda höjning av kompensationsavgifterna.

Reglering av utrikeshandeln med kött och fläsk m. m.

Regleringen av utrikeshandeln med kött och fläsk bör enligt jordbruksnämndens mening under den kommande prissättningsperioden i princip utformas i överensstämmelse med vad som nu gäller. Import och export bör således fritt få företagas, då det inhemska priset ligger mellan prisgränserna. Då den nedre prisgränsen för något varuslag underskridits, bör efter beslut av nämnden föreningen Svensk kött handel kunna erhålla ensamrätt till importen. Denna förening bör liksom hittills äga utbetala exportbidrag och själv avgöra, huruvida exportbidrag skall utgå till annan än medlem i föreningen. Om den övre prisgränsen överskridits, bör föreningens rätt att utbetala exportbidrag för ifrågavarande varuslag upphöra. Exportavgifter bör även i fortsättningen kunna uttagas efter nuvarande grunder, d. v. s. både då priset ligger mellan prisgränserna och då den övre prisgränsen överskridits för ett varuslag.

Det inhemska pris, vid vilket kvantitativ exportreglering bör övervägas, skall enligt riksdagens beslut ligga något högre än den övre prisgränsen. Vid de nu slutförda förhandlingarna har man överenskommit, att den prisnivå, vid vilken sådan reglering kan komma i fråga, för nötkött bör fastställas till 5 kr. 50 öre och för fläsk till 5 kr. per kg.

De regleringsåtgärder för charkuterivaror, köttkonserver, organ och inälvor samt styckningsdetaljer, som bör ifrågakomma vid tillfällen då prisgränserna för nötkött eller fläsk överskridits, bör enligt jordbruksnämndens mening på grund av svårigheten att i förväg fastställa de ingripanden, som kan behöva företagas i varje situation, icke nu fixeras utan nämnden bör äga befogenhet att vidtaga de åtgärder, som från fall till fall kan befinnas lämpliga.

Enligt jordbruksnämndens mening bör det ankomma på nämnden att i direktiv till föreningen Svensk kött handel närmare utforma reglerna för föreningens verksamhet. Till täckande av utgifter i regleringsverksamheten bör till föreningen, förutom slaktdjursavgifter, överföras de medel, som in-

flyter genom upptagande av införsel- och exportavgifter avseende de till detta område hörande varuslagen. Vidare förutsättes föreningen även kunna tilldelas en del av de införselavgiftsmedel, som inflyter vid import av fodermedel.

Jordbruksnämnden anser, att föreningen Svensk kötthandel även i fortsättningen bör kunna erhålla medgivande att av regleringsmedel understödja försöks-, forsknings- o. d. verksamhet inom föreningens verksamhetsområde. Bland aktuella uppgifter av sådant slag anför nämnden undersökningar rörande s. k. muskeldegeneration samt korsnings- och utfodringsförsök för slaktdjur av olika slag. Till denna fråga återkommer emellertid nämnden längre fram under det allmänna avsnittet om användningen av regleringsmedel.

Lagring av kött och fläsk

Vid förhandlingarna har enligt jordbruksnämnden överenskommits, att den lagringsverksamhet för kött och fläsk, som understöddes med regleringsmedel från föreningen Svensk kötthandel, icke bör, såsom f. n. är fallet, åtnjuta bidrag endast för de rörliga lagringskostnaderna, såsom räntor och lagerhyror, utan i fortsättningen bör kunna erhålla bidrag även för fasta lagringskostnader, såsom infrysningsavgift, hanteringskostnader och svinn. Nämnden anser sig även böra föreslå, att bidrag skall kunna få lämnas till täckning av de förluster, som kan uppstå för lagerhallarna, därigenom att frusen vara måste säljas till lägre pris än motsvarande färsk vara. Liksom hittills bör lagringsstödet endast avse svenska varor, som lagras i större kommersiella fryshus av medlemmar i föreningen Svensk kötthandel, och endast utgå vid de tillfällen, då det aktuella inhemska priset ligger under mittpriset för vederbörande varuslag. Det bör ankomma på nämnden att bestämma storleken av de olika bidrag, som kan ifrågakomma ävensom de närmare grunderna härför.

Enligt jordbruksnämndens mening bör slutligen liksom hittills statliga rörelsemedel mot ränta kunna ställas till förfogande för föreningen Svensk kötthandel för lagring av sådant kött och fläsk, som föreningen importerar i egen regi och som icke vinner omedelbar avsättning, liksom för sådan lagring, som verkställs med nyss angivet lagringsbidrag.

Stöd åt smågrisproduktionen

Jordbruksnämnden erinrar om att stödet åt smågrisproduktionen under innevarande prissättningsperiod utgår i form av ett garantipris för smågrisar av 3 kr. per kg. Stödet är dock begränsat på sådant sätt, att kostnaderna icke utan medgivande av Kungl. Maj:t får överskrida 2 000 000 kr. per regleringsår. Den statliga prisgarantien har hittills icke behövt träda i tillämpning under innevarande prissättningsperiod. Sedan det inhemska priset på fläsk hösten 1957 sjunkit under den nedre prisgränsen, har emellertid förelagits en utslaktning av smågrisar. Stödåtgärderna, som bekostats med reg-

leringsmedel inom föreningen Svensk kötthandel, avsåg i första hand att lyfta bort ett kommande överskott av fläsk. Åtgärderna kunde således betraktas som ett skydd för fläskpriset och insattes vid ett smågrispris, som låg något högre än garantipriset eller 3 kr. 30 öre per kg. Under den tid smågrisslakten pågick, oktober 1957—april 1958, slaktades något över 74 000 smågrisar till en kostnad av ca 2 700 000 kr. Genom dessa åtgärder beräknar nämnden, att ungefär 4 000 ton fläsk undandragits marknaden.

Vidare erinrar jordbruksnämnden om att den år 1956 tillsatta *utredningen om småbruksstöd* år 1958 i en särskild promemoria avgivit förslag om smågrisstödet. Härom anför nämnden följande.

Utredningen anser ett fortsatt stöd åt smågrisproduktionen vara påkallat men uttalar, att inom ramen för det nuvarande prisättningssystemet stödet åt smågrisproduktionen icke kan skiljas från det allmänna stödet åt fläskproduktionen. Direkta statsmedel bör därför icke efter utgången av regleringsåret 1958/59 användas för att stödja ett garantipris för smågrisar. Ej heller bör stödet ovillkorligen fixeras till en viss prisnivå på smågrisar. Jordbruksnämnden bör sålunda kunna ingripa, då den nedre prisgränsen för fläsk underskridits. Det bör dock fastställas ett visst prisintervall för smågrispriset, där stödet kan insättas även om den nedre prisgränsen för fläsk icke underskridits. Kostnaderna för de stödåtgärder, som kan komma att beslutas, bör bestridas med regleringsmedel inom föreningen Svensk kötthandel.

Sedan vissa statliga myndigheter samt jordbrukets organisationer lämnats tillfälle att yttra sig över det framlagda förslaget, har Kungl. Maj:t överlämnat utredningens promemoria jämte yttranden däröver till jordbruksnämnden för att tagas under övervägande vid nämndens kommande överläggningar med jordbrukets organisationer angående prissättningen på jordbrukets produkter för tiden efter den 31 augusti 1959.

Efter de överläggningar, som med anledning härav förevarit med jordbrukets förhandlingsdelegation, påpekar jordbruksnämnden, att — såsom även småbruksstödsutredningen framhållit — nedslaktningen av smågrisar kan företagas i syfte att stödja antingen priset på fläsk eller priset på smågrisar. Beträffande det förstnämnda slaget av stödåtgärder anför nämnden följande.

Bl. a. mot bakgrunden av de övervägande gynnsamma erfarenheterna från nedslaktningen hösten 1957 bör slakt av smågrisar även i fortsättningen ingå bland de åtgärder, som skall kunna tillgripas för att skydda den nedre prisgränsen för fläsk. Sådan slakt bör för övrigt, på begäran av föreningen Svensk kötthandel, kunna igångsättas även i ett läge, då fläskpriset visserligen befinner sig något över den nedre prisgränsen men nedslaktningen framstår som en lämplig åtgärd för att begränsa de exportförluster, som eljest kan väntas uppstå, och för att överhuvudtaget reducera ett produktionsöverskott, som kan väntas bli svårt att avsätta på exportmarknaden.

Vid de tillfällen, då nedslaktning i här nämnt syfte kan bli aktuell, måste dock alltid samtidigt uppmärksamhet ägnas läget på smågrismarknaden. En nedslaktning bör således ej leda till en knapphet på smågrisar, som driver upp smågrispriset. Följden härav kan t. ex. bli, att suggbetäckningar-na stimuleras i lägen, då detta ej är önskvärt.

Beträffande sådana stödåtgärder, som har till syfte att förhindra smågrispriset att sjunka under en viss nivå, anför jordbruksnämnden följande.

De skäl, som tidigare kunde förebringas för att anknyta stödåtgärderna för smågrisproduktionen till ett i förväg bestämt garantipris, föreligger ej längre med nuvarande höga fläskproduktion. I stället bör numera erforderliga ingripanden till stöd för smågrispriserna i första hand syfta till en utjämning av icke önskvärda svängningar i fläskproduktionen. På grund av svårigheten att i förväg kunna bestämma de olika situationer, vid vilka ett ingrepp på smågrismarknaden kan vara befogat, bör stödet dock ej fixeras till i förväg bestämt pris eller bestämda prisgränser. Det bör i stället ankomma på nämnden att, under hänsynstagande till marknadsläget för smågrisar samt de allmänna tendenserna på fläskmarknaden, efter överläggning med jordbrukets förhandlingsdelegation bestämma, när stödåtgärder skall sättas in samt omfattningen av desamma.

I likhet med vad småbruksstödsutredningen föreslagit bör enligt jordbruksnämndens mening direkta statsmedel i fortsättningen icke utgå till bestridande av kostnaderna för ingrepp på smågrismarknaden vare sig ingreppen har till syfte att stödja fläskpriset eller att stödja smågrispriset utan eventuella stödåtgärder för smågrisproduktionen bör helt bestridas med regleringsmedel, som står till föreningen Svensk kött Handels förfogande.

Stöd åt ullproduktionen

Under innevarande prissättningsperiod utgår stödet åt ullproduktionen i form av ett statligt pristillägg om 2 kr. per kg ull. Pristillägget bör enligt jordbruksnämndens mening utgå oförändrat även under den prissättningsperiod, som tager sin början den 1 september 1959.

Departementschefen

Enligt beslut av 1955 års riksdag skall särskilda prisgränser till ± 12 procent av mittpriset fastställas för nötkött och fläsk samt till ± 15 procent av mittpriset för kalvkött, hästkött samt får- och lammkött. Vidare skall enligt nämnda beslut utgå vissa särskilda införselavgifter. Såsom framgår av avsnittet om allmänna synpunkter och förslag i fråga om jordbruksregleringens utformning har jag på jordbruksnämndens förslag förordat, att dessa särskilda avgifter vid övergången till den nya prissättningsperioden bör inarbetas i det allmänna prisskyddet.

De i nu föreliggande överenskommelse föreslagna prisgränserna och införselavgifterna avser liksom hittills hela, halva och fjärdedels kroppar av storboskap och häst samt hela och halva kroppar av övriga djurslag. Prisgränserna avser Sveriges slakteriförbunds partipris i Stockholm och Göteborg. Vid sammanvägningen av stockholms- och göteborgspriserna skall åt det förstnämnda priset ges dubbel vikt. Vidare har angivits, att vid sammanvägningen inom de olika varuslagen hänsyn bör tagas till klassificeringsutfallet under den senaste kända 12-månadersperioden.

Vad sålunda föreslagits överensslämmer med vad nu gäller och torde

böra godtagas. Jag anser mig även kunna biträda vad i föreliggande överenskommelse i övrigt föreslagits beträffande mittpriserna, prisgränserna och införselavgifterna för kött och fläsk vid prissättningsperiodens början den 1 september 1959.

Sålunda bör för nötkött (kött av storboskap) mittpriset fastställas till 4 kronor 50 öre per kilogram samt prisgränserna till 5 kronor 4 öre respektive 3 kronor 96 öre per kilogram. Det föreslagna mittpriset är 66,5 öre högre än det nu gällande och 85 öre högre än det vid den nu löpande periodens början fastställda. Højningen har motiverats av den fasta tendens, som karakteriserar de internationella priserna, sådana de kommit till uttryck i offerter och köp från Danmark av färskt nötkött samt i noteringarna för ko- och kvigkött i Köpenhamns köthall. För att undanröja den olämpliga spänning mellan införsel- och kompensationsavgifterna för nötkött och motsvarande avgifter för kalvkött har det sammanlagda gränsskyddet för dessa varor givits samma storlek. Införselavgiften för nötkött har därför ansetts böra höjas något och från ingången av den nya perioden, så länge det inhemska priset ligger mellan prisgränserna, utgå med 1 krona 6 öre per kilogram. Kompensationsavgiften för nötkött bör i anslutning till vad jag tidigare anfört om dylik avgift utgå med 8 öre per kilogram. Det totala gränsskyddet för nötkött blir sålunda 1 krona 14 öre per kilogram eller 4 öre mer än för närvarande.

För kalvkött bör mittpriset bestämmas till 5 kronor 34 öre per kilogram och prisgränserna till 6 kronor 14 öre respektive 4 kronor 54 öre per kilogram. Införselavgiften bör, så länge priset ligger inom prisgränserna, utgå med 1 krona per kilogram och kompensationsavgiften fastställas till 14 öre per kilogram. Det sammanlagda gränsskyddet för kalvkött blir sålunda liksom för nötkött 1 krona 14 öre per kilogram, vilket är 15 öre lägre än för närvarande. Priserna och införselavgiften har i första hand beräknats på grundval av prisutvecklingen för sötmjölks- och fedekalvar i Danmark. Mittpriset är 61 öre högre än det nu gällande och 84 öre högre än det vid den nu löpande periodens början fastställda.

För får- och lammkött bör i enlighet med överenskommelsen mittpriset fastställas till 5 kronor 33 öre per kilogram samt prisgränserna till 6 kronor 13 öre respektive 4 kronor 53 öre per kilogram. Den införselavgift, som skall uttagas, så länge det inhemska priset ligger inom dessa gränser, bör bestämmas till oförändrat 1 krona 28 öre per kilogram. Till grund för förslaget om denna avgift har legat nyzeeländska noteringar. Någon kompensationsavgift utgår inte för får- och lammkött. Det föreslagna mittpriset är 60,5 öre högre än det nu gällande och 83 öre högre än det vid den nu löpande periodens början fastställda.

För hästkött bör mittpriset utgöra 3 kronor 42 öre per kilogram samt prisgränserna fastställas till 3 kronor 93 öre respektive 2 kronor 91 öre per kilogram och införselavgiften till 81 öre per kilogram. Kompensationsavgiften bör bestämmas till 6 öre per kilogram. Gränsskyddet föreslås sålunda bli oförändrat 87 öre per kilogram. Till grund härför har legat danska

noteringar på hästkött. Det föreslagna mittpriset är 26 öre högre än det för närvarande gällande och 42 öre högre än det vid ingången till nu löpande period fastställda.

För fläsk (kropp med huvud) torde mittpriset böra utgöra 4 kronor 6 öre per kilogram samt den övre prisgränsen 4 kronor 55 öre och den nedre prisgränsen 3 kronor 57 öre per kilogram. Det föreslagna mittpriset är 30,5 öre lägre än det för närvarande gällande och 9 öre lägre än det vid nu löpande periods början fastställda. Så länge det inhemska priset befinner sig inom prisgränserna, bör införselavgiften uppgå till 1 krona 15 öre per kilogram. Kompensationsavgiften torde i anslutning till vad i det föregående anförts beträffande dylika avgifter böra fastställas till 21 öre per kilogram. Det sammanlagda gränsskyddet blir sålunda 1 krona 36 öre per kilogram mot för närvarande 1 krona 9 öre per kilogram. Vid bestämningen av införselavgiften har huvudvikten lagts vid de danska baconnoteringarna i London, vilka i sin tur påverkar priset vid försäljning av danskt fläsk till s. k. tredjelandsmarknader, t. ex. Sverige. I enlighet med jordbruksnämndens förslag bör tillägget till införselavgiften vid import av svinkroppar utan huvud minskas från 15 till 5 öre per kilogram.

Enligt de av 1955 års riksdag fastställda grunderna skall införselavgiften för alla övriga köttvaror, d. v. s. benfritt kött och fläsk, styckningsdetaljer med ben, organ och inälvor, andra ätbara djurdelar, charkuterivaror samt konserver innehållande kött och fläsk, då såväl nötkötts- som fläskpriset ligger inom prisgränserna, fastställas till ett belopp, som i öre per kilogram motsvarar 150 procent av det ovägda medeltalet av införselavgifterna för nötkött och fläsk. Vid beräkningen av införselavgiften för övriga köttvaror skall hänsyn inte tagas till eventuellt utgående kompensationsavgifter för ostyckat kött och fläsk. I enlighet härmed fastställdes denna införselavgift vid nu löpande periods början till 118 öre per kilogram och uppgår för närvarande till 142,5 öre per kilogram.

Som jordbruksnämnden framhållit, var den främsta anledningen till att importskyddet för det blandade sortiment, varom här är fråga, lämnades i form av en enhetlig avgift, att det ansågs föreligga svårigheter att klart avgränsa de olika varuslagen. Nämnden har emellertid nu efter överläggningar med branschorganisationerna inom kötthandeln funnit sig kunna, utan att därför eftersätta kravet på effektiv kontroll, föreslå skilda införselavgifter för olika grupper av ifrågavarande »övriga» köttvaror. Vad nämnden sålunda föreslagit finner jag böra godtagas och förordar jämväl att de utav nämnden föreslagna införselavgiftsbeloppen fastställas.

Införselavgiften för benfritt kött av nötkreatur, får och häst samt styckningsdelar av nämnda djurslag bör sålunda fastställas till 1 krona 50 öre per kilogram. Svinhuvud, framlägg, baklägg och ej renskrapade fläskben bör beläggas med en införselavgift av 70 öre per kilogram. För benfritt fläsk och övriga styckningsdetaljer av fläsk, med undantag av svinfötter, vilka bör vara avgiftsfria, bör avgiften utgå med 1 krona 72 öre per kilogram. Organ och inälvor med undantag av hjärta och lunga, charkuteri-

varor samt övriga ätbara delar av nötkreatur, häst, får och svin bör beläggas med en införselavgift av 1 krona 66 öre per kilogram. För hjärta och lunga av nötkreatur, häst, får och svin bör avgiften fastställas till 50 öre per kilogram.

Konserv, innehållande kött och fläsk, bör efter innehållet av köttvara indelas i 4 grupper. För den första gruppen med ett nettoinnehåll av minst 80 procent köttvara bör införselavgiften fastställas till 1 krona 66 öre per kilogram brutto för nettovikt. För den andra gruppen med minst 60 men inte 80 procent köttvara bör motsvarande avgiftsbelopp utgöra 1 krona 33 öre och för den tredje gruppen med minst 40 men inte 60 procent köttvara 1 krona. För den fjärde gruppen med mindre än 40 procent köttvara bör införselavgiften fastställas till 66 öre per kilogram brutto för nettovikt. För envar av nu nämnda grupper bör vidare fastställas särskilt statistiskt nummer, varjämte bör föreskrivas, att en till förtullning anmäld köttkonserver skall hänföras till den första gruppen, såvida inte importören vid införseln kan förete intyg från jordbruksnämnden, att konserven med hänsyn till lägre köttinnehåll än 80 procent skall hänföras till någon av de övriga grupperna.

Enligt 1955 års riksdagsbeslut skall införselavgift uttagas för samtliga levande djur (nötkreatur, hästar, får och svin), varvid dock avgiftsrestitution skall medges i fråga om livdjur. Beträffande slaktdjur skall slaktutbytet beräknas till för storboskap 58 procent, kalv 65 procent, häst 60 procent, får 50 procent och svin 84 procent. Jordbruksnämnden föreslår, att dessa tal även i fortsättningen skall läggas till grund för omräkning till slaktad vikt. Häremot har jag intet att erinra. Med utgångspunkt från dessa omräkningstal samt de införselavgifter, som föreslagits skola fastställas för ostyckat kött och fläsk, bör införselavgiften för levande djur bestämmas till för storboskap 61,5 öre, för kalv 65 öre, för häst 48,5 öre, för får 64 öre samt för svin 96,5 öre, allt per kilogram levande vikt. Kompensationsavgift bör liksom hittills inte uttagas för levande djur, eftersom slaktdjursavgift uttages, när djuren slaktats.

I det föregående har föreslagits, att kompensationsavgifterna under den kommande prissättningsperioden i princip skall vara fasta. För att i anledning härav en inte avsedd ändring av importskyddet i fråga om levande djur skall inträda vid ändringar i slaktdjursavgifterna hemställer jordbruksnämnden om bemyndigande att, om slaktdjursavgifterna skulle komma att höjas över den nivå, som motsvarar de fasta kompensationsavgifterna, sänka införselavgifterna för levande djur i den utsträckning, som erfordras för att importskyddet skall bli oförändrat i förhållande till importskyddet för kött och fläsk. På motsvarande sätt bör en höjning av införselavgifterna för levande djur företagas vid en eventuell sänkning av slaktdjursavgifterna. Detta förslag kan jag biträda.

Vid import av livdjur bör införselavgiften, med det undantag som nyss angivits, utgå efter samma grunder som för djur avsedda för slakt. Avgif-

ten bör dock i fråga om livdjur liksom hittills kunna restitueras efter ansökning hos jordbruksnämnden.

För fjäderfäkött och levande fjäderfä bör liksom hittills mittpriser och prisgränser inte fastställas utan endast införselavgift. I enlighet med överenskommelsen bör denna höjas från nuvarande 21 procent till 25 procent av varans importvärde.

Slaktdjursavgifterna för storboskap och svin uttages för närvarande med 20 respektive 15 kronor per djur, d. v. s. de högsta belopp, som från och med den 1 september 1958 må utgå enligt förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift. Med hänsyn till bland annat knappheten på regleringsmedel för avlastning av överskottet på fläsk föreslår jordbruksnämnden, att dessa maximibelopp höjes med 10 kronor per djur till för storboskap 30 kronor och för svin 25 kronor per djur. Detta förslag finner jag mig kunna biträda. Jag tillstyrker även nämndens förslag, att höjningar skall få vidtagas redan från den 1 juli 1959 och således före ingången av den kommande prissättningsperioden. En höjning dessförinnan bör dock inte få föranleda en höjning av kompensationsavgifterna utöver nuvarande nivå.

Regleringen av utrikeshandeln med kött och fläsk torde i enlighet med jordbruksnämndens förslag böra utformas i överensstämmelse med de riktlinjer, som nu gäller. Import och export bör således få företagas av vem som helst, så länge det inhemska priset ligger inom prisgränserna. Då den nedre prisgränsen underskridits, bör efter beslut av jordbruksnämnden Svensk kötthandel, ekonomisk förening, kunna erhålla ensamrätt till importen av ifrågavarande varuslag. Nämnden bör till denna förening kunna delegera uppgiften att fastställa och utbetala bidrag vid export, som företages av exportörer, vilka står utanför föreningen. Om den övre prisgränsen överskridits, bör föreningens rätt att utbetala exportbidrag för ifrågavarande varuslag upphöra. Exportavgift bör även i fortsättningen efter nuvarande grunder kunna uttagas av samtliga exportörer både då det inhemska priset ligger mellan prisgränserna och då den övre prisgränsen överskridits för ett varuslag. Föreningen Svensk kötthandel står öppen för alla reguljära partihandlare på kött- och fläskområdet. Med hänsyn till bland annat önskvärdheten att bevara de svenska varornas anseende utomlands bör föreningen liksom hittills äga besluta, att exportbidrag skall lämnas endast till föreningens medlemmar.

Enligt 1955 års riksdagsbeslut skall kvantitativa exportregleringar inte vidtagas omedelbart, då den övre prisgränsen tangeras. I enlighet med föreliggande överenskommelse bör den nivå, vid vilken sådana regleringar bör komma i fråga, fastställas för nötkött till 5 kronor 50 öre per kilogram och för fläsk till 5 kronor per kilogram.

I fråga om charkuterivaror, köttkonserver, organ och inälvor samt styckningsdetaljer bör jordbruksnämnden även i fortsättningen — när den övre

eller nedre prisgränsen över- respektive underskrides för endera nötkött eller fläsk eller bådadera — få vidtaga sådana anordningar beträffande nyssnämnda produkter, som är betingade av omständigheterna och önskvärdheten att skydda respektive prisgräns. Därvid bör emellertid liksom nu kvantitativa importregleringar inte företagas i fråga om sådana speciella typer av konserver och charkuterivaror, som inte tillverkas inom landet men för vilka köpintresse finnes. Dock bör import av konserver och charkuterivaror i angivna läge inte få äga rum, om det konstateras, att man därigenom uppenbart söker kringgå importförbudet för hel vara.

Det bör ankomma på jordbruksnämnden att med tillämpning av grunderna i det föreslagna prissättningssystemet meddela erforderliga direktiv för föreningen Svensk kötthandel. De medel, som inflyter genom upptagande av slaktdjurs-, utförsel- och kompensationsavgifter på kött och fläsk samt övriga till detta område hörande varuslag, bör överföras till föreningen och användas för att täcka förlusterna i dennas verksamhet. Till frågan om dispositionen av införselavgifter återkommer jag i ett senare avsnitt.

Enligt den föreliggande överenskommelsen skall den, som verkställer lagring av kött och fläsk, som understöddes med regleringsmedel från föreningen Svensk kötthandel, inte blott som nu åtnjuta bidrag för de rörliga lagringskostnaderna, såsom räntor och lagerhyror, utan i fortsättningen även kunna erhålla bidrag för fasta lagringskostnader, såsom infrysningsavgift, hanteringskostnader och svinn. Vidare skall bidrag av regleringsmedel kunna få lämnas för att täcka förluster, som kan uppstå för lagerhållarna, därigenom att frusen vara måste säljas till lägre pris än motsvarande färsk vara. Förslaget, som innebär en viss återgång till vad som gällde under tiden närmast före den nu löpande regleringsperioden, synes kunna godtagas. Liksom hittills bör lagringsstödet emellertid endast avse svenska varor, som lagras i större kommersiella fryshus av medlemmar i föreningen Svensk kötthandel, och endast utgå under perioder, då det aktuella priset för vederbörande varuslag ligger under mittpriset. Det bör vidare ankomma på jordbruksnämnden att bestämma storleken av de olika bidragen. De närmare grunderna för lagringsstödet torde, efter förslag av nämnden, böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Under nu löpande regleringsperiod har rörelsemedel ställts till förfogande för föreningen Svensk kötthandel för lagring av sådant importerat kött och fläsk, som inte vunnit omedelbar avsättning, liksom även för lagring, som verkställs med bidrag. Så torde böra få ske även i fortsättningen, varvid lagerhållare bör erlägga ränta efter en räntefot, motsvarande gällande diskonto plus 0,5 procent.

Stödet åt smågrisproduktionen utgår under innevarande regleringsperiod i form av ett garantipris för smågrisar av 3 kronor per kilogram. Kostnaderna för stödet får dock inte utan Kungl. Maj:ts medgivande överskrida 2 000 000 kronor per regleringsår.

I anslutning till ett förslag av utredningen om småbruksstöd, över vilket

yttranden avgivits av vissa statliga myndigheter samt jordbrukets organisationer, framlägger jordbruksnämnden efter överläggningar i frågan med jordbrukets förhandlingsdelegation följande förslag till ny utformning av smågrisstödet.

Inom ramen för det allmänna prisstödet kan stödet åt smågrisproduktionen inte skiljas från det allmänna stödet åt fläskproduktionen. Statligt garantipris för smågrisar bör därför efter utgången av regleringsåret 1958/59 inte fastställas och ej heller bör statsmedel användas för att stödja ett garantipris för smågrisar. Åtgärderna bör i fortsättningen helt bestridas med regleringsmedel, som står till förfogande för föreningen Svensk kötthandel, och taga sikte på att stödja antingen priset på fläsk eller priset på smågrisar.

Mot bakgrunden av hittillsvarande erfarenheter anser jordbruksnämnden sålunda, att slakt av smågrisar i fortsättningen bör ingå bland de åtgärder, som skall kunna tillgripas för att skydda den nedre prisgränsen för fläsk. Sådan slakt bör emellertid, på begäran av föreningen Svensk kötthandel, kunna företagas även i ett läge, då priset på fläsk visserligen befinner sig något över den nedre prisgränsen men nedslaktningen framstår som en lämplig åtgärd för att begränsa exportförluster för fläsk, som eljest kan väntas uppstå, samt för att överhuvudtaget minska ett produktionsöverskott, som kan väntas bli svårt att avsätta på exportmarknaden. Därvid måste emellertid alltid samtidigt uppmärksamhet ägnas åt läget på smågrismarknaden, så att nedslaktningen inte driver upp priset på smågrisar med ökade suggbetäckningar som följd. Stödet åt priset på smågrisar bör enligt jordbruksnämnden i första hand syfta till att utjämna inte önskvärda svängningar i fläskproduktionen. På grund av svårigheten att i förväg kunna avgränsa de situationer, i vilka ett ingrepp på smågrismarknaden kan vara påkallat, bör stödet inte bestämmas till i förväg bestämt pris eller bestämda prisgränser. Det bör i stället ankomma på nämnden att — med beaktande av marknadsläget för smågrisar samt de allmänna tendenserna på fläskmarknaden — efter överläggning med jordbrukets förhandlingsdelegation avgöra, när stödåtgärder skall tillgripas och vilken omfattning dessa skall få.

Vad jordbruksnämnden sålunda föreslagit i fråga om stödet på smågrisområdet synes enligt min mening böra godtagas.

Sedan regleringsåret 1948/49 har ett statligt pristillägg utbetalats för otvättad ull, som av producent levereras till Aktiebolaget Kontrollhudar eller Sveriges ullspinneri- och väveriförening. Såsom framgår av avsnittet om anslagsfrågor m. m. har frågan om detta stöd varit föremål för behandling av jordbruksanslagsutredningen, som därvid för sin del inte ansett sig höra förordna någon ändring av stödet. Jordbruksnämnden anser, att stödet åt ullproduktionen i oförändrad form bör utgå under den kommande prisställningsperioden och att pristillägget bör fastställas till 2 kronor per kilogram. Mot vad sålunda föreslagits, har jag inte något att erinra.

Ägg m. m.

Jordbruksnämnden

Med hänsyn till den utpräglade säsongvariation, som föreligger i fråga om prisbildningen på och produktionen av *ägg* (stat. nr 04.05. 110, 150) har produktionsåret under innevarande prissättningsperiod indelats i 2 olika säsonger med skilda prisgränser. Erfarenheten har enligt jordbruksnämnden visat, att denna anordning varit ändamålsenlig. Överenskommelse har därför träffats, att en säsonguppdelning bör tillämpas även i fortsättningsen. För att undvika spekulation förutsättes därvid att, liksom hittills, växlingen mellan perioderna icke skall fixeras till en viss dag utan att den till tiden skall kunna variera något. Med hänsyn till att prisöverenskommelsen avser en så lång period som 6 år, anser sig nämnden dessutom — för den händelse mer avsevärda förskjutningar skulle uppstå i säsongvariationen för äggproduktionen — böra äga möjlighet att företaga en mot förskjutningens svarande justering av prisgränsperiodernas längd. De mittpriser, prisgränser och införselavgifter, som enligt nämndens förslag bör fastställas fr. o. m. den 1 september 1959, framgår av följande tablå.

	Omkring 1/8— omkring 30/11	Omkring 1/12— omkring 31/7
Mittpris, öre/kg.....	427	377
Övre prisgräns, öre/kg	472	417
Nedre prisgräns, »	382	337
Införselavgift, »	88	88

Såsom mätare på den inhemska prisnivån bör enligt förslaget liksom hittills tagas ett vägt medeltal av Svenska ägghandelsförbundets priser vid försäljning av runmärkta ägg och kronägg till handlande i Stockholm. Omräkning av vägningstalen bör ske vid början av varje prisgränsperiod. Jordbruksnämnden upplyser, att såsom underlag för bestämningen av införselavgiften för ägg, vilken ligger 10 öre per kg högre än f. n., i första hand legat danska exportpriser vid försäljning till Västtyskland.

Mittpriser, prisgränser och införselavgifter för *äggprodukter* har under innevarande prissättningsperiod satts i relation till motsvarande enheter för ägg i skal. Även under nästa prissättningsperiod har det enligt jordbruksnämnden ansetts lämpligt att bibehålla detta samband. Med utgångspunkt härifrån framlägger nämnden för de olika äggprodukterna följande förslag.

Enligt jordbruksnämndens förslag för de olika äggprodukterna bör i övrigt de nuvarande reglerna gälla oförändrade.

Mittpris och prisgränser för äggmassa bör sålunda avse ägghandelsförbundets partiprisnotering i Stockholm vid försäljning i poster om minst 1 000 kg. Därest en prisgräns uppnås för äggmassa, bör den även anses vara uppnådd för flytande äggula och äggvita. För torkade äggprodukter bör prisuppgifter inhämtas regelbundet från de 2 inhemska företag, som bedriver

Varuslag	(Stat. nr)	Mittpris kr./kg	Övre prisgräns kr./kg	Nedre prisgräns kr./kg	Införsel- avgift kr./kg
Heläggpulver	(04.05.201)	18,40	20,25	16,55	4,72
Heläggmassa	(04.05.209)	4,05	4,55	3,55	1,06
Äggulepulver	(04.05.301)	17,75	19,50	16,00	4,80
Flytande äggula	(04.05.309)	—	—	—	1,20
» äggvita	(35.02.101)	—	—	—	0,97
Äggvitpulver och -kris- taller	(35.02.102)	27,25	30,00	24,50	7,38

den huvudsakliga tillverkningen av hithörande produkter, nämligen Källbergs industriaktiebolag, Töreboda, och Aktiebolaget Svenska äggprodukter, Hälsingborg. Prisgränserna för resp. varuslag skall anses uppnådda, därest ett av nu nämnda företag för ifrågavarande varuslag vid något tillfälle allmänt tillämpar ett pris, som motsvarar övre resp. nedre prisgränsen för varan i fråga. Samtliga partipriser för torkade äggprodukter beräknas netto ab fabrik och inkluderar försäljningskostnader. De avser för de olika varuslagen följande förpackningar och leveranskvantiteter.

Heläggpulver: förpackning om minimum 25 kg,

levererad kvantitet minimum 1 000 kg;

Äggulepulver: förpackning om minimum 25 kg,

levererad kvantitet minimum 1 000 kg;

Äggvitpulver: förpackning om minimum 25 kg,

levererad kvantitet minimum 250 kg;

Äggvitekristaller: förpackning om minimum 25 kg,

levererad kvantitet minimum 250 kg.

Regleringen av utrikeshandeln med ägg och äggprodukter bör enligt jordbruksnämndens mening för den kommande prissättningsperioden i princip utformas i överensstämmelse med vad som nu gäller.

Import och export bör således fritt få företagas, då det inhemska priset ligger mellan prisgränserna. Efter beslut av nämnden bör Sveriges export- och importförening för ägg kunna erhålla ensamrätt till import av ägg och heläggmassa vid tillfällen, då den nedre prisgränsen för ägg underskridits. Denna förening bör liksom hittills äga utbetala exportbidrag och själv avgöra, huruvida exportbidrag skall utgå till annan än medlem av föreningen. Om den övre prisgränsen överskridits för ägg eller något slag av äggprodukter, bör föreningens rätt att exportera dylik vara med anlitande av regleringsmedel eller att härvid utbetala exportbidrag upphöra. Någon kvantitativ exportreglering bör emellertid i enlighet med riksdagens principbeslut år 1955 icke företagas i fråga om ägg och äggprodukter. Däremot bör exportavgifter för ägg liksom hittills, efter förslag av export- och importföreningen för ägg, kunna uttagas i marknadsutjämnande syfte.

Enligt jordbruksnämndens mening bör det ankomma på nämnden att i direktiv till Sveriges export- och importförening för ägg närmare utforma reglerna för föreningens verksamhet. Till täckande av *utgifter för regleringsverksamheten* bör till föreningen överföras inflytande införselavgifter för ägg och äggprodukter ävensom införselavgifter för fjäderfä och fjäderfäkött. För att föreningen skall kunna fullgöra sin exportstödjande verksam-

het måste dock enligt nämnden förutsättas, att föreningen liksom under den nuvarande prissättningsperioden härutöver tillföres relativt stora belopp av de införselavgiftsmedel, som inflyter vid import av fodermedel. Nämnden erinrar därvid om att såsom riktpunkt för behovet av regleringsmedel i föreningens verksamhet vid början av detta prisregleringssystem uppsattes 6 000 000 å 7 000 000 kr. per år. I samband med att äggpriset uppräknades efter utlösningen av den s. k. 6-procentregeln har detta belopp måst höjas. Föreningen beräknas sålunda komma att under innevarande år tillföras ca 8 000 000 kr. av inflytande fodermedelsavgifter. Nämnden framhåller, att det givetvis är mycket svårt att i förväg bestämma föreningens årliga behov av regleringsmedel, särskilt med hänsyn till längden av nästa prissättningsperiod. Nämnden har därför överenskommit med jordbrukets förhandlingsdelegation, att denna fråga årligen bör lösas vid underhandlingar mellan nämnden och delegationen.

Enligt riksdagens beslut får under innevarande prissättningsperiod regleringsmedel ej tagas i anspråk för att stödja exporten av fjäderfäkött. Jordbruksnämnden har emellertid nu överenskommit med jordbrukets förhandlingsdelegation att föreslå sådan ändring av denna bestämmelse, att exportstöd i fortsättningen skall kunna få lämnas även för fjäderfäkött. Grunderna härför bör enligt överenskommelsen senare kunna bestämmas av nämnden i samråd med förhandlingsdelegationen.

Departementschefen

Med hänsyn till den utpräglade säsongvariation, som föreligger i fråga om prisbildningen på och produktionen av ägg är regleringsåret under nu löpande prissättningsperiod indelat i 2 säsonger med skilda prisgränser. Den ena säsongen omfattar ungefärligen tiden 1 augusti—30 november och den andra den övriga delen av året. Övergången mellan perioder med skilda prisgränser är inte bestämd till viss dag utan kan av jordbruksnämnden varieras något. Prisgränserna skall fastställas till ± 15 procent av mittpriset. Som mätare av det inhemska priset skall användas det vägda genomsnittet av Svenska ägghandelsförbundets priser vid försäljning till handlande i Stockholm för runmärkta ägg och för s. k. kronägg. De båda äggkvaliteterna skall därvid vägas med försäljningssiffrorna under närmast föregående 6-månadersperiod, varvid nya vägningstal skall inhämtas vid övergången mellan prisperioderna.

Vad sålunda föreskrivits för nu löpande prissättningsperiod synes böra gälla även under den kommande. I anslutning härtill föreslås i överenskommelsen, att för den period, som omfattar augusti till och med november månader, fastställs ett mittpris för ägg av 4 kronor 27 öre per kilogram med prisgränserna vid 4 kronor 72 öre respektive 3 kronor 82 öre per kilogram. För den övriga delen av året föreslås ett mittpris av 3 kronor 77 öre per kilogram med prisgränserna vid 4 kronor 17 öre respektive 3 kronor 37 öre per kilogram. Det vägda genomsnittet av de för de båda perioderna

föreslagna mittpriserna är 18 öre lägre än det motsvarande mittpris, som nu kan anses gälla, och 3 öre högre än motsvarande pris vid den nuvarande prissättningsperiodens början. Så länge det inhemska priset ligger mellan prisgränserna, bör enligt överenskommelsen införselavgiften utgöra 88 öre per kilogram, vilket är 10 öre högre än för närvarande och 23 öre högre än vid 3-årsperiodens början. Som underlag för bestämningen av införselavgiften har i första hand legat danska exportpriser vid försäljning till Västtyskland. I enlighet med 1955 års riksdagsbeslut skall samma införselavgift tillämpas under hela året.

Vad som sålunda överenskommit i fråga om mittpriser, prisgränser och införselavgift för ägg bör enligt min mening godtagas.

Jag anser mig även böra biträda förslagen i överenskommelsen i fråga om mittpriser, prisgränser och införselavgifter för äggprodukter. I enlighet med vad som gäller för innevarande prissättningsperiod har dessa för den kommande perioden beräknats med utgångspunkt från motsvarande enheter för ägg i skal. Mittpriset och prisgränserna för heläggpulver bör sålunda fastställas till 18 kronor 40 öre respektive 20 kronor 25 öre och 16 kronor 55 öre per kilogram samt införselavgiften, så länge det inhemska priset ligger inom prisgränserna, till 4 kronor 72 öre per kilogram. För heläggmassa bör mittpriset och prisgränserna, utgöra 4 kronor 5 öre respektive 4 kronor 55 öre och 3 kronor 55 öre per kilogram samt införselavgiften 1 krona 6 öre per kilogram. Mittpris, prisgränser och införselavgift bör för äggulepulver fastställas till respektive 17 kronor 75 öre, 19 kronor 50 öre, 16 kronor och 4 kronor 8 öre per kilogram samt för äggvitpulver och -kristaller till respektive 27 kronor 25 öre, 30 kronor, 24 kronor 50 öre och 7 kronor 38 öre. I fråga om flytande äggula och flytande äggvita bör införselavgiften fastställas till 1 krona 20 öre respektive 97 öre per kilogram. Några särskilda prisgränser bör liksom hittills inte bestämmas för dessa produkter.

Liksom under nuvarande prissättningsperiod bör även under den kommande perioden mittpris och prisgränser för äggmassa avse Svenska ägghandelsförbundets partiprisnotering i Stockholm. Därest någon av prisgränserna uppnås för äggmassa, bör vidare samma prisgräns även anses vara uppnådd för flytande äggula och flytande äggvita. Beträffande de torkade äggprodukterna bör såsom hittills prisuppgifter avseende de av jordbruksnämnden i det föregående närmare angivna partipriserna av nämnden kontinuerligt infordras från Källbergs industriaktiebolag i Töreboda och Aktiebolaget Svenska äggprodukter i Hälsingborg. Om ett av dessa företag vid något tillfälle för torkade äggprodukter allmänt tillämpar ett pris, som motsvarar eller överstiger någon av prisgränserna, skall denna anses vara uppnådd.

Regleringen av utrikeshandeln med ägg och äggprodukter bör som jordbruksnämnden föreslagit anordnas i överensstämmelse med vad som nu gäller. Detta innebär, att import och export bör få verkställas av vem som helst, så länge det inhemska priset ligger mellan prisgränserna.

Om äggpriset understiger den nedre prisgränsen och kvantitativa restriktioner med anledning härav införes, bör Sveriges export- och importförening för ägg, förening u. p. a., efter beslut av jordbruksnämnden få ensamrätt till import av ägg och heläggmassa. Denna förening, vilken står öppen för alla reguljära partihandlare med ägg, bör liksom hittills äga utbetala exportbidrag men icke vara skyldig att utbetala bidrag till andra än föreningens medlemmar. Export av ägg utan bidrag får dock ske även av den, som icke är ansluten till föreningen. Om den övre prisgränsen för ägg eller något slag av äggprodukter överskridits, bör föreningens rätt att exportera dylik vara med anlitande av regleringsmedel eller att härvid utbetala exportbidrag upphöra. Någon kvantitativ exportreglering bör däremot i enlighet med riksdagens principbeslut år 1955 inte företagas i fråga om ägg och äggprodukter. Däremot bör Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden liksom nu äga rätt att efter förslag av export- och importföreningen för ägg i marknadsutjämnande syfte fastställa exportavgifter för ägg. Avgifterna skall uttagas av alla exportörer.

Till frågan om de medel, som kan erfordras för att täcka export- och importföreningens för ägg utgifter för regleringsverksamheten, torde jag få återkomma i avsnittet om införselavgiftsmedlens storlek och användningen av sådana medel.

I enlighet med överenskommelsen föreslår jordbruksnämnden, att exportstöd i fortsättningen skall kunna få lämnas även för f j ä d e r f ä k ö t t. Jag anser mig böra biträda detta förslag. Därest riksdagen inte har något att erinra däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av nämnden fastställa de närmare grunderna för detta stöd.

Stödet åt odlingen och beredningen av lin och hampa

Jordbruksnämnden m. fl.

I särskild skrivelse den 25 mars 1959 har jordbruksnämnden framlagt förslag till åtgärder till stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa. Nämnden erinrar i denna skrivelse om att Kungl. Maj:t den 22 februari 1957 uppdrog åt nämnden att, med beaktande av vad i propositionen 1957: 2 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anförts angående lån till *Hallands läns linodlareförening*, föranstalta om fullständig granskning av föreningens ekonomiska ställning per den 1 juli 1958 samt till Kungl. Maj:t inkomma med rapport över granskningen samt med de förslag som därav må föranledas. På framställning av nämnden har uppdraget sedermera genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 mars 1958 ändrats därhän, att granskningen skulle avse förhållandena den 1 januari 1959 samt att nämndens rapport över granskningen skulle inkomma till jordbruksdepartementet före den 10 februari 1959.

Jordbruksnämnden anmäler, att den anbefallda utredningen rörande linodlareföreningens ekonomiska ställning på nämndens uppdrag utförts av auktoriserade revisorerna Bo Björkman och Bruno Svensson, vilka den 3 februari 1959 avgivit rapport över utredningen. Samma revisorer har tidigare verkställt en liknande utredning, för vilken redogjorts i nämndens skrivelse den 30 oktober 1956 med förslag till tillfälliga bidrag åt linodlareföreningen. Sistnämnda rapport innefattade bl. a. en s. k. förkalkyl, till vilken den nu avlämnade rapporten anknyter. Den nu verkställda utredningen innefattar i övrigt dels en analys av resultatet för verksamhetsåren 1/4 1956—31/3 1957 och 1/4 1957—31/3 1958 samt det oavslutade verksamhetsåret 1/4 1958—31/12 1958, dels en på grundval av detta material uppgjord prognos (budget) för den framtida driften, utvisande driftsekonomin vid i huvudsak nu rådande pris-, kostnads- och bidragsförhållanden. Beträffande innehållet i rapporten anför nämnden bl. a. följande.

Den nu undersökta perioden har särskilt kännetecknats av följande faktorer.

1) *Sänkning av råvarukostnader genom reduktion av odlarlikviderna.* Linhalmen, som i förkalkylen upptogs till 20 öre per kg, har successivt sjunkit i pris, och upptages för 1958 till 12 öre och i budgeten likaledes till 12 öre.

2) *Sänkning av driftskostnader genom rationalisering.* Linberedningen är en synnerligen arbetskrävande verksamhet och har därför starkt påverkats av den under åren 1956—1958 pågående allmänna stegringen av lönekostnaderna. Denna kostnadsstegring har dock kunnat mötas och även förvandlas till en kostnadsminskning genom omfattande rationaliseringsarbeten. Sålunda har driftskostnaderna för rötad vara (den dominerande tillverkningen), vilka i förkalkylen beräknades till 1 kr. 62 öre per kg fiber och för verksamhetsåret 1956/57 uppgick till 1 kr. 79 öre, under år 1958 kunnat nedbringas till 1 kr. 31 öre. I budgeten har dessa kostnader upptagits till 1 kr. 45 öre per kg fiber.

3) *Starkt fall i produktpriser till följd av fortsatt dumping.* Fiberpriser-
nas utveckling belyses i följande tablå över medelpris per kg.

	Rötad fiber	Grönberedd fiber
1/4 1951	2,37	1,26
1/4 1955	1,85	1,11
1/4 1956—31/3 1957	1,75	0,66
1/4 1957—31/3 1958	1,56	0,56
1/4—31/12 1958	1,35	0,55

I förkalkylen räknades med ett marknadspris för rötad resp. grönberedd vara av 1 kr. 72 öre resp. 1 kr. 12 öre per kg.

4) *Kostnader för överflyttning av Växjö-verkets drift till Laholm.* Den i samband med fusionen med Östra Götalands linodlareförening verkställda överflyttningen av driften vid Växjö-verket till Laholm har medfört betydande flyttnings- och investeringskostnader, vilka särskilt belastar räkenskapsåret 1956/57 men även medfört driftsstörningar under verksamhetsåret 1957/58.

5) *Igångsättning av en vinstgivande spånskivetillverkning.* Den nya anläggningen för tillverkning av plattor för snickeri- och byggnadsändamål på grundval av avfall från linberedningen har under perioden igångsatts

och intrimrats. Sedan de kostnadskrävande initialsvårigheterna övervunnits, har verksamheten under de båda senaste redovisningsperioderna givit överskott.

6) *Dålig linskörd år 1958.* Skörden år 1958 är av avsevärt sämre kvalitet än normalt. Detta förhållande beräknas medföra ett inkomstbortfall av omkring 400 000 kr. för beredningsverket vid oförändrat halmpris.

7) *Totalresultatet en förlust av omkring 1 140 000 kr.* Vid en lagervärdering med utgångspunkt från senaste årets inköpsvärde framkommer för tiden 1/4 1956—31/12 1958 en förlust av 1 141 000 kr. Härvid har dock under perioden avskrivningar på anläggningarna skett med tillhoppa 1 391 900 kr. Resultatet har, som av det föregående framgått, påverkats negativt av sänkningen av produktpriserna, av flyttningskostnaderna för Växjö-verket samt av inkörningskostnaderna för spånadsskivefabrikationen. Härvid har dock helt avgörande varit den fortskridande och kontinuerliga fiberprissänkningen. Betydelsen av priset på linfibern framgår därav, att resultatet av verksamheten under den nu undersökta perioden skulle ha varit en vinst på omkring 1 000 000 kr. i stället för förut angiven förlust på 1 140 000 kr., därest man blott kunnat utfå de genomsnittspriser som gällde den 1 april 1955, d. v. s. 1 kr. 85 öre för rötad fiber och 1 kr. 11 öre för grönberedd fiber. Sistnämnda priser kan anses normala såtillvida, att de varit stabila från juli 1952 intill dess Sovjetunionen hösten 1955 började uppträda som exportör och offerera linfiber till Västeuropa till priser, väsentligt understigande de dittills gällande. Om de dessförinnan gällande priserna blivit bestående, hade föreningen således varit i huvudsak oberoende av statligt stöd.

I fråga om *den aktuella balansställningen* anför jordbruksnämnden följande.

En balansräkning per den 31/12 1958, däri lagren upptagits till senaste årets inköpsvärde och som normala betraktade avskrivningar gjorts på anläggningstillgångarna (3 procent på anskaffningsvärdet för fabriksfastigheten, 15 procent för maskiner och inventarier till spånskivefabrikationen och 10 procent för övriga maskiner och inventarier), ger vid jämförelse med ställningen den 31/3 1956 vid handen, att den dolda reserven i tillgångarna under 3-årsperioden minskat med sammanlagt 1 142 000 kr. eller med belopp motsvarande sammanlagda förlusterna under perioden. Detta innebär, att föreningens dolda lagerreserv tagits i anspråk.

Vad därefter gäller *prognosen för framtida drift* vid verket och *likviditetsprognosen* anför jordbruksnämnden.

Den av utredningsmännen uppgjorda driftsprognosen är baserad på ett genomsnittligt försäljningspris för rötad fiber av 1 kr. 33 öre och för grönberedd vara av 50 öre (genomsnittet för april—december 1958 är 1 kr. 35 öre resp. 57 öre). I avskrivningskostnader har räknats med 517 000 kr. och i räntekostnader med 202 000 kr. för år. (De aktuella räntekostnaderna utgör endast ca 130 000 kr. men stiger om 2 år med omkring 70 000 kr., då räntefriheten för ett statslån å 1 800 000 kr. upphör.) I övrigt har intäkter och kostnader budgeterats i huvudsak med utgångspunkt från tidigare års resultat. Prognosen utvisar vid dessa premisser ett driftsunderskott av 316 000 kr.

Revisorerna har med hänsyn till osäkerheten i framtida pris- och avsättningsförhållanden ansett sig böra avstå från att uppgöra någon likviditetsbudget. De har dock uttalat, att föreningens likviditet för den allra

närmaste tiden ter sig tillfredsställande men att man — med hänsyn till förväntade driftsförluster — måste räkna med att de likvida medlen redan om något år blir helt otillräckliga.

Som förutsättningar för verkets fortsatta drift har utredningsmännen angivit följande.

1. Föreningen behöver ett omedelbart tillskott för täckande av beräknade förluster under innevarande och nästkommande räkenskapsår. Tillskottet synes kunna ske genom avskrivning av 1956 års statslån på 1 000 000 kr.

2. Den framtida likviditeten behöver förstärkas, förslagsvis genom uppskov med amorteringar och räntor å övriga statslån.

3. Alternativt kan det nuvarande statliga prisstödet omprövas med hänsyn till nuvarande låga försäljningspriser på linfiber.

I anledning av den sålunda verkställda granskningen har *Hallands läns linodlareförening* i skrift till jordbruksnämnden den 9 februari 1959 anfört i huvudsak följande synpunkter.

Driftsresultatet har under verksamhetsåren 1956/57 samt 1957/58 i hög grad påverkats av den under dessa år pågående utbyggnaden av laholmsverket och installandet av maskinparken från växjöverket. Kostsamma driftsstörningar har varit omöjliga att undvika. Sedan dessa driftsstörningar nu eliminerats, kommer det ekonomiska resultatet att kunna förbättras. Genom rationalisering av repningsavdelningen samt i fråga om värmeekonomin beräknar man, att en inbesparing av drygt 200 000 kr. per år skall bli möjlig. Det av utredningsmännen kalkylerade fiberpriset, 1 kr. 33 öre, är baserat på en alltför låg beräkning av halmens halt av spinnbar fiber. Med utgångspunkt från normala värden för fiberutbytet erhåller man även vid nuvarande låga priser ett medelpris av omkring 1 kr. 40 öre, vilket motsvarar en förbättring av prognosens inkomstsida med omkring 200 000 kr. Föreningen instämmer emellertid med utredningsmännen däri, att en förutsättning för fortsatt drift är dels avskrivning av 1956 års statslån å 1 000 000 kr., dels en förstärkning av den framtida likviditeten genom uppskov med räntor och amorteringar på statslånen. Föreningen avser, att dessa lån skall förklaras ränte- och amorteringsfria under en tid av åtminstone 5 år. För att erhålla en omedelbar lättnat i sin situation behöver föreningen ett extra anslag å ca 250 000 kr., vilket belopp motsvarar en del av det inkomstbortfall, som beräknas uppstå till följd av 1958 års svaga skörd. Någon sänkning av odlarpriset för halmen under 12 öre anses icke möjlig. Skulle verkets drift ej kunna tryggas på föreslaget sätt, nödgas föreningen överväga en avveckling av rörelsen. Vid en sådan avveckling måste man räkna med betydande förluster, enär blott en bråkdel av anläggningarnas värde kan återvinnas vid realisation av desamma. Vid verket är sysselsatta omkring 300 personer, varjämte ytterligare ett antal personer är indirekt beroende av verksamheten där för sin försörjning. Hela antalet invånare i Laholms stad är omkring 3 300, varför en stor del av befolkningen är för sitt uppehälle beroende av beredningsverkets existens. Av de anställda är största delen mycket svärplacerad i öppna marknaden.

Över den av jordbruksnämnden föranstaltade granskningen av linodlareföreningens ekonomiska ställning har yttranden även avgivits av *statskontoret* och *arbetsmarknadsstyrelsen*.

Statskontoret anför i sitt yttrande bl. a., att det föreningen beviljade lå-

net å 1 000 000 kr. alltså synes böra löpa utan amortering och ränta. Ett efterskänkande av detsamma synes ämbetsverket i nuvarande läge knappast böra ske.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som i sitt remissyttrande lämnat en redogörelse för arbetsmarknadsläget inom Laholms-området, anser att ett ställningstagande till granskningens resultat främst bör ske från jordbrukspolitiska synpunkter. Styrelsen är icke beredd att förorda omfattande subventionsåtgärder till linberedningsverket enbart av arbetsmarknadsskäl.

För egen del anför *jordbruksnämnden* följande.

I sin framställning av den 30 oktober 1956 angående tillfälligt stöd åt linhanteringen framhöll jordbruksnämnden sammanfattningsvis, att de akuta svårigheter, vari linhanteringen då befann sig, var beroende på den aktivitet av dumpingskaraktär, som under senare tid förekommit från östeuropeiskt håll, samt att en förutsättning för bibehållande av en inhemsk odling av lin och en på grundval av inhemskt material arbetande beredning därav vore dels att dumpingen kunde bemästras, dels att vissa redan inträdda konsekvenser av dumpingen kunde neutraliseras. I sistnämnda avseende föreslog nämnden, att bidrag av statliga medel skulle få lämnas till Hallands läns linodlareförening med ett belopp av högst 1 000 000 kr. såsom täckning för lidna prisfallsförluster. Genom ett sådant bidrag räknade nämnden med att staten skulle kunna hjälpa linhanteringen över den tröskel, som uppstått genom att ett starkt prisfall inträffat, innan hallandsföreningen varit rustad att möta ett sådant. Om så ej skedde och linhanteringen på grund härav nedlades, skulle mycket betydande belopp, som staten under åren utgivit i form av pristillägg för linfiber, i varje fall ur beredskapssynpunkt ha utlagts förgäves. Kungl. Maj:t föreslog i propositionen nr 2 till 1957 års riksdag, att det erforderliga beloppet, 1 000 000 kr., i stället för såsom bidrag skulle utlämnas såsom ett tills vidare ränte- och amorteringsfritt lån.

Den utredning, som nu skett, visar å ena sidan, att sammanslagningen, vidtagna omfattande rationaliseringsåtgärder och inrättandet av spånskivefabriken har medfört starkt förbättrade möjligheter för den inhemska linhanteringen men å andra sidan att prisdumpingen i fråga om såväl råvaror som fabrikat har fortfarit i skärpt och ökad omfattning. Den i nämndens förutnämnda skrivelse angivna förutsättningen, att dumpingen måste bemästras, har sålunda icke infriats, och resultatet är, att föreningen gjort betydande förluster trots omfattande och framgångsrik rationalisering och trots att odlarna åtnöjts med betydligt reducerade likvider. Härigenom och till följd av 1958 års synnerligen dåliga skörderesultat har nu — såsom även föreningen framhållit — den situationen uppkommit, att verksamheten måste nedläggas, därest icke föreningen kan beredas vissa ekonomiska lättnader.

Vid sina överväganden angående en nedläggning av linberedningsverket har jordbruksnämnden beaktat följande omständigheter.

Spånadslinodlingens bibehållande torde numera icke utgöra något beredskapsintresse. Odlingen omfattar nu en areal av knappt 3 000 ha och utgör sålunda kvantitetsmässigt sett icke någon tungt vägande jordbruksangelägenhet, ehuru linet har en avsevärd betydelse ur växtföljdssynpunkt på de jordar, där det odlas. Därest linodlingen nu upphör, bortfaller å ena sidan statens kostnader för stöd åt linhanteringen. Å andra sidan får man räkna med vissa kostnader för stöd åt den alternativa odling, som kommer till stånd på de nuvarande linarealerna. Skulle föreningen nu träda i likvida-

tion, torde vidare — därest vid likvidationen samma principer skall följas som skett vid nedläggningen av vissa andra beredningsverk för lin och hampa — knappast några möjligheter föreligga att återfå någon del av statens till ca 3 800 000 kr. uppgående fordran hos föreningen. En nedläggning av driften i nuvarande konjunkture skulle även medföra avsevärda svårigheter och kostnader, då det gäller att bereda personalen annat arbete. Om landets sista linberedningsverk nu upphör, kommer snabbt den speciella och högt utvecklade fackkunskap, som är förenad med linhanteringen, att vara skingrad och onyttig. På föreningens anläggningar har nyligen med hjälp av statliga lån betydande belopp investerats i samband med fusionen med Östra Götalands linodlareförening och genom anläggningen av den på avfall från linberedningen baserade fabriken för spånskivor. Härigenom har en modern och rationell industriell anläggning åvägabragts men denna har ännu ej hunnit fungera annat än under en kortare tid, varför resultatet av rationaliseringen, enligt vad föreningen själv framhållit, endast delvis kunnat slå igenom.

Under angivna förhållanden förefaller det jordbruksnämnden ej orimligt, att linodlareföreningen beredes tillfälle att genom fortsatt drift visa, huruvida uppfattningen, att företaget med nuvarande stöd åt linodlingen kan göras bärigt, är riktig. Å andra sidan har nämnden — då föreningen nu av förut angivna orsaker är i behov av särskilda ekonomiska lättnader — utgått ifrån att man i nuvarande läge icke kan ifrågasätta någon höjning av pristilläggen eller eljest av statens direkta utgifter för stöd åt linodlingen. Nämnden har därför överlagt med jordbrukets förhandlingsdelegation angående möjligheten att av influtna och för annat ändamål ej disponerade införselavgifter för bruna bönor, arter och hampfrö — varav den 31 januari 1959 hos jordbruksnämnden inestod ett belopp av 305 969 kr. 70 öre — förfoga över det belopp av 250 000 kr. för bidrag till täckande av linodlareföreningens förlust på 1958 års skörd, som föreningen angivit utgöra en nödvändig förutsättning för fortsatt drift. Förhandlingsdelegationen har därvid samtyckt till en sådan åtgärd under förutsättning att den betraktas som en engångsåtgärd.

Det av linodlareföreningen begärda uppskovet på 5 år med amorteringar och räntebetalningar på lån från hemslöjdslånefonden innebär för föreningen en utgiftslättnad under år 1959 med omkring 220 000 kr., under åren 1960 och 1961 med ca 306 000 kr. samt under åren 1962 och 1963 med ca 326 000 kr. Jordbruksnämnden tillstyrker med hänsyn till av nämnden anförda omständigheter, att sådant uppskov medges. Då en avskrivning av föreningens förut omnämnda lån å 1 000 000 kr. synes utgöra en nödvändig förutsättning för att föreningen skall ha möjlighet att fortsättningsvis bedriva sin verksamhet, tillstyrker nämnden även, att sådan avskrivning sker.

Vidare anmäler jordbruksnämnden, att *Gotlands hampodlareförening u. p. a.*, Visby, till nämnden inkommit med en den 12 mars 1959 dagtecknad skrivelse, vari föreningen anför i huvudsak följande.

Hampfiberpriserna har sedan år 1952 fallit med omkring 35 procent, vilket vid normal produktionsmängd motsvarar ett inkomstbortfall av mer än 600 000 kr. Samtidigt har arbetskostnader och materialkostnader ökat vä-

sentligt. Den successiva höjningen av prisstödet till 94,5 öre per kg fiber har endast till en mindre del kompenserat inkomstbortfallet. Större delen av detta liksom hela kostnadsökningen har verket delvis kunnat kompensera genom rationaliseringar och produktionsökning men verket har även nödgats sänka halmpriset till odlarna. Föreningens ekonomi har ytterligare pressats av de senaste 2 årens misslyckade skördar.

På grund av nu anförda omständigheter hemställer Gotlands hampodlareförening om ränte- och amorteringsfrihet för sina lån ur hemslöjdslånefonden under 5 år samt om rätt att disponera hela det belopp, som beräknats för pristillägg för hampfiber av 1958 års skörd, oavsett att produktionen icke väntas komma att motsvara hela den stödberättigade kvantiteten å 720 ton fiber.

Jordbruksnämnden lämnar i anslutning till hampodlareföreningens skrivelse följande uppgifter.

Föreningens lån hos hemslöjdslånefonden uppgår f. n. till 781 175 kr. Ränte- och amorteringskostnaderna utgör för år 1959 25 547 resp. 48 745 kr. eller tillhopa omkring 74 000 kr. Under vart och ett av åren 1960—1963 kommer dessa kostnader att utgöra omkring 80 000 kr. Produktionen av spinnbar fiber av 1958 års skörd väntas komma att utgöra omkring 620 ton. Föreningens hemställan innebär således i denna del, att man önskar som extra stöd erhålla det på ca 100 ton belöpande pristillägget, omkring 95 000 kr. För att erhålla en bakgrund till föreningens framställning om rätt att tillgodogöra sig det för en produktion av 720 ton fiber beräknade pristilläggsbeloppet för 1958 års skörd har nämnden sammanställt följande uppgifter angående produktionens faktiska storlek under de senaste åren.

Årsskörd	1953	1954	1955	1956	1957	1958 (beräknad)	1953—57 (genomsnitt)
Ton fiber.	763	916	875	776	720	620	810

Av sammanställningen framgår, att hampodlareföreningen under de senaste 5 åren haft en genomsnittlig produktion om 810 ton spinnbar fiber. Bidrag har endast utgått för 720 ton. 1958 års beräknade siffra, 620 ton, utgör en avspiegling av den dåliga skörden.

Jordbruksnämnden konstaterar, att någon närmare utredning angående föreningens möjligheter att fortsätta sin verksamhet under fullföljande av sin nu åliggande amorterings- och räntebetalningsskyldighet icke föreligger. Det är emellertid enligt nämndens uppfattning uppenbart, att den under senare år inträdda pris- och kostnadsutvecklingen och framför allt de båda senaste årens svaga skördar, har inneburit svåra påfrestningar på föreningens ekonomi. Nämnden har även under hand inhämtat, att föreningen betraktar den nu begärda lättnaden som oundgänglig. Skulle hampodlingen upphöra, innebär detta, framhåller nämnden, givetvis en allvarlig försämring för näringslivet på Gotland, vilket i nuvarande läge torde böra undvikas. Nämnden tillstyrker därför bifall till föreningens framställning.

Vid bifall till de av jordbruksnämnden nu tillstyrkta framställningarna och under förutsättning av fortsatt drift vid beredningsverken beräknar nämnden anslagsbehovet för budgetåret 1959/60 för stöd åt odlingen av lin

och hampa till 1 750 000 kr. Nämnden har därvid räknat med ett oförändrat högsta pristillägg för linfiber av 79 öre per kg och för hampfiber av 94,5 öre per kg samt med oförändrade stödberättigade kvantiteter av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber. Vidare har nämnden inräknat sedvanliga statsbidrag till Riksförbundet Lin och hampa för odlingsförsök m. m. å 14 000 kr. samt till Sveriges allmänna linodlingsförenings verksamhet å 5 000 kr.

Departementschefen

Grunderna för fortsatt stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa från och med 1957 års skörd behandlades vid 1956 års riksdag (prop. 1956: 38; JoU 6; rskr. 130). Vissa ändringar i och kompletteringar av sagda grunder beslutades av 1957 års riksdag (IX ht 1957, p. 108; prop. 1957: 147; JoU 31; rskr. 338). Linberedningsverksamheten är numera koncentrerad till Hallands läns linodlareförenings verk i Laholm. Beredning av hampa sker numera endast vid Gotlands hampodlareförenings verk i Visby. Det årliga stödet lämnas i form av ett pristillägg till beredningsverken, vilket utgår per kilogram spinnbar fiber upp till en totalkvantitet av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber. För 1958 års skörd utgör pristilläggen för lin- och hampfiber 79 respektive 94,5 öre per kilogram stödberättigad kvantitet. Härutöver har, såsom framgår av det föregående, både linodlareföreningen och hampodlareföreningen erhållit lån ur hemslöjdslånefonden.

Hallands läns linodlareförening har vidare genom beslut av 1957 års riksdag (prop. 1957: 2; JoU 2; rskr. 58) erhållit ett särskilt genom investeringsanslag å kapitalbudgeten anvisat statslån utan säkerhet å 1 000 000 kronor, vilket är amorterings- och räntefritt under 2 år, räknat från dagen för lånets utlämnande. I anslutning till att sistnämnda lån ställdes till förfogande föreskrevs, att jordbruksnämnden före lånetidens utgång skulle föranstalta om fullständig granskning av linodlareföreningens ekonomiska ställning och inkomma med rapport över granskningen samt med de förslag, som därav kunde föränledas.

Den av jordbruksnämnden i anledning härav nu redovisade undersökningen visar, att linodlareföreningens ekonomiska ställning under de senaste åren till följd av bland annat sänkta produktpriser — trots en omfattande rationalisering av beredningsverket och den därtill hörande spånskivefabriken samt trots sänkta priser på linhalm — nu är sådan, att verksamheten måste nedläggas, om inte föreningen kan beredas vissa ekonomiska lättnader. I ärendet har emellertid vidare upplysts, att vissa av de faktorer, som försämrat föreningens ställning, bedömts vara av engångskaraktär, såsom vissa kostnader i samband med överflyttningen av driften vid linberedningsverket i Växjö till Laholm och 1958 års synnerligen dåliga skördeutfall för lin. Vidare har föreningen själv pekat på vissa framtida rationaliseringsmöjligheter. Jordbruksnämnden har bland annat framhållit, att föreningens beredningsverk numera utgör en modern och rationell industriell anlägg-

ning, som ännu inte hunnit fungera så länge, att resultatet av rationaliseringen kommit att slå igenom. Under sådana förhållanden har nämnden funnit det inte orimligt, att linodlareföreningen beredes tillfälle att genom fortsatt drift visa, huruvida uppfattningen, att företaget med nuvarande årliga statsstöd kan göras bärigt, är riktig. Med hänsyn till den aktuella ställningen är föreningen emellertid i behov av ekonomiska lättnader.

Efter övervägande av alla de olika faktorer, som framkommit i ärendet, och med hänsyn till det tryckta arbetsmarknadsläget har jag för min del funnit det befogat att tills vidare under ytterligare något år fortsätta med det statliga stödet åt linhanteringen. Sålunda biträder jag jordbruksnämndens förslag att av influtna och för annat ändamål ej disponerade införselavgifter för bruna bönor, ärter och hampfrö ett belopp av 250 000 kronor ställes till föreningens förfogande som bidrag till täckande av det inkomstbortfall för föreningen, som beräknas uppstå till följd av 1958 års svaga linskörd. Vidare tillstyrker jag i likhet med jordbruksnämnden, att linodlareföreningen beviljas uppskov med de under åren 1959—1963 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för lån från hemslöjdslånefonden. Om hänsyn toges till att beslut ej meddelats om förlängd amorteringstid för vissa av föreningens lån ur denna fond, innebär uppskovet för föreningen en utgiftslättnad under år 1959 av omkring 270 000 kronor, under vartdera av åren 1960 och 1961 av omkring 375 000 kronor samt under vartdera av åren 1962 och 1963 av omkring 396 000 kronor. Likaså tillstyrker jag jordbruksnämndens förslag att linodlareföreningens förut omförmälda amorterings- och räntefria lån å 1 000 000 kronor avskrivs, enär en dylik avskrivning ävenledes synes utgöra en nödvändig förutsättning för föreningens fortsatta verksamhet. Täckning av den förlust, som uppkommer genom avskrivningen, torde få ske i vanlig ordning över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Vidare har *Gotlands hampodlareförening*, såsom framgår av jordbruksnämndens förut återgivna redogörelse, anhållit om uppskov med de under åren 1959—1963 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för föreningens lån ur hemslöjdslånefonden samt om rätt att disponera hela det belopp, som beräknats för pristillägg för hampfiber av 1958 års skörd, oavsett att produktionen inte väntas komma att motsvara hela den stödberrättigade kvantiteten. Jordbruksnämnden tillstyrker bifall till föreningens framställning och hänvisar därvid bland annat till den under senare år inträdda pris- och kostnadsstegringen samt de båda senaste årens svaga hampskördar. Nämnden framhåller vidare, att föreningen betraktar den nu begärda lättnaden som oundgänglig. Med hänsyn till vad som upplysts i ärendet samt till att såväl jordbrukspolitiska som näringspolitiska skäl fortfarande synes tala för att hamphanteringen på Gotland bör upprätthållas, finner jag mig böra förorda bifall till hampodlareföreningens framställning. Uppskovet med att erlægga amorteringar och räntor innebär för föreningen en utgiftslättnad under år 1959 av omkring 74 000 kronor samt under vart och ett av åren 1960—1963 av omkring 80 000 kronor. Tillskottet av pristilläggsmedel utgör omkring 95 000 kronor.

I likhet med jordbruksnämnden anser jag, att det årliga stödet åt odlingen och beredningen av lin och hampa för 1959 års skörd bör utgå efter oförändrade grunder. Med utgångspunkt från ett oförändrat högsta pristillägg för linfiber av 79 öre per kilogram och för hampfiber av 94,5 öre per kilogram samt oförändrade stödberättigade kvantiteter av 1 325 ton linfiber och 720 ton hampfiber kan bidragskostnaderna beräknas till cirka 1 727 000 kronor. Till nu sagda belopp kommer bidrag till vissa odlingsförsök m. m. till ett sammanlagt belopp av 19 000 kronor. Det totala medelsbehovet under budgetåret 1959/60 för stödjande av odlingen och beredningen av lin och hampa bör med hänsyn till vad jag sålunda anfört beräknas till avrundat 1 750 000 kronor.

Anslagsfrågor m. m.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Jordbruksanslagsutredningen

I fråga om användningen m. m. av de medel under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som avsetts för täckande av diverse kostnader anför jordbruksanslagsutredningen, såvitt nu är i fråga, följande i sitt den 11 oktober 1958 avgivna betänkande angående bidragsanslag under nionde huvudtiteln, del II.

Sedan flera år har inom ramen för anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisats ett särskilt belopp för täckande av de diverse kostnader som ansetts stå i mer eller mindre nära samband med den statliga prisregleringsverksamheten på jordbrukets område. Under budgetåren 1955/56—1956/57 upptogs posten med ett belopp av 4 000 000 kr. årligen. För det därpå följande budgetåret anvisades 3 600 000 kr., medan posten för innevarande budgetår åter uppgår till 4 000 000 kr.

Efterföljande tablå utvisar de utgifter, som belastat ifrågavarande post under budgetåren 1952/53—1957/58.

Härefter behandlar utredningen närmare de utgifter, som haft varaktig karaktär och fortfarande har aktualitet.

Statligt stöd åt produktionen av ull. Statsbidrag till främjande av ullproduktionen har utgått alltsedan budgetåret 1948/49. Bidraget, som från början utgick med 50 öre för kg otvättad ull, har sedermera successivt höjts och utgår f. n. med 2 kr. för kg. Enligt av statens jordbruksnämnd utfärdade bestämmelser utgår bidrag för sådan ull, som av producent levereras till Kontrollhudar, andelsslakteriernas förening u. p. a., eller till Ullspinneri- och väveriföreningen. Som villkor för att ifrågavarande företag skall erhålla statsbidrag för utbetalning till ullproducenter gäller, att företagen klassificerar den mottagna ullen enligt särskilda, av jordbruksnämnden fastställda grunder.

Ullproduktionen i landet torde f. n. kunna uppskattas till ca 400 ton per år. En viss del härav användes för producenternas egen förbrukning. Den försålda kvantiteten torde emellertid uppgå till ca 300 ton.

Under år 1957 utbetalades i runt tal 200 000 kr. i statsbidrag, vilket belopp

Utgiftsändamål	Budgetår					
	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
Statsbidrag för ull	162 200: 69	210 069: 20	181 849: 59	191 046: 61	197 318: 02	318 958: 55
Cereala undersökningar	5 573: —	41 386: 45	1 184: 50	43 891: 70	25 195: 96	24 966: 80
Stödjande av prisbildningen på smågrisar	—	—	175 000: —	53 335: 50	—	—
Produktionsbefrämjande åtgärder i allmänhet på jordbrukets område. Bidrag till mejeri- anläggningar och slakterianläggningar i Norr- land	1 193 616: 68	324 000: —	76 667: 67	164 100: —	445 900: —	—
1952 års jordbrukskommitté, tryckningskostna- der	8 015: 31	—	—	—	—	47 120: 50
Skördeskadeutredningen	—	—	—	—	—	19 750: —
Utgjämnings- och införselavgifter för grädde, smör och ost, överförda från anslagsposten diverse kostnader till särskilt konto	314 985: 66	—	—	—	—	—
Svenska mejeriernas riksförenings kostnader för den statliga prisregleringen	442 047: 84	335 639: 47	309 022: 79	47 450: 66	217 304: 90	229 968: 53
Bidrag till Svensk matpotatiskontroll	—	15 000: —	15 000: —	15 000: —	15 000: —	15 000: —
Lantbruksstyrelsen						
Upplysningsverksamhet rörande foderkonser- vering	72 483: 36	3 607: —	2 405: 36	139 012: 60	309: 85	88 153: 71
Upplysnings- och undersökn.verksamhet på utsädesodlingens område för norra Sverige	12 000: —	—	—	—	—	—
Kontroll av handeln med grädde och ost ..	1 230: 75	—	—	—	—	—
Ersättning för kostnader i samband med lant- bruksnämndernas handläggning av arealbi- dragsfrågor i anledning av 1955 års skör- deskador	—	—	—	40 000: —	68 836: 04	—
Egendomsbeskrivning vid gårdar anslutna till jordbruksekonomiska undersökningen	—	—	—	58 071: 01	—	—
Statens jordbruksnämnd						
Utredningsarbete angående utvecklingen av mjölkproduktionen	—	—	—	—	—	7 090: —
Lantbrukshögskolan						
Besparing å anslagna medel för fortsatt forsk- ning beträffande ogräsets bekämpande	—	—	—	— 1 166: 15	—	—
Statistiska centralbyrån						
Skördeuppskattning	—	—	—	—	—	500 000: —
Ersättning för undersökning beträffande jord- brukets tillgångar och skulder	44 000: —	40 000: —	—	5 600: —	—	—
Areal- och kreatursinventering	—	3 950: —	19 200: —	21 100: —	—	—
Specialbearbetning av skörderapporter per den 15 okt. 1952	1 000: —	—	—	—	—	—
Inventering av åkerarealer	—	—	—	5 300: —	—	4 200: —
Svin- och hönsräkning	—	—	—	—	3 400: —	6 800: —

Kostnader för extra svinräkning	—	4 900: —	4 100: —	4 500: —	5 000: —	5 100: —
Bearbetning av uppgifter om arbetskraftstillgången inom jordbruket	480: 33	3 200: —	—	—	—	—
Årsvaxtrapporter under år 1957	—	—	—	—	—	11 100: —
Mjolkproduktionen	—	—	—	—	—	8 200: —
Faltundersökning angående hushållens finanser år 1958	—	—	—	—	—	42 000: —
Bidrag till Föreningen Mjolkpropagandan	50 000: —	25 000: —	50 000: —	75 000: —	50 000: —	50 000: —
Undersökning rörande produktionskostnader för sockerbeter, höstraps och höstveten	24 564: 22	66 671: 29	—	7 494: 43	4 378: 52	—
Ersättning till deltagare i FN:s vetekonferenser i Genève och London	1 087: 50	18 282: 10	—	8 202: 69	1 427: 66	—
Vinster (—) och förluster vid lagring av slaktprodukter	— 3 409 278: 62	2 488 932: 44	2 770 332: 33	800 402: 58	—	—
Vinster (—) och förluster vid lagring av smör	— 566 689: 74	— 32 986: 79	—	—	—	—
Vinster (—) och förluster vid lagring av ägg	—	— 2 000: —	—	—	—	—
Gratifikation till personal vid Värmbol-verket	—	118 000: —	—	—	—	—
Gratifikation till personal vid Växjö- och Mellansel-verken	—	—	—	—	—	268 150: —
Socialstyrelsen: Levnadskostnadsundersökning ..	—	—	—	—	—	200 000: —
Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader för omläggning av jordbrukets byggnadskostnadsindex	—	—	—	—	5 000: —	10 000: —
Prisfallsersättning på brödsäd till kvarnar	—	—	—	124 436: 69	3 117: 85	—
Skördeskadestudien, kostnader för förberedande undersökning, provtagning och botanisk analys samt för vallskördeundersökning	—	—	—	46 000: —	49 900: —	—
Sveriges hampodlareförening, kostnader i samband med avveckling av driften vid hampberedningsverket i Värmbol	—	255 000: —	—	—	—	—
Sveriges äggimportförening, resterande medel efter likvidation, utbetalade till Sveriges export- och importförening för ägg	— 44 489: 60	—	—	—	44 489: 60	—
Kostnader förämlade av kronans förfogande över fastigheter	—	—	—	—	20 154: 41	—
Exportavgifter för färskt ägg, inbetalade av Svenska ägghandlareförbundet	—	—	—	—	2 610: 05	—
Kostnader för linberedningsverket i Laholm ..	—	—	—	791: 90	—	—
Kvarn AB Tidan i likvidation, av jordbruksnämnden för mycket innehållen förmålningsersättning	—	—	2 139: 22	—	—	—
Ersättning till jordbrukare i Kalmar och Norrbottens län, för regn- och översvämningsskador	364 718: —	—	—	—	—	—
Anslag	— 1 322 454: 62	3 918 651: 16	3 606 901: 46	1 849 570: 22	1 154 122: 76	1 856 558: 09
	5 000 000: —	6 000 000: —	6 000 000: —	4 000 000: —	4 000 000: —	3 600 000: —

sålunda skulle motsvara 100 ton ull. Två tredjedelar av statsbidragsbeloppet utbetalades nämnda budgetår genom Kontrollhudar och återstoden genom Ullspinneriföreningen. Härav följer att ca 67 ton otvättad ull försålts till Kontrollhudar, ca 33 ton till Ullspinneriföreningen och sannolikt minst 200 ton till andra uppköpare.

Beträffande ullens avräkningspris i medeltal till producenter, inklusive statsbidrag, har under hand meddelats från Kontrollhudar, att detta uppgått till i runt tal 7 kr. för kg otvättad ull under år 1957.

Ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för kostnader avseende den statliga regleringen av handeln med mjölk och mjölkprodukter. Till Svenska mejeriernas riksförening har sedan lång tid tillbaka utgått bidrag av statsmedel för täckande av kostnaderna för vissa uppgifter, som överlämnats till riksföreningen i samband med den statliga regleringen av handeln med mjölk och mjölkprodukter. Bland dessa uppgifter märkes bl. a. utbetalning av mjölkpristillägg, smörpristillägg och leveranstillägg samt upptagande av utjämningsavgifter. Vidare handhar Svenska mejeriernas riksförening uppläggande av mejeristatistik samt sysslor i fråga om exportstöd, m. m. För utförande av nämnda arbetsuppgifter har Svenska mejeriernas riksförening anställt viss personal med i huvudsak avlöning enligt för statens befattningshavare gällande bestämmelser. Denna personal uppgick år 1946 till 38 personer men har därefter successivt sjunkit och omfattar f. n. ca 14 personer. Under budgetåret 1956/57 belastade de till ca 400 000 kr.

Arbetsuppgift	Svårighetsgrad	Antal utbetaln. eller bearbetn. perioder	Antal mejeriföretag 31/12 1956	Vagnings-tal	%	Totala kostnader
1. Allmänt mjölkpristillägg	2	12	343	8 232	17,762	73 031: 07
2. Extra »	1	12	30	360	0,777	3 194: 75
3. Smörpristillägg	1	12	343	4 116	8,881	36 515: 54
4. Leveranstillägg	2	1	343	686	1,480	6 085: 24
5. Statistik	2	12	348	8 352	18,021	74 095: 99
6. Allmänna arbetsuppgifter	1	12	348	4 176	9,010	37 045: 94
7. Utjämning, exportstöd, m. m.	4	12	348	16 704	36,043	148 196: 16
8. Allmän kvalitetsbetalning å smör (20 % av kontrollavdelningens kostnader å 110 000: —)				2 480	5,351	22 000: —
9. Tillverkningsavgift å runmärkt smör (6 % av kontrollavdelningens kostnader å 110 000: —)				744	1,605	6 600: —
10. Tillverkningsavgift å ost (4 % av kontrollavdelningens kostnader å 110 000: —)				496	1,070	4 400: —
				46 346	100,000	411 164: 69

¹ Betalas av utjämningsavgifter..... 148 196: 16

² » » SMR: s egna medel 22 000: —

» » » 6 600: — 28 600: —

» » » tillverkningsavg. för omärkt smör 4 400: —

181 196: 16

Totala regleringskostn. 229 968: 53

uppgående kostnaderna för denna personal till något över hälften prisregleringsanslaget, medan återstående del i huvudsak betalades ur utjämningsavgifter. Av föregående sidas fördelningsplan avseende budgetåret 1956/57 framgår kostnadernas fördelning å olika slag av arbetsuppgifter samt ur vilka medel dessa kostnader gäldats.

Bidrag till Föreningen Mjolkpropagandan. Mjolkpropagandan är en ideell förening. Den bildades år 1923 och har till uppgift att dels sprida upplysning om mjölkens och mjolkprodukternas grundläggande betydelse för folkhälsan, dels bland mjolkproducenterna verka för produktion av förstklassig mjolk. Mjolkpropagandan har åtnjutit statsanslag för sin verksamhet alltsedan år 1930. Fr. o. m. år 1934 erhöll föreningen sålunda ett grundanslag av 50 000 kr. Härutöver utgick särskilda anslag av statsmedel för särskilda ändamål, under 1930-talet huvudsakligen för upptagning av film, för trycksaker etc. samt under 1940-talet för propaganda avseende ensilering enligt AIV-metoden. Sedan år 1950 har det årliga statsanslaget uppgått till 50 000 kr.

För år 1958 beräknar föreningen sina inkomster enligt följande.

Medlemsavgifter	257 000	kr.	
Statsanslag	50 000	»	
Anslag från hushållningssällskap	1 200	»	
Andra inkomster	4 000	»	312 200 kr.
Anslag från Svenska mejeriernas riksförening för motiverade ändamål	340 000	»	
	S:a 652 200 kr.		

Rörande de *övriga utgifter*, som budgetåret 1957/58 belastat diverseposten, kan följande nämnas.

Posten har särskilt disponerats för att täcka vissa utredningskostnader. Under budgetåret 1957/58 har sålunda 19 750 kr. utbetalats till skörde-skadeutredningen för prövning av den av utredningen föreslagna skördeförsäkringens verkningssätt på 1957 års skador m. m., 7 090 kr. har disponerats för inom statens jordbruksnämnd bedrivet utredningsarbete angående utvecklingen av mjolkproduktionen. Härjämte har 200 000 kr. använts för utförande av en utav socialstyrelsen företagen konsumtionsundersökning. Vidare har 47 120 kr. disponerats för tryckning av 1942 års jordbrukskommittés handlingar.

Från posten utgår dessutom medel för bestridandet av kostnaderna för vissa genom statistiska centralbyråns försorg gjorda undersökningar, av vilka några är regelbundet återkommande. Budgetåret 1957/58 var medelsåtgången för detta ändamål 577 400 kr., varav 500 000 kr. för objektiva skördeuppskattningar.

Enligt särskilt beslut av riksdagen utgick budgetåret 1957/58 medel till gratifikationer till personalen vid de nedlagda linberedningsverken i Växjö och Mellansel. Härför användes tillhoppa 268 150 kr.

Slutligen må nämnas, att statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader sistnämnda budgetår disponerat 10 000 kr. till täckande av kostnaderna för omläggning av jordbrukets byggnadskostnadsindex.

Jordbruksanslagsutredningen anför för egen del bl. a. följande synpunkter och förslag, såvitt angår nu behandlade avsnitt av utredningens betänkande.

Vad först angår *stödet till ullproduktionen* får enligt utredningens mening ifrågavarande bidragsverksamhet uppfattas som ett led i prisstödet på jordbrukets område och får sålunda förutsättas komma att behandlas i samband med förhandlingarna härom. I betraktande härav finner sig utredningen icke för sin del böra förorda någon ändring beträffande stödet åt ullproduktionen. Erforderliga medel bör anvisas å en under detta anslag upptagen anslagspost av förslagskaraktär.

Från posten till diverse kostnader anvisas även medel — under innevarande budgetår 1 250 000 kr. — för bestridandet av utgifter för den *objektiva skördeuppskattning*, som äger rum i anslutning till skördeskadeutredningens förslag. Enligt utredningens mening bör medel härför fortfarande utgå från nu behandlade anslag intill dess slutlig ställning tagits till frågan om införande av en särskild skördeskadeförsäkring.

Beträffande *Svenska mejeriernas riksförenings medverkan i den statliga regleringen av handeln med mjölk och mjölkprodukter* finner utredningen ej anledning till ändring i bestående förhållanden. Utredningen vill dock framhålla vikten av att jordbruksnämnden även i framtiden noga följer ifrågavarande verksamhet och tillvaratager förefintliga möjligheter att nedbringa de statliga kostnaderna. Medel för ändamålet torde alltså böra utgå ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område men upptagas under särskild förslagsvis betecknad anslagspost.

Den gagnande verksamhet *Föreningen Mjölpropagandan* bedriver motiverar enligt utredningens mening, att densamma alltså erhåller statligt stöd. Detta stöd bör som hittills utgå ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område men upptagas under särskild obetecknad anslagspost.

Prisregleringsanslaget har utöver kostnaderna för nu nämnda ändamål belastats med utgifter av mera engångsartad karaktär. Härför bör några anslagsmedel icke beräknas.

Med hänsyn till svårigheterna att på förhand med säkerhet bedöma uppkommande medelsbehov bör enligt utredningens mening detta anslag i fortsättningen, liksom hittills varit fallet, beräknas på sådant sätt, att inom anslaget rymmes även sådana oförutsedda anslagsbehov, som mera direkt kan föranledas av den prisreglerande verksamheten. Detta kan lämpligen ske på så sätt, att under anslaget upptages en post till oförutsedda utgifter att disponeras efter Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall. Ett belopp av 500 000 kr. torde vara tillräckligt för detta ändamål.

Vid bifall till utredningens förslag och i betraktande av belastningen å anslaget under senare budgetår torde det vara till fyllest att för nästa budgetår ett belopp av 2 400 000 kr. anvisas å anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för i det föregående behandlade ändamål, för vilka kostnaderna enligt utredningens mening även i fortsättningen skall bestridas från nyssnämnda anslag. I jämförelse med för innevarande budgetår anvisat belopp till diverse kostnader i samband med jordbruksprisregleringen innebär detta förslag en minskning med 1 600 000 kr.

Yttranden över jordbruksanslagsutredningens förslag

Över jordbruksanslagsutredningens i förevarande delar nyss återgivna förslag har yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statistiska centralbyrån, statens centrala frökontrollanstalt samt Riksförbundet Landsbygdens folk. I yttrandena anföres i huvudsak följande.

Statskontoret delar icke utredningens uppfattning, att statsbidrag alltför jämt bör tilldelas Föreningen Mjölpropagandan. Statskontoret håller före, att den upplysningsverksamhet, som bedrivs bland konsumenterna i syfte att främja konsumtionen av mjölk och mjölkprodukter likaväl som föreningens verksamhet i övrigt, i princip bör bekostas av producenterna själva och deras organ.

Riksräkenskapsverket erinrar — i anledning av förslaget att för vissa från prisregleringsanslaget nu utgående statsbidrag skall uppföras särskilda, förslagsvis betecknade anslagsposter under anslaget — att anslagsposterna under ett reservationsanslag icke kan ha sådan beteckning utan att tillstånd att överskrida en dylik anslagspost kan lämnas endast i form av ett medgivande till jämkning mellan olika ifrågakommande anslagsposter.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker utredningens förslag i fråga om statligt stöd åt ullproduktionen, ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för kostnader avseende den statliga regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter samt bidrag till Föreningen Mjölpropagandan.

Statens jordbruksnämnd anför, att de speciella utgiftsposter, som enligt utredningens förslag skall kvarstå inom prisregleringsanslaget — däribland utgifterna för objektiva skördeuppskattningar — även enligt nämndens uppfattning är av sådan natur, att de, i den mån de i fortsättningen blir aktuella, alltför jämt måste belasta ifrågavarande anslag. Vad särskilt beträffar utgiftsposten för bidrag till Föreningen Mjölpropagandan hänvisar emellertid nämnden till att den i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 september 1958 förklarat sig ha för avsikt att undersöka, huruvida icke föreningens verksamhet i fortsättningen skulle kunna bedrivas utan bidrag.

Av de utgiftsposter, som skulle kvarligga inom prisregleringsanslaget, har utredningen betecknat en post (till Föreningen Mjölpropagandan) såsom »särskild obetecknad anslagspost» och ett par andra såsom »anslagspost av förslagskaraktär» resp. »särskild förslagsvis betecknad anslagspost». Härmed kan uppenbarligen icke ha avsetts, att de olika delposterna skall ha annan budgetteknisk natur än reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Jordbruksnämnden fortsätter, att utredningen med uttrycket »obetecknad» anslagspost avsett, att det ifrågavarande bidraget till sin storlek blir bundet genom riksdagens beslut och att uttrycken »av förslagskaraktär» eller »förslagsvis» innebär, att vederbörande delposter skall, liksom redan nu är fallet, inom ramen för meddelade direktiv eller bestämmelser få utan riksdagens medgivande såväl underskridas som överskridas. Under denna förutsättning möter vad utredningen härutinnan anfört i sak icke någon erinran från jordbruksnämndens sida. Nämnden vill emellertid framhålla, att en sådan uppspaltning av anslaget på flera var för sig särskilt beräknade delposter, som utredningen synes ha föresatt, knappast torde tjäna något praktiskt syfte.

Statistiska centralbyrån erinrar bl. a. om att ämbetsverket i sitt utlåtande över skördeskadeutredningens betänkande bl. a. framhöll, att behov av kompletterande undersökningar föreligger i flera viktiga hänseenden såsom i

fråga om normskördar, spill- och bärgningsförluster samt kvalitetsskador. Centralbyrån finner det nödvändigt, att resultaten från dessa undersökningar är färdiga, innan det permanenta skördeskadeskyddet genomföres. Centralbyrån anser vidare, att ämbetsverket måste få tillfälle att dessförinnan pröva den objektiva skördeuppskattningen enligt provytemetoden i full omfattning i överensstämmelse med utredningens förslag, d. v. s. vid ca 12 000 jordbruk. Detta är nödvändigt, för att centralbyrån skall få ytterligare erfarenhet i fråga om den lämpligaste organisationsformen för det omfattande fältarbetet och erhålla behövliga kostnads- och variansdata för tillräckligt preciserade beräkningar. Under år 1958 omfattar urvalet ca 6 000 gårdar. Förslagsvis borde omfattningen år 1959 utökas till ca 9 000 och år 1960 till ca 12 000 gårdar. Tidigast 1961 bör således enligt centralbyråns mening det permanenta skördeskadeskyddet kunna genomföras.

Det är med tillfredsställelse centralbyrån tagit del av jordbruksanslagsutredningens förslag, att medel för de objektiva skördeuppskattningarna fortfarande bör utgå från prisregleringsanslagets diversepost, intill dess slutlig ställning tagits till frågan om införande av en särskild skördeskadeförsäkring.

Statens centrala frökontrollanstalt tillstyrker utredningens förslag beträffande bidrag till objektiv skördeuppskattning.

Riksförbundet Landsbygdens folk anför, att riksförbundet beträffande stödet till ullproduktionen förutsätter, att beslut icke kommer att träffas, som på något sätt föregriper de överläggningar i ärendet, som kan väntas äga rum i samband med att ett nytt avtal rörande prissättningen på jordbruksprodukter skall upprättas. Mot de budgettekniska omdispositioner, som i övrigt föreslagits, har riksförbundet ingenting att invända.

Statistiska centralbyrån

I skrivelse den 26 november 1958 har statistiska centralbyrån hemställt om anslag till täckande av kostnader för skördeuppskattningar enligt provytemetod för budgetåret 1959/60 samt därvid anfört bl. a. följande.

Kostnaderna för 1959 års fältarbete beräknas till 1 630 000 kr. Härtill kommer 200 000 kr. för centralbyråns planering, ledning och bearbetning av materialet från 1959 års skördeuppskattningar samt för planering av skördeuppskattningar under år 1960. De totala kostnaderna uppskattas sålunda till 1 830 000 kr. Då ett belopp av 300 000 kr. beräknas kvarstå som reservation på anslagen för innevarande budgetår, uppskattar centralbyrån det totala medelsbehovet för budgetåret 1959/60 till 1 530 000 kr.

Centralbyrån föreslår, att av medelsbehovet 150 000 kr. anvisas under sjunde huvudtiteln och 1 380 000 kr. under förevarande anslag å nionde huvudtiteln.

Jordbruksnämnden

Jordbruksnämnden erinrar om att nämnden i sin anslagsskrivelse den 29 augusti 1958, i avbidan på särskilt förslag i ämnet, hemställt, att reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1959/60 måtte upptagas med ett beräknat belopp av 200 000 000 kr. samt anför härom följande.

Nämnden hade därvid med utgångspunkt från de regler, som gäller för anslagets användning under innevarande budgetår beräknat utgifterna till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1959/60 till 175 000 000 kr. Härjämte hade nämnden föreslagit, att för budgetåret 1959/60 — utan att man avvaktade en lösning av frågan om ett permanent skördeskadeskydd — ett belopp av 25 000 000 kr. skulle anvisas till slutlig reglering av de förskott på sammanlagt 40 000 000 kr., som från anslaget i fråga jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 20 december 1957 har utbetalats för skador på 1957 års skörd. Under förutsättning av att full täckning erhöles för berörda förskott beräknades i anslagsskrivelsen, att besparingar på sammanlagt omkring 11 000 000 kr. skulle komma att uppstå på de för tiden t. o. m. regleringsåret 1958/59 anvisade medlen. Besparingarna hänförde sig huvudsakligen till inträffad och beräknad minskning av underlaget för mjölkpristilläggen (vid mejerierna invägd kvantitet mjölk).

Jordbruksnämnden anför vidare, att utöver de då kända eller förutsedda utgifterna anslaget sedan dess belastats med en utbetalning på 12 000 000 kr. till Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa i enlighet med Kungl. Maj:ts brev den 28 november 1958 i anledning av riksdagens beslut angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Å andra sidan beräknas emellertid nu besparingar på ytterligare omkring 6 000 000 kr. komma att uppstå på de anvisade medlen, beroende huvudsakligen på en ännu mera accentuerad nedgång i mjölkinvägningen än som tidigare antogs och på att en minskad belastning nu förutses av anslagets post till diverse kostnader. Nettobesparingen på de anvisade medlen beräknas således nu — under förutsättning av full täckning för nyssnämnda förskott — komma att uppgå till omkring 5 000 000 kr.

De förslag, som jordbruksnämnden för regleringsåret 1959/60 nu framlägger i fråga om medelsanvisningen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område på riksstaten för budgetåret 1959/60, framgår av följande sammanfattning.

Som kommentar till beräkningarna för regleringsåret 1959/60 anför jordbruksnämnden följande.

1—3. *Mjölkpristillägg.* Såsom framgår av avsnittet om mjölk och mejeriprodukter föreslås, att det allmänna mjölkpristillägget skall utgå efter oförändrade grunder och med oförändrat belopp, 74,4 öre per kg mjölkfett. I fråga om det extra mjölkpristillägget för Norrland och vissa delar av Svea- och Götaland samt leveranstilläggen för mjölk har nämnden — i avvaktan på beslut i anledning av förslagen från utredningen om småbruksstöd (SOU 1958: 7) — utgått från nu gällande grunder för bidragen.

Omfattningen av mjölkinvägningen under regleringsåret september 1959—

	Beräknat medelsbehov 1959/60 miljoner kronor	
1. Allmänt mjölkpristillägg	96,0	
2. Extra mjölkpristillägg i norra Sverige	28,0	
3. Leveranstillägg för mjölk.....	42,0	166,0
4. Stöd åt odlingen av lin och hampa.....		1,75
5. Fraktbidrag för fodersändningar till Västerbot- tens och Norrbottens län.....		1,5
6. Diverse kostnader		2,4
7. Reglering av förskott} till skördeskadeersätt- ningar		25,0
Medelsbehov.....		196,65
Avgår reserverade medel		5,0
Anslagsbehov för budgetåret 1959/60.....		192,0 (avrundat)

augusti 1960 har beräknats med ledning av tillgängliga uppgifter om invägda mjölmängder under senast tilländalupna månader. Förskjutningar uppåt eller nedåt i de beräknade kvantiteterna kan givetvis liksom under tidigare år komma att inträffa.

4. *Stöd åt odlingen av lin och hampa.* Till prisstöd för lin- och hampfiber av 1959 års skörd, m. m. har jordbruksnämnden i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 mars 1959 hemställt, att på riksstaten för budgetåret 1959/60 måtte anvisas ett belopp av 1 750 000 kr. Beloppet bör lämpligen anvisas på reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

5. *Fraktbidrag för fodersändningar till norra Sverige.* Jordbruksnämnden har efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation funnit sig böra föreslå, att även för regleringsåret 1959/60 fraktbidrag enligt gällande grunder skall utgå för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län. Medelsbehovet härför kan i enlighet med en framställning från föreningen Svensk spannmålshandel beräknas till 1 500 000 kr.

6. *Diverse kostnader för jordbruksregleringen.* Av de utgifter, som hittills regelmässigt har fått bestridas av delposten till diverse kostnader för jordbruksregleringen, för regleringsåret 1958/59 upptagen till 4 000 000 kr., skall enligt 1959 års statsverksproposition (IX ht, p. 32), i enlighet med förslag av jordbruksanslagsutredningen, till andra anslag överföras utgifterna för cereala undersökningar, för oförutsedda utredningar i jordbruksekonomiska frågor, för Svensk matpotatiskontroll och för upplysningsverksamhet rörande foderkonservering.

I enlighet med vad som förutsättes i jordbruksanslagsutredningens betänkande, del II, föreslår jordbruksnämnden, att nämnden skall äga att av en under ifrågavarande reservationsanslag för budgetåret 1959/60 beräknad diversepost bestrida kostnaderna för fortsatt stöd åt ullproduktionen med 2 kr. per kg (utgifterna härför beräknas till sammanlagt omkring 350 000 kr.) och för ersättning efter i huvudsak oförändrade grunder till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter (beräknat till högst 250 000 kr.). Från samma delpost bör Kungl. Maj:t vidare (med högst 50 000 kr.) äga bevilja fortsatt bidrag till Föreningen Mjölkpropagandan, i den mån behov av sådant bidrag efter närmare undersökning kan finnas

föreligga. Till denna fråga torde nämnden framdeles få återkomma. Nämnden förutsätter härjämte, att enligt de grunder och i den omfattning, som efter förslag av nämnden kan komma att bestämmas av Kungl. Maj:t, bidrag från samma delpost skall kunna utgå till objektiva skördeuppskattningar (beräknat av nämnden till ca 1 250 000 kr.) och till oförutsedda utgifter, föranledda av den prisreglerande verksamheten på jordbrukets område. Nämnden föreslår i likhet med jordbruksanslagsutredningen, att delposten till diverse kostnader för jordbruksregleringen för regleringsåret 1959/60 upptages till ett belopp av 2 400 000 kr.

7. *Reglering av förskott till skördeskadeersättningar.* Jordbruksnämnden har icke funnit anledning att frågå det i nämndens anslagsskrivelse den 29 augusti 1958 framlagda förslaget, att för budgetåret 1959/60 — utan att man avvaktar en lösning av frågan om ett permanent skördeskadeskydd — ett belopp av 25 000 000 kr. skall tillföras här ifrågavarande reservationsanslag för slutlig reglering av de från anslaget verkställda förskottsbetalningarna i anledning av 1957 års skördeskador. Frågan om regleringen av ifrågavarande förskott i vad avser medel, som inflyter genom upptagande av införselavgift, redovisar nämnden längre fram i sin skrivelse.

Medelsbehovet för nu angivna ändamål bör enligt jordbruksnämndens mening till ett belopp av 5 000 000 kr. kunna täckas av förut nämnda besparingar. Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jordbruksnämnden, att för budgetåret 1959/60 till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisas ett reservationsanslag av 192 000 000 kr.

I avvaktan på ett permanent system för reglering av skördeskador har, i fråga om *regleringen av inträffade skördeskador*, för 1956, 1957 och 1958 års skördar lämnats vissa statliga utfästelser av mera allmän räckvidd (modifierad tillämpning av den s. k. 4-procentregeln). Jordbruksnämnden — som förutsätter, att något permanent system för reglering av skördeskador icke heller för innevarande år kan sättas i tillämpning — föreslår att det för 1956—1958 års skördar godtagna systemet skall förlängas att gälla även för 1959 års skörd.

Departementschefen

I årets statsverksproposition har, som förut nämnts, Kungl. Maj:t på min hemställan under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1959/60 beräkna ett reservationsanslag av 173 000 000 kronor.

Som jag redan tidigare anför, har jag för avsikt att senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att i proposition till riksdagen framlägga förslag om utformningen av det särskilda stödet åt det mindre jordbruket. Jag ämnar därvid föreslå, att de för leveranstillägg för mjölk och extra mjölkpristillägg till norra Sverige erforderliga beloppen, vilka hittills anvisats under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, från och med budgetåret 1959/60 anvisas under ett nytt reservationsanslag till särskilt stöd åt det mindre jordbruket. Medel för sagda ändamål behöver sålunda inte längre anvisas under prisregleringsanslaget.

Medelsbehovet för allmänt mjölkpristillägg under regleringsåret 1959/60 torde i enlighet med jordbruksnämndens förslag böra beräknas till 96 000 000 kronor. Såsom framgår av det föregående har jag beräknat medelsbehovet under regleringsåret 1959/60 för stödet åt odlingen och beredningen av lin och hampa samt för fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län till 1 750 000 respektive 1 500 000 kronor.

Till täckande av diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 4 000 000 kronor. Jordbruksanslagsutredningen har föreslagit en begränsning av de ändamål, som skall tillgodoses med medel från detta belopp. I enlighet med utredningens förslag har vissa belopp till bestridande av kostnaderna för cereala undersökningar samt vissa oförutsedda utredningar i jordbruksekonomiska frågor, som hittills utgått ur förevarande anslag, överförts till jordbruksnämndens omkostnadsanslag (IX ht 1959, p. 32; JoU 1, p. 20). För dessa ändamål har under omkostnadsanslaget upptagits en förslagsvis betecknad post å 75 000 kronor. Vidare har (prop. 1959: 35; JoU 12) det årliga statsbidraget å 15 000 kronor till Svensk matpotatiskontroll sammanförts med övriga belopp, som å driftbudgeten anvisas för kvalitetsbefrämjande åtgärder på matpotatisområdet. Det belopp å 50 000 kronor, som ur förevarande anslag årligen anvisats till lantbruksstyrelsen för anordnande av upplysningsverksamhet rörande foderkonservering, har anvisats under hushållningssällskapens omkostnadsanslag (IX ht 1959, p. 13; JoU 1, p. 7). Medel till nu nämnda ändamål behöver sålunda inte beräknas under förevarande anslag.

Ur förevarande belopp till diverse kostnader har under en lång följd av år utgått statsbidrag — från och med år 1950 å 50 000 kronor per år — till Föreningen Mjölpropagandan. Enligt min mening bör bidrag till föreningen inte längre utgå ur förevarande anslag. Därest jordbruksnämnden efter närmare undersökning finner föreningen vara i behov av bidrag, torde detta böra utgå ur de regleringsmedel, som i det följande föreslås skola användas för bland annat upplysningsverksamhet. Stödet till smågrisproduktionen, för vilket medel hittills anvisats under prisregleringsanslaget, har i det föregående förordats skola finansieras med de regleringsmedel, som föreligger inom föreningen Svensk kötthandel. För nu nämnda båda ändamål bör sålunda i fortsättningen ej heller medel beräknas under förevarande anslag.

Stödet till ullproduktionen har i det föregående föreslagits skola utgå med ett oförändrat belopp av 2 kronor per kilogram. Härför torde i enlighet med jordbruksnämndens förslag för nästa regleringsår böra beräknas ett belopp av förslagsvis 350 000 kronor under posten till diverse kostnader.

Från posten till diverse kostnader har under senare år anvisats även medel för bestridandet av vissa utgifter för de skördeuppskattningar enligt provytemetod, som äger rum i anslutning till skördeskadeutredningens förslag. I likhet med jordbruksanslagsutredningen anser jag, att medel härför fortfarande bör utgå från nu behandlade anslag intill dess slutlig ställning tagits till frågan om införande av en särskild skördeskadeförsäkring. För viss del av kostnaderna för 1959 års skördeuppskattningar har 150 000 kronor anvisats under VII ht 1959 (p. 12). Till täckande av återstoden utav de av

statistiska centralbyrån beräknade kostnaderna torde i anslutning till det nyss anförda under posten till diverse kostnader under förevarande anslag böra beräknas ett belopp av förslagsvis 1 380 000 kronor.

Såsom jordbruksanslagsutredningen föreslagit, torde till ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter även i fortsättningen medel böra utgå ur posten till diverse kostnader. För nästa budgetår synes, såsom jordbruksnämnden föreslagit, härför böra beräknas ett belopp av högst 250 000 kronor. I likhet med utredningen vill jag framhålla vikten av att nämnden även i framtiden noga följer ifrågavarande verksamhet och tillvaratager förefintliga möjligheter att nedbringa de statliga kostnaderna.

Prisregleringsanslaget har utöver kostnaderna för nu nämnda ändamål belastats med utgifter av mera engångsartad karaktär. Härför bör, såsom jordbruksanslagsutredningen föreslagit, några anslagsmedel inte beräknas. Med hänsyn till svårigheterna att på förhand med säkerhet bedöma uppkommande medelsbehov bör prisregleringsanslaget emellertid i fortsättningen — liksom hittills varit fallet — beräknas på sådant sätt, att inom anslaget rymmes även sådana oförutsedda anslagsbehov, som mera direkt kan föranledas av den prisreglerande verksamheten. Detta synes såsom jordbruksanslagsutredningen föreslagit böra ske på så sätt, att under anslaget upptages en post till oförutsedda utgifter att disponeras efter Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall. För detta ändamål torde böra beräknas ett belopp av 500 000 kronor.

Till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen behöver sålunda enligt mina förslag för regleringsåret 1959/60 beräknas ett sammanlagt belopp av 2 480 000 kronor.

Till frågan om slutlig reglering av de från prisregleringsanslaget verkställda förskottsbetalningarna i anledning av 1957 års skördeskador torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, uppgår det sammanlagda medelsbehovet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1959/60 till 101 730 000 kronor. Som framgår av det föregående har jordbruksnämnden beräknat att vid utgången av innevarande regleringsår skall uppstå en nettobesparing på de under anslaget tidigare anvisade medlen av 5 000 000 kronor. Denna behållning bör enligt min mening tagas i anspråk för att täcka medelsbehovet för de prisreglerande åtgärderna under regleringsåret 1959/60. Ifrågavarande anslag bör sålunda för budgetåret 1959/60 uppföras med (101 730 000 — 5 000 000 =) avrundat 96 500 000 kronor.

Eftersom något permanent system för reglering av skördeskador inte kan sättas i tillämpning under innevarande år, finner jag mig i likhet med jordbruksnämnden — för att jordbrukarna inte skall stå helt utan skydd för förluster genom skördeskador å 1959 års skörd — böra föreslå, att det för 1956—1958 års skördar av riksdagen godtagna systemet för reglering av skördeskador förlänges att gälla även 1959 års skörd.

Vad jag sålunda föreslagit innebär, att den s. k. 4-procentregeln skall i modifierad form tillämpas även i fråga om 1959 års skörd. Med hänsyn till prisregleringssystemets uppbyggnad bör 4-procentregeln sålunda inte tillämpas i händelse av god skörd. Jordbruksnämnden bör i enlighet med förfa-
randet år 1958 låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1959/60. Beräkning angående produktionsutfallet bör ske endast om så påfordras av jordbrukets organisationer. Bedömningen av skördeutfallet bör i sådant fall ske med ledning av skörderapporten per den 15 oktober 1959. För fastställande av produktionsbortfallets värde bör därvid såväl normproduktionens som den då uppskattade produktionens värde beräknas med användning av de i oktober 1959 enligt prissättningssystemet gällande mittpriserna. Skillnaden mellan de härvid erhållna produktionsvärdena representerar värdet av produktionsbortfallet. Därest den med ledning av nyssnämnda skörderapporter uppskattade produktionen ger ett högre värde, om det beräknas med tillämpning av faktiskt gällande priser än det som erhålles med tillämpning av mittpriserna, skall skillnaden anses utgöra kompensation för produktionsbortfallet. Vid bedömningen av i vad mån kompensation kan beräknas komma att uppnås, bör självfallet bortses från sådana prishöjningar, som är föranledda av stegring av världsmarknadspriserna, eftersom dessa höjningar i princip är avsedda att elimineras vid utlösning av 3-procentregeln. Om dylik kompensation för produktionsbortfall utöver 4 procent av normproduktionens på nyss angivet sätt erhållna värde inte kan beräknas komma att uppnås, bör statsmakterna liksom hittills lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kronor. Skulle större kontant kompensation erfordras, bör frågan härom bli prövad av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. En eventuell kompensation enligt 4-procentregeln bör utformas på sådant sätt, att stödatgårderna i första hand kommer de av ett produktionsbortfall drabbade jordbrukarna till godo.

Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till traktorer

Jordbruksnämnden

Frågan om användningen av de anslag till ifrågavarande restitutionsändamål, vilka för budgetåret 1958/59 anvisats å riksstaten (2 250 000 kr.) och för budgetåret 1959/60 föreslagits enligt 1959 års statsverksproposition (IX ht, p. 38; 400 000 kr.), har hittills hållits öppen. Jordbruksnämnden erinrar i detta sammanhang endast om att nämnden i en till jordbruksdepartementet avgiven promemoria den 16 december 1958 meddelat, att nämnden, liksom jordbrukets förhandlingsdelegation, förordade, att de för budgetåret 1958/59 anslagna restitutionsmedlen enligt vad tidigare hade föreslagits skall tillföras fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. I fråga om användningen av restitutionsmedlen för budgetåret 1959/60 anmäler nämnden sin avsikt återkomma i annat sammanhang.

Departementschefen

Ifrågavarande anslag är obetecknat. I enlighet med gällande budgetregler för dylika anslag måste beslut om disposition föreligga under det budgetår, för vilket anslaget anvisats. Frågan om användningen av det för budgetåret 1958/59 anvisade anslaget synes därför nu böra lösas. Liksom jordbruksnämnden finner jag mig därvid böra förorda, att de för sagda budgetår anvisade restitutionsmedlen tillföres den under statskontorets förvaltning stående fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. Till frågan om användningen av restitutionsmedlen för budgetåret 1959/60, vilken fråga likaledes bör underställas riksdagens prövning, torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Lagring av jordbruksprodukter

Jordbruksnämnden

Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut ställt sammanlagt 163 175 000 kr. från vissa under fonden för förslag till statsverket anvisade anslag till statens livsmedelskommissions och sedermera jordbruksnämndens förfogande att användas för lagring av jordbruksprodukter m. m. Anslaget tagges i anspråk för utbetalande av rörelsemedel i samband med säsongmässig lagring av jordbruksprodukter samt beredskapslagring. Senast anvisades medel för budgetåret 1953/54.

Jordbruksnämnden har i sin anslagsskrivelse den 29 augusti 1958 hemställt, att anslaget må under budgetåret 1959/60 användas för det med anslaget avsedda ändamålet. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

För beredskapslagring av de varor, som lagras genom jordbruksnämndens försorg, kommer vid en lagerhållning av avsedd storlek rörelsemedel att bindas i ungefär samma omfattning som har beräknats för innevarande budgetår (något över 70 000 000 kr.). Medelsbehovet för dylik lagring beräknas komma att fördelas på ungefär följande sätt, nämligen för socker 36 000 000 kr., fettvaror (inklusive linolja) 31 000 000 kr. samt risgryn, kaffe och ärter m. m. 4 000 000 kr. Nämnden förutsätter, att sådana jämkningar skall få företagas i de olika posterna som vid en beredskap av i huvudsak nu avsedd art och omfattning kan påkallas av inträffande förhållanden.

Behovet av rörelsemedel för den beredskapslagring, som bedrivs av Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, förutsättes även för nästa budgetår kunna tillgodoses inom ramen för de kreditmöjligheter, som har anvisats föreningen enligt beslut av 1954 års riksdag (JoU 32; rskr. 302).

De ändrade dispositioner, som blir aktuella i samband med ianspråktagandet av de statliga lagerhus, vilka uppföres av Svenska lagerhusaktiebolaget, torde enligt nämnden icke i och för sig påverka totalbehovet av rörelsemedel för beredskapslagring inom nämndens område.

I enlighet med gällande direktiv för prisregleringarna på jordbrukets område ställer nämnden rörelsemedel från ifrågavarande investeringsan-

slag till förfogande för Svenska mejeriernas riksförening och till medlemmar i föreningen Svensk kötthandel att användas som rörelsemedel för utjämningslagring av smör och köttvaror utöver det rörelsekapital, som lagerhållarna kan anskaffa på annat håll. Anslagsmedlen får av lagerhållarna disponeras mot ränta, motsvarande gällande diskonto med tillägg av 1/2 procent. Det sammanlagda behovet av anslagsmedel för här ifrågavarande ändamål har för de senaste budgetåren beräknats normalt utgöra 90 000 000 kr. Vid mera betydande avsättningssvårigheter för smör och fläsk har för utjämningslagringen tidvis även större belopp av anslagsmedlen måst tagas i anspråk, vilket möjliggjorts av att vissa som rörelsemedel för beredskapslagring avsedda belopp, i avvaktan på ett fullständigt uppbyggande av lagren, tillfälligt icke har behövt anlitas för beredskapslagringen. Såvitt nämnden nu kan bedöma, torde även under budgetåret 1959/60 statliga rörelsemedel till ett sammanlagt belopp av minst 90 000 000 kr. komma att erfordras för en utjämningslagring av smör och köttvaror.

I sin nu förevarande skrivelse den 25 mars 1959 anmäler jordbruksnämnden, att den ej funnit anledning frånga sina hösten 1958 lämnade förslag angående investeringsanslagen till lagring och ytterligare lagring av jordbruksprodukter samt till inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. Nämnden anmäler vidare, att den efter underhandssamråd med riksgäldskontoret icke heller ansett sig böra föreslå någon ändring i den räntesats — gällande allmänna diskonto med tillägg av 1/2 procent — som tillämpas vid utlåningen från dessa anslag av rörelsemedel till regleringsändamål. Med sådan räntesats beräknas statsverkets ränteinkomster vid ifrågavarande utlåning under budgetåret 1959/60 komma att uppgå till 2 500 000 kr.

Departementschefen

Jordbruksnämndens förslag innebär, att medel för här ifrågavarande ändamål behöver stå till förfogande även under nästa budgetår men att någon ytterligare medelsanvisning icke är erforderlig. Vad nämnden sålunda anfört, föranleder ingen erinran från min sida.

Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö samt ytterligare lagring av jordbruksprodukter

Jordbruksnämnden

För finansiering av inlösen av inhemskt oljeväxtsfrö anvisades för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 50 000 000 kr. Därjämte anvisades för samma budgetår ett investeringsanslag av 35 000 000 kr. till ytterligare lagring av jordbruksprodukter (prop. 1953: 224; rskr. 340), vilket belopp ingår i det under föregående avsnitt angivna beloppet å 163 175 000 kr.

Jordbruksnämnden har i sin anslagsskrivelse den 29 augusti 1958 hemställt, att anslagen må under budgetåret 1959/60 med oförändrat belopp användas för de med anslagen avsedda ändamålen. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Jordbruksnämnden förutsätter, att för inlösen genom föreningen Sveriges oljeväxtintressenters försorg av svenskt oljeväxtfrö (frö av 1959 års skörd)

även under regleringsåret 1959/60 — oberoende av de regleringsåtgärder på området, som i övrigt kan bli beslutade — kommer att erfordras rörelsemedel av betydande storlek. Medelsbehovet kan vid normalskörd uppskattas till något över 100 000 000 kr. För detta ändamål beräknas sålunda investeringsanslaget för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö fortfarande behöva tagas helt i anspråk. Nyssnämnda förening torde i övrigt få tillgodose sitt kapitalbehov för inlösen av nästa års oljeväxtskörd genom anlitan- de av tillgångarna i oljeväxtodlingens konjunkturutmättningsfond och genom de möjligheter till upplåning, som kan komma att föreligga.

Departementschefen

Jordbruksnämndens förslag beträffande ifrågavarande investeringsanslag finner jag mig böra biträda.

V i s s a r ö r e l s e m e d e l

Jordbruksnämnden

Jordbruksnämnden förutsätter, att rörelsemedel även under den kommande prissättningsperioden skall få disponeras av föreningen Svensk spannmålshandel till samma ändamål och på samma sätt som hittills inom ramen för de kreditmöjligheter, som har anvisats föreningen enligt beslut av 1954 års riksdag (JoU 32; rskr. 302).

Departementschefen

Föreningen Svensk spannmålshandel har enligt beslut av 1954 års riksdag (prop. 1954: 180; JoU 32; rskr. 302) medgivits möjlighet att för beredskapslagring av brödsäd och vissa fodermedel samt för inlösningsverksamheten i fråga om brödsäd förfoga över statliga eller statsgaranterade rörelsemedel inom en ram av 225 000 000 kronor, varav 190 000 000 kronor i form av rörlig kredit hos riksgäldskontoret och 35 000 000 kronor som checkräkningskredit hos riksbanken eller affärsbank mot säkerhet av riksgäldskontoret. Enligt riksdagens beslut ankommer det på riksgäldsfullmäktige, såvitt angår den rörliga krediten, och, i den mån kredit lämnas av riksbanken, på riksbanksfullmäktige att bestämma villkoren för krediten. Vidare bör riksgäldsfullmäktige få yttra sig, innan högre belopp än 140 000 000 kronor får disponeras av den rörliga krediten.

Jag har ej något att invända mot att statliga eller statsgaranterade rörelsemedel i form av kredit hos riksgäldskontoret alltjämt intill utgången av augusti månad 1965 får upptagas av föreningen Svensk spannmålshandel i den omfattning och på det sätt, som framgår av 1954 års riksdagsbeslut.

I enlighet med beslut av 1956 års riksdag har föreningen Svensk spannmålshandel vidare erhållit bemyndigande att med anlitan- de av den till föreningens förfogande ställda rörliga krediten i riksgäldskontoret i viss omfattning finansiera omhändertagandet av 1956—1958 års brödsädsskördar.

Därest riksdagen inte har något att erinra häremot, torde Kungl. Maj:t böra få lämna föreningen bemyndigande att anlita sagda statskredit för att — om så skulle visa sig erforderligt — i viss omfattning finansiera omhändertagandet även av 1959—1964 års brödsädsskördar. Jag förutsätter därvid, att formerna för finansieringen liksom hittills fastställas efter överläggningar med jordbruksnämnden och riksgäldskontoret.

Införselavgiftsmedlens storlek och användningen av sådana medel m. m.

Jordbruksnämnden

Jordbruksnämnden erinrar om att under förarbetena till jordbruksregleringen för innevarande 3-årsperiod inkomsten av införselavgiftsmedlen under normala förhållanden beräknades komma att uppgå till något över 70 000 000 kr. per regleringsår. Storleken av de för regleringsåret 1956/57 inflytande införselavgiftsmedlen — efter avdrag för restitutioner — hade av nämnden våren 1956 beräknats till sammanlagt 71 980 000 kr. Även för sockeravgifterna räknade man därvid med ett regleringsår, omfattande tiden september—augusti. Med ett »sockerår» omfattande maj—april beräknades avgifterna till 76 780 000 kr. Införselavgiftsmedlen har enligt principbesluten vid 1955 och 1956 års riksdagar och enligt de årliga av Kungl. Maj:t och riksdagen meddelade besluten för prisregleringsverksamheten på jordbrukets område fått i huvudsak användas för olika, till denna verksamhet hörande ändamål och — jämte andra regleringsmedel — i mindre omfattning även för viss forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet på jordbrukets område. Enligt 1956 års principbeslut (prop. 1956: 165, s. 108) borde, därest införselavgiftsmedlen skulle komma att nämnvärt överstiga den totalsumma, som kunde anses inflyta under normala förhållanden, överskottet balanseras över till en följande prissättningsperiod.

Jordbruksnämnden erinrar vidare, att Kungl. Maj:t den 9 maj 1958 bl. a. anbefallt nämnden att dels snarast efter utgången av regleringsåret 1957/58 till Kungl. Maj:t inkomma med förslag, vilka anger storleken av medel, som beräknas inflyta genom upptagande av införselavgifter för regleringsåret 1959/60, samt den huvudsakliga dispositionen av ifrågavarande medel, även som till Kungl. Maj:t redovisa storleken och dispositionen av medel, som i införselavgifter influtit för tilläandalupet regleringsår, och en reviderad beräkning för det löpande regleringsåret, dels framdeles, när utfallet av de olika prisregleringarna bättre kunde överblickas, med utgångspunkt från den för 3-årsperioden 1956/57—1958/59 angivna normalramen verkställa en mera definitiv avstämning av prisregleringarnas inkomster och utgifter av införselavgiftsmedel samt till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till disposition av överskott, som kan komma att kvarstå vid 3-årsperiodens slut, eller till annan slutlig reglering av då föreliggande saldon.

Jordbruksnämnden lämnar nu en — med redovisningar för regleringsåren 1956/57 och 1957/58 sammanställd — reviderad och kompletterad uppgift om beräknade inkomster av införselavgiftsmedel och om dispositionen av dylika medel under regleringsåret 1958/59. Med utgångspunkt från de i det föregående föreslagna reglerna angående uttagandet av införselavgifter och användningen av införselavgiftsmedel i fortsättningen lämnar nämnden härjämte beräkningar och förslag i motsvarande avseenden för de införselavgifter, som beräknas komma att belöpa på tiden efter utgången av innevarande regleringsår. Inkomstberäkningarna för denna tid avser avgifterna för import under tiden september 1959—augusti 1960 (för sockervarorna tiden maj 1959—april 1960).

Införselavgiftsmedlens storlek

Vad först beträffar storleken av influtna eller inflytande införselavgiftsmedel har en sammanfattning av redovisade och av nämnden beräknade inkomster meddelats i den vid detta protokoll fogade bilagan 6. Ifråga om avgiftsmedlen under de olika i tablån avsedda tidsperioderna framhåller nämnden följande.

De definitiva inkomstsiffrorna för *regleringsåret 1956/57*, vilka redovisats redan under IX huvudtiteln (p. 38) i 1958 års statsverksproposition, hänför sig, såvitt avser sockeravgifterna, till perioden maj 1956—april 1957. På detta sätt redovisade kommer inkomsterna, sedan restitutionerna avdragits, att ej oväsentligt överstiga den ursprungliga normalramen. Ökningen sammanhänger även med större import av brödsäd, fodermedel och nötkött än som ursprungligen hade beräknats och med en genomförd avgiftsbeläggning av oljekraftfodret.

För de på *regleringsåret 1957/58* belöpande införselavgiftsmedlen lämnas nu en slutlig redovisning. Sockeråret omfattar även här tiden maj—april. Redovisningen utvisar en, i förhållande till den reviderade beräkningen i 1958 års statsverksproposition (IX ht, p. 38) ganska avsevärd höjning av totalinkomsten. Höjningen är — bortsett från en till följd av ändrad redovisning av sockeråret framkommande inkomstökning — huvudsakligen föranledd av ökad fodermedelsimport och av en höjning av införselavgifterna för fodermedel.

Beräkningarna för *regleringsåret 1958/59* utvisar i förhållande till beräkningarna i 1958 års statsverksproposition, vid vilka man utgick från »normala» marknadsförhållanden, en mycket betydande ökning. Huvuddelen av denna beror på att det ur produktionsreglerande synpunkter bar ansetts nödvändigt att avsevärt höja införselavgifterna på fodervaror. På grund av otillräcklig inhemsk brödsädsskörd har vidare, för att avtalad spannmåls-export till Västtyskland skolat kunna fullföljas, importerats betydande kvantiteter brödsäd utöver vad tidigare beräknats.

Beräkningarna för *regleringsåret 1959/60*¹ bygger på de avgiftssatser, som i det föregående föreslagits eller beräknats för »normala» prislägen. För de rörliga foderavgifterna har som utgångspunkt tagits de nuvarande avgiftsbeloppen. Importkvantiteterna har beräknats under förutsättning av normala skörde- och marknadsförhållanden. Avgiftssumman för hela regleringsåret har på detta sätt beräknats till omkring 93 000 000 kr.

¹ September—augusti; socker: maj 1959—april 1960.

Införselavgiftsmedlens användning

I det följande lämnar jordbruksnämnden en redogörelse för de regler om införselavgiftsmedlens användning, vilka — förutom den förut berörda rambestämmelsen — för 3-årsperioden med stöd av riksdagens beslut meddelats av Kungl. Maj:t och som, därutöver, föreslås av nämnden. Nämnden som — på sätt närmare utvecklas längre fram i detta avsnitt — förutsätter, att de för 3-årsperioden 1956/57—1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen kommer att helt åtgå till sålunda beslutade och föreslagna ändamål, anger nu även sina förslag i fråga om användningen till olika ändamål av de införselavgiftsmedel, som beräknas inflyta för den kommande 6-årsperioden. Nämnden förutsätter, att vad i det följande sägs om användning av införselavgiftsmedel, i tillämpliga delar även skall gälla användningen av ränteinkomsterna av innestående dylika medel. De regler angående medelsanvändningen för regleringsåren 1956/57, 1957/58 och 1958/59, som återges i det följande, är där ej annat anges meddelade enligt beslut av Kungl. Maj:t den 7 juni 1956, den 31 maj 1957 resp. den 9 maj 1958.

Brödsäd samt mjöl och gryn därav. Införselavgifterna för dessa varuslag skall för innevarande 3-årsperiod tillföras föreningen Svensk spannmålshandel för prisregleringen på brödsäd. Nämnden föreslår samma användning även för den nya perioden.

Ärter, bönor och hampfrö. Medel, influtna för regleringsåret 1957/58 och tidigare år, skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 december 1957 användas på samma sätt som införselavgifterna för fodermedel. I fråga om de för regleringsåret 1958/59 influtna eller inflytande införselavgiftsmedlen för ärter, bönor och hampfrö har nämnden i sin förut återgivna särskilda skrivelse om stödet till odlingen och beredningen av lin och hampa föreslagit, att dessa medel till ett belopp av 250 000 kr. skall få användas som förstärkning av statsbidraget till 1959 års linodling. Återstoden av de sistnämnda medlen liksom de för den kommande prissättningsperioden för här ifrågakvarande varor inflytande avgiftsmedlen bör enligt nämndens mening få användas till samma ändamål och efter samma grunder, som skall gälla för införselavgifterna för fodermedel.

Fodermedel. Huvudregeln för 3-årsperioden har varit, att de för fodermedel inflytande införselavgifterna skall användas för prisregleringarna för ägg, slaktvaror, mjölk och mejeriprodukter (genom Sveriges export- och importförening för ägg, föreningen Svensk kötthandel och Svenska mejerierernas riksförening). Det har därvid förutsatts, att medlen skall av nämnden fördelas mellan de olika ändamålen efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation och att avgifterna för majs och kli skall i första hand tillföras äggprisregleringen.

De för regleringsåret 1957/58 inflytande foderavgiftsmedlen har med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 13 december 1957 även fått användas till täckande av föreningen Svensk spannmålshandels merkostnader under samma regleringsår i samband med stödköp av groddskadad brödsäd. Under regleringsåret 1958/59 har införselavgifter för fodermedel av nyssnämnda förening även använts för viss tilläggsbetalning för ej kvarngill brödsäd av 1958 års skörd. 1958 års B-riksdag (JoU B 14) har förklarat sig icke ha något att erinra häremot.

Jordbruksnämnden föreslår här slutligen, att av foderavgiftsmedlen för

regleringsåret 1958/59 ett belopp av 3 000 000 kr. skall överföras till reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till ersättande av förskott, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 december 1957 har utbetalats för skador på 1957 års skörd.

I fråga om användningen av de medel, som för 6-årsperioden 1959/60—1964/65 inflyter genom upptagande av införselavgift för fodermedel, föreslår jordbruksnämnden, att dessa avgiftsmedel skall av nämnden, efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, få fördelas mellan prisregleringarna för ägg och slaktvaror samt mjölk och mejeriprodukter. Dessutom bör — på sätt som föreslagits i tidigare avsnitt — fodermedelsavgifter, efter samråd med förhandlingsdelegationen, kunna tagas i anspråk för stödköp av fodersäd (för återförsäljning på den svenska marknaden) och bidrag av hithörande medel kunna medges vid export av kött av fjäderfä.

Matpotatis. Huvudregeln har varit, att införselavgifterna för matpotatis skall tillföras Sveriges stärkelseproducenters förening för prisregleringen på potatis. Omkring 2 700 000 kr. av här ifrågavarande medel finnes emellertid f. n. fonderade hos jordbruksnämnden. Nämnden föreslår, att av de fonderade medlen ett belopp av 2 000 000 kr. — liksom förut angivet belopp av fodermedelsavgifterna — överföres till reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till ersättande av förskott, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 december 1957 har utbetalats för skador på 1957 års skörd.

Vid övergången till den nuvarande 3-årsperioden avsattes enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen ett belopp av 2 000 000 kr. av tidigare upplupna införselavgifter för matpotatis till vissa åtgärder för främjande av odling, lagerhållning och distribution av matpotatis. Såsom har angivits i tidigare avsnitt föreslår jordbruksnämnden att i fortsättningen av införselavgifterna för matpotatis — i mån av tillgång på dylika medel — ett belopp av 700 000 kr. per regleringsår skall få avsättas till motsvarande användning.

Som regel för användningen bör i övrigt enligt jordbruksnämndens mening även i fråga om de för den nya prissättningsperioden inflytande införselavgiftsmedlen för matpotatis gälla, att avgiftsmedlen skall tillföras Sveriges stärkelseproducenters förening för prisreglering på potatis.

Stärkelse och stärkelseprodukter. Avgiftsmedlen skall under 3-årsperioden tillföras Sveriges stärkelseproducenters förening för prisreglering på fabrikspotatisområdet. Jordbruksnämnden föreslår samma användning av de under 6-årsperioden inflytande införselavgifterna.

Socker (jämte sockerkulör), sirap och sockerbetor. För 3-årsperioden gäller, att medlen skall tillföras en hos jordbruksnämnden inrättad fond att användas för pristillägg på sockerregleringens område. Nämnden har i skrivelse den 24 mars 1959 angående den fortsatta sockerregleringen föreslagit ett förnyande av denna regel.

Fettråvaror och fettvaror. För innevarande 3-årsperiod inflytande införselavgiftsmedel skall användas till regleringsbidrag på fettvaruområdet och, till huvudsaklig del, till täckande av föreningen Sveriges oljeväxtintressenters förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 september 1958 har emellertid jordbruksnämnden föreslagit, att av de för regleringsåret 1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen för fettråvaror och fettvaror endast ett belopp av 25 000 000 kr. skall användas till täckande av förlusterna i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö. Återstoden skall enligt förslaget överföras till clearingkassan för fettvaror såsom avbetalning av lån till regleringsfonden för pristillägg på sockerregleringsområdet.

Till stöd för sin framställning har nämnden anfört bl. a. följande.

Enligt den av riksdagen godkända propositionen 1956: 140 angående reglering av sockernäringsen i riket m. m. skulle från fettclearingkassan räntefritt lån få lämnas regleringsfonden för socker intill ett belopp av 15 000 000 kr., för den händelse summan av de under varje år inflytande införselavgifterna för socker skulle komma att understiga det kalkylerade normalbeloppet. Med undantag för nyssnämnda belopp har kassans tillgångar numera avvecklats. Möjligheten för regleringsfonden för socker att erhålla lån ur fettclearingkassan har utnyttjats i så stor utsträckning, att f. n. endast ett belopp av ca 500 000 kr. återstår outtagna. Detta beror i sin tur på de abnormala förhållanden, som rått på den internationella sockermarknaden under år 1957. Även om införselavgifter vid import av socker i fortsättningen skulle inflyta i normal omfattning kan man icke räkna med att regleringsfonden för socker under den tid, som återstår intill utgången av gällande sockerreglering, d. v. s. den 30 april 1959, skall kunna återbetala mer än en ringa del av det till låns uppburna beloppet.

I skrivelse den 24 mars 1959 har jordbruksnämnden anmält, att nämnden kommit till den uppfattningen, att det bör vara möjligt att utan alltför stora olägenheter för sockerregleringen minska fettclearingkassan med ett belopp, motsvarande vad som kan komma att tillföras kassan genom överföring av införselavgiftsmedel för fettvaror. Nämnden, som beräknar detta belopp till omkring 5 000 000 kr., hemställer, att det måtte föreskrivas, att vad på sådant sätt kan komma att tillföras clearingkassan för fettvaror, skall inlevereras till statsverket efter utgången av regleringsåret 1958/59, d. v. s. efter den 30 september 1959.

Som framgår av tidigare avsnitt föreslår jordbruksnämnden, att här avsedda införselavgiftsmedel även under den kommande perioden skall få användas för regleringsbidrag och för täckande av förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö genom föreningen Sveriges oljeväxtintressenter.

Mjolk och mejeriprodukter. För 3-årsperioden gäller, att införselavgiftsmedlen skall tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeriområdet. För den kommande prissättningsperioden föreslår nämnden samma användning.

Slaktvaror och slaktdjur (annat än fjäderfä). Som huvudregel för 3-årsperioden gäller, att införselavgiftsmedlen skall tillföras föreningen Svensk kötthandel för prisreglering på slaktvaruområdet. Av de för regleringsåret 1957/58 influtna medlen har emellertid ett belopp av 10 000 000 kr. överförts till anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till ersättande av förskott, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 december 1957 har utbetalats för skador på 1957 års skörd. För budgetåret 1958/59 har nämnden vidare anbefallts att ställa 30 000 kr. till veterinärstyrelsens förfogande för täckande av styrelsens kostnader vid importkontroll av animala livsmedel.

Jordbruksnämnden föreslår för den nya perioden en oförändrad användning av de på detta område inflytande införselavgiftsmedlen i fråga om prisregleringen genom föreningen Svensk kötthandel.

Jordbruksnämnden anmäler i detta sammanhang, att *veterinärstyrelsen* i en till nämnden inkommen skrivelse i ämnet hemställt, att även för budgetåret 1959/60 ett belopp av 30 000 kr. av ifrågavarande avgiftsmedel skall för täckande av nyss angivna kontrollkostnader få ställas till veterinärstyrelsens förfogande. Med överlämnande av sagda skrivelse framhåller nämnden för egen del, att kostnaderna för en ur hälsosynpunkt påkallad kontroll icke kan anses äga något samband med jordbruksregleringen. Kost-

nader för inspektionsresor till främmande länder och liknande kostnader i samband med en dylik importkontroll bör därför enligt nämndens åsikt icke bestridas ur importavgiftsmedel, såvida ej en dylik användning tillstyrkes från jordbrukets sida. I förevarande fall har jordbrukets förhandlingsdelegation förklarat sig avstyrka den ifrågasatta medelsanvändningen. Med hänsyn härtill avstyrker även nämnden, att avgiftsmedel, varom här är fråga, för budgetåret 1959/60 tages i anspråk för täckande av ifrågasvarande kontrollkostnader.

Ägg och äggprodukter; fjäderfä. För 3-årsperioden har gällt, att införselavgiftsmedlen skall tillföras Sveriges export- och importförening för ägg för prisregleringen för ägg och äggprodukter. Såsom framgår av tidigare avsnitt föreslår jordbruksnämnden för den nya perioden en oförändrad användning av förevarande avgiftsmedel.

Allmänt. Jordbruksnämnden har, såsom här förut berörts, förutsatt att de för 3-årsperioden 1956/57—1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen kommer att helt åtgå till redan beslutade och nu föreslagna ändamål. Den sålunda avsedda medelsanvändningen hänför sig också i allt väsentligt till samma 3-årsperiod. Summan av de för 3-årsperioden inflytande införselavgiftsmedlen, 307 600 000 kr., kommer såsom framgår av bilaga 6 att avsevärt överstiga den för »normala» förhållanden beräknade totalram av ca $(72\,000\,000 \times 3 =) 216\,000\,000$ kr., som enligt 1956 års riksdagsbeslut var avsedd att tillgodoföras jordbruksregleringen under samma period. De förhållanden, under vilka införselavgifterna hittills har uttagits och disponerats, har emellertid — även bortsett från de förhållanden, som hösten 1957 utlöste 5-procentregeln och därmed en höjning av flertalet avgiftssatser med 5,1 procent — i betydande utsträckning avvikit från vad som vid tidpunkten för 1956 års beslut skäligen kunde anses vara normalt. Härom anför nämnden följande.

Avsevärda merintäkter har bl. a. uppkommit genom att fodermedelsavgifter i en ursprungligen ej förutsedd omfattning fått påläggas eller höjas i syfte att begränsa en överproduktion av animalier. Sistnämnda nya avgifter och avgiftshöjningar har emellertid icke inneburit något inkomsttillskott till jordbruket, eftersom jordbrukarna själva fått bära den därav föranledda prishöjningen. Vidare har den avgiftsbelagda importen av jordbruksprodukter under 3-årsperioden till ej oväsentlig del varit föranledd av behovet att skaffa ersättningsvaror till hemmamarknaden för att möjliggöra en ur handelspolitisk synpunkt angelägen export av svenska jordbruksprodukter. Detta gäller framförallt en med Västtyskland avtalad export av brödsäd och fodersäd, vilken eljest icke hade kunnat fullföljas på grund av otillräcklig svensk skörd. Prisregleringsmedel till belopp, som icke understigit införselavgifterna för »ersättningsimporten», har måst tagas i anspråk som bidrag till motsvarande export. Avgifterna i fråga har sålunda icke heller i detta fall inneburit något nettotillskott till den egentliga jordbruksregleringen.

Jordbruksnämnden har, enligt vad som framgår av bilaga 6, beräknat de belopp, varmed fodermedelsavgifterna och brödsädsavgifterna sålunda överskridit normalramen, till ca 39 000 000 resp. 29 000 000 kr. Den egentliga jordbruksregleringen under 3-årsperioden har, såsom framgår av de av nämnden lämnade redogörelserna, icke heller tillgodoförts de medel, som

av potatis- och slaktvaruavgifter avsatts till täckande av skördeskadeförskott (12 000 000 kr.) och ej heller de medel (ca 5 000 000 kr.), som föreslås skola tillföras clearingkassan för fett. Om samtliga nu angivna poster frånräknas, blir totalbeloppet för de införselavgifter, som influtit eller kan beräknas inflyta under nuvarande 3-årsperiod för den egentliga jordbruksregleringen allenast omkring 222 000 000 kr. eller således i genomsnitt 74 000 000 kr. per regleringsår. Nämnden framhåller, att sistnämnda belopp med knappt 3 procent överstiger det år 1956 beräknade normalbeloppet. Härvid bör enligt nämnden även beaktas, att beloppet inkluderar de vid 5-procentregelns utlösning genomförda avgiftsökningarna.

Jordbruksnämnden framhåller, att summan av de inflytande införselavgifterna i fortsättningen, liksom hittills, givetvis kommer att påverkas av den allmänna produktionsutvecklingen och av det enskilda årets skörderesultat. I den mån totalproduktionen i fortsättningen kommer att minska i förhållande till den inhemska konsumtionen och detta leder till en ökning av inflytande importavgiftsmedel, finner nämnden intet vara att erinra mot att detta tillskott utnyttjas för regleringsändamål inom ramen för den allmänna prispolitiska målsättningen. Vad vidare angår det fallet att importen och därmed även importavgifterna ett visst år kommer att öka till följd av svag skörd, erinrar nämnden om att den föreslagit, att för produktionsåret 1959/60 skydd för skördeskador skall lämnas på samma sätt som under de senaste åren, d. v. s. i form av en s. k. modifierad 4-procentregel. Detta innebär, att jordbruket självt skall bära risken för ett produktionsbortfall upp till 4 procent. Även om en skördeskadeförsäkring senare skulle komma att införas, måste man enligt nämnden vidare räkna med att den kommer att innefatta en viss självrisk, som ej kommer att täckas försäkringsvägen. Det synes nämnden därför skäligen, att den ökning av beloppet av inflytande importavgiftsmedel, som kan bli följden av en svag skörd och därav följande importbehov, i princip skall kunna utnyttjas som inkomsttillskott till jordbruket.

Mot bakgrunden av vad jordbruksnämnden sålunda anför, synes det nämnden mest ändamålsenligt, att ramen för vad, som av införselavgiftsmedlen skall få disponeras för regleringsändamål på jordbrukets område, för den kommande 6-årsperioden icke låses i förväg.

Allmänt om användningen av avgiftsmedel, som inflyter i samband med jordbruksregleringen

I det föregående har jordbruksnämnden under olika avsnitt framlagt förslag om grunderna för användningen till skilda ändamål av de medel, som för tiden efter utgången av regleringsåret 1958/59 inflyter genom upptagande internt inom jordbruket av olika regleringsavgifter (förmalningsavgifter, tillverkningsavgifter, mjölkavgifter och utjämningsavgifter, slaktdjursavgifter), ävensom i form av införselavgifter för jordbruksregleringsvaror. Enligt nämndens mening torde det, sedan riksdagens beslut härom inhämtats, få

ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på nämnden att utfärda de närmare bestämmelser om medelsanvändningen, som kan komma att erfordras. Med hänsyn till svårigheten att nu förutse de förändringar, som kan uppkomma i fråga om behovet av att använda här avsedda medel för olika regleringsändamål, synes det emellertid nämnden önskvärt, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att, i mindre frågor eller i sådana situationer där riksdagens samtycke icke hinner inhämtas efter framställning från nämnden, medge avvikelser från eljest gällande grunder för avgiftsmedlens användning. En förutsättning för sådant medgivande bör enligt nämnden vara, att avvikelserna påkallats av eller godkänts av jordbrukets förhandlingsdelegation. Om avvikelserna skulle vara av större räckvidd torde vidare böra förutsättas, att frågan underställes riksdagen så snart ske kan.

Regleringsföreningarnas dispositionsrätt över de regleringsmedel, som tillföres föreningarna, har hittills — inom ramen för de av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda reglerna och med beaktande av gällande handelspolitiska åtaganden — närmare reglerats genom särskilda direktiv från jordbruksnämnden. Redogörelser för de olika direktiv som av nämnden sålunda successivt utfärdats har, på sätt som framgår av 1958 års statsverksproposition (IX ht, s. 128—129) av nämnden meddelats i skrivelser till Kungl. Maj:t den 27 november 1956 och den 19 november 1957. I allt väsentligt gäller dessa direktiv alltså oförändrade. Direktiven bör, såvitt nämnden nu kan bedöma, få gälla tills vidare även efter utgången av innevarande regleringsår med de ändringar, som nämnden kan föranledas att vidtaga vid ett bifall till nu föreslagna omläggningar i regleringssystemet eller i händelse av ändrade handelspolitiska förutsättningar.

I den omfattning, som medgivits enligt Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1956, den 31 maj 1957 och den 9 maj 1958, har jordbruksnämnden bemyndigat vederbörande regleringsföreningar att av regleringsmedel, däribland medel som influtit genom upptagande av införselavgift, under 3-årsperioden lämna bidrag till viss fortsatt *forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet* inom resp. föreningars intresseområden. På detta sätt har bidrag fått lämnas till ändamål av i huvudsak samma art som de, vilka var aktuella vid tiden omedelbart före 3-årsperiodens ingång. Medgivandena har av nämnden för varje regleringsår fått lämnas inom ramen för vissa vid nyssnämnda tid aktuella årsbelopp, nämligen såvitt angår Svenska mejeriernas riksförening högst 600 000 kr., såvitt angår föreningen Svensk kötthandel högst 50 000 kr., såvitt angår Sveriges stärkelseproducenters förening högst 3 000 kr. samt såvitt angår Sveriges export- och importförening för ägg högst 20 000 kr. eller således inom en sammanlagd ram av 923 000 kr. Med hänsyn till det betydande värdet för prisregleringsföreningarnas avsättningsbefrämjande verksamhet av en ändamålsenlig forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet på deras resp. områden hemställer nämnden, att den även

efter 3-årsperiodens utgång skall äga medge föreningarna att av regleringsmedel lämna bidrag till verksamhet, som nyss sagts. Exempel på aktuella uppgifter inom dylik verksamhet har anförts i tidigare avsnitt om prisregleringen på de olika varuområdena (bl. a. upplysningsverksamhet till stöd för avsättning av mejeriprodukter av olika slag, korsningsförsök och utfodringsförsök med slaktdjur, undersökning angående utnyttjande av s. k. fruktvatten från stärkelsefabrikationen). Nämnden finner det angeläget, att den i fortsättningen skall ha möjlighet att taga hänsyn till önskemål om bidrag även till sådana nya eller ändrade uppgifter avseende forskning, försök eller upplysning, som nu har aktualiserats eller kan komma att aktualiseras av den fortsatta utvecklingen på de olika föreningarnas intresseområden. Ett dylikt hänsynstagande kräver, framhåller nämnden, uppenbarligen en större frihet jämväl i fråga om de högsta belopp, som skall gälla för medgivanden av ifrågavarande slag. På grund härav och då även de allmänna kostnadsstegringarna synes tala för en viss utvidgning av hittillsvarande bidragsram, föreslår nämnden att den under den nya prissättningsperioden skall äga att inom en sammanlagd ram av högst 2 000 000 kr. per år lämna de olika regleringsföreningarna medgivanden att av regleringsmedel stödja sådan forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet, som nämnden finner vara av betydelse vid fullgörandet av resp. föreningars allmänna avsättningsbefrämjande uppgifter. De program för vetenskapliga eller försökstekniska uppgifter, varom beslut kan komma att meddelas i denna ordning, förutsättes självfallet — liksom hittills har skett i motsvarande fall — komma att läggas upp och utföras av eller i nära samverkan med de statliga eller andra vetenskapliga institutioner, försöksstationer o. d., som är verksamma inom vederbörande område.

Departementschefen

Jordbruksnämndens i härvid fogade bilaga 6 framlagda uppgifter om beräkningar av influtna och inflytande införselavgifter på jordbruksregleringens område under regleringsåren 1956/57 — 1958/59 föranleder ingen erinran från min sida. Summan av de under 3-årsperioden upptagna införselavgifterna kan sålunda beräknas till 307 600 000 kronor.

I princip skall enligt 1955 års riksdagsbeslut de inflytande införselavgiftsmedlen användas för regleringsändamål på jordbrukets område. I propositionen 1956:165 beräknades under ett år med normalt importbehov i införselavgifter inflyta 72 000 000 kronor eller på hela 3-årsperioden räknat 216 000 000 kronor. För den händelse införselavgiftsmedlen skulle nämnvärt överstiga den totalsumma, som då kunde förutses i normalfallet, borde enligt 1956 års riksdagsbeslut överskottet inte användas under 3-årsperioden utan balanseras över till en kommande prissättningsperiod. Det borde ankomma på statsmakterna att senare besluta om medlens användning under sistnämnda period.

Summan av de under 3-årsperioden inflytande införselavgiftsmedlen

överstiger rätt avsevärt totalsumman enligt normalfallet. Från den förra summan bör emellertid av olika skäl avdragas vissa belopp, innan en direkt jämförelse göres. Sålunda skall enligt statsmakternas beslut (prop. 1957:194; JoU 40; rskr. 402) senast den 31 augusti 1959 ett belopp av 15 000 000 kronor ur införselavgiftsmedlen tillföras anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område såsom ersättning för förskott, som ur anslaget utbetalats som bidrag till jordbrukare i anledning av skador på 1957 års skörd. Jordbruksnämnden föreslår nu, att av de vid upptagande av införselavgifter för fodermedel, matpotatis samt slaktvaror och slaktdjur influtna eller intill den 31 augusti 1959 inflytande medlen respektive 3 000 000, 2 000 000 och 10 000 000 kronor överföres till anslaget. Häremot har jag inte något att erinra. Vidare föreslår nämnden, såsom förut närmare redovisats, att av de för regleringsåret 1958/59 inflytande införselavgiftsmedlen för fettvaror endast ett belopp av 25 000 000 kronor skall användas till täckande av förlusterna i samband med inlösen av inhemskt oljeväxtfrö samt att återstoden — beräknad till 5 000 000 kronor — skall överföras till nämndens clearingkassa för fettvaror såsom avbetalning på lån till regleringsfonden för socker. Enär ett häremot svarande belopp inte synes erforderligt för utlåning till sagda fond, bör beloppet såsom nämnden föreslagit inlevereras till statsverket. I enlighet med beslut av 1958 års riksdag skall nämnden ur införselavgiftsmedlen för slaktvaror och slaktdjur för budgetåret 1958/59 ställa ett belopp av 30 000 kronor till veterinärstyrelsens förfogande för täckande av styrelsens kostnader vid införselkontroll av animaliska livsmedel. Vidare har jag i det föregående förordat, att ett belopp av 250 000 kronor av influtna och ej för annat ändamål disponerade införselavgifter för bruna bönor, ärter och hampfrö skall få användas för tillfälligt stöd åt linhanteringen.

Härutöver bör enligt nämndens beräkningar frånräknas ett belopp av 39 000 000 kronor — häri inräknat nyssnämnda belopp å 3 000 000 kronor, som skall överföras till prisregleringsanslaget — vilket uppkommit genom att införselavgift för fodermedel i syfte att begränsa en överproduktion av animalier fått påläggas i en ursprungligen inte förutsedd omfattning. Den ökade avgiftsbeläggningen har inte inneburit något inkomsttillskott till jordbruket, eftersom jordbrukarna själva fått bära den därav föranledda prishöjningen. Enligt nämndens beräkningar bör ytterligare frånräknas ett belopp av 29 000 000 kronor. Beloppet motsvarar de medel, som i form av införselavgifter inflyter för brödsäd, som importeras som ersättning för en ur handelspolitisk synpunkt angelägen och med prisregleringsmedel stödd export av brödsäd.

Om alla nu angivna poster frånräknas, blir totalbeloppet för de införselavgifter, som influtit eller beräknas inflyta under nuvarande 3-årsperiod för den egentliga jordbruksregleringen omkring 222 000 000 kronor eller i genomsnitt per regleringsår 74 000 000 kronor. Sistnämnda belopp överstiger med 2 000 000 kronor per år den för perioden beräknade normalramen. I enlighet med 1956 års riksdagsbeslut torde det överskott — inklusive rän-

teinkomster å hos jordbruksnämnden inestående införselavgiftsmedel — som kan uppkomma, när definitiva uppgifter om influtna införselavgiftsmedel föreligger, böra balanseras över till den nya prissättningsperioden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att — i den mån medlen inte redan disponerats i enlighet med vad som här tidigare eller i det följande föreslås — efter framställning av jordbruksnämnden senare framlägga förslag om eventuella överskottsmedels användning.

De inflytande införselavgiftsmedlen torde även under regleringsåren 1959/60 — 1964/65 i princip böra användas för regleringsändamål på jordbrukets område. Härvid bör huvudregeln vara, att införselavgiften för en viss produkt skall användas för att täcka förluster i samband med regleringsåtgärder för samma eller likartad produkt. Införselavgifterna för fodermedel bör emellertid såsom hittills av jordbruksnämnden efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation få fördelas mellan de olika produktionsgrenarna i ungefärligt förhållande till deras användning av fodermedel, dock med viss prioritet för äggregleringen, eftersom äggproduktionen svårigen kan påläggas interna utjämningsavgifter.

Med hänsyn till att den nya prissättningsperioden avser så pass lång tid som 6 år anser jag det inte lämpligt att nu föreslå någon för hela perioden gällande ram, för vad som av införselavgiftsmedel skall få disponeras för regleringsändamål på jordbrukets område. Det torde i stället böra ankomma på Kungl. Maj:t och riksdagen att årligen bestämma omfattningen och den huvudsakliga fördelningen av influtna och inflytande införselavgiftsmedel. Liksom nu är fallet torde sålunda Kungl. Maj:t, efter förslag av jordbruksnämnden, årligen till riksdagen böra ange storleken av de medel, som beräknas inflyta genom upptagande av införselavgifter för det framföriggande regleringsåret, samt avgiva förslag rörande den huvudsakliga dispositionen av ifrågavarande medel ävensom redovisa storleken och dispositionen av medel, som i införselavgifter influtit för tilländalupet regleringsår, och en reviderad beräkning för det löpande regleringsåret.

Vad gäller regleringsåret 1959/60 bör enligt min mening till utgångspunkt för fastställandet av ramen för användningen av införselavgiftsmedlen tagas det normalbelopp å 93 000 000 kronor, som jordbruksnämnden beräknat. Inom sagda totalram torde under nästa regleringsår inflytande införselavgiftsmedel i mån av behov böra överföras till de olika regleringsföreningarna och användas i enlighet med följande.

Införselavgifterna för brödsäd och brödsädsprodukter bör tillföras föreningen Svensk spannmålshandel för prisreglering för brödsäd. Införselavgifterna för arter, bönor, hampfrö och fodermedel samt malt bör användas för prisregleringarna för ägg, slaktvaror, mjölk och mejeriprodukter genom respektive Sveriges import- och exportförening för ägg, föreningen Svensk kötthandel och Svenska mejeriernas riksförening. Medlen bör som förut angivits, av jordbruksnämnden fördelas mellan de olika ändamålen efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, därvid avgifterna för majs

och kli i första hand skall tillföras äggprisregleringen. Härutöver bör ifrågasvarande införselavgiftsmedel, enligt vad jag förut tillstyrkt, kunna tagas i anspråk för stödköp av fodersäd samt för bidrag vid export av kött av fjäderfä. I fråga om matpotatis bör införselavgiftsmedlen i mån av behov, sedan de i det föregående till effektivisering av matpotatisodlingen m. m. och viss upplysningskampanj föreslagna medlen utgått, tillföras Sveriges stärkelseproducenters förening för den föreningen åliggande prisregleringen för potatis. Nämda förening bör även erhålla, förutom tidigare föreslagna belopp å 1 000 000 kronor ur influtna eller inflytande införselavgifter för stärkelse och stärkelseprodukter till fortsatt rationalisering av stärkelseindustrin, de under nästa regleringsår inflytande införselavgifterna på området för att användas för prisreglering på fabrikspotatisområdet. Införselavgifterna för socker bör, i enlighet med vad jag föreslagit i propositionen 1959: 124 angående reglering av sockernäringen i riket tillföras en hos jordbruksnämnden inrättad fond för att användas för pristillägg på sockerregleringens område. I fråga om fettråvaror och fettvaror bör införselavgiftsmedlen liksom hittills dels användas för regleringsbidrag, dels tillföras föreningen Sveriges oljeväxtintressenter för täckande av förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö. Införselavgifterna för mjölk och mejeriprodukter m. m. bör tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeriområdet. Införselavgifterna för slakterivaror och slaktdjur (annat än fjäderfä) bör för prisregleringen för kött och fläsk m. m. tillföras föreningen Svensk kötthandel. I likhet med vad riksdagen beslutat för innevarande budgetår, torde vidare de för täckande av veterinärstyrelsens kostnader vid importkontroll av animala livsmedel för budgetåret 1959/60 erforderliga medlen — 30 000 kronor — böra utgå ur förevarande införselavgiftsmedel. Införselavgifterna för ägg, äggprodukter och fjäderfäkött bör överföras till Sveriges export- och importförening för ägg för att användas för prisregleringen för ägg och äggprodukter.

I fråga om de internt inom jordbruket med stöd av stalliga förordningar upptagna *regleringsavgifterna* (förmålningsavgifter tillverkningsavgifter, mjölkavgifter och utjämningsavgifter, slaktdjursavgifter) samt kompensationsavgifterna bör det liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:t bemyndigande, jordbruksnämnden att i huvudsaklig överensstämmelse med vad som under olika tidigare avsnitt anförts, utfärda de närmare bestämmelser om medelsanvändningen, som kan komma att erfordras. Såsom jordbruksnämnden föreslagit, bör Kungl. Maj:t emellertid bemyndigas att i mindre frågor eller i sådana situationer, då riksdagens samtycke inte hinner inhämtas, medge avvikelser från eljest gällande grunder för ifrågasvarande avgiftsmedels användning. Med hänsyn till att här är fråga om avgifter, som upptages internt inom jordbruket, bör som förutsättning för dylikt medgivande gälla, att avvikelserna påkallats eller godkänts av jordbrukets förhandlingsdelegation. Beslut om sådan avvikelse, som här avses, bör givetvis anmälas för riksdagen, så snart detta lämpligen kan ske.

Regleringsföreningarnas dispositionsrätt över de regleringsmedel av olika slag, som tillföres föreningarna, har hittills — inom ramen för de av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda reglerna och med beaktande av gällande handelspolitiska åtaganden — närmare reglerats genom särskilda direktiv från jordbruksnämnden. Dessa direktiv bör, såvitt jag i likhet med nämnden nu kan bedöma, få gälla tills vidare även efter utgången av innevarande regleringsår med de ändringar, som kan föranledas av ett bifall till de i det föregående föreslagna omläggningarna i regleringssystemet eller i händelse av ändringar i de handelspolitiska åtagandena.

1955 års riksdagsbeslut (JoU 1955:39; rskr. 387) inrymde ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid den årliga prövningen av jordbruksnämndens förslag rörande den huvudsakliga användningen av avgiftsmedel överväga och besluta, huruvida medel av ifrågavarande slag i begränsad omfattning skulle få disponeras för sådan *f o r s k n i n g s - , f ö r s ö k s - o c h u p p l y s n i n g s v e r k s a m h e t*, vartill bidrag då utgick. Därefter har jordbruksnämnden årligen inom ramen för av Kungl. Maj:t angivna och av riksdagen godkända belopp — totalt 923 000 kronor per år — medgivit regleringsföreningarna på jordbrukets område att med sådana medel stödja viss dylik verksamhet inom föreningarnas intresseområden. Nämnden föreslår nu, att den under kommande prissättningsperiod skall äga att inom en sammanlagd ram av högst 2 000 000 kronor per år lämna de olika regleringsföreningarna medgivanden att av regleringsmedel stödja sådan *f o r s k n i n g s - , f ö r s ö k s - o c h u p p l y s n i n g s v e r k s a m h e t*, som nämnden finner vara av betydelse vid fullgörandet av respektive föreningars allmänna avsättningsbefrämjande uppgifter.

Frågan om finansieringen av här avsedd forsknings- och försöksverksamhet anser jag för min del — i likhet med vad som gäller för övrig forsknings- och försöksverksamhet på jordbruksområdet — i princip böra prövas i samband med den årliga budgetbehandlingen. Jordbruksnämndens förslag i denna del kan jag sålunda inte biträda. Däremot har jag inte något att erinra mot att regleringsmedel såsom hittills i begränsad omfattning användes till upplysningsverksamhet inom föreningarnas intresseområden. För regleringsåret 1959/60 vill jag sålunda föreslå, att en medelsanvändning av sistnämnt slag medges inom en ram av 1 000 000 kronor. Emellertid bör Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden under sagda regleringsår övergångsvis få inom denna ram lämna erforderligt stöd för att fullfölja den forsknings- och försöksverksamhet, som redan igångsatts med regleringsmedel.

Författningsfrågor

Jordbruksnämnden

Enligt 1956 års riksdagsbeslut (prop. 1956: 165, s. 232; JoU 30, s. 107) förutsattes, att de ändringar i gällande jordbruksregleringsförfordningar, som kunde föranledas av en då planerad övergång till ändrad statistisk varuförteckning ävensom andra ändringar i dessa förfordningar av huvudsakligen redaktionell natur skulle få vidtagas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande. Med stöd härav har Kungl. Maj:t genom ett flertal kungörelser den 28 november 1958 (nr 619—626) — i anslutning till den i september 1958 utfärdade nya tulltaxan (SFS nr 475) och den därtill anknyttande, på brysselnomenklaturen grundade statistiska varuförteckningen — med tillämpning fr. o. m. den 1 januari 1959 förordnat om de ändringar i gällande förfordningar på jordbruksregleringens område (1947: 373; 1953: 375; 1955: 284; 1956: 401—403, 405 och 406), som betingats av den nya varuförteckningen. De därvid beslutade ändringarna i förfordningarna 1956: 401—403 innebär även, att såvitt gäller import- och exportregleringen vissa jämkningar företagits i gränsdragningen mellan jordbruksregleringsvaror och andra varuslag. Dessa jämkningar grundar sig — bortsett från en mindre jämkning i fråga om vissa stärkelseprodukter — på särskilt beslut av 1958 års riksdag (prop. 1958: B 11; JoU B 12).

Vid övervägandena om den fortsatta jordbruksregleringen har jordbruksnämnden funnit ytterligare detaljusteringar i *avgränsningen av jordbruksregleringsområdet* påkallade. Vissa mindre utvidgningar föreslås sålunda — på skäl som förut angivits vid behandlingen av de särskilda varuområdena — inom regleringsområdena för brödsädsprodukter, fodermedel, potatisprodukter och mjölkprodukter. Förslagen innebär, att till jordbruksregleringen skall överföras majsstärkelse i detaljhandelsförpackningar, vägande per styck högst 1 kg netto (stat. nr 11.08.101), lusernmjöl (stat. nr 12.10.300), makaroner, spagetti och liknande produkter (stat. nr 19.03.000) ävensom kemiskt ren glukos (druvsocker) och laktos (mjölksocker) (ur stat. nr 29.43.600).

Ett bifall till vad jordbruksnämnden sålunda föreslagit nödvändiggör ändringar i förfordningarna angående reglering av införseln resp. utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. (1956: 401 och 402, ändr. senast 1958: 619 och 620). Ändringen i utförselförfordningen avser även en av ändrade tulltaxeringsbestämmelser föranledd mindre omredigering (5 §).

Jordbruksnämnden har i ett tidigare avsnitt föreslagit sådan ändring i reglerna för avvägningen av utgående *kompensationsavgifter*, att dessa i princip skall vara konstanta och sålunda icke längre behöva exakt motsvara den interna regleringsavgiften för samma vara. Vad sålunda föreslagits föranleder ändringar i samtliga de förfordningar, som reglerar upptagandet

av kompensationsavgift, nämligen förordningarna angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m. (1956:405, ändr. senast 1958:622) och angående mjölkavgift (1956:406, ändr. senast 1958:623), förordningen med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete (1953:375, ändr. senast 1958:624) samt förordningarna angående slaktdjursavgift m. m. (1955:284, ändr. senast 1958:625) och om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost (1947:378, ändr. senast 1958:626). I dessa förordningar föreslår nämnden vidare skola — i likhet med vad som i fråga om införselavgiften redan skett i samband med de i detta avsnitt inledningsvis berörda författningsändringarna — införas bestämmelser om att kompensationsavgift vid förtullningen skall påföras i jämna kronor.

I avsnittet om brödsädsregleringen har förutsatts, att *förmalningsavgiften* i vissa lägen skall kunna höjas utöver nuvarande maximibelopp, 5 kr. per dt. I avsnittet om slaktvaruregleringen har vidare föreslagits en höjning av maximibeloppen för *slaktdjursavgift*. Jordbruksnämnden föreslår, att de sålunda ifrågasatta förändringarna kommer till uttryck på sätt som angivits i av nämnden överlämnade förslag till ändring i förordningarna angående prisregleringen för råg och vete och angående slaktdjursavgift m. m.

Ytterligare ändringar i förordningen med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete aktualiseras slutligen vid ett bifall till vad som förut i nämndens skrivelse vid behandlingen av brödsädsregleringen har föreslagits angående upptagande av *förmalningsavgift för flingor o. d. av råg* och om införande av ett *inmalningstvång jämväl vid löneförmalning*. Förslag till dylika ändringar har inarbetats i ett av nämnden utarbetat författningsförslag. Bestämmelsen om inmalningsskyldighet (8 §) har därvid avfattats så, att dylik skyldighet skall kunna föreskrivas för all yrkesmässig förmalning. Då ett inmalningstvång tills vidare icke är avsett att omfatta annat än en minimiinmalning av svensk spannmål i importerad vara, kommer löneförmalningen av svenska odlares brödsäd redan av detta skäl att — liksom nu — bli undantagen från inmalningstvånget. Den föreslagna omformuleringen ger däremot möjlighet att utsträcka ett inmalningstvång att även omfatta sådan löneförmalning av (helt eller delvis utländsk) brödsäd, som annan mälldägare än odlare — exempelvis bagare eller handlande — kan komma att yrkesmässigt uppdraga åt kvarn. Mälldägaren föreslås i sådant fall bli ansvarig för det rätta fullgörandet av gällande inmalningsplikt genom förtydligande straffbestämmelser.

Departementschefen

Vad jordbruksnämnden under detta avsnitt anfört rörande avgränsningen av jordbruksregleringsområdet, avvägningen av kompensationsavgifternas, förmalningsavgifternas och slaktdjursavgifternas storlek, förmalningsavgift för vissa rågprodukter samt inmalningstvång vid löneförmalning har jag behandlat i tidigare avsnitt. Av vad jag därvid anfört framgår, att de i dessa delar föreslagna författningsändringarna tillstyrkes med följande jämk-

ningar. Någon ändring i fråga om avgränsningen av jordbruksregleringsområdet bör inte företagas nu. Bestämmelserna om kompensationsavgift bör utformas så, att avgift kan uttagas, då intern avgift på den avsedda varan upptages. I fråga om inmalningstvänet bör i författningen uttryckligen angivas, att detta inte gäller löneförmalning åt jordbrukare, d. v. s. förmalning som på beställning sker åt jordbrukare, som till kvarnen avlämnar egen spannmål för förmalning.

Mot jordbruksnämndens i förenklande syfte framlagda förslag att kompensationsavgift skall påföras i jämna kronor har jag intet att erinra. Vidare tillstyrker jag den föreslagna omformuleringen av 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till de förordningar, som framgår av min hemställan i det följande.

Riksdagen har nyligen, med vissa ändringar som framgår av bevillningsutskottets utlåtande 1959: 3, antagit ett i propositionen 1959: 3 framlagt förslag till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning. Avsikten är att förordningen redan från och med den 1 juli 1959 skall tillämpas beträffande varuskatten och vissa andra skatter. I fråga om möjligheterna att tillämpa förfarandet på de avgifter, som upptages inom ramen för prisregleringen på jordbrukets och fiskets område, har i propositionen uttalats, att viss ytterligare utredning erfordrades, varför frågan borde något anstå. Utgångspunkten har dock varit, att jordbruksregleringsförfattningarna snarast möjligt och så långt ske kan skall inordnas i det nya systemet.

För egen del anser jag att jordbruksnämnden bör erhålla i uppdrag att utreda i vilken utsträckning den önskvärda anpassningen kan ske och att inkomma med erforderliga författningsförslag. Utredningen bör bedrivas så skyndsamt att frågan kan underställas 1960 års riksdag. Jag avser att senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att lämna nämnden detta uppdrag.

Departementschefens hemställan

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

1) föreslå riksdagen att

dels godkänna de i det föregående framlagda förslagen beträffande grunderna för prisregleringen på jordbrukets område under 6-årsperioden 1 september 1959—31 augusti 1965;

dels godkänna förslagen om mittpriser, prisgränser samt införselavgifter och andra avgifter i samband med jordbruksregleringen ävensom förslagen om den närmare utformningen av de prisreglerande åtgärderna under perioden 1 september 1959—31 augusti 1965;

dels lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande reglerna för användningen av de medel, som influtit eller under regleringsåren 1959/60—1964/65 inflyter genom upptagande av införselavgifter ävensom andra i samband med jordbruksregleringen influtna eller under sagda regleringsår inflytande avgiftsmedel;

dels lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande användningen av de medel, som influtit eller som inflyter under regleringsåren 1956/57—1958/59 och som inflyter under regleringsåret 1959/60 genom upptagande av införselavgifter ävensom andra i samband med jordbruksregleringen influtna eller under sistnämnda regleringsår inflytande avgiftsmedel;

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder i övrigt för reglering under perioden 1 september 1959—31 augusti 1965 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jag angivit i det föregående;

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen och beredningen av lin och hampa under regleringsåret 1959/60 i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jag angivit i det föregående;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge Hallands läns linodlareförening och Gotlands hampodlareförening uppskov med erläggande av de under åren 1959—1963 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för föreningarna ur hemslöjdslånefonden beviljade lån;

dels å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisa ett reservationsanslag av 96 500 000 kronor;

dels medge, att de å riksstaten under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1953/54 anvisa de investeringsanslagen till Lagring av jordbruksprodukter, till Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö och till Ytterligare lagring av jordbruksprodukter må under budgetåret 1959/60 användas för de med anslagen avsedda ändamålen;

dels medge, att de medel, som anvisats å det å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisade anslaget till Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbränsolja till traktorer må tillföras den under statskontorets förvaltning stående Fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område;

dels bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under perioden 1 september 1959—31 augusti 1965 tillhandahålla

Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, en rörlig kredit av 190 000 000 kronor samt ställa säkerhet för kredit åt föreningen å checkräkning i riksbanken eller affärsbank intill ett belopp av 35 000 000 kronor;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, att med anlitan­de av nyssnämnda kredit i riksgäldskontoret i viss omfattning finansiera handelns och kvarnindustriens omhändertagande av brödsädsskörden under regleringsåren 1959/60—1964/65;

dels godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande reglering av skördeskador å 1959 års skörd;

2) till antagande förelägga riksdagen förslagen till följande förordningar:

a) förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.;

b) förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 405) angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m.;

c) förordning om ändrad lydelse av 6 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.;

d) förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

e) förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 a §§ förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.;

f) förordning om ändrad lydelse av 2 a och 5 a §§ förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Henriksson

Bilaga 1

PM

med beräkningar för jämförelse mellan jordbrukarnas arbetsinkomster per år vid slättbygdsjordbruk inom storleksgrupperna III och IV samt industriarbetarnas årsinkomster inom dyrortsgrupperna 2 och 3

I. Beräkningsprinciper

Principiella synpunkter. Inkomstjämförelserna skall för jordbrukarnas del i princip avse arbetsinkomster från såväl jordbruk som skogsbruk och övriga förvärvskällor. Enligt 1955 års riksdagsbeslut skall man därvid utgå från brukningsdelar inom de egentliga slättbygdsområdena, där skogsbruket har en begränsad betydelse.

Förhandlingsberedningen har sökt klarlägga storleken av *dels* årsinkomsterna för jämförelsegruppen inom industriarbetarna vid den tidpunkt, då en ny prissättningsperiod börjar, *dels* brukarens arbetsinkomst från jordbruket jämte andra försvärgsgrenar vid samma tidpunkt under förutsättning av det vid förhandlingstillfället rådande gränsskyddet för olika jordbruksvaror samt det rådande prisläget på den internationella marknaden.

För att förenkla framställningen benämnes i fortsättningen den årsarbetsinkomst för industriarbetare, med vilken jordbrukarens inkomst skall jämföras, *paritetsinkomst*.

I princip förefaller det alltså som om både paritetsinkomsten och produktionsförhållandena i jordbruket borde avse den 1 september 1959. Det torde vara skäl i att något närmare klarlägga vad som i detta hänseende varit praktiskt möjligt.

Paritetsinkomsten den 1 september 1959. I enlighet med beslut vid höstriksdagen 1955 skall paritetsinkomsten avse inkomsterna i medeltal för industriarbetare i dyrortsgrupperna 2 och 3. Med hjälp av den löpande lönestatistiken kan de anställdas inkomster med relativt god säkerhet fastställas för en viss tidpunkt. På grund av den för tidigare år kända utvecklingen efter avslutandet av löneavtalen är det även möjligt att — under förutsättning att lönejusteringen enligt avtalen är känd — göra prognos för en viss tidpunkt under 1959. En närmare redogörelse för beräkningen av paritetsinkomsten lämnas under avdelning III i det följande.

Jordbrukets produktionsförhållanden den 1 september 1959. I de föreliggande beräkningarna är huvudintresset att söka fastställa basjordbrukarnas sannolika arbetsinkomst vid ett visst tillfälle och vid oförändrat gränsskydd. Det är följaktligen för jordbrukarnas del produktionsförhållandena den 1 september 1959, som man i första hand bör söka fixera. I praktiken är det emellertid ej möjligt att anknyta inkomstläget för jordbrukare till produktionsresultaten eller produktionsvillkoren under en viss dag.

Problemet har — i likhet med den princip som tillämpades i samband med förhandlingarna 1956 — praktiskt lösts så, att beräkningarna grundats på volymer, som anses normala för ett produktionsår centrerat kring den 1 september 1959, d. v. s. ett år som omfattar tiden 1 mars 1959—29 februari 1960.

Materialet från lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning som prognosunderlag. Resultaten från lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning (JEU) redovisas fr. o. m. 1954 per kalenderår. Siffermaterialet för ett visst år kan numera beräknas finnas tillgängligt ca 9 månader efter slutet av året i fråga. Prisförhandlingarna våren 1959 avser en period, som börjar den 1 september samma år. Under förhandlingarna har i enlighet med vad som nyss anförts funnits material från JEU t. o. m. 1957. Det ligger alltså en tidrymd av 1 år och 9 månader mellan slutet av senaste redovisade bokföringsår och prissättningsperiodens början.

Den historiska redovisningen av jordbrukarnas inkomstförhållanden erhålles direkt ur JEU. För detta ändamål har typkalkylerna inte någon uppgift att fylla. Typkalkylerna är ett instrument för prognosberäkning grundad på material för olika år från JEU. Den mest väsentliga uppgiften vid en sådan beräkning är att söka fram till sannolika volymer för prognosåret på såväl intäkts- som kostnadssidan. I avsikt att nå detta verkställs en analys av materialet från JEU. I första hand erfordras information angående den faktiska utvecklingen av volymerna under ett antal år vid räkenskapsgårdarna. Volymutvecklingen studeras genom att man i intäkts- och kostnadssummor i JEU eliminerar prissfaktorn. Detta sker på två olika sätt.

För sådana intäkts- resp. kostnadsposter, vilka kan anges i *fysiska kvantiteter*, beräknas dessa genom att intäkts- resp. kostnadssummorna divideras med producentpriser resp. de priser jordbrukarna får betala för olika produktionsmedel. Härvid är det nödvändigt, att man vid kvantitetsberäkningarna arbetar med priser, vilka motsvarar samma kvaliteter, leveransplats (vid gården, vid fabrik) etc. för de olika åren. Det här härvid även nödvändigt att eliminera den effekt på de bokförda intäkterna, som kan uppstå genom att ingående och utgående lager är värderade i andra priser än de, som i genomsnitt varit gällande vid försäljning under året.

För intäkts- resp. kostnadsposter, vilka ej kan anges i fysiska kvantiteter (kostnader för service, avskrivning och underhåll, försäkringskostnader etc.), omräknas värdena till en enhetlig prisnivå för samtliga de år, vilka ingår i jämförelserna. Dessa till enhetlig prisnivå omräknade värden benämnas i det följande *värdevolymer*.

Sedan fysiska volymer resp. värdevolymer för enskilda år bestämts för olika poster på intäkts- såväl som kostnadssidan, kan volymförändringarna under de år, för vilka material från JEU föreligger, studeras. Med hänsyn till den utveckling, som kan konstateras, gäller det sedan att bedöma de sannolika volymerna vid den tidpunkt, då den nya prisperioden börjar — eller egentligen för ett år centrerat kring den nämnda tidpunkten. De bedömningar, som gjorts i samband med fixerandet av volymer för prognosåret kommer att närmare beröras i det följande.

För att fullfölja den principiella redogörelsen må nämnas, att sedan volymer sålunda fixerats för prognosåret, jordbrukarnas inkomstläge vid de ifrågakvarande gårdarna kan beräknas vid ett visst givet prisläge för olika varor resp. tjänster på intäkts- och kostnadssidan. I det följande sammanfattas principerna för prognosberäkningen för själva jordbruksföretaget i ett antal punkter.

1. Med utgång från olika intäkts- resp. kostnadsposter för enskilda år enligt JEU beräknas fysiska kvantiteter eller värdevolymer genom att intäkts- och kostnadssummorna divideras med årsmedelpriser eller prisindex.
2. De så beräknade volymerna studeras med hänsyn till sin utveckling under de år (1954—1957), för vilka material föreligger från JEU i dess nuvarande utformning — och prognosvolymer fastställs. I fråga om så-

dana poster, för vilka ändringar i samband med omläggningen av bokföringen från 1954 i specificeringen i JEU ej föreligger, har räkenskapsmaterialet även från tidigare år studerats.

3. När volymer sålunda fixerats för prognosåret, kan brukarens arbetsinkomster från själva jordbruksföretaget beräknas genom att insätta priser (på de fysiska kvantiteterna) resp. prisindex (på värdevolymer) för den tidpunkt beräkningarna skall avse. Möjligheterna att nöjaktigt beräkna ifrågakvarande priser kommer att behandlas i det följande.
4. Sedan intäkter resp. kostnader sålunda beräknats, kan även brukarens arbetsinkomst vid de givna förutsättningarna fixeras.

Prisunderlag för prognosens intäktssida. Tidigare har anförts, att prognosen i fråga om intäktsberäkningarna i princip bör grundas på de priser, som kan förväntas vid början av den nya prissättningsperioden vid då rådande världsmarknadspris och det gränsskydd, vilket råder vid förhandlingstillfället. Förhandlingsberedningen har emellertid i sina beräkningar utgått från de produktpriser, som varit rådande under månaderna december 1958 och januari 1959, i förekommande fall justerade för säsongsvägningar.

I fråga om de vegetabilieprodukter, för vilka fixerade inlösenpriser gäller, har dock räknats med årsmedelpriser för produktionsåret 1958/59. Härvid har ej beaktats de prishöjningar på brödsäd (4 öre/kg) och oljefröer (6 öre/kg), som tillkom vid förhandlingar i samband med 6-procentsregelns utlösning hösten 1958 och som finansierades med fondmedel. Dessa priser kan anses representera prisläget för dessa produkter under de båda nämnda månaderna.

För djurprodukter har med undantag för mjölk räknats med priser för december 1958 och januari 1959 (genomsnittspris).

En beräkning av jordbrukarnas mjölkintäkter med utgång från senaste tillgängliga priser skulle ej med säkerhet återspegla betalningsförmågan vid nuvarande gränsskydd, beroende på de omfattande förändringar på marknaden för mejeriprodukter (främst smör) och därmed förknippade regleringåtgärder, som inträffat under 1958.

Det har med hänsyn till dessa förändringar ansetts nödvändigt att i fråga om mjölkpriset göra en fristående beräkning. Man har härvid utgått från de försäljningsintäkter av olika produkter, som kan beräknas för hela mejerihanteringen vid de priser, som varit aktuella vid beräkningstillfället (för smör har härvid räknats med 5,25 kr. per kg). Från de så beräknade sammanlagda intäkterna vid mejerier har dragits beräknade mejerikostnader. Vidare har tillagts värdet av allmänt och extra mjölkpristillägg samt införselavgift på ost. Däremot har icke medtagits det belopp om 12,0 miljoner kr. av statsmedel, som enligt särskild prisuppgörelse hösten 1958 skulle tillföras jordbruket via mejerihanteringen. Likaså har i beräkningarna utelämnats den subvention med 50 öre per kg smör, som utbetalas t. o. m. utgången av augusti 1959. Slutligen har från det så beräknade nettobeloppet för mejeriernas intäkter dragits de sammanlagda transportkostnaderna för mjölken från gård till mejeri. Vidare har reducerats för efterlikviderna, enär dessa redovisas särskilt i typkalkylerna. Av samma skäl ingår ej heller leveranstilläggen i prisberäkningen.

Ur de så erhållna nettointäkterna för mejerierna har beräknats ett genomsnittligt mjölkpris för hela landet, vilket korrigerats med hänsyn till den från tidigare perioder kända relationen mellan mjölkpris för hela landet å ena sidan och mjölkpriset inom slättbygdsområdena å andra sidan. Slutligen har det på angivet sätt beräknade genomsnittliga priset för mejerimjölken

vägts samman med de priser, som i beräkningarna tillämpas för den inom jordbrukarfamiljerna förbrukade mjölken samt priser för mjölk försåld direkt från jordbrukarna jämte beräknat förädlingsvärde vid tillverkning av lantsmör.

Vid den här beskrivna beräkningen över genomsnittliga priser för mejerimjölk har ej medräknats de medel, som tillföres mejerihanteringen i form av införselavgifter för fodermedel. Å andra sidan har förhandlingsberedningen ej heller gjort någon beräkning över exportförluster, lagringskostnader för smör m. m.

Med hänsyn till den stora betydelse mjölkintäkterna har i beräkningarna redovisas i följande tablå såväl beräkningen av genomsnittspris vid mejeri som korrigeringen till den nivå, som gäller för slättbygdsområdet. Vidare har i tablå redovisats sammanvägningen till genomsnittligt producentpris. Beräkningarna avser mjölk med medelfetthalt.

Det genomsnittliga priset *vid mejeri* inom slättbygdsområdet har beräknats till 41,57 öre per kg. Efter avdrag för uppsamlingskostnad jämte efterlikvid erhålles ett genomsnittligt pris för mejerimjölk vid gården av 38,85 öre per kg.

Efter sammanvägning med priserna för mjölk försåld utanför mejeri, hemmaförbrukad k-mjölk samt mjölk till lantsmör erhålles ett slutligt genomsnittspris av 41,15 öre per kg.

Beräkning av genomsnittligt pris för mjölk vid slättbygds gårdar för prognosen (förutsatt invägning 3 330 miljoner kg)

I. Beräkning av pris för mejerimjölk vid mejeri, inklusive efterlikvid, hela landet

	Öre/kg mjölk
Mejeriernas marknadsmässiga intäkter (netto)	38,16
<i>Tillkommer:</i>	
a) allmänt mjölkpristillägg	2,87
b) extra mjölkpristillägg	0,84
c) Införselavgift å ost 9,1 milj. kr.	0,27
d) Tillkommer merintäkter för specialprodukter 16,5 milj. kr.	0,50
Summa	42,64

II. Beräkning av pris för all mjölk fritt gården, exklusive efterlikvid, Slb-området

Beräknat mjölkpris — vid mejeri — för hela landet	42,64
Beräknat mjölkpris — vid mejeri — för Slb-området (42,64 × 0,975)	41,57
Uppsamlingskostnad för Slb-området	1,92
Efterlikvid	0,80
Mjölkpris — fritt gården — exklusive efterlikvid	38,85
Vägningstal	
Till mejeri försåld mjölk	3 330
Utanför mejeri försåld k-mjölk	70
Hemmaförbrukad k-mjölk	272
Mjölk till lantsmör	10
Vägt mjölkpris	41,15

Prisunderlag för prognosens kostnadssida. För att prognosen skall ge den information man söker, bör inte endast de för prognosåret sannolika volymerna utan även priserna beaktas. I princip borde de priser, som skall tillämpas på kostnadssidan, avse ett medeltal för det år prognosen omfattar. Som förut nämnts har prognosåret sin mittpunkt vid den 1.9.1959 och börjar sålunda den 1.3.1959. Den prisstatistik för olika produktionsmedel, som vid beräkningstillfället fanns tillgänglig, omfattar i allmänhet tiden fram till årsskiftet 1958/59.

Beträffande inverkan på jordbrukets kostnader genom prisändringar på produktionsmedel av andra slag än arbete från årsskiftet 1958/59 till 1 september 1959 har det vid beräkningstillfället inte varit möjligt att göra någon bedömning. Man har i stället måst tillämpa de senaste kända priserna. Med hänsyn till den utveckling, som förevarit under senare tid, synes det ej sannolikt, att prisändringar fram till den 1 september 1959 kommer att medföra några avsevärda ändringar i kostnadsläget.

Av större betydelse blir sannolikt löneutvecklingen enligt 1959 års löneuppgörelse för såväl lantarbetare som arbetare inom byggnads- och verkstadsfacken, livsmedelsarbetare m. fl. Lantarbetarlönernas utveckling slår igenom i de aktuella kalkylerna för lejd arbetskraft samt för medhjälpande familjemedlemmar i det egentliga jordbruksarbetet. Lantarbetarlönerna påverkar även kostnadsutvecklingen för byggnader och fältanläggningar (täckdiken m. m.). Byggnadsarbetarnas resp. verkstadsarbetarnas löner påverkar byggnads- och maskinkostnaderna. Löneutvecklingen för livsmedelsarbetarna påverkar ej direkt de föreliggande kalkylerna, ehuru de i realiteten påverkar de priser jordbrukarna framdeles kommer att få ut för sina produkter.

Vid den tidpunkt, då prognosberäkningarna gjordes, hade de generella löneavtalen resp. lantarbetaravtalet för 1959 ej träffats. Effekten av dessa har därför lämnats obeaktade i beräkningarna.

II. Sammanfattning angående inkomstjämförelsen

1. Årsinkomsterna för jämförelsegruppen (industriarbetare i dyrortsgrupperna 2 och 3) beräknas t. o. m. 1958 med utgång från lönestatistik samt framskrives till den 1 september 1959 dock utan hänsyn till 1959 års generella löneavtal.

2. Brukarens arbetsinkomst från jordbruksföretaget beräknas för ett år centrerat kring den 1 september 1959 vid de världsmarknadspriser och det gränsskydd, som råder vid förhandlingstillfället.

3. Brukarens arbetsinkomst från skogsbruket beräknas per den 1 september 1959.

4. Brukarens inkomster från »andra förvärvsgrenar» beräknas per den 1 september 1959.

5. Till de förut enligt punkterna 2—4 beräknade arbetsinkomsterna lägges viss del av jordbrukarnas beräknade inkomster av eget kapital. Härvid erhålles den sammanlagda inkomst, som skall jämföras med partitetsinkomsten.

III. Beräkning av paritetsinkomst (= industriarbetarnas årsinkomst i genomsnitt för dyrorterna 2 och 3)

Till de beräkningar över paritetsinkomsten, som nu gjorts, har funnits ett betydligt mer omfattande grundmaterial än det, som stod till buds då motsvarande beräkningar gjordes i samband med förhandlingarna 1956. Det

nu tillgängliga statistikunderlaget har utnyttjats i en särskild undersökning, som utförts av Landsorganisationen i Sverige i samarbete med Svenska arbetsgivareföreningen. Den nämnda undersökningen redovisas i en särskild bilaga.¹ Den av LO och SAF utförda undersökningen skall här endast kortfattat refereras.

De grundläggande komponenterna i beräkningen av industriarbetarnas årsförtjänster är dels den genomsnittliga årsarbetstiden, dels den genomsnittliga timförtjänsten, vari ingår såväl tidlöner som ackordsförtjänster beräknade per arbetad timme.

Årsarbetstiden. Som första led i beräkningarna fastställdes den genomsnittliga maximala årsarbetstiden exklusive övertid. Denna bedömes med utgång från arbetstidslagstiftningen. För åren 1954 till 1957 utgjorde den ordinarie årsarbetstiden 2 251 timmar. För året 1958 förkortades arbetstiden i enlighet med ny lagstiftning med 47,5 timmar. Under 1959 tillkommer en ytterligare arbetstidsförkortning av samma storlek. Förhandlingsberedningen har i sina beräkningar tagit hänsyn till dessa arbetstidsförkortningar på så sätt, att industriarbetarnas genomsnittliga årsarbetstid för prognosåret minskats med 95 timmar i jämförelse med 1957. Beredningen har därmed inte tagit ställning till frågan, hur arbetstidsförkortningen skall bedömas i samband med inkomstjämförelserna.

I den förut nämnda specialutredningen enligt bilaga till bilaga 1 har redovisats ett antal olika korrigeringsposter i fråga om arbetstiden. I sluttabellen redovisas sålunda först en korrigering med hänsyn till den kortare arbetstiden vid skiftarbete och arbete under jord. Denna korrigering är av storleksordningen 11 timmar per arbetare och år i genomsnitt.

Tillägg göres för övertidsarbetet, som under 1958 har beräknats uppgå till i genomsnitt 66 timmar per arbetare.

De följande korrigeringsposterna är deltidarbete och korttidsarbete. Härmed avses en av olika orsaker betingad kortare arbetstid än normalt. Med deltidarbete avses en av den anställde *frivilligt* vald förkortning av arbetstiden, medan med korttidsarbete avses en av sysselsättningsförhållandena *påtvungen* minskning. Förhandlingsberedningen har ansett, att i den mån deltidarbete står i samband med arbetstagarens önskemål om en förkortad arbetstid hänsyn icke bör tagas härtill, då den faktiska årsarbetstiden beräknas. Det har emellertid framkommit, att en del korttidsarbete i den föreliggande statistiken förts till deltidarbete. Beredningen har därför i sina beräkningar beaktat en tredjedel av det timantal, som redovisats som deltidarbete, samt hela det för korttidsarbete angivna antalet. Enligt föreliggande statistik skulle den genomsnittliga arbetstidsförkortningen per år genom deltidarbete utgöra 9 timmar 1958 och genom korttidsarbete 7 timmar. Ett avdrag från årsarbetstiden har därför gjorts med tillhoppa 10 timmar.

En annan korrigeringspost avser arbetslöshet. Denna har varit mer omfattande 1958 än de närmast föreliggande åren. För 1959 har beredningen räknat med samma antal timmar för arbetslöshet som för 1958, d. v. s. 39 timmar.

Den största korrigeringsposten avser frånvaro av andra anledningar än de hittills nämnda. Härefter har sjukdomar och olycksfall den största betydelsen. För övrigt faller inom denna korrigeringspost permission och förfallolös frånvaro. Frånvaro av olika slag uppgick år 1958 till i genomsnitt 143 timmar. Siffran är högre för de 2 närmast föregående åren.

Förhandlingsberedningen har i sina beräkningar korrigerat för samtliga de nämnda posterna. Beredningen har vidare efter avrundning tillämpat samma korrigeringar för 1959 som för 1958.

¹ Bilaga till bilaga 1.

Med arbetstidsförkortning beräknad även för 1959 erhålles för prognosåret en genomsnittlig arbetstid av 2 018 timmar, som vägt medeltal för dyrorterna 2 och 3. Enligt det material, som nu föreligger, erhålles för år 1956 2 129 timmar, medan motsvarande beräkningar vid förhandlingarna 1956 gav till resultat 2 240 timmar. Skillnaden är väsentligen beroende av frånvaro på grund av sjukdom.

Timlöner. De genomsnittliga tidlönerna resp. timförtjänsterna vid ackordsarbete är kända t. o. m. 1957. För år 1958 är uppgifterna över timförtjänsterna preliminära. Den enligt det generella löneavtalet för 1959 överenskomna genomsnittliga justeringen av tim- och ackordslöner har i sammanställningarna ej beaktats, enär löneavtalet ej var känt vid den tidpunkt, då beräkningarna utfördes.

Vägning. Sedan den genomsnittliga årsinkomsten för dyrorterna 2 resp. 3 beräknats, har inkomstbeloppen sammanvägts med åkerarealen 1951 inom de båda dyrortsområdena som vägningstal (48 för dyrortsgrupp 2 och 52 för grupp 3).

I följande tablå redovisas årsarbetstid, timförtjänster samt beräknad årsinkomst för åren 1954—1959 inom dyrortsgrupperna 2 och 3. Årsinkomsten redovisas även efter sammanvägning.

	Faktisk års- arbetstid, timmar	Total tim- förtjänst, öre/timme	Årsinkomst kr.
<i>Dyrort 2</i>			
1954.....	2 158	376	8 114
55.....	2 142	409	8 761
56.....	2 123	442	9 384
57.....	2 114	467	9 872
58.....	2 066	490	10 123
59.....	2 019	(490)	(9 893)
<i>Dyrort 3</i>			
1954.....	2 165	419	9 071
55.....	2 154	453	9 758
56.....	2 134	491	10 478
57.....	2 112	521	11 004
58.....	2 063	548	11 305
59.....	2 017	(548)	(11 053)
<i>Vägt dyrort 2 och 3</i>			
1954.....	2 162	398	8 612
55.....	2 148	432	9 279
56.....	2 129	467	9 953
57.....	2 113	495	10 461
58.....	2 064	520	10 738
59.....	2 018	(520)	(10 496)

IV. Beräkning av brukarens inkomster från skogsbruket

Jordbrukarnas inkomster från det egna skogsbruket skall beaktas vid inkomstjämförelserna.

JEU innehåller fr. o. m. 1954 relativt utförliga uppgifter även i fråga om skogsbruket. Behandlingen av dessa vid JEU:s bearbetning kräver dock vissa kommentarer.

På intäktssidan inkluderas — förutom värdet av avverkningen — även

värdet av över- resp. underavverkning. Detta sker genom att skillnaden mellan den totala tillväxten och avverkningen värderas efter ett å-pris per m³sk, som uträknats med ledning av övriga intäkter minus kostnader, alltså i princip ett rotnettopris. Vid underavverkning, som är vanligast, läggs det så framräknade beloppet till intäktssumman, vid överavverkning drages det från denna.

På kostnadssidan värderas i JEU såväl brukarens som övriga familjemedlemmars arbetsinsats efter lantarbetarlön. JEU:s uppgifter avser endast åren fr. o. m. 1954, vilket är för kort tid för att man skall kunna utläsa mera långsiktiga tendenser, speciellt som resultaten endast finns publicerade för åren 1954 och 1955. Vissa grunduppgifter kan dock erhållas även för 1956 och 1957. Då det vid prisförhandlingarna gäller både att belysa de gångna åren och att göra en prognos, har det ansetts värdefullt att kunna anknyta beräkningarna även till annan skoglig statistik, särskilt i fråga om pris- och löneutvecklingen. Den enda mera fullständiga statistik, som finns tillgänglig härvidlag, är domänverkets.

Enligt JEU:s redovisning betecknas skogsbrukets överskott, sedan samtliga kostnader exklusive brukarens ersättning för manuellt arbete och driftsledning men inklusive räntekostnaderna frändragits, som brukarens arbetsinkomst. I denna ingår alltså värdet av eventuell underavverkning. Ur principiell synpunkt får denna definition anses missvisande och en uppdelning bör därför göras på arbetsinkomster och överskott utöver normala räntanspråk, varvid underavverkningen är att betrakta som en del av detta överskott, vilket tills vidare sparats. Överavverkningen har i förekommande fall vid bearbetningen inom JEU betraktats som en kapitalinkomst, vilket är motivet för att den drages från intäktssumman.

Underavverkningen erbjuder även ett annat problem. På grund av det aktuella skogstillståndet inom landet med ojämn åldersklassfördelning o. s. v. kan inte hela tillväxten tas ut. Riksskogstaxeringen räknar med en ungefärlig tillväxt för hela landet om c:a 70 milj. m³sk, medan den beräknade avverkningen, som bör tas ut, anges till c:a 65 milj. m³sk. Här ingår dock även barrklenvirke och lövvirke med c:a 14 milj. m³sk med mycket begränsade avsättningsmöjligheter. I princip kan man visserligen säga, att den del av tillväxten, som inte bör tas ut, dock representerar ett sparande. Det bör dock påpekas, att detta sparande är betingat av för små virkesförråd, vilka måste ökas upp till en viss nivå och att förråden därefter bör hållas på denna nivå. Den tillväxt, som sparas under denna uppbyggnad, kan alltså i princip inte tas ut så länge ett kontinuerligt skogsbruk bedrivs. Vid beräkning av skogsinkomsterna har JEU:s tillväxtsiffror minskats med 19 procent.

Det har ansetts befogat att med utgång från JEU och domänverkets statistik göra en viss ytterligare bearbetning. Denna har främst syftat till att åstadkomma en konventionell fördelning av ägarnas skogsinkomster på arbete och överskott, varvid ägarens arbetsersättning ansetts böra utgå efter skogsarbetarlön.

Timantalet för brukarnas manuella arbete i skogsbruket har framräknats i medeltal per ha skogsmark för åren 1954—1956. Timantalet per gård och år har sedan beräknats genom multiplikation med medelskogssarealen för resp. år. Timantalet varierar alltså med arealen skogsmark. För 1959 har 1957 års timantal använts oförändrat.

Timlönen har beräknats ur lönestatistiken för skogsarbetare under antagande av 6 timmars arbetsdag. För prognosåret tillämpas timlönen för avverkningssäsongen 1957—1958, enär senare uppgifter ej kunnat erhållas.

Driftsledarersättningen, som i JEU antas uppgå till 10 procent av de to-

lala kostnaderna för manuellt arbete, har här beräknats på samma sätt — dock sedan brukarens och övriga familjemedlemmars arbetsersättning uppräknats till skogsarbetarnivå.

Rotnettopriserna har beräknats som medeltal för resp. jordbruksområde och med utgång från domänverkets rotnettopriser för resp. år. Dessa senare har korrigerats med en faktor för resp. jordbruksområde för att komma i nivå med JEU:s priser. Korrektionsfaktorerna har framräknats genom att sätta JEU-priserna — njusterade på grund av kostnadsökningen genom uppräkning av arbetslöner och driftsledarsättning till skogsarbetarnivå — i medeltal för åren 1954—1956 i relation till domänverkets rotnettopriser för hela landet under samma period. För prognosåret har höstpriserna 1958 tillämpats efter fem procents höjning.

Bruttokapitalinkomsterna har sedan erhållits som produkten av den beräknade avverkningen och rotnettopriserna för resp. område. Från bruttokapitalinkomsten har räntanspråken enligt JEU för resp. år avdragits. Räntekostnaden har satts lika med den, som JEU redovisar för 1957, då det i varje fall vid beräkningstillfället ej varit möjligt att göra en korrekt justering, beroende på osäkerhet om utvecklingen såväl i fråga om fastigheternas marknadspriser som ränteläget. Den rest, som då erhålles, utgör skogsbrukets överskott. Den beräknade skogsinkomsten utgöres således av *summan av arbetsinkomst* — d. v. s. ersättning för manuellt arbete samt driftsledning enligt skogsarbetarlön — *och överskott*.

Resultaten av de här beskrivna beräkningarna ingå i sammanfattnings Tabellen 6.

V. Beräkning av brukarens arbetsinkomst från »andra förvärvsgrenar»

I redovisningen från JEU såväl som i de typkalkyler, vilka upprättades i samband med förhandlingarna 1956, förekommer en särskild inkomstpost för jordbrukaren, vilken benämnes inkomster från andra förvärvsgrenar. Denna post representerar inte endast inkomst av arbete eller uppdrag utanför det egna företaget utan även beräknad ersättning till jordbrukaren för vissa arbetsinsatser inom det egna företaget.

Arbetsinkomster från nyanläggningar, körslor m. m. Jordbrukarna gör i allmänhet vissa arbeten i samband med nyanläggningar av byggnader eller fältanläggningar samt likaså en del underhållsarbeten på byggnader, fältanläggningar m. m. I JEU liksom i typjordbrukskalkylerna beräknas emellertid kostnaderna för avskrivning och underhåll av byggnader efter en schablon. Den kostnad man sålunda i bokföringen kommer fram till avser att täcka alla kostnader för såväl avskrivning som underhåll. När det gäller arbetsinsatser vid nyanläggningar, vilka betraktas som investeringar, skall jordbrukets kostnadssida givetvis inte belastas. De insatser, som göres för nyanläggningar, får betraktas som resulterande i värdeökning. Det är alltså uppenbart, att de arbetsinsatser brukaren gör för nyanläggningar och underhåll av byggnader m. m. vid den metod, som tillämpas för kostnadsberäkningen i JEU, måste betraktas som arbetsinkomster för brukaren.

I den mån en jordbrukare utför körning och transporter med anlitande av gårdens dragkraft (hästar och traktorer) förfäres i bokföringen så, att de erhållna intäkterna fördelas på 3 olika poster. För det första beräknas ersättning till brukaren för hans arbetsinsats enligt lantarbetarlön och med tillägg för driftsledning. Vidare beräknas en andel av intäkterna för de ifrågavarande körslorna, som anses böra räknas såsom ersättning för dragkraft och maskiner. Om den erhållna sammanlagda intäkten över- resp. un-

derstiger de beräknade ersättningarna till brukaren samt för dragkraft och maskiner, föres detta som vinst resp. förlust. Vinst eller förlust såväl som den beräknade ersättningen för dragkraft och maskiner föres direkt som intäkt resp. kostnad på jordbruksföretaget. Det, som redovisas under posten inkomster av körslor, är sålunda endast den beräknade arbetsersättningen för brukarens insats.

Arbetsinsatser i annan verksamhet utanför gårdsdriften. Under denna punkt redovisas brukarens inkomster av manuellt avlönat arbete utanför jordbruket, inkomster av uppdrag samt slutligen beräknade inkomster av arbetsbyte.

De sammanlagda inkomster för brukaren, som sammanförts under denna punkt, redovisas i tabell 6.

VI. Beräkning av brukarens arbetsinkomst från jordbruket

1. Materialet från lantbruksstyrelsens jordbruksekonomiska undersökning

Områdena. Den historiska redovisningen av resultaten från JEU för samtliga jordbruksområden erhålles i redogörelser från lantbruksstyrelsen. Den prognos, som typkalkylerna närmast syftar till, har i likhet med förfarandet i samband med förhandlinbarna 1956 begränsats till att omfatta de 4 slättbygdsområdena. Områdenas omfattning framgår av följande översikt.

Slättbygdsområdena

Gss	Götalands södra slättbygder	Skåne—Hallands slättbygder
Gmb	Götalands mellanbygder	Sydsvenska mellanbygden + Öland och Gotland
Gns	Götalands norra slättbygder	Östgötaslätten + Vänerslätten exkl. Värmlands läns slättbygd
Ss	Svealands slättbygder	Värmlands läns slättbygd + Mälar- och Hjälmabygden

Skogsbygdsområdena

Gsk	Götalands skogsbygder	Sydsvenska höglandet + Östsvenska dalbygden + Västsvenska dalbygden
Ssk	Svealands skogsbygder	Södra Bergslagen + Västsvenska dal-sjöområdet + Norra Bergslagen + Östra Dalarna + Gästrikland
Nn	Norrland, nedre	Kustlandet i nedre Norrland + Nordsvenska mellanbygden + Jämtlandska siluområdet
Nö	Norrland, övre	Kustlandet i övre Norrland + Fjäll- och moränbygden

I likhet med vad som skett i tidigare redogörelser över typkalkylerna har hela slättbygdsområdet betecknats med Slb.

I typkalkylen ingående storleksgrupper av jordbruk. De förberedande arbeten för typkalkylerna, som utfördes inom 1942 års jordbrukskommitté, omfattade storleksgrupperna III (10—20 ha) och IV (20—30 ha). Vid den slutgiltiga utformningen av typkalkylerna, vilken skedde i samband med jordbruksprisutredningens arbete 1952—1954 och som redovisats i bilaga 1 till nämnda utrednings betänkande (SOU 1955:5) bearbetades allttjämt materialet för storleksgrupperna III och IV. Vid de beräkningar, som senare utfördes under våren 1956 i samband med då pågående förhandlingar, kunde

på grund av tidsbrist beräkningar för storleksgruppen IV ej medhinnas. Nu har däremot, i likhet med vad som ursprungligen var avsett, typkalkyler utförts även för storleksgrupp IV.

Omräkning till konstanta arealer. Resultaten från räkenskapsgårdarna blir givetvis i någon mån beroende av vilken arealstorlek de olika enhetsvärdena appliceras på. 3 olika arealalternativ är närmast tänkbara:

- arealer för JEU-gårdarna inom varje område och grupp
- genomsnittsarealer för område resp. grupp enligt jordbruksräkningen
- standardiserade arealer svarande mot gruppmitterna (15,0 och 25,0 ha)

På grund av bortfall resp. intagning av nya gårdar i JEU varierar medelarealerna inom olika områden och grupper något från år till år. Även medelarealerna för *samtliga* gårdar inom områden resp. storleksgrupper varierar något mellan de olika jordbruksräkningarna på grund av pågående strukturella förändringar. JEU-gårdarnas arealer jämföres i följande översikt med medelarealerna för områden och grupper enligt jordbruksräkningarna 1951 och 1956.

Grupp III

	JEU-gårdarna				Områdesgenomsnitt enligt jordbruksräkningen	
	1954	1955	1956	1957	1951	1956
Gss.....	15,1	15,3	15,2	15,3	14,6	14,7
Gmb	15,4	15,8	15,5	15,5	14,8	14,8
Gns	14,9	14,7	14,7	15,1	14,7	14,8
Ss	16,0	15,7	15,6	15,9	15,1	15,2

Grupp IV

	JEU-gårdarna				Områdesgenomsnitt enligt jordbruksräkningen	
	1954	1955	1956	1957	1951	1956
Gss.....	24,7	24,7	24,8	24,4	24,8	24,7
Gmb	24,7	25,2	25,1	24,3	24,9	24,9
Gns	25,2	24,9	25,0	25,1	24,8	24,9
Ss	24,5	24,3	24,5	24,8	24,9	24,9

I de beräkningar, som gjordes i samband med förhandlingarna 1956, slutredovisades resultaten enligt genomsnittsarealerna för grupper och områden ur 1951 års jordbruksräkning. Däremot gjordes alla de tekniska beräkningarna på standardiserade arealer (15,0 ha). Förhandlingsberedningen har nu med hänsyn till de växlingar i gårdarnas storlek, som förekommer, ansett motiverat att genomgående redovisa resultaten omräknade till gårdar med 15,0 ha för gruppen III och 25,0 ha för gruppen IV. Härigenom har beräkningsarbetet underlättats och någon tveksamhet behöver icke råda beträffande de arealer olika värden motsvarar.

I fråga om skogsbruket däremot har beredningen ansett, att de verkliga skogsarealerna bör beaktas från år till år. Orsaken till detta är, att de till JEU-gårdar i storleksgrupperna III och IV hörande skogsarealerna kan variera ganska starkt från det ena året till det andra, beroende på bortfall resp. intagning av nya gårdar. Om jordbrukaren själv gör en viss arbetsinsats i skogsbruket, blir hans möjligheter att göra arbetsinsatser i själva jordbruksföretaget påverkade härav. Om exempelvis en brukare på en gård

med relativt stor tillhörande skogsareal gör en betydande arbetsinsats i skogsbruket, kommer med sannolikhet jordbruksföretaget i stället att belastas med större kostnader för anställdas resp. de medhjälpande familjemedlemmarnas arbete. Om man i sådant fall standardiserar skogsarealen medför detta ett orealistiskt resultat.

Arbetsinkomster från annan förvärvsgren än jordbruk och skogsbruk har också i resultatredovisningen införts utan omräkning till standardiserad areal.

Antal slättbygdsgårdar i JEU. När typkalkyler upprättades 1956 fanns material från den reviderade JEU endast för kalenderåret 1954. Antalet slättbygdsgårdar i storleksgruppen III var då 376. För 1957 finnes material från 657 gårdar i denna grupp. I storleksgruppen IV har antalet slättbygdsgårdar ökat från 224 år 1954 till 382 1957. Den kraftigaste förstärkningen av underlaget har inträffat år 1957. T. o. m. 1956 var ökningen i antalet gårdar obetydlig.

Antal gårdar Slb-området, ingående i typkalkylerna

Storleksgrupp	1954	1955	1956	1957
III (10—20 ha).....	376	398	423	657
IV (20—30 ha).....	224	239	254	382

Förhandlingsberedningen har särskilt uppmärksammat det förhållandet, att växlingen av gårdar i JEU-materialet skulle kunna medföra förändringar i resultaten, vilka ej står i samband med de effekter, vilka undersökningen avser att mäta. Detta skulle kunna inträffa, om nytillkommande gårdar vore av en väsentligt annorlunda beskaffenhet än de tidigare i undersökningen deltagande. Beredningen har låtit utföra en särskild undersökning, vilken tillgått så, att en resultatberäkning gjorts för s. k. identiska gårdar, d. v. s. gårdar vilka deltagit i undersökningen ända från 1954. Det har visat sig, att lönsamhetsutvecklingen vid de identiska gårdarna varit i stort sett densamma som för hela materialet. Förhandlingsberedningen har sålunda kommit till den slutsatsen, att utbyggnaden av undersökningen ej medfört systematiska fel, som kan anses störa de resultat man erhåller. På grund härav har beredningen ansett befogat att jämföra resultaten enligt JEU för de olika åren utan någon särbearbetning av materialet med hänsyn till det år, under vilket gårdarna kommit med i undersökningen.

Det förhållandet, att slutresultatet för de identiska gårdarna ej systematiskt avviker från resultaten för hela materialet, behöver ingalunda innebära, att materialet från de identiska gårdarna genomgående skulle vara likartat med det, som erhålles från nytillkomna gårdar. Avvikelserna i olika detaljer kan vara betydande, trots att slutresultatet visar samma utveckling för identiska gårdar som för hela materialet.

Produktionsförhållandena i jordbruket under åren 1954—1957. Som förut anförts har till beräkningarna funnits material tillgängligt från JEU i dess nya utformning för åren 1954—1957. När det gäller att söka underlag för bedömning av eventuella pågående förändringar i produktionens inriktning och omfattning resp. användningen av produktionsmedel erbjuder emellertid dessa år — särskilt med hänsyn till produktionens storlek — ett osäkert material. Detta står i samband med, att de ifrågavarande åren präglats av ovanligt starka klimatiska störningar. Det första året, 1954, skulle måhända i efterhand kunna karakteriseras som ett i stort sett normalt år, om man ser till resultaten i genomsnitt för hela landet. Under detta år förekom emellertid relativt betydande översvämningsskador samt svåra bärgnings-

förhållanden speciellt i nordvästra Skåne samt i Norrland (Norrland ingår dock icke i föreliggande typkalkylberäkningar).

År 1955 karakteriserades av svår torka för största delen av landet, som resulterade i skörderesultat, vilka åtminstone för Mellansverige närmast kunde karakteriseras som missväxt.

År 1956 var betesförhållandena under sommaren goda och skörden var över praktiskt taget hela landet riklig. Betydande störningar och skördeskador inträffade emellertid, speciellt i Mellansverige, på grund av ihållande regn under skördetiden. Dessutom hade praktiskt taget hela den höstsådda oljeväxtarealen utvintrat under hösten 1955/56. De höstsådda oljeväxterna fick till största delen plöjas upp och på dessa arealer såddes i första hand fodersäd. Det nämnda arealutbytet medverkade till att fodersädsskörden år 1956 anses ha varit den hittills största i landet. Verkningarna härav har framträtt särskilt tydligt i jordbruksräkenskaperna, eftersom det där endast är förändringarna i lagerhållning jämte försäljning, som direkt kommer till synes. Förbrukningen av fodersäd på gårdarna är i det närmaste konstant. Denna andel av fodersädsskörden, som är den största, kommer fram i bokföringen som intäkter av djurprodukter. Merproduktionen under ett gott skördeår ger alltså fullt utslag som lagerökning resp. försäljning.

År 1957 kännetecknades av mycket goda betesförhållanden under sommaren och hösten. Skörden var god i största delen av landet men speciellt i Mellansverige inträffade på grund av de långvariga höstregnen mycket betydande skördeskador.

Den föregående översikten över skördeförhållandena åren 1954—1957 belyser i någon mån de faktorer, som måste ha påverkat materialet från JEU under dessa år, åtminstone i vad gäller intäkterna av vegetabilier. Dessa har påverkats inte endast av den direkta nedsättningen i skörden utan även genom kvalitetsskador, vilka bl. a. medfört, att betydande brödsäds-kvantiteter måst användas till foder. I fråga om animalieproduktionen sker alltid en betydande utjämning. Så har varit fallet även under dessa år. Det är dock sannolikt, att den kraftiga utvecklingen av svinproduktionen påverkats av den rikliga tillgången på fodersäd.

2. Beräkning av normvolymen för 1956 samt prognosberäkning

Med hänsyn till förut omnämnda stora variationer i fråga om betingelserna för växtodlingen under åren 1954—1957 har det varit nödvändigt att ingående studera volymutvecklingen vid JEU-gårdarna under de år, för vilka material nu förelegat och använts. Genom att omräkna alla poster på intäks- såväl som kostnadssidan till enhetlig prisnivå (1956 års priser) har det varit möjligt att erhålla ett sammanfattande uttryck för *volymutvecklingen på intäcks- resp. kostnadssidan*. Efter sagda omräkning har alltså slutresultaten på intäcks- resp. kostnadssidan kunnat jämföras rent volymmässigt.

Det har visat sig, att 1956 i fråga om produktionens storlek varit det bästa året under tiden 1954—1957.

Frågan har uppstått, hur man ur det föreliggande materialet skulle kunna erhålla en uppfattning om normalproduktion såsom utgångsläge för prognosberäkning för ett år centrerat kring den 1 september 1959. Förhandlingsberedningen har härvid granskat inte endast det material som framkommit från JEU utan även den allmänna skördestatistiken. I följande tablå visas skörden i miljoner skördeenheter dels för perioderna 1936/40 resp. 1950/54, dels för varldera av åren 1953—1957.

Skörden i milj. skördeenheter

	1936/40	1950/54	1953	1954	1955	1956	1957	1957 i % av 1956
Brödsäd	1 017	1 056	1 284	1 322	887	1 219	941	77,2
Övrig spannmål	1 755	1 664	1 942	1 716	1 406	2 239	1 798	80,3
Oljeväxter	—	371	202	325	287	68	366	538,2
Summa	2 772	3 091	3 428	3 363	2 580	3 526	3 105	88,1
Potatis och rotfrukter..	1 221	1 002	1 065	916	816	1 053	991	94,1
Hö och halm	3 012	2 980	3 244	3 092	2 235	2 802	2 755	98,3
Blast	114	94	101	90	80	96	100	104,2
Summa	7 119	7 167	7 888	7 461	5 711	7 477	6 951	93,0
Bete och grönfoder....	1 874	2 461	2 379	2 287	1 707	2 055	2 176	105,9
Totalt	8 993	9 628	10 217	9 748	7 418	9 532	9 127	95,8

Enligt den officiella statistiken har skörden år 1953 varit avsevärt större än under något annat år hittills under 1950-talet. Om man däremot jämför de övriga åren under 1950-talet framgår bl. a., att 1954 års skörd varit något större än 1956 års skörd. Likaså har totalskörden såväl 1954 som 1956 relativt nära anslutit sig till den genomsnittliga totalskörden räknad i skördeenheter under 5-årsperioden 1950—1954.

Vad som sålunda framgår av den officiella skördestatistiken kan emellertid inte utan vidare ge säkert besked om de skördevariationer, som borde kunna förväntas vid JEU-gårdarna. Skördevariationer från år till år vid JEU-gårdarna ger också en helt annan bild än den officiella skördestatistiken. Detta behöver emellertid inte i och för sig innebära, att eltdera materialet är felaktigt. Utvecklingen av den totala skördevolymen i landet kan och bör vara något annorlunda än vid räkenskapsgårdarna. Det får bl. a. beaktas, att arealerna har minskat. Arealerna under skördeåret 1956 är sålunda något mindre än i medeltal under perioden 1950—54. Vidare torde det vara så, att utvecklingen inom jordbruket är olika inom olika sektorer. Inom vissa delar av jordbruket — bl. a. den del av gårdarna där man övergår till kreaturslös jordbruksdrift samt vidare inom det mindre jordbruket — har under senare år inträffat en viss extensivering. Så torde däremot inte vara fallet inom gårdar i storleksgrupperna 10—20 och 20—30 ha, där jordbrukaren är i högre grad beroende av själva jordbruket än vad som delvis är fallet vid de mindre enheterna. De här anförda faktorerna kan delvis förklara, att skördeåret 1956 enligt räkenskapsgårdarna framstår såsom avsevärt bättre än 1954, medan enligt skördestatistiken en bättre skörd skulle ha erhållits under 1954.

En annan omständighet som gör, att man ej direkt kan jämföra utvecklingen av produktionsvolymen vid JEU-gårdarna med skördestatistiken för hela landet är att utvecklingen vid räkenskapsgårdarna mätts i värdevolymer, medan den sammanfattande skördestatistiken avser skördeenheter baserade på kaloribegreppet. Vid beräkning av skördeenheter kan omläggningar i produktionen resp. växlingarna i skördeutfallet för olika produkter ge variationer, som väsentligt avviker från dem, som erhålles, då man i stället bedömer utvecklingen med utgång från värdevolymer.

Förhandlingsberedningen har ansett, att året 1956 varit det som närmast skulle kunna betecknas som normalt. Beredningen har sålunda enats om

att i princip lägga produktionen och insatserna av produktionsmedel under 1956 som underlag för framskrivningen till prognosåret men detta skulle dock göras först sedan materialet för år 1956 grundligt genomgått och korrigerats på sådana punkter, där 1956 års skörderesultat uppenbart avviker från vad som kan anses normalt. Beredningen har därför infört begreppet normvolym för år 1956. Med utgång från normvolymerna för olika intäkts- resp. kostnadsposter har sedan prognoser beräknats för ett år centrerat kring den 1 september 1959.

I tabell 1 redovisas såväl bedömningen av normvolymerna för år 1956 som beräknade prognosvolymerna. Tabellen omfattar endast de intäkts- resp. kostnadsposter för vilka gjorts avvikelse från den faktiska volymen 1956 — antingen vid bedömningen av normvolymerna för år 1956 eller vid beräkning av prognosvolym. Vidare omfattar tabell 1 endast vägda genomsnittssiffror för Slb (slättbygdsområdet). För alla de poster, vilka saknas i tabell 1, har 1956 års volymer tillämpats oförändrade i prognosen.

Intäktsidan. Höstveten saknas i tabell 1, vilket enligt det föregående innebär, att 1956 års faktiska volym införts i prognosen. För vårveten har däremot med hänsyn till produktionsvolymerna under tidigare år gjorts en obetydlig korrigering av 1956 års faktiska volym samt sedan en viss ökning i prognosen.

I fråga om råg har 1956 års faktiska volym hållits oförändrad som normvolym men en nedskärning har gjorts i prognosen. Detta gäller dock liksom för vårveten endast grupp III.

De mest betydande korrigeringarna gäller fodersäd (havre och korn). Förut har påpekats, att skörden av fodersäd år 1956 av olika anledningar varit exceptionellt stor. På grund av att endast en begränsad del av den totala fodersädsskörden går till direkt försäljning (den största delen användes som foder på de gårdar där den produceras) får en stor ökning i skörden under ett visst år ett mycket betydande utslag i form av försålda kvantiteter resp. lagerökning. Så har varit fallet 1956. Betydande korrigeringar har fått göras.

I fråga om matpotatis förekom 1956 speciellt inom Gmb ovanligt stor försäljning. Inom andra områden var intäkterna av matpotatis ej exceptionellt stora. Medeltalet för Slb påverkades dock starkt av siffrorna från Gmb och betydande korrigering har gjorts.

I fråga om vall- och rotfruktsfröer var skörden under 1956 ovanligt liten. Samma gäller i fråga om oljefröer, där korrigeringen till normvolym 1956 innebär ett återställande till vad som närmast kan anses normalt.

Produktionsvärdet under rubriken »nötkreatur, djurvärde» avser födda kalvar, värdet av tillväxt samt »vinst» vid försäljning vid högre försäljningspriser än inventeringspriser. Under år 1956 var produktionsvärdet något lägre än året förut, vilket torde stå i samband med att djurstammen hade decimerats kraftigt i samband med torkåret 1955. Normvärdet för 1956 har därför beräknats något högre än det faktiska värdet samma år. Vidare har för prognosåret beräknats en ytterligare ökning i produktionen.

Mjölproduktionen har för storleksgrupp III korrigerats för år 1956. Vid bedömningen har förhandlingsberedningen studerat inte endast volymerna enligt JEU utan även statistiken över djurantalet enligt kreatursräkningar. Den beräknade normvolymen för 1956 har emellertid för grupp III hållits oförändrad i prognosen. Denna volym är något lägre än den faktiskt uppnådda 1957. För storleksgrupp IV har bl. a. med hänsyn till en faktiskt konstaterad återuppyggnad av kostammen (enligt husdjursräkningarna senast 1958) räknats med en ökad produktion för prognosåret.

Svinproduktionen har ökat avsevärt inom såväl grupp III och IV under

Tabell 1. Kvantiteter resp. värdevolymer¹ i 1956 års prinsnivå vid Slb²-gårdar, grupperna III (15 ha gård) och IV (25 ha gård), för åren 1954—1957 jämte normvolymen för 1956 samt prognosvolymen per den 1/9 1959

	1954	1955	1956	1957	1956 norm- volym	1/9 1959 prognos
Vårvete kg III	1 257	883	1 170	901	1 100	1 200
IV	3 211	2 528	2 678	2 275	—	—
Råg kg III	1 275	446	1 022	856	—	900
IV	2 140	1 228	2 108	1 952	—	—
Havre kg III	133	— 464	3 108	— 169	700	—
IV	785	422	5 391	139	1 200	—
Korn kg III	312	289	1 943	208	500	—
IV	938	1 425	3 482	453	1 000	—
Matärter (+ foderärter och vicker) kg III	171	13	168	127	—	—
IV	485	187	664	306	500	—
Matpotatis kg III	3 442	2 283	4 304	1 607	3 500	—
IV	4 024	2 721	5 815	1 613	3 500	—
Vall- och rotfruktsfröer kg III	64	81	22	113	110	—
IV	362	357	202	317	300	—
Höstraps och -rybs kg III	692	674	95	445	600	—
IV	1 981	2 185	297	1 990	2 000	—
Vårrops och -rybs kg III	20	16	63	21	40	—
IV	56	60	37	63	60	—
Senap kg III	13	30	5	14	20	—
Linholm kg III	32	36	50	— 22	—	—
IV	8	22	44	2	20	—
Grovfoder och bete kr. III	23	85	21	37	40	—
IV	84	71	57	88	75	—
Hästar, djurvärde kr. III	76	85	122	58	75	—
IV	231	245	215	106	—	200
Hästar, dragkraft kr. III	278	254	216	175	—	—
IV	395	344	300	215	—	200
Nötkreatur, djurvärde kr. III	2 831	3 164	3 061	3 230	3 200	3 475
IV	4 454	4 769	4 740	4 820	—	5 100
Nötkreatur, mjölk kg III	23 334	22 447	22 182	23 104	22 800	—
IV	28 761	28 000	29 181	30 298	—	31 000
Leveranställagg kr. III	266	305	206	175	—	—
IV	267	186	141	107	—	50
Ägg, fjäderfä kg III	415	430	446	470	—	482
IV	486	492	521	490	—	—
Svin, djurvärde kg III	1 495	1 683	1 779	1 699	1 700	1 850
IV	1 851	2 160	2 228	2 259	—	2 600
Övrigt, djurprodukter kr. III	41	32	35	30	—	—
IV	38	48	75	69	60	—
Areal- och kontantbidrag kr. III	—	397	22	247	—	—
IV	—	562	76	523	—	—
Övrigt kr. III	34	8	2	5	—	—
IV	39	16	6	31	20	—
Kraftfoder kr. III	2 340	2 934	3 460	3 215	2 800	3 400
IV	2 611	3 410	3 876	3 779	3 372	4 843
Utsäde kr. III	561	610	707	584	630	—
IV	917	1 033	1 192	1 041	1 041	—
Hästar, värdeinsknig kr. III	76	74	51	50	—	26
IV	82	97	78	56	—	—
Maskiner och redskap, avskrivning kr. III	1 483	1 514	1 456	1 505	1 500	—
IV	2 402	2 425	2 321	2 408	2 400	—
Traktorer, avskrivning kr. III	497	549	581	603	—	681
IV	1 087	1 137	1 145	1 248	1 200	1 300

¹ Tabellen omfattar endast de poster, för vilka antingen normvolymen 1956 eller prognosvolymen avviker från faktisk volym 1956.

² Slättbygdsområdet.

Tabell 1 (forts.)

	1954	1955	1956	1957	1956 norm- volym	1/9 1959 prognos
Traktorer, underhåll..... kr. III	190	223	231	219	—	—
IV	346	393	365	427	—	425
Diken, underhåll kr. III	78	106	72	54	—	—
IV	134	147	108	84	—	100
Mineral- och vitaminpreparat ... kr. III	172	175	194	229	—	254
IV	230	242	281	333	—	380
Personbil och motorcykel..... kr. III	313	341	359	389	—	443
IV	545	514	573	577	—	—
Arbete, medhjälpande familjemed- lemmar, lejd arbetskraft..... mt III	1 506	1 351	1 369	1 332	—	1 192
IV	2 311	2 116	1 997	1 953	—	1 654

de år föreliggande material omfattar. En fortsatt ökning fram till prognosåret har förutsatts.

Av tabell 1 framgår, att normvolymerna 1956 i fråga om växtprodukter hållits oförändrade i prognosen på praktiskt taget alla punkter. Endast i fråga om vårvete och råg förekommer obetydliga justeringar i prognosen i jämförelse med normvolymen. Normvolymerna för år 1956 på vegetabiliesidan är mindre än de faktiska volymerna.

Prognoserna i fråga om animalieprodukter leder däremot till betydande öknings i produktionsvärdet. Detta motväges emellertid till en del genom förutsatt ökad förbrukning av köpfoder.

Kostnadssidan. På grund av den misslyckade skörden 1955 var inköpen av kraftfoder under 1956 ovanligt stora. Den antagna normvolymen för år 1956 är därför inom såväl grupp III som IV avsevärt lägre än den faktiska. Å andra sidan har som förut nämnts räknats med ökad förbrukning av kraftfoder under prognosåret. Detta står i samband med den förutsatta ökningen i animalieproduktionen. Vid bedömningen har man inom förhandlingsberedningen beräknat den ökning i antalet foderenheter, som torde krävas för att åstadkomma den förutsatta ökningen av animalieproduktionen (mjölk, ägg, kött, fläsk). Det har emellertid förutsatts, att en del av dessa foderenheter skall kunna åstadkommas via egen foderproduktion genom olika produktionstekniska åtgärder.

Förhandlingsberedningen är enig om de normvolymerna för kraftfoder, som insatts för grupperna III och IV. Däremot har beredningen ej kunnat enas i fråga om prognosberäkningen. Majoriteten inom förhandlingsberedningen har i fråga om grupp III för prognosåret räknat med en kraftfoderkostnad, som i 1956 års prisläge med 600 kr. överstiger den antagna normvolymen per gård. Ledamöterna Odhner och Wallén har emellertid kommit till den slutsatsen, att kraftfoderkostnaden i prognosåret, främst med hänsyn till inträffad minskning av hästbeståndet, borde sättas 300 kr. lägre för storleksgrupp III och 243 kr. lägre i storleksgrupp IV. Samtliga angivna siffror avser värden i 1956 års prisläge.

Utsädeskostnaderna var ovanligt stora 1956, vilket åtminstone delvis torde stå i samband med utvintring av oljeväxter, som medförde behov av extra kvantiteter spannmålsutsäde för vårsädd. Sålunda har normvolymen 1956 satts lägre än den faktiska volymen samma år. Normvolymen har sedan fått kvarstå oförändrad i prognosen.

I fråga om avskrivningskostnader för maskiner och redskap redovisas enligt JEU för år 1956 lägre siffror än för de kringliggande åren. Detta kan

Tabell 2. Sammanställning av relativtal för olika intäkts- och kostnadsslag för storleksgrupperna III (15 ha gård) och IV (25 ha gård) enligt faktiska volymer 1954—1957, normvolymer 1956 samt prognosvolymer centrerade kring 1/9 1959

För samtliga år har 1956 års priser använts

	1954	1955	1956	1957	1956 norm- volymer	1/9 1959 prognos- volymer
Växtprodukter						
Grupp III	92	70	117	79	100	100
* IV	102	85	112	84	100	100
Djurprodukter						
Grupp III	96	99	100	101	100	105
* IV	93	97	100	101	100	109
Summa intäkter						
Grupp III	95	95	103	97	100	104
* IV	96	96	104	98	100	106
Fodermedel						
Grupp III	87	105	118	111	100	117
* IV	82	104	112	111	100	134
Gödselmedel, kalk och strö						
Grupp III	91	89	100	92	100	100
* IV	96	100	100	100	100	100
Summa varuförbrukning						
Grupp III	89	98	112	104	100	110
* IV	86	99	108	106	100	117
Summa avskrivning och underhåll						
Grupp III	97	100	99	99	100	101
* IV	100	100	98	101	100	102
Summa övriga kostnader						
Grupp III	93	94	100	102	100	104
* IV	96	93	100	100	100	102
Summa kostnader, exklusive arbete och ränta						
Grupp III	93	98	105	102	100	106
* IV	93	98	102	103	100	108
Arbetskostnader, exklusive brukaren						
Grupp III	110	99	100	97	100	87
* IV	116	106	100	98	100	83
Summa kostnader, exklusive brukarens arbete						
Grupp III	97	98	103	101	100	101
* IV	99	100	102	101	100	102

förklaras genom att korrigering till aktuell prisnivå inom JEU ej göres varje år. Med hänsyn till detta avviks den insatta normvolymen från den faktiska volymen 1956. Normvolymen har fått kvarstå oförändrad i prognosen.

I fråga om avskrivningskostnader för traktorer räknas med ökning i prognosåret för båda storleksgrupperna. I fråga om underhållskostnaderna tyder räkenskapsmaterialet på ökning jämfört med 1956 för grupp IV, medan underhållskostnaderna för grupp III hållits oförändrade.

Kostnaderna för mineral- och vitaminpreparat visar en obruten stegring för båda storleksgrupperna.

Kostnaderna för personbil och motorcykel i jordbruket företer en betydande ökning i storleksgruppen III, medan dessa kostnader i grupp IV varit praktiskt taget lika under de 2 senaste redovisade åren. För grupp IV har därför 1956 års värde hållits oförändrat.

Beträffande arbetsvolymen må först erinras om att brukarens arbetsinsats i jordbruksföretaget enligt redovisningen i JEU är praktiskt taget oförändrad under de senaste åren. Betydande nedgång föreligger däremot i fråga om arbetsinsatser från lejd arbetskraft samt medhjälpande familjemedlemmar. Den utveckling, som kan utläsas ur de redovisade siffrorna, har använts för framskrivning till prognosåret.

För *storleksgruppen III* har beräknats en nedgång i antalet arbetstimmar för lejd arbetskraft jämte medhjälpande familjemedlemmar av 177 timmar i prognosåret i jämförelse med normvolymen 1956. Detta får förutsättas ske från mitten av år 1956 (den 1 juli) fram till den 1 september 1959, kring vilken dag prognosåret är centrerat, d. v. s. 3 år och 2 månader. Den anförda nedgången i antalet arbetstimmar för de båda nämnda arbetarkategorierna motsvarar 12,9 procent för hela tiden från 1956 och 4,1 procent per år. För den totala arbetsvolymen blir nedgången i antal arbetstimmar för hela tiden (3 år och 2 månader) 4,7 procent samt per år 1,5 procent.

Resultaten av den gjorda framskrivningen på materialet från JEU har jämförts med uppgifter ur statistiska centralbyråns s. k. endagsundersökningar. Enligt dessa undersökningar var minskningen i den totala arbetsinsatsen inom storleksgrupp III 2,1 procent från 1956 till 1957 samt 1,7 procent från 1957 till 1958. Den framskrivning som gjorts av JEU-materialet för 1956 ansluter sig sålunda relativt nära till den minskningstakt i fråga om arbetsvolymen, som varit rådande för hela riket inom storleksgrupp III.

För *storleksgrupp IV* har räknats med att arbetsinsatsen per gård av lejd arbetskraft samt medhjälpande familjemedlemmar minskar med 343 timmar från 1956 till prognosåret. Detta motsvarar 17,2 procent av de nämnda kategoriernas arbetsinsats 1956 för hela tiden (3 år och 2 månader) samt 5,4 procent per år. Om den nämnda nedgången i arbetsinsatsen av lejd arbetskraft och familjemedlemmar i stället beräknas i procent av total arbetsvolym 1956, erhålles en nedgång med 7,6 procent för hela tiden och 2,4 procent per år. Enligt statistiska centralbyråns undersökningar för hela riket var för denna storleksgrupp nedgången i den totala arbetsvolymen 4,5 procent från 1956 till 1957 och 2,5 procent från 1957 till 1958. Den i prognosen förutsatta minskningen stämmer väl med den, som enligt centralbyråns undersökning erhållits för det senaste året.

3. Prognosernas ekonomiska innebörd

I följande tablå beräknas den ekonomiska effekten av volymförändringar i prognoserna i jämförelse med normvolymen 1956. Samtliga värden är beräknade i 1956 års prisnivå.

I 1956 års priser:	Grupp III	Grupp IV
Beräknad sammanlagd intäkt prognosåret.....	29 019	43 093
Beräknad sammanlagd intäkt 1956.....	28 020	40 661
Beräknad ökning av intäktsumman	999	2 429
Beräknad sammanlagd kostnad exklusive brukarens arbete för prognosåret (alternativ taxeringsvärde)	22 043	33 092
Beräknad sammanlagd kostnad exklusive brukarens arbete 1956 (alternativ taxeringsvärde)	21 828	32 544
Beräknad nettoökning av kostnaderna i oförändrad prisnivå	215	548
Beräknad nettoeffekt genom ändrade volymer i prognosen (intäktsökning minus kostnadsökning).....	784	1 881

Om kraftfoderkostnaderna i prognosåret skulle beräknas enligt reservanternas förslag, blir de beräknade nettoeffekterna av volymändringarna i 1956 års priser 300 kr. högre för grupp III samt 243 kr. högre för grupp IV.

Tabell 3. Beräkning av intäkter och kostnader vid jordbruk i storleksgrupperna 10—20 ha (III) och 20—30 ha (IV) med utgångspunkt från prisnivån under december 1958 och januari 1959 samt volymer under prognosåret (1/3 1959—29/2 1960). Såväl volymer som beräknade intäkter och kostnader hänförs sig till 15,0 ha respektive 25,0 ha

Slättbygdssområdet, Slb

Intäktsposter	Priser öre/kg för decem- ber 1958- januari 1959 1956 = 100	Grupp III		Grupp IV	
		Kvantitet kg per gård	Beräkna- de intäk- ter för prognos- året kr. per gård	Kvan- titet kg per gård	Beräkna- de intäk- ter för prognos- året kr. per gård
<i>Växtprodukter</i>					
Höstvete	38,61	2 746	1 060	6 274	2 422
Vårvete	38,76	1 200	465	2 678	1 038
Råg	34,89	900	314	2 108	736
Summa brödspannmål	—	—	1 839	—	4 196
Havre	35,80	700	251	1 200	430
Korn	37,60	500	188	1 000	376
Ärter	64,60	168	109	500	324
Summa övrig spannmål	—	—	548	—	1 129
Matpotatis	29,69	3 500	1 039	3 500	1 039
Fabrikspotatis	11,41	1 402	160	2 579	294
Summa potatis	—	—	1 199	—	1 333
Sockerbetor	8,10	16 944	1 372	28 161	2 281
Vall- och rotfruktsfröer	¹ 116,7	110	128	300	350
Höstraps och -rybs	64,00	600	384	2 000	1 280
Vårraps och -rybs	59,00	40	24	60	35
Linhalm	20,00	50	10	20	4
Senap	44,00	20	9	152	141
Linfrö	70,00	17	12		
Hampfrö	70,00	3	2		
Hampa	15,00	37	6		
Övriga handelsväxter	¹ 92,5	—	—	—	—
Summa oljeväxter och spånadsmaterial	—	—	447	—	1 460
Trädgårdsprodukter	¹ 129,2	229	296	281	363
Grovfoder	¹ 60,6	40	24	75	45
Summa växtprodukter	—	—	5 853	—	11 158
<i>Djurprodukter</i>					
Hästar, djurvärde	¹ 114,6	75	86	200	229
» , dragkraft	¹ 96,3	216	208	200	193
Nötkreatur, djurvärde	¹ 103,5	3 475	3 598	5 100	5 279
» , mjölk	41,15	22 800	9 382	31 000	12 757
Leveransbidrag	¹	206	206	50	50
Svin, djurvärde	412,00	1 850	7 622	2 600	10 712
Får och ull	¹ 95,9	50	48	92	88
Ägg, fjäderfä	292,00	482	1 407	521	1 521
Kreatursgödsel	¹ .	—	—	3	3
Övrigt	¹ .	35	35	60	60
Summa djurprodukter	—	—	22 591	—	30 892
<i>Övriga intäkter</i>					
Ersättning för inventarier	¹ 111,7	283	316	408	456
Återbäring och efterlikvider	¹ .	361	361	462	462
Övrigt	¹ .	2	2	20	20
Summa övriga intäkter	—	—	679	—	938
Summa intäkter	—	—	29 124	—	42 988

¹ Indextal; siffrorna i andra och fjärde kolumnen avser för dessa poster värdevolymer i 1956 års prisnivå.

Tabell 3 (forts.)

Kostnadsposter	Prisindex för de- cember 1958 med 1956 = 100	Grupp III		Grupp IV	
		Kostnad i 1956 års prisnivå kr. per gård	Beräknad kostnad prognos- året i pri- ser per december 1958 kr. per gård	Kostnad i 1956 års prisnivå kr. per gård	Beräk- nad kost- nad prog- nosåret i priser per de- cember 1958 kr. per gård
<i>Varuförbrukning</i>					
Kraftfoder	105,3	3 400	3 580	4 843	5 100
Mejeriavfall	100,0	622	622	859	859
Betmassa	85,2	48	41	10	9
Grovfoder och bete	171,0, 75,0	100	71	36	27
Summa fodermedel	—	—	4 314	—	5 995
Utsäde	101,3	630	638	1 041	1 055
Handelsgödsel	100,3, 100,1	794	796	1 429	1 431
kvävehaltig	91,6	501	459	713	653
fosforhaltig	105,8	183	194	260	275
kalihaltig	103,6	194	201	402	416
blandgödsel	100,0	17	17	32	32
övriga gödselmedel	102,0, 101,5	50	51	66	67
Kalk	113,7	50	57	55	63
Strömedel	—	—	1 775	—	2 937
Summa handelsgödsel, kalk och strömedel	—	—	1 775	—	2 937
Kostnader för kommande grödor	98,6	48	47	140	138
Summa varuförbrukning	—	—	6 774	—	10 125
<i>Avskrivning och underhåll</i>					
Hästar, värdeminskning	165,4, 164,1	26	43	78	128
Ekonomibyggnader, avskrivning och underhåll	101,1	1 800	1 820	2 494	2 521
Maskiner och redskap, avskrivning (utom traktorer)	112,1	1 500	1 682	2 400	2 690
Maskiner och redskap, underhåll (utom traktorer)	113,9	577	657	971	1 106
Traktorer, avskrivning	106,1	681	723	1 300	1 379
Traktorer, underhåll	113,9	231	263	425	484
Diken, avskrivning	109,9	126	138	260	286
Diken, underhåll	106,9	72	77	100	107
Vägar och broar, underhåll	98,4	84	83	106	104
Stenröjning, underhåll	100,0	9	9	5	5
El-, vatten- och avloppsledning	101,1	37	37	50	51
Permanenta stängsel, underhåll	96,4	46	44	74	71
Summa avskrivning och underhåll	—	—	5 576	—	8 932
<i>Övriga kostnader</i>					
Mineral- och vitaminpreparat	100,9	254	256	380	383
Diverse för husdjuren	107,6	505	543	771	830
Diverse för växtodlingen	95,7	327	313	576	551
Elström	120,9	315	381	485	586
Driv- och smörjmedel	110,1	632	696	963	1 060
Försäkringar	100,0	286	286	414	414
Allmänna omkostnader	111,2	163	181	216	240

¹ Det förra talet avser grupp III och det senare grupp IV.

Tabell 3 (forts.)

Kostnadsposter	Prisindex för de- cember 1958 med 1956 = 100	Grupp III		Grupp IV	
		Kostnad i 1956 års prisnivå kr. per gård	Beräknad kostnad prognos- året i pri- ser per december 1958 kr. per gård	Kostnad i 1956 års prisnivå kr. per gård	Beräk- nad kost- nad prog- nosåret i priser per de- cember 1958 kr. per gård
Personbil och motorcykel	106,9	443	474	573	613
Inventariehyror	110,3	350	386	493	544
Frakter	110,5	187	207	297	328
Summa övriga kostnader	—	—	3 723	—	5 549
Summa kostnader (exklusive ränte- och arbetskostnader)	—	—	¹ 16 073	—	² 24 606
<i>Arbetskostnader</i>					
Brukaren	¹ 385	² 2 391	9 205	² 2 532	9 748
Övrigt manuellt arbete	¹ 385	² 1 192	4 589	² 1 654	6 368
Summa arbetskostnader	—	—	13 794	—	16 116
Summa kostnader exklusive räntor	—	—	² 29 867	—	² 40 722
<i>I jordbruket investerat kapital</i>					
Fastigheten	—	—	27 812	—	49 270
rest.-taxeringsvärde	—	—	35 599	—	63 066
rest.-marknadsvärde (1,28 × tax.v.) ..	—	—	—	—	—
Driftskapital	—	—	—	—	—
husdjur	—	⁴ 14 285	14 285	² 20 002	20 002
traktorer	³ 102,8	⁴ 5 333	5 482	² 11 040	11 349
övriga inventarier	³ 105,2	⁴ 14 494	15 248	² 17 823	18 857
investeringar i ekonomiska föreningar	—	⁴ 2 328	2 328	² 3 529	3 529
rörelsemedel (25 % av kostnaderna ex- klusive räntor)	—	—	7 467	—	10 181
Summa kapital, alt. taxeringsvärde	—	—	72 622	—	113 188
Summa kapital, alt. marknadsvärde	—	—	80 409	—	126 984
<i>Räntekostnader</i>					
Alt. taxeringsvärde 4,81 %	—	—	3 493	—	5 444
Alt. marknadsvärde 4,81 %	—	—	3 868	—	6 108
Summa kostnader, exklusive brukarens arbetsersättning	—	—	² 24 155	—	² 36 418
Alt. taxeringsvärde	—	—	² 24 530	—	² 37 082
Alt. marknadsvärde	—	—	—	—	—

¹ Öre per timme för 1958.² Antal timmar.³ Index för december 1958 med 1957 = 100.⁴ I 1957 års prisnivå.⁵ I dessa poster ingår ersättning för brukarens arbete i underhåll av ekonomibyggnader med 204 kr. i grupp III resp. 227 kr. i grupp IV. Avdrag med dessa belopp har gjorts för prognosåret i följande tabeller.

Tabell 4. Resultatberäkning för slättbygdsområdet i grupp III (15 ha gård). 1954—1957 enligt den jordbruksekonomiska undersökningens faktiska resultat; för prognosåret priser per december 1958—januari 1959

Intäkter, kostnader, kapital och arbetsinkomst, kr.	1954	1955	1956	1957	1/9 1959
a. Intäkter	23 652	24 103	28 288	26 381	29 124
b. Kostnader exklusive ränte- och arbetskostnader	12 343	13 356	14 859	14 776	15 869
c. Fastighetskapital, alt. 1	30 951	34 996	35 157	35 053	35 599
d. Fastighetskapital, alt. 2	18 645	19 831	19 998	27 822	27 812
e. Driftskapital	38 120	39 625	42 326	43 939	44 810
f. Summa kapital, alt. 1 (c+e)	69 071	74 621	77 483	78 992	80 409
g. Summa kapital, alt. 2 (d+e)	56 765	59 456	62 324	71 761	72 622
h. Räntekostnad, alt. 1	2 722	3 171	3 408	3 698	3 868
i. Räntekostnad, alt. 2	2 237	2 528	2 737	3 360	3 493
j. Arbetskostnader exklusive brukarens arbetsersättning	4 482	4 492	4 802	4 941	4 589
k. Summa kostnader exklusive brukarens arbetsersättning, alt. 1 (b+h+j)	19 547	21 019	23 069	23 415	24 326
l. Summa kostnader exklusive brukarens arbetsersättning, alt. 2 (b+i+j)	19 062	20 376	22 398	23 077	23 951
m. Erhållen arbetsinkomst för brukaren, alt. 1 (a-k)	4 105	3 084	5 219	2 966	4 798
n. Erhållen arbetsinkomst för brukaren, alt. 2 (a-l)	4 590	3 727	5 890	3 304	5 173

Anm. Alt. 1 innebär, att fastighetskapitalets taxeringsvärde uppräknats till marknadsvärde medelst köpeskillingskoefficienten.

Alt. 2 innebär, att fastighetskapitalet utgöres av taxeringsvärdet.

4. Volymutvecklingen

I tabell 2 redovisas relativtal för värdevolymer, d. v. s. värden för intäkter resp. kostnader i konstant prisnivå (1956 års priser).

Av särskilt intresse är siffrorna för samtliga kostnader exklusive arbete och ränta. För grupp III är ökningen beräknad till 6 procent och för grupp IV till 8 procent.

På grund av den betydande minskningen i arbetsinsatsen från lejd arbetskraft jämte medhjälpande familjemedlemmar blir kostnadsökningen för alla kostnader exklusive brukarens arbete endast 1 procent i grupp III och 2 procent i grupp IV.

5. Värdeberäkning för prognosåret

Tidigare har under II diskuterats de priser, som insatts i beräkningarna över intäkter och kostnader för prognosåret. De avser i princip medeltal för december 1958 och januari 1959, i förekommande fall säsongkorrigerade. De har emellertid i fråga om mjölk beräknats med utgång från särskilda antaganden (jfr under II).

I tabell 3 redovisas prognoskvantiteter resp. värdevolymer i prognosen beräknade i 1956 års priser. Vidare anges för varje post tillämpat pris pr kg eller prisindex vid uppräkningsfrån 1956 års nivå till det i prognosen tillämpade priset.

De i beräkningen tillämpade priserna på olika produkter är i genomsnitt ungefär desamma som 1956 års priser. Den erhållna intäktssumman för prognosåret (29 124 kr. för grupp III och 42 988 kr. för grupp IV) avviker obetydligt från de i en tidigare tabell redovisade intäktsbeloppen för prog-

nosåret beräknade i 1956 års priser (29 019 kr. för storleksgrupp III samt 43 093 kr. för grupp IV).

På kostnadssidan föreligger betydligt större prisändringar. I enlighet med vad som anförts under II har på kostnadssidan räknats med de priser, som gäller för olika produktionsmedel vid årsskiftet 1958/59. Lönehöjningar under 1959 har ej beaktats på detta stadium av beräkningarna. De sammanlagda kostnaderna *exklusive brukarens arbete* har i 1956 års prisnivå för prognosåret beräknats till 22 043 kr. för storleksgrupp III enligt alternativet laxeringsvärde. Vid beaktandet av pris- och lönestegringar på sätt som förut anförts erhålles för prognosåret kostnadssumman 24 155.

För storleksgrupp IV har motsvarande andel av kostnaderna i 1956 års pris- och lönenivå beräknats till 33 092 kr. för prognosåret. Vid beaktandet av pris- och lönestegringar på sätt som nämnts stiger denna siffra till 36 418.

ö. Resultatberäkning för jordbruksföretaget

I tabell 4 och 5 har sammanställts resultatberäkningar för själva jordbruksföretaget. Tabellerna omfattar endast medeltalen för Slb. Värdena för åren 1954—1957 är historiska och hämtade ur JEU. De har emellertid på sätt som tidigare angivits omräknats till 15,0 resp. 25,0 ha för samtliga år. De för prognosåret införda intäkterna resp. kostnaderna kan identifieras i tabell 3.

VII. Beräkning av den del av räntan på i lantbruksföretaget insatt eget kapital, som kan anses stå i samband med kapital vunnet genom penningvärdet förändringen

I de beräkningar av jordbrukarnas inkomster, som utfördes på grundval av typjordbrukskalkyler i samband med inkomstjämförelserna med industriarbetare vid förhandlingarna 1956, lades till jordbrukarnas arbetsinkomster 1/3 av räntan på i lantbruket investerat eget kapital (Kungl. Maj:ts prop. 1956: 165). Bakgrunden till detta tillägg var vissa synpunkter framförda av jordbruksprisutredningen (SOU 1954: 39), som bl. a. anförde, att en del av det kapital, som representerades av nuvarande jordbruksvärden, liksom en del av den nuvarande förmögenheten icke motsvaras av gjorda investeringar utan har framkommit genom värdestegringar i främsta rummet på fastigheterna och fallande realvärlden på lån.

I enlighet med de av jordbruksprisutredningen anförda synpunkterna enade man sig vid förhandlingarna 1956 om att 1/3 av räntan på eget kapital motsvarade räntan på det kapital, som på detta sätt vunnits genom penningvärdeförsämringen.

Inför 1959 års förhandlingar om jordbrukspriserna har inom jordbrukets utredningsinstitut en omprövning företagits av storleken av det belopp, som med ovan nämnda motivering skall läggas till jordbrukarens arbetsinkomst, innan inkomstjämförelsen sker. Denna undersökning skall här sammanfattningsvis redovisas.

Ett företags tillgångar kan uppdelas på reall tillgångar och penningtillgångar. Dess skulder utgöres till allra största delen av penningsskulder. Under en tid av penningvärdeförsämring ökas i regel reall tillgångarnas värde mätta i penningenheter, medan penningtillgångarnas och skuldernas värde mätta i penningenheter är oförändrade och mätta i realvärde sjunkar. I undersökningen har man därför skilt mellan å ena sidan reall tillgångar och å andra sidan penningtillgångar och skulder.

Liksom i jordbruksprisutredningen skiljes mellan 2 olika effekter av penningvärdeförsämringen. Den utveckling, som leder till en ökning av det

Tabell 5. Resultatberäkning för slättbygdsområdet i grupp IV (25 ha gård); 1954—1957 enligt den jordbruksekonomiska undersökningens faktiska resultat; för prognosåret priser per december 1958—januari 1959

Intäkter, kostnader, kapital och arbetsinkomst, kr.	1954	1955	1956	1957	1/9 1959
a. Intäkter	35 358	35 824	41 145	38 530	42 988
b. Kostnader exklusive ränte- och arbetskostnader	18 776	20 005	21 776	22 326	24 379
c. Fastighetskapital, alt. 1	55 434	62 898	60 464	61 657	63 066
d. Fastighetskapital, alt. 2	33 394	35 728	34 314	48 908	49 270
e. Driftskapital	54 672	56 288	59 093	58 456	63 918
f. Summa kapital, alt. 1 (c+e)	110 106	119 186	119 557	120 113	126 984
g. Summa kapital, alt. 2 (d+e)	88 066	92 016	93 407	107 364	113 188
h. Räntekostnad, alt. 1	4 338	5 065	5 284	5 621	6 108
i. Räntekostnad, alt. 2	3 470	3 911	4 130	5 026	5 444
j. Arbetskostnader exklusive brukarens arbetsersättning	6 884	6 587	6 994	7 247	6 368
k. Summa kostnader exklusive brukarens arbetsersättning, alt. 1 (b+h+j)	29 998	31 657	34 054	35 194	36 855
l. Summa kostnader exklusive brukarens arbetsersättning, alt. 2 (b+i+j)	29 130	30 503	32 900	34 599	36 191
m. Erhållen arbetsinkomst för brukaren, alt. 1 (a-k)	5 360	4 167	7 091	3 336	6 133
n. Erhållen arbetsinkomst för brukaren, alt. 2 (a-l)	6 228	5 321	8 245	3 931	6 797

Anm. Alt. 1 innebär, att fastighetskapitalets taxeringsvärde uppräknats till marknadsvärde medelst köpeskillingskoefficienten.

Alt. 2 innebär, att fastighetskapitalet utgöres av taxeringsvärdet.

egna kapitalet, när priserna på lantbrukets reelltillgångar stiger mer än vad som motsvarar den allmänna prisstegringen, kallas inflationseffekt 1. Den utveckling, som leder till en liknande ökning beroende på att viss del av tillgångarna finansieras genom lån, kallas inflationseffekt 2.

Vid beräkningen av storleken av inflationseffekt 1 räknas som verklig kapitalkostnad för ett företag räntan på det i företaget varje år från och med tillträdesåret i reelltillgångar investerade kapitalet, framräknat till sitt realvärde (till den tidpunkt vid vilken inflationseffekterna skall beräknas) med levnadskostnads/konsumentprisindex som mätare på penningvärdeförändringen. Inflationseffekt 1 erhålles, om den på detta sätt beräknade kapitalkostnaden för företaget drages från räntan på det investerade kapitalet beräknat efter marknadsvärdet eller taxeringsvärdet för fastigheten vid den tidpunkt, för vilken inflationseffekten skall anges.

För att beräkna inflationseffekt 2 framräknas företagets skulder minus penningtillgångar vid tillträdestidpunkten och årliga ändringar häri till den tidpunkt, för vilken effekten skall beräknas. Denna framräkning sker med levnadskostnads/konsumentprisindex. Från detta belopp drages summa skulder minskade med summa penningtillgångar vid samma tidpunkt. Räknan på den värdeökning, som härigenom erhålles, är inflationseffekt 2.

Inflationseffekterna uttrycks lämpligen i procent av räntan på eget kapital vid den tidpunkt, vid vilken effekterna skall anges.

Inflationseffekterna undersöks för en grupp vid en viss tidpunkt bestående företag. De tidpunkter, som här valts, är slutet av 1956 resp. slutet av 1958. En sådan grupp av jordbruk brukas av företagare med olika tillträdestidpunkter. Effekterna skall för varje enskilt företag bestämmas för tiden från tillträdet till 1956 resp. 1958. Den tidsperiod, som skall studeras, blir sålunda olika lång för olika företag i gruppen.

Storleken av inflationseffekterna under olika långa tidsperioder

Perioder	Inflationseffekt i procent av eget kapital vid slutet av perioden		
	Fastigheten värderad till		
	marknadsvärde	taxeringsvärde	utjämnat taxeringsvärde
<i>Modell 1</i>			
1930—1956.....	+ 34	+ 26	—
1944—1956.....	+ 30	+ 29	—
1950—1956.....	+ 13	+ 18	—
<i>Modell 2</i>			
1930—1956.....	+ 25	+ 20	+ 29
1944—1956.....	+ 22	+ 20	+ 26
1950—1956.....	+ 10	+ 13	+ 14
<i>Modell 1a¹</i>			
1944—1958.....	+ 31	+ 45	—
1950—1958.....	+ 15	+ 36	—
<i>Modell 2a¹</i>			
1932—1958.....	+ 24	+ 36	+ 29
1944—1958.....	+ 23	+ 36	+ 28
1950—1958.....	+ 12	+ 30	+ 17

¹ Samma beräkningsprinciper som modell 1 resp 2 men fastighetsvärdena följda enligt index och framräkning till 1958 års nivå.

Tyvärr visar det sig vid närmare undersökningar, att ett tillräckligt omfattande material inte kan erhållas ur det för undersökningen bäst lämpade materialet, nämligen de räkenskapskontrollerade jordbruken. Icke heller något annat empiriskt material har visat sig möjligt att använda. Det har därför varit nödvändigt att söka ange inflationseffekternas storleksordning genom beräkningar på teoretiska modeller. 2 modeller har konstruerats. Den ena av dessa (modell 1) representerar ett maximalalternativ för inflationseffekternas storlek, den andra (modell 2) ett medelalternativ. Det har icke ansetts möjligt att beräkna något minimalalternativ, då tillfredsställande utgångspunkter för en sådan beräkning ej kunnat erhållas.

I modellerna har räknats med en hypotetisk grupp av 26 lantbruksföretag. Varje företag representerar ett startår. För de beräkningar, som avser inflationseffekten vid slutet av 1956, innebär detta, att man räknat med att 1/26 av företagen startade 1930, nästa tjugosjättedel 1931 o. s. v. fram till år 1955. Den längsta perioden i modellen är sålunda 26 år, vilket enligt olika undersökningar ungefärligen motsvarar den tidsperiod, under vilken en jordbrukare i medeltal brukar sitt företag.

Med utgång från olika antaganden beträffande penningtillgångarnas andel av samtliga tillgångar, skuldsättningsprocentens utveckling, prisutvecklingen för tillgångar i lantbruket, årligen nyinvesterat kapital o. s. v. har inflationseffekter för modellerna 1 och 2 framräknats. Dessa redovisas i följande tablå. Antagandena stöder sig på olika typer av källmaterial utvisande förhållandena vid slättbygdsjordbruk i mellersta Sverige med 10—20 ha åker. Modellerna 1 och 2 avser perioder, som slutar 1956, och modellerna 1a och 2a avser perioder som slutar 1958.

Tabell 6. Sammanfattning av brukarens arbets- och kapitalinkomster, kr.

	Grupp III (15 ha gård)					Grupp IV (25 ha gård)				
	1954	1955	1956	1957	1/9 1959	1954	1955	1956	1957	1/9 1959
<i>Marknadsvärdeметoden</i>										
Beräknade inkomster för jordbrukare i slättbygdsområdet										
från jordbruket	4 105	3 084	5 219	2 966	4 798	5 360	4 167	7 091	3 336	6 133
från skogsbruket	696	754	767	836	854	736	761	827	767	783
av nyanläggningar, körslor m. m.	279	328	353	338	381	257	284	280	281	320
av annan verksamhet .	518	545	682	639	689	357	450	627	536	546
Summa arbetsinkomster .	5 598	4 711	7 021	4 779	6 722	6 710	5 662	8 825	4 920	7 782
25 % av differensen mellan totala ränteanspråk i lantbruket och verkliga gäldräntor, arrenden och undantag	598	690	690	731	764	853	991	962	1 014	1 115
Summa beräknade inkomster i lantbruket	6 196	5 401	7 711	5 510	7 486	7 563	6 653	9 787	5 934	8 897
Ej redovisade kapitalinkomster										
a) överskott från skogsbruket	+ 161	+ 156	+ 79	- 45	- 44	+ 320	+ 314	+ 200	- 37	- 36
b) 75 % av brukarens kapitalinkomster ...	1 794	2 070	2 070	2 193	2 292	2 559	2 973	2 886	3 042	3 345
<i>Taxeringsvärdeметoden</i>										
Beräknad inkomst för jordbrukare i slättbygdsområdet										
från jordbruket	4 590	3 727	5 890	3 304	5 173	6 228	5 321	8 245	3 931	6 797
från skogsbruket	696	754	767	836	854	736	761	827	767	783
av nyanläggningar, körslor, m. m.	279	328	353	338	381	257	284	280	281	320
av annan verksamhet .	518	545	682	639	689	357	450	627	536	546
Summa arbetsinkomster .	6 083	5 354	7 692	5 117	7 097	7 578	6 816	9 979	5 515	8 446
30 % av differensen mellan totala ränteanspråk i lantbruket och verkliga gäldräntor, arrenden och undantag	520	574	560	739	767	684	756	709	988	1 087
Summa beräknade inkomster i lantbruket	6 603	5 928	8 252	5 856	7 864	8 262	7 572	10 688	6 503	9 533
Ej redovisade kapitalinkomster										
a) överskott från skogsbruket	+ 289	+ 308	+ 231	+ 45	+ 46	+ 508	+ 519	+ 419	+ 86	+ 86
b) 70 % av brukarens kapitalinkomster ...	1 213	1 339	1 307	1 724	1 790	1 596	1 764	1 654	2 305	2 536

¹ Dessa värden bör enligt reservanterna vara för grupp III 300 kr. och för grupp IV 243 kr. högre.

Som synes har inflationseffekterna beräknats även för kortare perioder än 1930—1956. Man kan nämligen göra gällande, att de inflationseffekter, som kan hänföras till kapital investerat före och under andra världskriget, inte bör få inverka på dagens prissättning på jordbruksprodukter. Likaså kan hävdas, att det framförallt är av intresse att belysa inflationseffekterna efter den s. k. engångsinflationen. Därför har det syntts angeläget att även belysa inflationseffekternas storlek under perioderna 1944—1956 resp. 1958 och 1950—1956 resp. 1958. I tablån har de procentsatser särskilt utmärkts, som med utgång från de gjorda beräkningarna närmast synes motsvara medelförhållandena.

För det fall, då fastigheten värderas till sitt taxeringsvärde anges 2 procentsatser. Den ena avser det fall, då fastigheterna varje enskilt år ingår i beräkningarna med sitt taxeringsvärde från senaste taxeringstidpunkt. Med hänsyn till att den med 5 års mellanrum eller mer återkommande fastighetstaxeringen under den aktuella perioden inneburit en eftersläpning av fastigheternas taxeringsvärden, har även beräkningar presenterats, där man årligen justerat taxeringsvärdena i stort sett i proportion till saluvärdenas förändring. Detta är det andra alternativet. Vid bedömningen av vilka procentsatser, som i taxeringsvärdealternativen måste anses som mest lämpliga, torde främst dessa senare värden böra tillmätas betydelse.

Med utgång från det sålunda föreliggande materialet har förhandlingsberedningen förordat att man räknar inflationseffekten till 25 procent, när fastigheten värderas enligt marknadsvärde och till 30 procent när den värderas enligt taxeringsvärde. Procentsatserna beräknas i båda fallen på allt eget i lantbruksföretaget insatt kapital.

VIII. Sammandrag över jordbrukarnas arbetsinkomster jämte del av kapitalinkomsterna

I det föregående har redogjorts för beräkningarna över jordbrukarnas inkomster från olika verksamhetsgrenar: jordbruk, skogsbruk samt övriga förvärvskällor. Dessutom har under VII lämnats en sammanfattning av särskild undersökning angående den del av kapitalinkomsterna, som bör medräknas vid inkomstjämförelserna med hänsyn till s. k. inflationseffekter. I tabell 6 har brukarens sålunda beräknade arbetsinkomster jämte kapitalinkomster sammanställts för åren 1954—1957 enligt jordbruksekonomiska undersökningen samt för prognosåret enligt relaterade beräkningar.

IX. Inkomstjämförelser

I tabell 7 jämföres de tidigare under III diskuterade jämförelseinkomsterna för industriarbetare i dyrorterna 2 och 3 med brukarens beräknade sammanlagda arbetsinkomster jämte del av kapitalinkomsterna.

X. Resultat från socialstyrelsens konsumtionsundersökningar

Jordbruksprisutredningen lät på sin tid utföra beräkningar av den totala privata konsumtionen, grundade på socialstyrelsens undersökning av levnadskostnaderna i landsbygdshushåll år 1951. Man jämförde å ena sidan jordbrukare med 5—30 ha åker och å andra sidan icke jordbrukare på landsbygden. Man erhöll därvid följande huvudresultat.

Total privat konsumtion 1951, kr/år ¹	Jordbrukare 5—30 ha åker	Icke jordbrukare
Per hushåll.....	9 757	7 830
Per konsumtionsenhet	2 772	2 817

¹ Exklusive skatter.

Socialstyrelsen har nu slutfört vissa preliminära beräkningar från 1958 års levnadskostnadsundersökning. Denna undersökning startades i januari 1958 och har sedan pågått fram till mitten av januari i år. Sammanlagt omkring 4 000 hushåll har medverkat genom att föra bok över sina utgifter och inkomster under en månad.

Efter framställning från jordbruksnämnden har socialstyrelsen bearbetat det inkomna materialet för de 8 första månaderna, under vilka omkring 2 400 hushåll har medverkat. Särskilda beräkningar har av styrelsen gjorts av konsumtionsvärdena för dels jordbrukare med brukningsenheter av olika storlek, dels industriarbetare i dyrortsgrupperna 2 och 3. De preliminära resultaten härav redovisas i följande tablå.

Total privat konsumtion 1958, kr/år ¹	Jordbrukare i slättbygd 10—20 ha	20—30 ha	Industri- arbetare, dyrorterna 2 och 3
Per hushåll	13 872	16 008	13 680
Per hushållsmedlem	3 912	4 032	4 404
Per konsumtionsenhet	4 332	4 440	5 280

¹ Inklusive skatter.

Resultaten enligt de båda tablåerna är uppenbarligen av flera skäl icke helt jämförbara. Så mycket torde dock framgå av det redovisade materialet, att jordbrukarna under senare år icke har kunnat uppnå samma standardökning som industriarbetarna. Till icke ringa del torde detta få ses mot bakgrunden av att jordbruket under flera av de senare åren drabbats av betydande skördeskador med därav följande reduktion av nettoinkomsterna.

Tabell 7. Sammanfattning av jämförelseinkomsterna

	Grupp III (15 ha gård)					Grupp IV (25 ha gård)				
	1954	1955	1956	1957	1/9 1959	1954	1955	1956	1957	1/9 1959
<i>Marknadsvärde- metoden</i>										
Beräknad årsförtjänst för industriarbetare ..	8 612	9 279	9 953	10 461	10 496	8 612	9 279	9 953	10 461	10 496
Beräknad inkomst i lantbruket	6 196	5 401	7 711	5 510	17 486	7 563	6 653	9 787	5 934	18 897
<i>Taxeringsvärde- metoden</i>										
Beräknad årsförtjänst för industriarbetare ..	8 612	9 279	9 953	10 461	10 496	8 612	9 279	9 953	10 461	10 496
Beräknad inkomst i lantbruket	6 603	5 928	8 252	5 856	17 864	8 262	7 572	10 688	6 503	19 533

¹ Dessa värden bör enligt reservanterna vara för grupp III 300 kr. och för grupp IV 243 kr. högre.

PM

**beträffande vuxna manliga industriarbetares löne- och inkomstutveckling
i Sverige åren 1954—1958¹**

Utgångspunkter. Föreliggande promemoria syftar till att belysa hur den i jordbruksprissammanhang ibland använda »paritetsinkomsten» — d. v. s. årsinkomsten för vuxna manliga industriarbetare — utvecklats sedan år 1954. Som väsentligaste grundmaterial vid denna beräkning av inkomstutvecklingen har nyttjats socialstyrelsens lönestatistik för industriarbetare. I promemorian bortses från frågan om det rimliga i att med paritetsinkomst mena just industriarbetarinkomsten och från frågan, om verkligen socialstyrelsens lönestatistik har den kvaliteten, att den kan användas i det nu aktuella syftet. Likaså bortses från förhållandet att socialstyrelsens lönestatistik ej redovisar löneuppgifter för »landsbygd», utan blott för de officiella s. k. dyrorterna.

För att med hjälp av en lönestatistik, vars primära uppgift är att visa arbetsgivarens kostnad för arbetskraft per utförd arbetstimme, räkna fram årsinkomstbelopp, måste vissa antaganden om den årliga arbetstiden göras. I denna promemoria redovisas en revision av tidigare gjorda antaganden om denna årsarbetstid och behandlas i vad mån förändringar i årsarbetstiden kan ha skett sedan 1954. Några speciella undersökningar om den faktiska årsarbetstiden för industrins arbetare har varken i detta eller annat sammanhang utförts. Det har därför varit nödvändigt att beräkna årsarbets-tiden »syntetiskt» med utgångspunkt från kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser och tillgänglig statistik beträffande övertid, frånvaro m. m.

Officiella timförtjänstuppgifter, avseende vuxna manliga industriarbetares arbetsinkomst per utförd arbetstimme och beräknad för helt kalenderår, finns för vart och ett av åren 1954—1957. Motsvarande uppgifter för kalenderåret 1958 finns ej tillgängliga förrän på förhösten 1959. För att ändå i någon mån i det följande belysa inkomstutvecklingen mellan 1957 och 1958 har socialstyrelsens s. k. kvartalsstatistik för industriarbetare använts, varjämte viss ledning hafts av Svenska arbetsgivareföreningens lönestatistik avseende andra kvartalet 1958. Uppgifterna i det följande avseende 1958 får därför anses som preliminära.

Vissa allmänna uppgifter ur socialstyrelsens lönestatistik. Socialstyrelsens lönestatistik för industriarbetare täcker, när det gäller den s. k. årsstatistiken, mellan 70 och 75 procent av samtliga industriarbetare (enligt folkräkningarnas beräkningsmetod). De i lönestatistiken medtagna vuxna manliga industriarbetarna fördelade sig åren 1954—1956 procentuellt på olika dyrtorsgrupper enligt följande.

År	2	3	4	5	2—5
1954.....	15,3	57,6	14,0	13,1	100
1955.....	15,4	57,3	14,3	13,0	100
1956.....	15,1	57,4	14,3	13,2	100

¹ Utarbetad av Landsorganisationen i Sverige i samarbete med Svenska arbetsgivareföreningen.

Hur de i lönestatistiken ej medtagna industriarbetarna, d. v. s. 25 å 30 procent av samtliga, är fördelade på olika ortsgrupper vet man ej.

I socialstyrelsens årsstatistik för industriarbetare redovisas också hur stor andel av totala antalet arbetstimmar, som belöper sig på ackordsarbetare och övertidsarbete. För männen var ackordsvolymen 60,4, 61,4, 62,6 och 62,7 procent åren 1954, 1955, 1956 resp. 1957. Av totalarbetstiden utgjorde övertidsarbetet 3,5 procent varje år under perioden 1954—1956; för senare år finns ej övertidsvolymen redovisad. Fördelas den totala timförtjänsten på skilda löneelement, fås denna procentuella fördelning för vuxna män:

År	Tidlöns- och ackordsförtjänst	Skifttillägg	Övertidstillägg	Helglön	Semesterlön	Övrigt
1954.....	90,7	1,4	1,6	0,0	5,6	0,7
1955.....	90,1	1,3	1,6	0,9	5,5	0,6
1956.....	89,8	1,3	1,6	1,2	5,5	0,6
1957.....	89,5	1,3	1,5	1,5	5,6	0,6

Här ovan och i det följande angivna uppgifter om de vuxna manliga industriarbetarnas förtjänster avser samtliga industriarbetarkategorier, oavsett längden av deras veckoarbetstid. Följande tablå visar hur de i socialstyrelsens årsstatistik medtagna vuxna manliga industriarbetarna resp. deras arbetstimmar åren 1954—1957 varit fördelade på olika ordinarie veckoarbets-tider:

År	Procentuell andel med en ordinarie veckoarbetstid av			
	40	42	45 1/3	48 m. m.
<i>Antal arbetare</i>				
1954	1,5	2,5	0,7	95,3
1955	1,6	2,9	1,8	93,8
1956	1,7	3,7	2,0	92,7
1957 ¹	1,8	4,5	2,2	91,5
<i>Antal arbetstimmar</i>				
1954	1,3	2,4	0,7	95,7
1955	1,4	2,8	1,8	94,1
1956	1,5	3,5	2,0	93,0
1957	1,5	4,0	2,1	92,4

¹ I socialstyrelsens statistik finns för 1957 fördelning blott efter arbetstimmar. En omräkning har därför skett så att jämförbarhet nås med tidigare års fördelningssiffror.

Det bör anmärkas att de arbetare, som i socialstyrelsens statistik redovisas som 48-timmarsarbetare, i vissa fall har kortare ordinarie veckoarbetstid. Detta gäller t. ex. för bagerierna och vissa andra områden inom livsmedelsindustrin. Uppskattningsvis har endast 90—95 procent redovisade 48-timmarsarbetare 48 timmars ordinarie veckoarbetstid. — Som synes har enligt socialstyrelsens statistik en successivt ökande andel av de vuxna männen inom industrins arbetarkår övergått från 48-timmarsvecka till 40-timmarsvecka (underjordsarbete), 42-timmarsvecka (kontinuerligt skiftarbete) eller 45 1/3-timmarsvecka (diskontinuerligt skiftarbete). Denna övergång till

kortare arbetstid har haft en viss höjande effekt på samtliga industriarbetares timförtjänstnivå under perioden 1954—1957.

Nu redovisande uppgifter över ackordsvolym, övertidsarbete, fördelning på löneelement samt fördelning av veckoarbetstid har ej behandlats dyrortsgruppvis utan avser förhållandena i hela riket.

Den genomsnittliga timförtjänstens utveckling 1954—1958. Utgår man från från socialstyrelsens s. k. årsstatistik åren 1954—1957 för industriarbetare finner man, att de genomsnittliga timförtjänsterna inklusive övertids- och skifttillägg, helglön, semesterersättning m. m. för vuxna män (oavsett veckoarbetstid) utvecklats sålunda i olika dyrortsgrupper och hela riket:

Ortsgrupp	1954—1955	1955—1956	1956—1957	1954—1957
2	+ 8,8	+ 8,1	+ 5,7	+ 24,2
3	+ 8,1	+ 8,4	+ 6,1	+ 24,3
4	+ 8,2	+ 9,2	+ 5,1	+ 24,1
5	+ 7,6	+ 8,5	+ 6,3	+ 24,1
2—5	+ 8,2	+ 8,6	+ 6,0	+ 24,5

I vad mån förtjänstutvecklingen inom viss Ortsgrupp påverkats av förelagda ändringar i den officiella Ortsgrupperingen kan ej utrönas; påverkan därav torde dock vara ringa.

När det gäller löneutvecklingen mellan 1957 och 1958 utsäger socialstyrelsens kvartalsstatistik för vuxna manliga industriarbetare följande:

Ortsgrupp	Procentuell ökning av timförtjänst under perioden ¹			
	maj 1957— maj 1958	aug. 1957— aug. 1958	nov. 1957— nov. 1958	genomsnittlig ökning
2	5,3	4,6	4,8	4,9
3	5,6	4,8	4,9	5,1
4	6,5	5,7	4,8	5,7
5	5,5	5,2	4,8	5,2
2—5	5,7	4,9	4,6	5,1

¹ Perioden febr. 1957—febr. 1958 bör ej tas med, emedan 1957 års avtalsmässiga lönehöjningar ej hade trätt i kraft den förstnämnda tidpunkten, medan i febr. 1958 sådan höjningar hade generellt genomförts.

Att döma av dessa siffror har vuxna manliga industriarbetares timförtjänster stigit mellan kalenderåren 1957 och 1958 med 5,1 procent, om man håller sig till riksnedeltal. Arbetsgivareföreningens statistik för 2:a kvartalet 1958 visar jämfört med samma period 1957 en motsvarande ökningssiffra av 5,6 procent.

För hela 4-årsperioden 1954—1958 skulle alltså vuxna manliga industriarbetares genomsnittsförtjänst per timme stigit med

i Ortsgrupp 2	30,3	procent	(varav	10,9	procent	1956—1958)
» »	3	30,8	»	(»	11,6	» —»—)
» »	4	31,2	»	(»	11,1	» —»—)
» »	5	30,4	»	(»	11,8	» —»—)
i Ortsgr:a 2—5	30,8	»	(»	11,3	»	—»—)

De inom parentes angivna 2-årssiffrorna överensstämmer väl med vad som erhålls ur socialstyrelsens kvartalsstatistik vid direkt jämförelse maj 1956—maj 1958 och augusti 1956—augusti 1958. Med hänsyn bl. a. till kollektivavtalens successiva ikraftträdande under resp. år kan årssiffrorna för löner-na beräknas vara typiska för mitten av andra kvartalet.

Den genomsnittliga timförtjänstens ökning beror av dels löneökningar i samband med avtalets ikraftträdande, dels förtjänstökningar i övrigt (inklusive effekten av strukturförändringar). Hur förtjänstökningen under åren 1954—1958 är ungefärligt fördelad på dessa båda orsaker för vuxna manliga industriarbetare i hela riket framgår av följande sammanställning:

Timförtjänstökning i procent			
period	totalt	därav vid nya avtals ikraftträdande ¹	förtjänst- ökning i övrigt
1954—1955.....	8,2	ca 4,3	ca 3,9
1955—1956.....	8,6	» 4,5	» 4,1
1956—1957.....	6,0	» 2,7	» 3,5
1957—1958.....	5,1	» 2,7	» 2,4

¹ Dessa beräkningar har utförts vid LO:s utredningsavdelning.

Det måste betonas att de avtalsmässiga förtjänstökningarnas beräkning får anses synnerligen ungefärlig.

Årsarbetstiden 1954—1958. Jordbrukets utredningsinstituts tidigare utförda kalkyler över industriarbetarnas årsarbetstid har utgått från en ordinarie veckoarbetstid om 48 timmar för samtliga industriarbetare. Därtill har gjorts ett tillägg för övertidsarbete med 3,3 procent samt avdrag för 3 veckors semester och för sjukdom m. m. (sistnämnda post är antagen till 4 procent av eljest framräknad total arbetstid). Någit avdrag med hänsyn till helgdagar m. m. har ej företagits.

Från en summarisk löne- och sysselsättningsstatistik beräknas årsarbetstiden per arbetare som regel på så sätt att under året utförda arbetstimmar divideras med medeltalet arbetare under året. Socialstyrelsens statistik angående löneläget för arbetare inom industrin är i princip upplagd så, att årsarbetstiden per arbetare skulle kunna framräknas på ovan angivna sätt. Under perioden 1954—1958 har individualstatistik införts på ett flertal områden. För att erhålla uppgifter om medelantalet arbetare för dessa områden uppskattar socialstyrelsen antalet arbetare genom att dividera arbetstimmar-na med medelarbetstiden per arbetare år 1954. Med detta förfaringssätt läses arbetstiden per arbetare vid 1954 års nivå. Då beräkningarna i övrigt är behäftade med viss osäkerhet, är det ej lämpligt att använda socialstyrelsens uppgifter om årsarbetstiden per arbetare. Dessutom kan nämnas att arbetslösheten ej registreras i socialstyrelsens uppgifter.

Teoretiskt mest riktiga uppgifter över antalet utförda arbetstimmar per år och arbetare erhålls från en individualstatistik, som under ett helt år följer en och samma arbetare. Dylik statistik finns dock endast för vissa områden, varför uppgifter för hela industrin inte kan erhållas enligt denna metod.

I denna promemoria beräknas industriarbetarnas årsarbetstid med utgångspunkt från dels inom industrin gällande avtal, dels de faktorer i övrigt, som påverkar årsarbetstiden. Först beräknas den optimala, ordinarie arbetstiden enligt avtalen. Därefter korrigeras denna optimala arbetstid för övertidsarbete, sysselsättning och frånvaro.

Den *optimala, ordinarie årsarbetstiden* har beräknats utan ankytning till något bestämt år. Ett år består således av 365,25 dagar. Antalet arbetsdagar beräknas därefter genom att 365,25 dagar reduceras med antalet söndagar, helgdagar, semesterdagar samt nyårs-, påsk-, pingst-, midsommar- och julafton, vilka som regel är arbetsfria.¹ Därvid erhålls 280,07 arbetsdagar. Av dessa är 43,18 lördagar. Den ordinarie årsarbetstiden blir då

$$8,5 (280,07 - 43,18) + 5,5 (43,18) = 2\,251 \text{ timmar}$$

I ovanstående uttryck förutsätts, att arbetstiden på vardagar är 8,5 timmar och på lördagar 5,5 timmar. 2 251 timmar gäller då för åren 1954—1957. Under 1958 reduceras arbetstiden med 47,5 timmar till 2 203,5 timmar på grund av arbetstidsförkortningen. De här framräknade timantalen antages vara lika inom alla dyrorter.

Den ordinarie arbetstiden under en helgfri vecka är ej alltid 48 resp. 47 timmar. Skiftarbete och underjordsarbete bedrivs avtalsenligt med 45 1/3-, 42- och 40-timmars arbetsvecka. Timantalet 2 251 för åren 1954—1957 och 2 203,5 för år 1958 har därför korrigerats med en faktor, vilken anger förekomsten av kortare arbetsvecka inom olika dyrorter (jämför ovan sid. 31). Korrigeringsfaktorn har framräknats med utgångspunkt från antalet utförda arbetstimmar vid olika ordinarie veckoarbetstider. Därvid har ett vägt medelvärde av alla förekommande ordinarie veckoarbetstider framräknats. Denna beräknade veckoarbetstid har sedan satts i relation till 48 resp. 47 timmar. Antalet utförda timmar med uppdelning på dyrorter och veckoarbetstider har erhållits från socialstyrelsens statistik.

De arbetare, som i socialstyrelsens statistik redovisas som 48 timmars arbetare, har i vissa fall kortare ordinarie veckoarbetstid. Detta gäller t. ex. för bagerierna och andra områden inom livsmedelsindustrin. Uppskattningsvis har endast 90—95 procent redovisade 48 (47) timmars arbetare 48 (47) timmars ordinarie veckoarbetstid. Någon korrigering av den beräknade, optimala, ordinarie årsarbetstiden har ej företagits med utgångspunkt från detta fel. Felet i den alltså något för högt beräknade årsarbetstiden reduceras dock av förhållandet, att ovan angivna fridagar ej är arbetsfria inom samtliga områden av den egentliga industrin.

För att erhålla ett så verklighetstroget närmevärde som möjligt för den faktiska årsarbetstiden per arbetare är det nödvändigt att korrigera den optimala, ordinarie arbetstiden för övertidsarbete, sysselsättning och frånvaro.

Korrigeringsfaktorn för *övertidsarbetet* har framräknats som kvoten mellan all arbetstid inklusive övertid och all arbetstid exklusive övertid enligt socialstyrelsens statistik. För 1958 har »övertidsprocenten» antagits vara densamma som under 1957. Då det finns anledning antaga att övertidsarbetets volym 1958 varit något lägre än under 1957 torde årsarbetstiden 1958 därigenom ha blivit något överskattad.

För korrigering av den optimala arbetstiden med hänsyn till de timmar under vilka arbete till följd av *arbetslöshet, deltidarbete och korttidsarbete* ej utförs, har det ej varit möjligt att anskaffa siffror, som för de olika dyrorterna belyser dessa 3 faktorer. Samma korrigeringstal har därför använts oberoende av dyrt. Som utgångspunkt för korrigering för arbetslöshet har använts antalet arbetslösa arbetslöshetsförsäkrade industriarbetare i procent av antalet arbetslöshetsförsäkrade industriarbetare. Dessa siffror finns endast för åren 1956—1958. För 1954 och 1955 har uppskattning skett genom jämförelse med arbetslöshetsprocenten inom industrifackförbunden. Följande procenttal har använts:

¹ De nämnda 5 helgdagsaftnarna är ej generellt arbetsfria i industrin; utom i vissa fack är endast några av dessa 5 dagar arbetsfria. Se f. ö. texten å nästa sida.

1954	1,0
1955	0,85
1956	1,0
1957	1,2
1958	1,8

För att erhålla det procentuella antalet arbetstimmar, som förloras på grund av del- och korttidsarbete, har socialstyrelsens kvartalsvisa uppgifter om förekomsten av del- och korttidsarbete använts. Därvid har antagits, att vid deltidsarbete¹ och korttidsarbete i genomsnitt 1/3 ordinarie arbetstid tillämpas — procentuella förekomsten av deltidsarbete och korttidsarbete enligt socialstyrelsens sysselsättnings- och lönestatistik har dividerats med 3.

Genom att summera inflytandet av arbetslöshet, del- och korttidsarbete på den optimala, ordinarie arbetstiden erhålls korrigeringsfaktorn för sysselsättning. Se följande tabell.

År	Reducering av optimala, ordinarie arbetstiden på grund av				Korrigeringsfaktor
	arbetslöshet a	deltidsarbete b	korttidsarbete c	a+b+c	
1954	1,0	0,47	0,18	1,66	0,984
1955	0,85	0,45	0,11	1,45	0,986
1956	1,0	0,49	0,22	1,72	0,983
1957	1,2	0,47	0,24	1,92	0,981
1958	1,8	0,42	0,34	2,58	0,975

Vid korrigering för arbetstid förlorad genom *frånvaro* har hänsyn tagits till sjukdom, olycksfall i arbetet, permission och förfallolös frånvaro. Frånvarofrekvensen har erhållits från SAF:s arbetskraftsstatistik 2:a kv. 1954 och 2:a kv. 1955. 1954 var procentuella antalet förlorade arbetsdagar till följd av ovanstående 4 frånvaroorsaker 5,8 procent. 1955 var motsvarande siffra 6,6 procent. Av dessa 6,6 procent beror 5,1 procent på frånvaro på grund av sjukdom och olycksfall. Enligt sjukförsäkringsstatistiken var genomsnittliga antalet sjukdagar, under vilka sjukpenning utgått, avseende män år 1955 lika med 10,5 dagar, år 1956 lika med 12,4 dagar och år 1957 lika med 13,0 dagar. Då sjukpenning inte utgår för de 3 första sjukdomsdagarna blir antalet sjukdagar betydligt större. Observeras bör vidare, att dessa uppgifter avser alla män och således icke endast vuxna manliga industriarbetare. Man torde dock kunna applicera ökningen av antalet sjukdagar under 1956 och 1957 på frånvaroprocentsiffran 5,1 för sjukdom och olycksfall² år 1955. Frånvaron på grund av sjukdom och olycksfall kan härvid beräknas till

$$5,1 \cdot \frac{12,4 + 4^3}{10,5 + 4^3} = 5,8 \text{ för } 1956$$

$$5,1 \cdot \frac{13,0 + 4^3}{10,5 + 4^3} = 6,0 \text{ för } 1957$$

Någon hänsyn har ej tagits till militärtjänstgöring vid beräkning av frånvarofrekvensen.

¹ Det kan misstänkas att deltidsarbetet i viss utsträckning förväxlats med korttidsarbete.

² All frånvaro till följd av olycksfall registreras ej av antal sjukdagar under vilka sjukpenning utgått.

³ Antalet sjukdagar för vilka sjukpenning ej utgått; dessa överstiger rimligen antalet karensdagar per försäkringsfall med uppskattningsvis en dag,

Årsinkomsten 1954—1958. Med ledning av de ovan och i särskild beräkningstablå redovisade beräkningarna över den genomsnittliga timförtjänsten och dess utveckling samt över den genomsnittliga årsarbetstiden och dess utveckling är det möjligt att beräkna årsinkomsten för vuxna manliga industriarbetare för den ifrågavarande perioden. Timförtjänst- och årsinkomstutvecklingen under åren 1954—1958 har sammanställts i nedanstående tablå:

Procentuella antalet förlorade arbetsdagar och korrigeringsfaktorn härför blir således

År	förlorade arbetsdagar	korrigerings- faktor
1954	5,8	0,945
1955	6,6	0,938
1956	5,8+1,5	0,932
1957	6,0+1,5	0,930
1958	7,0 (uppskattade)	0,935

Beträffande indextalen för 1958 må anmärkas, att de är baserade på preliminära timförtjänst- och årsarbetstidsuppgifter.

År	Timförtjänstutveckling, 1954 = 100 och 1956 = 100, i ortsgrupp					Årsinkomstutveckling, 1954 = 100 och 1956 = 100 i ortsgrupp				
	2	3	4	5	2—5	2	3	4	5	2—5
1954	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1955	108,8	108,1	108,2	107,6	108,2	108,0	107,6	107,0	107,0	107,5
1956	117,6	117,2	118,1	116,7	117,5	115,6	115,5	115,8	114,4	115,1
1957	124,2	124,3	124,1	124,1	124,5	121,7	121,3	120,9	120,7	121,3
1958	130,3	130,8	131,2	130,4	130,8	124,8	124,7	124,9	124,1	124,6
1956	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1957	105,7	106,1	105,1	106,3	106,0	105,2	105,0	104,4	105,5	105,4
1958	110,9	111,6	111,1	111,8	111,3	107,9	107,9	107,9	108,4	108,3

Bilaga 2

PM

med regler för justering av jordbrukets gränsskydd m. m.¹

Priserna på jordbrukets produkter kommer att röra sig fritt inom de prisgränser, som skall gälla från den 1 september 1959. Jordbruket bör emellertid ha ett särskilt skydd, om kostnaderna för produktionen väsentligt höjs eller priserna på utlandsmarknaderna visar en påtagligt sjunkande tendens. Å andra sidan bör konsumenterna erhålla ett liknande skydd i det fall utlandspriserna skulle komma att förete en väsentlig stegring eller kostnaderna i jordbruket undergår en påtaglig sänkning. De spärregler, som tillämpats under nu löpande prissättningsperiod, kan ej anses ge den effekt, som här åsyftas. Dessa regler bör därför för den kommande perioden utbytas mot en på annat sätt konstruerad spärregel, som tar hänsyn till såväl kostnadsutvecklingen inom det svenska jordbruket som prisutvecklingen på utlandsmarknaderna.

Vid sidan av den nu nämnda spärregeln skall i prissystemet även ingå en regel om justering av gränsskyddet med hänsyn till löneutvecklingen för industriarbetare.

I det följande lämnas en redogörelse för konstruktionen av de nämnda reglerna samt för dessas funktionssätt.

A. Prisindex för jordbrukets kostnader

En prisindex för jordbrukets kostnader skall utarbetas av statens jordbruksnämnd. Denna index, som sammanställs månatligen, är avsedd att registrera prisutvecklingen för jordbrukets samtliga kostnader med undantag för arbetskostnader och ränta å eget kapital. Indexen skall utarbetas med fasta vikter och återge prisutvecklingen vid oförändrad kvalitet för de varor, som ingår i index, bland dessa t. ex. maskiner och redskap. En översyn av viktsystemet bör ske, när 3 år av avtalstiden förflutit.

3 indexserier utarbetas, vilka endast skiljer sig i fråga om viktsystemet. 1 serie baseras på kostnadsfördelningen enligt totalkalkylen, de 2 andra på fördelningen enligt typkalkylerna för grupp III (15 ha gård) resp. grupp IV (25 ha gård). Vid justering av jordbrukets gränsskydd skall man använda *kostnadsprisindex för grupp III*.

Som bas (index = 100) skall användas de genomsnittliga priser och prisindextal, vilka förelegat under 1:a kvartalet 1959. (Dessa priser m. m. har av förhandlingsberedningen — bilaga 1 — antagits förbli i stort sett oförändrade fram till den 1 september i år.)

En översyn av jordbrukskalkylens kostnadssida förutsätts bli utförd av kalkylsakkunniga före den 1 september 1959. Detta blir nödvändigt icke endast för konstruktion av en index med totalkalkylens kostnader som vikter. I huvudsak samma priser och prisindextal skall nämligen användas i alla 3 indexserierna. Prismaterialet kommer därvid att i allt väsentligt bli

¹ Utarbetad av 1958 års förhandlingsberedning.

Tabell 1. Jordbrukets kostnader enligt total- resp. typkalkyler

	Total- kalkyl (1956/57) milj. kr.	Typkalkyl, Slb Per den 1 sept. 1959		Andel av de totala kostnaderna, %		
		kr. per gård		Total- kalkyl	Typkalkyl, Slb	
		15 ha	25 ha		15 ha	25 ha
<i>Förnödenheter</i>						
Driv- och smörjmedel	136,5	696	1 060	2,8	2,1	2,3
Handelsgödsel och kalk	281,0	1 718	2 874	5,7	5,1	6,2
Köpfodermedel	276,0	4 570	6 378	5,6	13,7	13,8
Elektricitet	75,8	381	586	1,6	1,1	1,3
Diverse förnödenheter	52,6	1 256	2 114	1,1	3,8	4,6
Summa	821,9	8 621	13 012	16,8	25,8	28,2
<i>Tjänster</i>						
Mjölkfrakter	75,8	—	—	1,6	—	—
Övriga frakter	35,9	207	328	0,7	0,6	0,7
Mjölkkontroll	8,8	152	232	0,2	0,4	0,5
Seminkostnader	10,9	190	291	0,2	0,6	0,6
Maskinlegor	10,9	386	544	0,2	1,2	1,2
Torkningskostnader för brödsäd	10,9	—	—	0,2	..	..
Övriga tjänster	—	941	1 267	—	2,8	2,8
Summa	153,2	1 876	2 662	3,1	5,6	5,8
<i>Kapitalkostnader</i>						
Underhåll: Maskiner och redskap	251,5	920	1 590	5,2	2,8	3,5
Ekonomibyggnader	115,8	910	1 260	2,3	2,7	2,7
Diken m. m.	14,6	213	287	0,3	0,6	0,6
Summa	381,9	2 043	3 137	7,8	6,1	6,8
Avskrivn.: Maskiner och redskap	176,4	2 405	4 069	3,6	7,2	8,8
Ekonomibyggnader	115,9	910	1 261	2,4	2,7	2,7
Diken m. m.	17,0	218	465	0,4	0,7	1,0
Summa	309,3	3 533	5 795	6,4	10,6	12,5
Summa kapitalkostnader	691,2	5 576	8 932	14,2	16,7	19,3
<i>Räntekostnader (tax.-värde)</i>						
Lånat kapital	99,8	699	1 089	2,0	2,1	2,4
Eget kapital	399,1	2 794	4 355	8,2	8,4	9,4
Summa	498,9	3 493	5 444	10,2	10,5	11,8
<i>Arbetskostnader¹</i>						
Lejd arbetskraft	516,8	4 589	6 368	10,6	13,8	13,8
Familjemedlemmar	516,8	—	—	10,6	—	—
Brukaren	1 686,3	9 205	9 748	34,5	27,6	21,1
Summa	2 719,9	13 794	16 116	55,7	41,4	34,9
Samtliga kostnader	4 885,1	33 360	46 166	100,0	100,0	100,0

¹ Vid beräkning av arbetskostnader för totalkalkylen har man utgått ifrån en minskning av arbetsvolymen med 4 % per år.

detsamma som tillämpas i totalkalkylen. Vid översynen av prismaterialet i totalkalkylen kan det bl. a. bli erforderligt att utbyta den nu tillämpade prisindexen för byggnadskostnader med en index, som så nära som möjligt följer den faktiska kostnadsutvecklingen vid existerande genomsnittlig byggnadsstandard.

Tabell 1 visar de olika kostnadsposternas relativa betydelse i olika kalkyler. Som framgår av tabellen utgör samtliga kostnader exklusive arbetskostnader och ränta å eget kapital ca 36 procent enligt totalkalkylen. I typ-

Tabell 2. Jordbruksproduktionen värderad i internationella resp. svenska priser

	Förut- satt import- pris per 1/9 1959, öre/kg	In- hemskt pris, öre/kg	Diff. (= im- port- avgift per 1/9 1959), öre/kg	Vikter, ¹ milj. kg	Värde	
					Import- pris, milj. kr.	Inhemskt pris, milj. kr
Vete.....	30	43	13	590	177,0	253,7
Råg.....	28	41	13	159	44,5	65,2
Oljevaxter (i olja)	136	167,5	31,5	67,4	91,7	112,9
Socker (i raff.)	54	88,25	34,25	258	139,3	227,7
Smör	410	525	115	80	328,0	420,0
Ost	300	474	174	52	156,0	246,5
Ägg	290	378	88	75,5	219,0	285,4
Nötkött	335	449	114	112,3	376,2	504,2
Kalvkött	400	514	114	30,6	122,4	157,3
Hästkött	250	337	87	7,0	17,5	23,6
Fläsk	265	401	136	227,8	603,7	913,5
Summa	—	—	—	—	2 275,3	3 210,0
Jordbruksproduktionens totala värde	—	—	—	—	4 358	4 358
Importprisvärde i % av totalt värde	—	—	—	—	52	—
Motsvarande kvantiteter värderade i inhemska priser i % av total- värde	—	—	—	—	—	74

¹ För vegetabilier enligt normkalkylen våren 1958, för animalier enligt reviderad beräkning hösten 1958 för 1958/59.

² Differens mellan förutsatt importpris och förutsatt inhemskt pris.

kalkylen är motsvarande tal i grupp III ca 50 procent och i grupp IV ca 56 procent.

Kostnadsindex är avsedd att löpande publiceras i Jordbruksekonomiska Meddelanden.

B. Världsmarknadsprisindex

I den träffade överenskommelsen om prissättningen på jordbruksprodukter för perioden 1 september 1959—31 augusti 1965 ingår bestämmelser om en månatlig världsmarknadsprisindex, vilken skall användas vid översyn av de i prissystemet ingående importavgifterna.

Med utgångspunkt från diskussionerna härom har jordbruksnämnden utarbetat ett förslag till konstruktion av en sådan index. Förslaget och det framlagda resultatet av indexberäkningarna är preliminärt. Det har vid pridförhandlingarna förutsatts, att jordbruksnämnden under tiden fram till den 1 september 1959 överarbetar det här skisserade förslaget i samråd med representanter för jordbrukets organisationer.

De i index ingående varuslagen är brödsäd (med vete som representantvara), socker, oljevaxter, smör, ost, ägg, nötkött, kalvkött, hästkött och fläsk. Den viktigaste importvara bland jordbrukets avsaluprodukter, som ej medtagits, är matpotatis. Orsaken härtill är att någon representativ internationell prisserie ej finns för denna vara. Det torde dessutom i första hand vara det inhemska skördeutfallet, som är bestämmande för det svenska priset på matpotatis.

Tabell 3. Representativa priser vid beräkningen av världsmarknadsprisindex

Varuslag	Prisdefinition
Vete	Ovägt medeltal av noteringarna cif engelsk hamn på de vetesorter, som låg till grund för prissättningen våren 1956, omräknade att jämföras med svenskt vete av normalkvalitet. Frakttillägg med 1.50 kr./dt, å andra sidan avdrag med 1.50 kr./dt för att erhålla odlarpris.
	Kvalitetsavdrag
	Manitoba 2 —6 kr/dt
	Red Winter 2 —2 »
	Franskt vete ±0 »
Socker	Noteringarna cif Malmö för engelsk/holländsk raffinad.
Oljeväxter	Ovägt medeltal av noteringarna cif kontinenthamn med frakttillägg (2 öre/kg) enligt TT eller Public Ledger på jordnötsolja, Br. Västafrika och sojaolja, amerikansk. Dessa priser ligger till grund för beräkningen av införsel- och regleringsavgifter på fettvaruområdet.
Smör	Danskt exportpris till Storbritannien, fob dansk hamn (omräknat till cif-pris med tillägg av 5 öre/kg).
Ost	Ovägt medeltal av holländsk Edamer, 40 %, Leeuwardennoteringen och dansk ost 45 %, Ostexportudvalgets notering fritt mejeri (omräkning till cif-pris med tillägg av ca 20 öre/kg).
Ägg	Svenskt exportpris på ägg, fritt Padborg (omräkning till pris cif Sverige med tillägg av 12 öre/kg).
Nötkött	Notering i Köpenhamns kött hall på unga kor (= ko kl. I) med tillägg för frakt och importkostnad till Sverige av 15 öre/kg.
Kalvkött	Ovägt medeltal av notering i Köpenhamns kött hall på sötmjölkskalvar kl. I fedekalvar kl. I (tillägg för frakt och importkostnad till Sverige med 15 öre/kg).
Hästkött	Notering i Köpenhamns kött hall på häst kl. I (tillägg för frakt och importkostnad till Sverige med 15 öre/kg).
Fläsk (Bacon)	Noteringen i London på danskt bacon kl. A (avdrag med 5 öre/kg för att få pris i Sverige). Vid jämförelser mellan priserna på fläsk och bacon används kvalitetsrelation 1 kg fläsk = 0,8 kg bacon.

De i index medtagna varorna omfattar 74 procent av jordbrukets totala produktionsvolym. Deras värde, beräknat i förutsatta utlandspriser per den 1 september 1959, motsvarar emellertid med hänsyn till att importavgifterna då frånräknas, endast drygt 50 procent av det svenska jordbrukets totala produktionsvärde.

Som vikter i index har valts för vegetabilier normproduktionen för 1958/59 enligt totalkalkylen våren 1958, medan för animalier insatts produktionen 1958/59 enligt den hösten 1958 reviderade kalkylberäkningen.

Tabell 4. Världsmarknadsprisindex september 1956—februari 1959

(Prognos per september 1959=100)

	1956/57	1957/58	1958/59
September	121,0	110,0	107,6
Oktober	120,6	106,3	108,0
November	121,6	104,0	111,2
December	123,4	107,3	112,9
Januari	120,8	100,1	111,2
Februari	114,2	97,0	106,9
Mars	110,4	101,8	
April	108,6	102,0	
Maj	112,6	100,9	
Juni	116,5	101,7	
Juli	115,9	103,3	
Augusti	113,5	104,9	
Årsmedeltal	116,6	103,3	

Med tillämpning av de anförda vikterna har inom jordbruksnämnden utarbetats en preliminär indexserie.

Som bas i dessa beräkningar skall enligt avtalet användas de internationella priser per den 1 september 1959, vilka lagts till grund för fastställandet av importavgifterna vid de nu avslutade förhandlingarna (kol. 1 i tabell 2).

De priser (noteringar), som använts vid indexberäkningarna framgår av tabell 3. Man har vid val av prisserier i största utsträckning utgått från de utlandsnoteringar, som legat till grund för nyss nämnda prognoser per den 1 september 1959. Man har samtidigt sökt få ett urval av representativa prisserier, för vilka man, såvitt nu kan bedömas, kan erhålla fortlöpande och säkra uppgifter. Det bör emellertid understrykas, att valet av noteringar endast är preliminärt.

De valda noteringarna anges i allmänhet cif Sverige, i vissa fall (animalier) med tillägg för frakter och kostnader inom landet. Det har även diskuterats att bryta ut dessa kostnader ur resp. priser och i stället ha en fristående post härför, kallad frakter m. m. Detta spörsmål kommer att tagas upp vid den definitiva utformningen av index.

I tabell 4 redovisas resultatet av de preliminära indexberäkningarna för tiden september 1956—februari 1958 med prognospriserna per den 1 september 1959 som bas.

Världsmarknadsprisindex skall fortlöpande utarbetas av statens jordbruksnämnd och publiceras i Jordbruksekonomiska Meddelanden.

C. Justering av gränsskyddet med hänsyn till löneutvecklingen för industriarbetare

En justering av importskyddet skall ske, när avtalsmässiga förändringar inträffar i industriarbetarnas årslöner. Vid justeringen av skyddet skall man även taga hänsyn till de statistiskt registrerade merinkomsterna (»löneglidning»). Detta sker med användning av socialstyrelsens kvartalsstatistik för vuxna manliga industriarbetare i ortsgrupperna 2 och 3. Därest uppgörelse om ändring (eller prolongation) av avtalslönerna träffas varje år i februari—mars skall man med utgångspunkt från den då beräknade genomsnittliga procentuella avtalsmässiga förändringen av industriarbetarnas *årsinkomster* i ortsgrupperna 2 och 3 lägga ett procenttal, som bestämmes av skillnaden mellan å ena sidan det ovägsda medeltalet av den totala procentuella timförtjänstökningen under ett år, beräknat från socialstyrelsens statistik under de 3 närmaste föregående kvartalen (maj, augusti och november föregående år), och å andra sidan den enligt före-

gående årsavtal beräknade genomsnittliga procentuella timförtjänständeringen. Skulle t. ex. en total timförtjänstökning uppgå till 3,6, 3,8 och 4,0 procent eller i medeltal 3,8 procent, medan en avtalsmässig höjning för samma kvartal beräknats till 1,8 procent, skall skillnaden, i detta fall 2,0 procent, läggas till den procentuellt beräknade förändring av årslönen, som det nya avtalet innebär. Skulle den senare exempelvis beräknas till i genomsnitt 2 procents höjning inom orisgrupperna 2 och 3, skall en justering av importstödet (jämfte prisgränsen för k-mjolk) ske, så att brukarens inkomst i storleksgrupp III (15 ha gård) kan beräknas stiga med 4 procent. Som mått på brukarens inkomst skall man vid första justeringstillfället taga den av förhandlingsberedningen i bilaga 1 enligt taxeringsvärdeметоден beräknade inkomsten i grupp III ökad med 150 kr., d. v. s. $(7\,864 + 150 =) 8\,014$ kr. Vid nästa justeringstillfälle skall de procentuella förändringar, som då blir aktuella, räknas på den vid föregående tillfälle upjusterade inkomsten (i det här använda räkneexemplet sålunda inkomstsumman 8 014 kr. ökad med 4 procent) o. s. v.

I det i avtalet intagna beloppet 3 600 kr. som mått på inkomstklyftans storlek ingår en förutsatt löneglidning under 1959 (fram till den 1 september), uppskattad till 100 kr. Sagda belopp skall avräknas vid den första justeringen av gränsskyddet på grund av ändrade avtalslöner.

D. Löpande översyn av kostnadsprisindex och världsmarknadsprisindex

Kostnadsprisindex (K-index) avser som förut nämnts att mäta prisutvecklingen vid oförändrad kvalitet på maskiner och redskap etc. Detta medför bl. a., att problem kommer att uppstå i den mån kvalitetsändringar inträffar. Beträffande världsmarknadsprisindex (VM-index) kan under avtalstiden de tongivande utländska noteringarna, som man nu utgår ifrån, få ändrad tyngd och innebörd, vilket kan få till följd att ett utbyte av noteringar måste ske, så att syftet med VM-index, nämligen att återge den faktiska genomsnittliga förändringen på utlandsmarknaderna av priserna på jordbruksprodukterna, icke förfelas. Problem uppstår även om någon eller några av de i VM-index använda noteringarna temporärt skulle bortfalla och sålunda behöva ersättas med andra noteringar. Eventuella ändringar i växelkurserna mellan Sverige och utlandet måste även beaktas vid indexberäkningarna.

Översynen och fastställande av index bör ske omkring den 15 i varje månad och avse indextalen för närmast föregående månad. Samtidigt slutjusteras eventuella preliminära indexberäkningar (avser främst K-index) för tidigare månad eller månader.

Med hänsyn till vad nu sagts synes den löpande översynen av indexberäkningarna lämpligen böra utföras av en särskild expertgrupp, omfattande exempelvis 3 sakkunniga, varav en från statens jordbruksnämnd, en från Jordbrukets utredningsinstitut och en från statens pris- och kartellnämnd.

Därest man vid översynen av indexserierna skulle finna, att principiella eller beräkningstekniska förändringar blir erforderliga, som mera väsentligt påverkar gången i indextalen, skall frågorna härom i första hand diskuteras med jordbrukets branschorganisationer och därefter underställas jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation för godkännande, innan förändringar vidtages i indexberäkningarna.

E. Tillämpning av spärreglerna

Som bas (index = 100) skall i K-index användas de genomsnittliga priser och prisindextal, som förelegat under 1:a kvartalet 1959. Dessa väntas

icke undergå några större förändringar fram till den 1 september. I VM-index skall som baspriser tagas de priser på utlandsmarknaderna, som vid förhandlingarna våren 1959 förutsattes skola föreligga den 1 september.

När skillnaden mellan K-index och VM-index under tre månader i följd har överstigit 3 procent (i detta fall = indexenheter), skall *importavgifterna* och prisgränsen för k-mjölk ändras på sådant sätt, att det ovägda medeltalet av jordbruksnämndens producentprisindex för ifrågavarande tre månader beräknas komma att ändras med *hälften* av förenämnda skillnad, d. v. s. med omkring 1 1/2 procent eller däröver. Skulle t. ex. skillnaden under de tre ifrågavarande månaderna uppgå till resp. 3,5, 4,0 och 4,5 indexenheter, skall justeringar av importavgifterna (och prisgränsen för k-mjölk) utföras så, att nominella producentprisindex kan förutsättas ändras med $\left(\frac{1}{3} \cdot \frac{3,5 + 4,0 + 4,5}{2}\right)$ 2 procent.

Vid förnyad utlösning av regeln skall man utgå ifrån läget under den 3-månadersperiod, som man lade till grund vid närmast föregående justeringstillfälle. Det ovägda medeltalet för var och en av K- och VM-index för sagda period skall därvid utgöra ny bas (sättas = 100).

I prissystemet ingår vidare en regel om justering av importavgiftsskyddet med hänsyn till löneutvecklingen för industriarbetare på sätt som tidigare har beskrivits under punkt C.

Till den del förändringarna av importavgifterna vid den förstnämnda regelns tillämpning är avsedd att eliminera svängningarna i den utländska prisnivån får detta till följd att den genomsnittliga svenska nominella producentprisnivån återförs mot mittprisnivån. Justeringar av avgifterna till följd av ändrade kostnader i jordbruket och/eller ändringar av industriarbetarnas årslöner medför däremot, att den nominella producentprisnivån kommer att överstiga eller understiga den genomsnittliga mittprisnivån. Det förra blir fallet, om K-index stiger och/eller industriarbetarnas årslöner ökar.

När sådana ändringar av importavgifterna, som verkställs på grund av förändringar i K-index och/eller i lönenivån för industriarbetare, räknade i procent av den rådande mittprisnivån, genomsnittligt överstiger 3 procent, räknat från utgångsläget eller från närmast föregående justering av mittpriser och prisgränser, skall *mittpriserna* ändras med samma belopp som det, med vilket importavgifterna för de olika varorna höjts eller sänkts på grund av nyssnämnda förändringar, och *prisgränserna* ändras med samma procentsats som mittpriserna.

Det förutsätts, att de svenska jordbruksregleringsvaror, vars priser icke påverkas av prisutvecklingen på världsmarknaden, i stort sett bör följa med den genomsnittliga producentprisutvecklingen. Viktigast av dessa varor är k-mjölken. Priset på denna vara bör röra sig fritt under en övre gräns, vilken ändras varje gång en generell ändring av importavgifterna äger rum. Ändringen skall därvid svara mot den genomsnittliga procentuella förändring av prisnivån för övriga produkter, som justeringarna av importavgifterna medför.

F. Exempel på spärregelns funktionssätt

1. Kostnadsprisindex

Om K-index stiger med minst 3,0 procent, kan man utgå från att basjordbrukets totala kostnader de facto har ökat med omkring 1,5 procent. Importavgifterna justeras då på sådant sätt, att den nominella producentpris-

nivån (mätt med existerande producentprisindex) kan beräknas komma att stiga med 1,5 procent. Jordbruket får därvid full täckning för den inträffade kostnadsstegringen.

2. Världsmarknadsprisindex

Svängningar i världsmarknadspriserna har beräknats direkt påverka hemmamarknadspriserna för varor, som tillhopa svarar för omkring 70 procent av jordbrukets totala intäkter av alla produkter. Om man utgår ifrån att det genomsnittliga importskyddet utgör 40 procent räknat på importpriserna, kommer den svenska prisnivån att påverkas med endast hälften av de procentuella svängningarna i världsmarknadspriserna $\left(\frac{70}{1,4} = 50\right)$.¹

Att så blir fallet vid de gjorda antagandena kan även belysas med följande sifferexempel, där man för enkelhetens skull räknar med att värdet av den totala svenska jordbruksproduktionen utgör 4 miljarder kr. Tager man 70 procent av detta värde erhålls beloppet 2 800 miljoner kr. för de varor, som direkt påverkas av utlandspriserna. Vid 40 procents skydd har dessa varor ett värde räknat i världsmarknadspriser av 2 miljarder kr. (2 000 ökat med 40 % utgör 2 800) eller hälften av jordbruksproduktionens totala värde.

När världsmarknadspriserna sjunker med 3 procent, förutsätts den inhemska prisnivån falla med 1,5 procent. Nedgången i VM-index med 3 procent (= indexenheter) medför, att regeln utlöses, varvid importavgifterna ändras så, att den svenska producentprisnivån (mätt på samma sätt, som sagts i punkt 1) åter kan beräknas stiga med 1,5 procent. Jordbruket får sålunda full täckning för svängningarna i världsmarknadspriserna.

3. Numeriskt exempel

a) VM-index	Producentprisindex
100 → 97	100 → 98,5
	↓
Efter justering av importavgifterna	100
b) K-index	
100 → 103	100 100
	↓
Efter justering av importavgifterna	101,5
c) VM- och K-index	
VM 100 → 98	100 → 99
K 100 → 101	↓
Efter justering av importavgifterna	100,5

¹ Beräkningen är schematisk. Enligt tabell 2 utgör marknadsvärdet i Sverige av de i index ingående produkterna 74 % och värdet av samma varor, räknat i importpriser, 52 %. Skyddet uppgår sålunda i genomsnitt till $\left(100 \cdot \frac{74}{52} - 100 = \right)$ ca 42 %. Tillämpar man de förutsatta importpriserna och nya importavgifterna per 1 september, får man relationen $\frac{74}{1,42} = 52$.

VM-index sjunker i fallet a) med 3 enheter (från 100 till 97). Producentprisnivån förutsätts då sjunka med 1,5 enheter (från 100 till 98,5). Importavgifterna justeras på sådant sätt, att den genomsnittliga producentprisnivån återgår till 100.

I fallet b) stiger K-index med 3 enheter. Producentprisindex påverkas givetvis icke härav. För att lämna täckning för kostnadsstegringen erfordras, att importavgifterna ändras så, att producentprisindex stiger till 101,5.

I det kombinerade fallet c) går VM-index ner 2 enheter, medan K-index går upp en enhet. Sänkningen av VM-priserna förutsätts till hälften slå igenom i producentprisindex, eller med en enhet. Importavgifterna ändras så att producentprisindex för det första stiger med en enhet, d. v. s. återgår till 100 (kompensation för prisetfallet) och för det andra stiger med ytterligare en halv enhet till 100,5 (kompensation för kostnadsstegringen).

PM

med allmän översikt av utlandsmarknaderna

Internationell marknadsöversikt¹

Efter andra världskriget har världsproduktionen av jordbruksprodukter stigit avsevärt. År 1957/58 stannade emellertid denna utveckling upp. Index för produktionen med förkrigstiden som bas uppgick under såväl 1956/57 som 1957/58 till 131. Index för produktionen per capita sjönk samtidigt från 103 till 101. Den omedelbara orsaken till nedgången var dålig väderlek i ett flertal områden. Emellertid har en rad djupare liggande omständigheter medverkat till en avmattning av jordbruksproduktionen, i synnerhet i ekonomiskt utvecklade länder. I dessa domineras jordbrukspolitiken av överskottsproblemen. Nationalinkomsten och konsumtionsnivån är redan hög och efterfrågan på livsmedel växer endast långsamt, samtidigt som befolkningsökningen är förhållandevis liten. För de underutvecklade länderna är situationen den motsatta. Även små inkomstökningar leder till en relativt stark uppgång i efterfrågan på jordbruksprodukter, som dessutom stimuleras av den betydande befolkningstillväxten. Å andra sidan kan jordbruksproduktionen ej öka så kraftigt på grund av brist på kapital, primitiva brukningsmetoder m. m.

Världshandeln med jordbruksprodukter nådde i början av 1950-talet förkrigsnivån och låg stabilt i närheten av denna fram till 1955. Detta år började en uppgång, som till ganska stor del berodde på intensifierade ansträngningar från Förenta Staterna att avsätta sina överskottsprodukter. Leveranserna har inte endast gått till Europa utan i stigande utsträckning till underutvecklade länder. Nettoexporten av livsmedel från mindre till mer utvecklade länder har under senare år sjunkit till ungefär en tredjedel av förkrigsnivån.

Trots den ökade världshandeln är lagren av jordbruksprodukter i världen betydande. De uppskattas f. n. till drygt 10 procent av världsproduktionen (exklusive Östeuropa, Sovjetunionen och Kina). Omkring tre fjärdedelar av desamma ligger i Nordamerika.

En långsam allmän tendens till nedgång har kännetecknat den internationella prisnivån för jordbruksprodukter alltsedan 1953/54, då Korea-boomen i stort sett var övervunnen. Utvecklingen har endast avbrutits av en kraftig uppgång hösten 1956 i samband med Suez-krisen. Eftersom de internationella priserna på industriprodukter i stort sett fortsatt att stiga har vidare jordbruksprodukternas köpkraft på världsmarknaden sjunkit kraftigare än den nominella prisutvecklingen ger vid handen.

Utvecklingen har emellertid varit olika för skilda varugrupper. Smör- och fläskpriserna har sjunkit relativt kraftigt under senare delen av 1950-talet, medan bl. a. köttpriserna varit väl hävdade.

De inhemska producentpriserna har i allmänhet inte följt med nedgången i världsmarknadspriserna. Ser man på Västeuropa (tabell 2) finner man att

¹ Som källa har i huvudsak använts ekonomiska och statistiska sammanställningar från FAO.

Tabell 1. Världens livsmedelsproduktion

(Förkrigstiden = 100)	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58 (prel.)
Total produktion								
Västeuropa	110	115	115	124	124	125	125	126
Nordamerika	139	139	152	151	146	153	162	158
Oceanien	109	106	117	119	119	126	119	114
Sydamerika	130	125	135	136	141	144	154	153
Fjärran Östern (exkl. Kina)	100	102	105	116	118	121	124	123
Främre Orienten	120	126	135	146	143	146	152	157
Afrika	128	130	137	143	147	146	151	148
Hela världen¹	111	112	117	121	122	125	131	131
Produktion per capita								
Västeuropa	100	103	103	110	110	110	109	109
Nordamerika	116	114	123	119	114	118	121	116
Oceanien	91	86	93	93	90	93	86	81
Sydamerika	97	91	96	94	95	94	100	97
Fjärran Östern (exkl. Kina)	83	84	85	91	92	95	94	91
Främre Orienten	99	102	107	111	108	107	110	111
Afrika	105	105	109	110	113	108	112	107
Hela världen¹	97	97	100	100	100	101	103	101

¹ Inklusive Sovjetunionen, Östeuropa och Kina.

producentpriserna 1957/58 med i genomsnitt 10 procent överstigit nivån 1953/54. Frånräknas Italien, där de inhemska priserna sjunkit under perioden, blir indexsiffran 112. Realpriserna har däremot ej förändrats nämnvärt mellan 1953/54 och 1957/58 men visat en något sjunkande tendens.

Under 1950-talet har priserna i internationell handel väsentligt understigit de inhemska producentpriserna i flertalet västeuropeiska länder. För Sveriges del beräknades det totala gränsskyddet av jordbruksprisutredningen för 1953/54 till ca 20 procent. Av övriga västeuropeiska länder hade endast Danmark och Nederländerna ett avsevärt lägre gränsskydd. Redan 1954/55 hade talet för Sverige stigit till 25 procent. Vid förhandlingarna om det nya systemet för prissättningen på jordbruksprodukter våren 1956 beräknades det totala prisstödet (ej fullt jämförbart med föregående gränsskyddsberäkningar) per den 1 september 1956 till nära 32 procent. Per den 1 september 1959 uppskattas prisstödet (gränsskyddet inklusive kompensationsavgifter) med nuvarande avgifter till 40 procent (tabell 3). Efter de avgiftshöjningar, som

Tabell 2. Producentpriser i Västeuropa¹

(1953/54 = 100)	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
Nominella priser	100	100	105	106	110
Realpriser	100	97	101	97	97

¹ Tabellen omfattar Sverige, Danmark, Norge, Storbritannien, Nederländerna, Frankrike, Väst-tyskland och Italien.

Tabell 3. Beräkningar av jordbrukets gränsskydd per den 1 september 1959 med våren 1959 gällande avgifter

Varuslag	Produktion 1958/59, ¹ milj. kg	Beräknat importpris per 1/9 1959, öre/kg	Importavgift		Övriga avgifter, (förmalningsavgift och kompensationsavgifter), öre/kg	Produktionens importvärde, milj. kr. (2×3)	Motsvarande avgiftsvärde	
			öre/kg	i % av importpriset ($\frac{4}{3}$ 100)			Importavgift, milj. kr. (2×4)	Samliga avgifter, milj. kr. (2×[4+6])
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vete	590	30	9,35	31	°5	177	55	85
Råg	159	28	9,35	33	°5	45	15	23
Majpotatis	700	23,5	7,78	33	—	164	54	54
Fabrikspotatis	255	6,9	3	43	°0,45	18	8	9
Socker, raff.	258	54	32,5	60	—	139	84	84
Höstraps	180	53	12	23	—	95	22	22
Smör	80	410	131	32	°24	328	105	124
Ost	52	300	63	21	°111	156	33	90
Grädde, 40 %	31	382	100	26	°116	118	31	67
Torrmjök								
fet	8	200	105	52	—	16	8	8
mager	11	70	105	150	—	8	12	12
Kondensmjök								
fet, sockrad	1	150	42	28	—	2	0	0
mager, sockrad	3	105	42	40	—	3	1	1
fet, osockrad	1	130	42	32	—	1	0	0
Ägg	76	290	78	27	—	220	59	59
Nötkött	112	335	102	30	°8	375	114	123
Kalvkött	31	400	115	29	°14	124	36	40
Färskött	1	400	128	32	—	4	1	1
Hästkött	7	250	81	32	°6	18	6	6
Flask	228	265	88	33	°21	604	201	249
Summa	—	—	—	—	—	2 615	845	1 057

Gränsskydd exklusive kompensationsavgifter o. d. 32,3 %

Gränsskydd inklusive kompensationsavgifter o. d. 40,4 %

¹ För vegetabilier enligt normkalkylen, för animalier enligt omräknad kalkyl.² Förmalningsavgift.³ Motsvarar tillverkningsavgift.⁴ Motsvarar mjölkavgift samt utom för smör även utjämningsavgift.⁵ Motsvarar slaktdjursavgift.

den nu träffade överenskommelsen innebär, beräknas skyddet vid samma tidpunkt till drygt 43 procent (tabell 4). Uppgången sedan september 1956 har till största delen berott på avgiftsökningar. I och för sig har de förväntade lägre utlandspriserna per den 1 september 1959 endast höjt gränsskyddet med ca 2 procent.

Det svenska gränsskyddet har alltså stigit avsevärt. Från 1953/54 till 1957/58 har jordbruksnämndens nominella producentprisindex för totalproduktionen stigit med ca 13 procent (tabell 5). Med ett par undantag har emellertid uppgången varit väl så stark i de övriga västeuropeiska länderna.

I tabell 5 redovisas utom jordbruksnämndens producentprisindex även exportpriserna i internationell handel enligt FAO. De sistnämnda priserna har sedan 1953/54 sjunkit med omkring 8 procent.

Prisutvecklingen på de viktigare utlandsmarknaderna vara för vara fram-

Tabell 4. Beräkningar av jordbrukets gränsskydd per den 1 september 1959 med från denna tidpunkt gällande avgifter

Varuslag	Produktion 1958/59, ¹ milj. kg	Beräknat importpris per 1/9 1959, öre/kg	Importavgift		Övriga avgifter, (förmalningsavgift och kompensationsavgifter), öre/kg	Produktionsnens importvärde, milj. kr. (2×3)	Motsvarande avgiftsvärde	
			öre/kg	i % av importpriset ($\frac{1}{3}$ 100)			Importavgift, milj. kr. (2×4)	Samtliga avgifter, milj. kr. (2×[4+6])
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vete.....	590	30	13	43	*5	177	77	106
Råg.....	159	28	13	46	*5	45	21	29
Matpotatis.....	700	23,5	8	34	—	164	56	56
Fabrikspotatis.....	255	6,9	3	43	*0,45	18	8	9
Socker, raff.....	258	54	34,25	63	—	139	88	88
Höstraps.....	180	53	12	23	—	95	22	22
Smör.....	80	410	101	25	*24	328	81	100
Ost.....	52	300	63	21	*111	156	33	90
Grädde, 40 %.....	31	382	100	26	*116	118	31	67
Torrmjölks								
fet.....	8	200	115	58	—	16	9	9
mager.....	11	70	115	164	—	8	13	13
Kondensmjölks								
fet, sockrad.....	1	150	50	33	—	2	0	0
mager, sockrad.....	3	105	50	48	—	3	2	2
fet, osockrad.....	1	130	50	38	—	1	0	0
Ägg.....	76	290	88	30	—	220	67	67
Nötkött.....	112	335	106	32	*8	375	119	128
Kalvkött.....	31	400	100	25	*14	124	31	35
Färskött.....	1	400	128	32	—	4	1	1
Hästkött.....	7	250	81	32	*6	18	6	6
Fläsk.....	228	265	115	43	*21	604	262	310
Summa	—	—	—	—	—	2 615	927	1 138

Gränsskydd exklusive kompensationsavgifter o. d. 35,4 %

Gränsskydd inklusive kompensationsavgifter o. d. 43,5 %

¹ För vegetabilier enligt normkalkylen, för animalier enligt omräknad kalkyl.

* Förmalningsavgift.

* Motsvarar tillverkningsavgift.

* Motsvarar mjölkavgift samt utom för smör även utjämningsavgift.

* Motsvarar slaktdjursavgift.

Tabell 5. Index för internationella exportpriser och svensk producentprisindex

(1953/54 = 100)	1953/54	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
Internationella exportpriser ..	100	93	90	93	92
Jordbruksnämndens producentprisindex:					(prel.)
Nominell index.....	100	101	111	113	113
Realindex.....	100	100	104	102	97

går av tabell 8, varvid de noteringar valts, som vid de nu avslutade förhandlingarna i första hand legat till grund för fastställandet av importavgifter, gällande från den 1 september 1959.

Producentpriser och konsumentpriser

I tabellerna 6 och 7 har för större delen av Västeuropa sammanställts producentpriser och konsumentpriser på viktigare jordbruksvaror under de senaste 2 åren. För producentpriserna har som källa använts FAO:s statistik. Konsumentpriserna har för Sverige hämtats från socialstyrelsens statistik från 70 orter, för övriga länder från ILO:s statistik avseende i flertalet fall resp. lands huvudstad.

Det bör understrykas, att försiktighet måste iakttagas vid jämförelser mellan den absoluta prisnivån i olika länder, beroende på kvalitetsskillnader, ändringar i växelkurser o. d. Särskilt beträffande kött och fläsk kan kvaliteterna växla starkt. För Frankrike påverkas jämförbarheten mellan producentpriserna 1956/57 och 1957/58 av devalveringen i augusti 1957. Jämför man producentprisernas utveckling med konsumentprisernas, bör även ihåggkommas, att de förra här redovisas för helt produktionsår, de senare endast för en enstaka månad.

Av tabell 6 framgår att Danmark och Nederländerna tämligen genomgående redovisar de lägsta producentpriserna. Närmast därefter kommer Sverige och Västtyskland. Detta visas ännu tydligare av följande tablå, där de i tabellen medtagna producentpriserna sammanvägts med de olika produkternas andel av jordbrukets bruttointäkter och där talet för Sverige satts lika med 100.

	1956/57	1957/58
Danmark	78	74
Nederländerna	91	93
Sverige	100	100
Västtyskland	100	104
Frankrike	104	99
Norge	104	109
Storbritannien	109	112
Italien	122	125

Nedgången för Frankrike mellan 1956/57 och 1957/58 beror, som förut nämnts, på devalvering.

De angivna priserna är de till producenterna faktiskt utbetalade, d. v. s. inkluderar subventioner i den mån de direkt och allmänt hänförs till en viss produkt. För Norges del har alltså de ganska betydande särskilda mjölkbidragen ej medtagits. Däremot ingår exempelvis leveransbidraget för mjölk i Västtyskland.

De låga producentpriserna i Danmark och Nederländerna återspeglas i en förhållandevis låg konsumentprisnivå (tabell 7). I Frankrike och Norge har man genom en betydande subventionering sökt förhindra, att de höga producentpriserna slår igenom i konsumentpriserna. Under 1958 reducerades subventionerna emellertid ganska kraftigt i Norge, vilket också framgår av tabellen. Konsumentpriserna i oktober 1958 ligger för ett flertal produkter på en betydligt högre nivå än i oktober 1957. Storbritannien tillämpar den s. k. lågprislinjen med statliga producentpristillägg och förhållandevis låga konsumentpriser.

I de viktigare smörkonsumerande länderna har smörpriserna sjunkit kraftigt mellan 1957 och 1958. Den mest betydande nedgången skedde i Sverige. I Västtyskland var den däremot ganska obetydlig och i Norge steg priset till följd av nyssnämnda reducering av subventionerna. Däremot har konsumentpriset på mjölk stigit i flertalet redovisade länder. Producent-

Tabell 6. Producentpriser på jordbruksprodukter 1956/57 och 1957/58. Öre/kg

	Vete		Potatis ^a		Sockerbetor		Nötkreatur		Svin		Ägg		Mjölk hela produktionen	
	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58	1956 /57	1957 /58
Sverige	42,53	38,84	13,05	19,30	8,56	8,41	226	224	309	265	303	323	43,50	42,62
Danmark	35,25	33,94	10,61	13,68	7,29	6,61	^a 158	^a 152	256	218	269	284	30,61	26,71
Norge	61,83	60,97	13,35	19,57	—	—	205	212	237	254	300	336	50,52	49,97
Storbritannien	42,46	39,99	15,72	28,29	9,18	8,86	191	199	302	268	421	419	48,37	47,63
Nederländerna	¹ 35,35	¹ 38,36	13,31	17,95	³ 6,28	³ 6,99	242	231	243	224	278	313	38,79	39,45
Frankrike	56,47	36,17	16,18	16,88	6,26	6,52	198	197	³ 304	³ 316	³ 402	³ 410	⁷ 38,74	⁷ 36,28
Västtyskland	49,65	52,49	14,82	14,20	7,78	8,77	210	210	290	272	401	417	39,40	43,22
Italien	59,87	60,71	21,68	15,79	7,22	7,03	264	279	292	281	434	413	³ 37,62	³ 38,64

¹ Baspris. — ² Genomsnittligt pris på mat- och fabrikspotatis, utom för Nederländerna, som redovisar enbart matpotatis. — ³ Kontraktspris för betor med 16,5 % sockerhalt. — ⁴ Unga kor 2 kval. — ⁵ Klass C, levande vikt 100—119,9 kg. — ⁶ Ägg från Picardie-Normandie vid Paris saluhall. — ⁷ Mejerimjölk. — ⁸ Endast produktmjölk.

Anm. Växelkursen för 100 franska francs var 1956/57 1,49 och 1957/58 1,23 sv.kr.

Tabell 7. Konsumentpriser på livsmedel oktober 1957 och oktober 1958. Kr/kg

	Vetemjöl		Potatis		Strösocker		Nötkött (oxstek utan ben)		Fläsk (kotlett)		Ägg (st.)		Mjölk (liter)		Smör		Margarin	
	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958	1957	1958
Sverige	1,03	1,01	0,40	0,48	1,34	1,46	² 6,95	² 7,49	7,19	8,41	0,30	0,27	0,58	0,66	7,29	5,32	3,49	3,51
Danmark	0,95	0,99	0,28	0,34	0,76	0,81	6,05	6,20	5,85	6,56	0,28	0,26	³ 0,47	³ 0,47	4,93	4,42	2,24	2,37
Norge	0,65	0,75	0,32	0,25	1,09	0,99	10,30	11,60	7,98	8,70	0,33	0,30	³ 0,45	³ 0,67	6,24	7,40	1,67	2,28
Storbritannien	0,94	..	0,43	..	0,94	1,06	7,11	..	6,90	..	0,18	0,17	0,85	..	5,41	4,93	2,82	2,80
Nederländerna	0,64	0,63	0,33	0,30	1,27	1,35	..	..	6,09	6,72	0,30	0,27	0,49	0,51	6,55	4,97	2,07	2,05
Frankrike	1,17	1,23	0,27	0,41	¹ 1,24	¹ 1,35	11,13	12,98	6,01	7,06	0,36	0,33	³ 0,55	³ 0,68	9,73	9,90	3,33	3,59
Västtyskland	0,95	1,03	0,25	0,26	1,48	1,53	6,29	..	7,13	7,52	0,32	0,30	0,53	0,53	8,81	8,52	2,53	2,52
Italien	1,10	..	0,40	..	2,05	..	11,49	..	9,70	..	0,29	..	0,75	..	10,30	..	..	..

¹ Bitsocker. — ² Med ben. — ³ I flaska.

priset på mjölk (hela produktionen) har i allmänhet inte rört sig mycket mellan 1956/57 och 1957/58 men har visat nedåtgående tendenser i de flesta länderna.

Producentpriset på fläsk har under trycket av den allmänna överskotts-situationen sjunkit något i ett antal länder.

Läget för olika jordbruksprodukter

Den svenska skörden av fullgod brödsäd har de 2 senaste åren blivit mindre än normalt. Detta har berott dels på en minskning av den skördade arealen, dels på att brödsädens kvalitet blivit nedsatt till följd av dåligt skördeväder. Under nu löpande 3-årsperiod för prissättningssystemet på jordbruksprodukter har alltså endast år 1956 givit en normal skörd med exportöver-skott.

Brödsäd

	Areal, 1 000 ha	Produk- tion ¹ , milj. kg	Konsum- tion, milj. kg	Över- eller under- skott, milj. kg	Nettoex- port (+) eller im- port (-), milj. kg	Genomsnitt- ligt produ- centpris i Sverige på vårvete, kr./dt	Importpris på §-vete ² Inom Utom IWA ³ IWA kr./dt	
1938/39	497	835	672	+ 163	— 47	18,8	17	
1948/49	475	776	646	+ 130	— 33	34,5	37	
1949/50	442	826	711	+ 115	+ 120	35,2	43	48
1950/51	466	701	720	— 19	— 34	33,2	45	57
1951/52	421	469	710	— 241	— 345	43,4	48	60
1952/53	451	883	690	+ 193	+ 25	55,4	44	52
1953/54	519	996	680	+ 316	+ 481	49,9	44	
1954/55	581	876	675	+ 201	+ 249	46,4	43	
1955/56	447	588	670	— 82	— 13	43,2	44	
1956/57	519	960	670	+ 290	+ 188	43,8	44	
1957/58	448	643	670	— 27	— 13	39,9	40	
1958/59 ⁴	375	500	665	— 165	— 207	42,9	40 (febr.)	

¹ Produktionen har beräknats med utgång från förmalning, export, import och lagerförändringar. Den redovisas alltså exklusive utsäde, utfodring, avrens och svinn.

² Uppgifter för 1958/59 i denna och efterföljande tablåer är delvis prognoser.

³ Nordamerikanskt vete av högsta kvalitet. Prisskillnaden mellan detta och svenskt vete av normalkvalitet beräknas utgöra ca 6 kr./dt.

⁴ Internationella veteavtalet.

Världproduktionen av vete beräknas 1958/59 vara rekordstor och ha uppgått till i runt tal 235 miljoner ton. Den skulle därmed vara ca 10 procent större än 1956/57 och 1957/58. Uppgången sammanhänger främst med kraftiga produktionsökningar i Förenta Staterna, Kina och Australien. I Förenta Staterna har man med det s. k. jordbanksprogrammet sökt begränsa bl. a. vetearealerna. Detta har dock i stort sett misslyckats och då dessutom avkastningen varit rekordstor beräknas skörden 1958/59 ha stigit till 39 miljoner ton från 26 miljoner ton 1957/58. Den australiensiska veteproduktionen var till följd av missväxt låg 1956/57 och 1957/58. För 1958/59 räknas med en normal produktion av ca 5 miljoner ton.

Till följd av regnig väderlek under hösten understeg 1958 års västeuropeiska skörd 1957 års nivå, varför importbehovet till Västeuropa torde bli något större än föregående år. Då den franska veteproduktionen reducerats

från 11 till drygt 9 miljoner ton, beräknas Frankrikes exportöverskott 1958/59 utgöra 0,5 miljoner ton mot 2 miljoner ton föregående år. Däremot uppskattas den italienska produktionen lämna ett exportöverskott av 1 miljon ton.

Emellertid föreligger betydande övergångslager från föregående produktionsår. I de 4 stora exportländerna, Förenta Staterna, Kanada, Argentina och Australien, utgjorde vetelagren per den 1 juli 1958 47,5 miljoner ton. Detta innebär visserligen en nedgång med 10 procent sedan föregående år men motsvarar i det närmaste 2 års omsättning på världsmarknaden av vete.

De internationella vetepriserna har hållit sig relativt stabila under den gångna 3-årsperioden, om man ser på de transoceana fobpriserna. I det förnyade internationella veteavtalet, som gäller från den 1 augusti i år, har minimi- och maximipriserna satts till 1,50 resp. 1,90 dollar per bushel (28,55 resp. 36,15 kr/dt) för Manitoba 1 i lager Fort William/Port Arthur. Detta innebär en sänkning av den övre prisgränsen med 10 cent gentemot det nu gällande avtalet. Genom att Storbritannien, världens viktigaste importland för vete, denna gång torde ansluta sig till avtalet kan man räkna med att detta i fortsättningen får en viss effekt för prisbildningen.

Samtidigt med nämnda stabilitet i fråga om fobpriserna har emellertid cifnoteringarna visat en sjunkande tendens. (Se även tabell 8.) Detta sammanhänger med att fraktsatserna under början av perioden låg ovanligt högt. Suez-krisens utbrott fördröjde en återgång till normala förhållanden men därefter har fraktsatserna rasat nedåt. Under vissa tider har det franska vetepriset varit dominerande för prisbildningen på de europeiska vete-marknaderna. Det franska vete har de senaste åren exporterats i omedelbar anslutning till skörden och då till mycket låga priser. I genomsnitt har de noteringar, som våren 1956 låg till grund för bestämningen av det svenska mittpriset, nämligen på Manitoba 2, Red Winter 2 och franskt vete (cif europeisk hamn), sjunkit fram till våren 1959 med ca 3 kr. per dt. På grund av kompensationsaffärer med Förenta Staterna och import av ryskt och italienskt vete har emellertid de verkliga inköpspriserna till Sverige legat ytterligare omkring 3,50 kr. per dt lägre. Med utgångspunkt från det allmänna läget på marknaden har importpriset på vete, motsvarande svensk kvalitet, per den 1 september 1959 beräknats till 30 kr. per dt. Vid förhandlingarna om importskyddet för löpande prissättningsperiod beräknades motsvarande pris per den 1 september 1956 till 35 kr. per dt. Detta pris var justerat för alltför högt fraktläge med 1,50—1,70 kr. per dt.

Den svenska produktionen av socker beräknas 1958/59 uppgå till 242 miljoner kg raffinad. Nedgången jämfört med 1957/58, som uppgick till 18 procent, sammanhänge dels med reducerade arealer, dels med låg sockerhalt. Under 1956/57 och 1958/59 har sockerbetsarealen nära anslutit sig till den i överenskommelsen om villkoren för sockerbetsodlingen under perioden 1 maj 1956—30 april 1959 avsedda arealen av 50 560 hektar. Under 1958 kunde detta ske till följd av kvotering av arealerna.

Det svenska priset på socker överstiger f. n. priset på importvaran med omkring 60 procent. Världsmarknadspriset på socker har under flera år legat ganska lågt under trycket av en kraftig överproduktion. År 1953 träffades en internationell sockeröverenskommelse för att stabilisera marknaden, avseende 5-årsperioden 1954—1958. Under hösten 1958 har underhandlingar pågått, vilka lett till ett nytt internationellt sockeravtal för 5-årsperioden 1959—1963. Enligt 1958 års avtal gäller vissa priszoner för råsocker-noteringen fas Kuba. Exportörerna inom avtalet har sig tilldelade exportkvoter, vilka varierar allt efter den zon, inom vilken råsockerpriset ligger. Avtalet skall primärt skydda ett lägsta pris av 3,15 cent.

Socker

	Areal socker- betor, 1 000 ha	Produktion av råsocker ur svenska betor, milj. kg raffinad	Konsum- ¹ tion av socker och sirap, milj. kg raffinad	Under- skott, milj. kg raffinad	Netto- import (inkl. prod. ur danska betor), milj. kg raffinad	Partipris i Skåne på strö- socker, ² öre/kg	Import- pris för strö- socker, ³ öre/kg
1938/39	51	272	316	44	13	32	28
1948/49	48	268	299	31	52	63	..
1949/50	49	267	350	83	83	64	71
1950/51	54	280	345	65	54	73	85
1951/52	54	262	321	59	62	88	108
1952/53	54	215	299	84	78	90	76
1953/54	51	308	328	20	53	89	63
1954/55	60	265	315	50	59	87	60
1955/56	53	217	320	103	75	89	62
1956/57	50	261	323	62	62	95	84
1957/58	54	296	319	23	34	98	61
1958/59	51	242	322	80	80	87 (febr.)	54 (febr.)

¹ Sockerbolagets försäljning av socker.² Efter avdrag av kassarabatt.³ Cif Malmö.

I det föregående nämndes att sockeravtalets priser i allmänhet legat på en låg men dock stabil nivå. Under Suez-krisen steg de emellertid kraftigt och fram till slutet av april 1957 med drygt 100 procent till en toppnotering på 6,85 cent per lb. Uppgången var på socker kraftigare än för övriga pris-känsliga råvaror och fortsatte även efter det att en avspänning inträtt i den utrikespolitiska situationen. Mot slutet av 1957 började dock sockerpriserna att sjunka igen och låg under 1958 tämligen stabila men dock på en något högre nivå än före Suez-krisen. Under början av 1959 inträffade emellertid ytterligare prisfall, så att priset f. n. ligger drygt 4 öre per kg under den nivå, som man våren 1956 utgick från vid bestämmandet av importskyddets storlek för perioden 1956—1959.

Läget på världsmarknaden för fetter och oljor har under den gångna 3-årsperioden kännetecknats av stigande produktion. Särskilt har detta gällt jordnöts- och sojaolja, vilkas priser ligger till grund för bestämningen av införselavgifterna på fettvaruområdet, samt rapsolja. Förenta Staterna har under efterkrigsåren starkt ökat sin odling av oljeväxter. Under de senaste åren har även producentländerna i Asien (Indien och Kina) samt Västafrika haft betydande exportöverskott av framför allt jordnötter. Produktionen av rapsolja har ökat starkt i Kina och Kanada. De internationella priserna på jordnöts- och sojaolja har under trycket av den växande produktionen legat mycket lågt efter Suez-krisen (se tabell 8). Bottenläget nåddes hösten och vintern 1958. Under senaste tiden har en viss återhämtning förmärkts, vilken dock närmast bedömes som tillfällig.

Såsom jordbruksnämnden framhöll i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 april 1958 angående åtgärder med anledning av situationen på smörmarknaden, har världsproduktionen av smör ökat successivt under senare år, samtidigt som konsumtionen i flertalet länder gått ned och ersatts av en ökad margarinkonsumtion. De priser, som noterades på den internationella marknaden, närmast exportpriserna till Storbritannien, låg under våren och sommaren 1958 på en synnerligen låg nivå (se tabell 8). Som följd av de åtgärder,

Matnyttiga oljeväxter

	Areal, 1 000 ha	Produk- tion av frö av raps, rybs och senap, ¹ milj. kg	Inhemsk förbruk- ning av frö ¹ av resp. års skörd, milj. kg	Över- skott, milj. kg	Export av frö och olja (i frö räknat) ¹ under resp. regl. år, milj. kg	Produ- centpris i Sverige på höst- raps ² , öre/kg	Ex- port- pris fob på raps- frö, öre/kg	Im- port- pris cif på soja- olja, öre/kg
1938/39	—	—	—	—	—	—	—	40
1948/49	57	70	63	7	—	108	—	..
1949/50	95	126	72	54	57	108	80	..
1950/51	135	175	74	101	89	90	109	228
1951/52	167	211	74	137	101	90	118	230
1952/53	129	187	79	108	70	104	85	168
1953/54	78	91	86	5	64	98	84	174
1954/55	97	158	82	76	87	87	89	162
1955/56	100	141	89	52	60	84	88	172
1956/57	28	32	32	—	—	87	—	171
1957/58	94	180	² 85	³ 95	110	84	56	146
1958/59	86	107	² 85	³ 22	46	81	53	125 (febr.)

¹ 7,5 % vattenhalt.² Oljeindustriens åtagande att inköpa svensk vara. Härav förbrukades inom landet 1957/58 60 milj. kg och 1958/59 62 milj. kg.³ Med hänsyn tagen till inhemsk förbrukning enligt not 2 blir överskotten 120 resp. 45 milj. kg.⁴ Inklusive kvalitetstillägg.

som ganska allmänt vidtogs i denna krissituation för att begränsa produktionen och stimulera konsumtionen av smör, återhämtades priserna därefter delvis. Man räknar emellertid med att priserna kommer att sjunka igen med den säsongmässigt högre mjölkproduktionen under våren och sommaren. Per den 1 september 1959 har importpriset på smör till Sverige uppskattats till 410 öre per kg cif Stockholm. Detta pris ligger nära 1 kr. under det pris, som man räknade med vid fastställandet av importskyddet för nu löpande prissättningsperiod.

Smör

	Produk- tion, milj. kg	Konsum- tion, milj. kg	Över- skott, milj. kg	Netto- export, milj. kg	Svensk riks- notering, öre/kg	Exportpris på smör, öre/kg
1938/39	98	71	27	26	277	194
1948/49	100	96	4	0	472	612
1949/50	109	97	12	11	495	560
1950/51	110	88	22	17	545	542
1951/52	98	85	13	22	580	548
1952/53	100	84	16	12	599	601
1953/54	96	83	13	17	605	540
1954/55	88	80	8	6	605	555
1955/56	84	69	15	10	666	558
1956/57	86	60	26	22	635	513
1957/58	89	65	24	33	570	334
1958/59	80	79	1	1	525 (febr.) ¹ ..	

¹ Under februari uppgick exportpriset för obetydliga kvantiteter till Nordafrika till 539 öre/kg.

Ost

	Produktion, milj. kg	Konsumtion, milj. kg	Över- eller underskott, milj. kg	Nettoexport (+), eller -import (-), milj. kg	Avräkningspris till mejeri på helfet Svecia, öre/kg	Danskt pris från mejeri på lur- märkt 45 %-ig ost, öre/kg
1938/39	41	42	— 1	— 2	145	111
1948/49	60	54	+ 6	— 3	—	1258
1949/50	57	54	+ 3	+ 7	251	245
1950/51	54	56	— 2	0	288	272
1951/52	59	54	+ 5	— 1	346	279
1952/53	57	54	+ 3	0	391	278
1953/54	55	54	+ 1	0	392	263
1954/55	54	55	— 1	— 1	389	284
1955/56	51	54	— 3	— 2	423	272
1956/57	53	56	— 3	— 2	425	274
1957/58	50	56	— 6	— 4	436	238
1958/59	50	56	— 6	— 6	440 (febr.)	264 (febr.)

¹ Priskontrollerat.

Även import- och exportpriserna på ost sjönk under andra kvartalet 1958, om än ej i tillnärmelsevis samma utsträckning som smörpriserna. Efter en uppgång under andra halvåret 1958 har ostpriserna åter visat tendenser till nedgång. På grundval av importnoteringarna till Sverige för holländsk Edamer och dansk Samsö har man beräknat ett importpris på ost per den 1 september 1959 till 300 öre per kg. Motsvarande pris per den 1 september 1956 uppskattades vid förhandlingarna våren 1956 till 315 öre per kg.

Den svenska köttproduktionen understiger fortfarande den inhemska förbrukningen. Den internationella marknaden för nötkött kännetecknas av en viss knapphet och höga priser.

Situationen för fläsk är däremot en helt annan. Den svenska produktionen har under 3-årsperioden 1956/57—1958/59 stigit snabbare än konsumtionen. De ökade överskotten har måst avsättas på en även internationellt vikande fläskmarknad. Som framgår av tabell 8 har baconnoteringarna i London efter en uppgång vid årsskiftet 1958/59 åter börjat sjunka. Däremot hade de

Kött

	Produktion, milj. kg	Konsumtion, milj. kg	Under- skott, milj. kg	Nettoex- port (+) eller -im- port (-), milj. kg	Försäljnings- pris i parti i Stockholm på nötkött (ko kl. 1), öre/kg	Jämförligt importpris på nötkött, öre/kg
1938/39	152	153	1	-- 4	120	103
1948/49	126	138	12	— 11	211	217
1949/50	131	151	20	— 24	247	212
1950/51	140	158	18	— 20	245	211
1951/52	156	160	4	— 3	289	221
1952/53	140	150	10	— 10	364	249
1953/54	136	153	17	— 16	356	280
1954/55	146	157	11	— 15	347	287
1955/56	155	155	0	+ 6	410	313
1956/57	129	159	30	— 29	391	332
1957/58	138	159	21	— 23	395	317
1958/59	151	161	10	— 10	417 (febr.)	333 (febr.)

Fläsk

	Produktion, milj. kg	Konsumtion, milj. kg	Över- eller underskott, milj. kg	Nettoexport (+) eller -import (-), milj. kg	Försäljnings- pris i parti i Sthlm på fläsk, öre/kg	Dansk notering på fläsk (inklusive kostnader för import till Sverige), öre/kg
1938/39	155	137	+ 18	+ 13	140	171
1948/49	159	159	0	0	253	307
1949/50	170	174	— 4	— 3	240	314
1950/51	170	177	— 7	— 6	282	316
1951/52	173	170	+ 3	0	354	337
1952/53	185	176	+ 9	+ 9	341	349
1953/54	183	183	0	+ 3	343	332
1954/55	191	188	+ 3	— 3	367	332
1955/56	181	188	— 7	— 3	427	373
1956/57	202	188	+ 14	+ 8	451	374
1957/58	225	194	+ 31	+ 33	407	326
1958/59	228	195	+ 33	+ 33	444 (febr.)	378 (febr.)

danska fläskpriserna ännu i mitten av mars inte följt englandsmarknaden utan legat tämligen fasta. Man torde emellertid den närmaste framtiden få räkna med en betydande fläskproduktion i världen och låga priser. Med utgångspunkt härifrån har man uppskattat priset vid import av fläsk till Sverige till 265 öre per kg per den 1 september 1959. Vid förhandlingarna om importskyddet under nu gällande prissättningsperiod räknade man med ett importpris på fläsk av 315 öre per kg.

Det svenska exportöverskottet av ägg har hållit sig stabilt under perioden 1956/57—1958/59. Den mest betydande importmarknaden i världen för ägg är numera Västtyskland. Storbritannien har däremot under senare år blivit så gott som självförsörjande i fråga om ägg. Priserna vid export till Västtyskland har varierat betydligt men ligger f. n. ganska mycket lägre än föregående år. Importpriset till Sverige av ägg har, vid de nu avslutade förhandlingarna, per den 1 september 1959 uppskattats till 290 öre per kg. Det pris man räknade med vid förhandlingarna våren 1956, alltså avseende den 1 september 1956, låg något högre.

Ägg

	Produktion, milj. kg	Konsumtion, milj. kg	Överskott, milj. kg	Nettoexport, milj. kg	Svensk ägg- notering, öre/kg	Exportpris ¹ , öre/kg
1938/39....	61	56	5	5	141	131
1948/49....	75	70	5	2	265	266
1949/50....	83	72	11	12	253	305
1950/51....	83	73	10	10	272	354
1951/52....	80	72	8	8	304	370
1952/53....	81	73	8	8	316	355
1953/54....	82	75	7	7	289	335
1954/55....	84	75	9	9	291	314
1955/56....	84	75	9	9	321	334
1956/57....	83	76	7	5	303	294
1957/58....	85	76	9	7	314	307
1958/59....	85	77	8	8	331	228 (febr.)

¹ Årspriserna är vägda medeltal.

Tabell 8. Den internationella prisutvecklingen

	Vete			Spannmålsfrakter vid omedelbar lastning till Storbritannien från			Jordnöts- olja
	Manitoba 2 cif Nord- sjöhamn	Red Win- ter 2 cif eng. hamn	Franskt vete cif eng. hamn	West St. John ¹	U. S. Golf	La Plata	
	kr./dt	kr./dt	kr./dt	kr./ton	kr./ton	kr./ton	
1956.....	43,79	39,65	—	64,77	81,80	109,77	195
1957.....	40,31	38,23	31,40	44,21	55,84	74,32	185
1958.....	38,62	34,68	32,55	28,45	33,16	40,42	142
1956/57	42,62	39,88	—	56,16	74,15	95,84	194
1957/58	38,34	35,49	31,58	28,89	33,71	42,53	156
1956 januari	42,44	37,36	36,06	64,42	73,55	93,59	166
februari ..	42,24	37,12	37,69	64,04	71,20	94,81	176
mars	42,90	37,15	—	59,57	71,56	95,88	193
april	43,74	38,87	—	69,10	84,14	109,55	215
maj	44,03	40,42	—	69,46	89,69	123,52	212
juni	43,06	39,23	—	58,13	75,79	118,77	199
juli.....	42,67	39,54	—	62,14	71,37	110,60	191
augusti....	43,56	39,97	—	60,40	78,01	107,97	191
september	43,41	40,51	—	64,02	83,35	105,52	173
oktober....	43,54	39,48	—	60,37	82,63	109,63	174
november..	46,46	42,43	—	79,13	96,33	118,16	209
december..	47,40	43,74	—	66,51	104,04	129,29	239
957 januari	46,39	43,44	—	64,22	99,96	122,38	234
februari ..	45,62	42,63	—	69,11	91,55	123,76	214
mars	43,32	39,24	—	62,43	70,99	90,73	194
april	41,83	38,52	34,47	56,55	61,25	80,84	184
maj	38,98	37,12	31,86	42,95	55,58	73,75	179
juni	38,85	36,32	30,72	43,23	53,02	72,22	171
juli.....	38,23	38,34	—	37,00	51,77	68,67	174
augusti....	37,36	36,81	—	28,44	39,28	55,09	178
september	37,56	36,98	—	29,41	36,65	51,59	177
oktober....	38,20	36,77	29,45	32,80	36,72	51,70	174
november..	38,24	36,37	30,74	32,31	37,49	51,77	173
december..	39,15	36,18	31,18	32,08	35,88	49,30	173
1958 januari	38,75	36,18	31,04	29,63	32,25	40,88	168
februari ..	38,62	36,32	30,71	27,72	29,86	37,55	162
mars	38,40	36,41	30,31	27,72	28,61	36,30	148
april	38,17	34,67	32,13	26,80	28,59	35,74	148
maj	37,94	34,06	33,65	28,37	31,75	36,57	145
juni	38,04	33,76	33,17	26,90	40,73	40,74	142
juli.....	38,46	34,10	32,64	26,66	33,76	39,10	138
augusti....	38,59	34,03	32,38	26,29	32,22	39,08	133
september	38,36	33,43	32,92	25,24	31,35	39,01	133
oktober....	38,88	33,84	33,90	30,80	36,04	44,98	129
november..	39,53	34,71	35,25	33,17	37,09	47,97	137
december..	39,76	34,66	—	32,11	35,68	47,10	137
1959 januari	39,53	34,69	—	29,85	35,94	45,94	138
februari ..	38,62	34,80	—	26,82	31,09	44,18	146

Anm. Årsmedeltalen är här och i fortsättningen ovägda medeltal av månadsnoteringarna.

¹ 1956 och 1957 St. Lawrence.

² Januari—september 1956 sydafrikansk.

Tabell 8. Den internationella prisutvecklingen (forts.)

	Sojaolja	Socket	Smör	Ost		Ägg	
	Amerikansk cif eur. kontinent- hamn öre/kg	Engelsk eller hol- ländsk raffinad cif Malmö öre/kg	Danskt exportpris till U. K. fob dansk hamn öre/kg	Holländsk Edamer 40 %. Exp.pris till Sve- rige cif Sthlm öre/kg	Dansk Samsö 45 %. Exp.pris till Sve- rige fritt mittsjöss öre/kg	Svenskt exp.pris fritt dansk- tyska gränsen öre/kg	Dansk Andels Ægex- ports not, (+ 40 + 5 öre = cif Malmö) öre/kg
1956.....	177	62,47	—	306	309	323	324
1957.....	161	83,19	412	323	294	303	310
1958.....	133	58,59	351	283	282	293	300
1956/57	169	83,62	451	327	301	302	304
1957/58	144	61,32	350	282	284	304	314
1956 januari	157	58,75	—	303	311	287	296
februari ..	171	58,53	—	306	311	296	288
mars	189	59,66	—	310	317	370	328
april	196	60,01	—	292	309	299	308
maj	203	60,91	425	293	286	291	300
juni	185	60,56	447	283	315	276	305
juli	169	60,16	447	292	316	307	320
augusti	158	60,36	477	311	310	353	369
september ..	153	59,26	539	319	321	362	376
oktober	167	60,32	556	313	313	366	360
november ..	181	68,37	556	318	302	375	354
december ..	191	82,70	533	329	302	289	284
1957 januari	195	95,49	388	345	303	278	281
februari ..	183	93,97	381	344	311	244	255
mars	176	97,51	398	345	313	232	244
april	165	101,12	367	344	305	263	257
maj	156	94,16	399	317	283	275	279
juni	152	95,17	426	317	282	273	287
juli	156	85,23	426	317	284	333	330
augusti	151	70,15	443	317	289	333	341
september ..	148	73,59	454	318	292	313	352
oktober	148	66,18	454	315	286	364	366
november ..	152	61,33	415	300	286	342	360
december ..	151	64,36	397	295	289	388	365
1958 januari	150	62,61	356	295	289	303	317
februari ..	148	59,45	332	310	293	249	258
mars	146	57,44	318	298	290	269	271
april	141	57,76	276	274	292	289	286
maj	138	57,68	276	251	305	273	288
juni	133	57,46	279	242	289	263	281
juli	134	59,31	298	244	251	275	307
augusti	135	58,64	341	247	247	322	311
september ..	119	58,21	378	268	248	308	308
oktober	119	57,33	408	302	282	327	312
november ..	117	57,39	464	333	297	334	334
december ..	117	59,79	483	336	302	303	323
1959 januari	122	56,85	483	336	301	242	323
februari ..	123	54,18	450	322	290	228	257

Tabell 8. Den internationella prisutvecklingen (forts.)

	Nötkött	Kalvkött		Lammkött	Hästkött	Fläsk	Bacon
	Not. i Köpenhamns köttthall på unga kor kl. 1 öre/kg	Not. i Köpenhamns köttthall på söt-mjölkskalvar kl. 1 öre/kg	Not. i Köpenhamns köttthall på fedekalv kl. 1 öre/kg	Partipris i Liverpool på nya zeeländskt fryst lamm öre/kg	Not. i Köpenhamns köttthall på hästkött kl. 1 öre/kg	Not. i Köpenhamns fläskhall på slakterisvin kl. 1 öre/kg	Danskt A i London fritt kaj öre/kg
1956.....	305	384	360	—	212	354	441
1957.....	300	385	357	354	231	322	407
1958.....	297	367	346	327	204	319	420
1956/57	307	391	362	354	241	348	430
1957/58	292	369	350	328	207	301	399
1956 januari	268	349	304	—	176	321	413
februari ..	288	358	320	—	203	327	421
mars	283	366	326	—	225	340	435
april	315	370	335	—	235	347	435
maj	317	369	341	—	200	348	439
juni	334	392	366	296	213	369	459
juli.....	314	394	388	319	184	373	453
augusti....	323	437	422	336	217	370	445
september	322	409	412	340	230	367	446
oktober....	303	403	393	338	211	362	447
november..	295	379	365	332	223	350	431
december ..	295	383	344	324	227	372	466
1957 januar	298	392	347	388	244	376	474
februari ..	293	408	332	378	241	358	446
mars	291	387	345	361	257	331	394
april	307	391	338	360	277	300	371
maj	320	398	381	383	260	328	413
juni	339	387	364	356	264	356	447
juli.....	315	374	344	349	230	362	443
augusti....	310	381	373	342	227	315	381
september	290	377	383	337	230	308	402
oktober....	276	365	356	347	178	278	361
november..	279	376	369	328	189	273	368
december ..	285	380	349	313	179	281	385
1958 januari	274	378	343	348	212	272	353
februari ..	275	371	331	305	212	280	363
mars	290	372	338	303	222	307	416
april	274	372	362	310	198	318	436
maj	298	370	338	335	221	323	430
juni	308	358	347	364	224	319	430
juli.....	327	348	334	319	193	326	428
augusti....	325	366	366	333	227	326	412
september	314	375	371	332	216	334	439
oktober....	297	376	358	333	182	334	431
november..	287	364	334	324	166	336	446
december ..	293	359	334	317	171	351	456
1959 januari	307	364	322	308	176	349	457
februari ..	308	370	327	284	194	353	427

Översikt över prisgränser och införselavgifter m. m. för viktigare jordbruksregleringsvaror

Kungl. Maj:ts proposition nr 147 år 1959

Vara med åsatta prisgränser	Prisgränser öre/kg	Mittpris öre/kg	Notering för bevakning av prisgränser öre/kg	Införselavgift, när priset ligger mellan prisgränserna öre/kg	Övriga avgifter	Varor, för vilka avgiftsbeläggningen sättes i relation till avgifterna i kol. 5 och 6
1	2	3	4	5	6	7
<i>Brödsäd</i>						
Vete	38—48	43	Odlarpris för normal kvalitet på prissort vid inlösen den 1 april. Inlösenpriset fastställs av Svensk spannmålshandel.	13	Förmalningsavgift 5 öre/kg.	Mjöl, gryn, flingor o. d. av vete och råg (även kompensationsavgift motsvarande förmalningsavgiften).
Råg	34—44	39	D:o.	13	D:o.	
<i>Potatis, potatisprodukter, stärkelse och stärkelseprodukter m. m.</i>						
Matpotatis	27,50—37,50	32,50	Lantbruksförbundets stockholmsnotering för ordinär matpotatis av tidigare sortklass P ¹ .	8		Annan potatis (utom färsk); potatispulver, potatisflingor m. m.
Potatisstärkelse	82—106	94	Pris för kvalitet extra prima, fritt stärkelseföreningens lager i lånesäck av jute.	24,25	Kompensationsavgift motsvarande tillverkningsavgift 4 öre/kg.	Annan stärkelse, maniok- o. arrowrot, mjöl, flingor och gryn av vissa rötter, stam- eller rotknölar samt av stärkelse, druv- och stärkelsesocker, dextrin, lös- lig stärkelse och rostad stärkelse samt stärkelseklister, vissa glätt-, appretur- och betmedel samt kärnbindemedel innehållande stärkelse och stärkelseprodukter, dock icke vara i detaljhandelsförpackningar innehållande högst 1 kg netto.

¹ Motsvarande notering på sydsvensk eller i förekommande fall ovägt medeltal av notering på sydsvensk och mälarpotatis fr. o. m. 6/7 t. o. m. 30/9 eller den tidigare tidpunkt, då stockholmsnoteringen på ordinär återupptages.

1	2	3	4	5	6	7
<i>Socker m. m.</i>						
Socker, raffinerat.	79,25—97,25	88,25	Fabrikspris, K 5 förpackat i säck, efter avdrag av kassarbatt.	34,25		Annat socker, sirap; sockerbetor.
<i>Fettråvaror, fettvaror m. m.</i>						
Oljevaxter	68—89	78,50	Prisgränserna avser odlarpriset på höstrapsfrö med 18 % vattenhalt och 47 % fetthalt. För mätning av världsmarknadspri-set tages vissa londonnoteringar på soja- och jordnötsolja, som omräknas till fröpris av nämnd kvalitet. Oljefabrik erlägger betalning för oljeväxtfrö efter dessa noteringar.	31,50 för vegetabiliska och animaliska oljor och fetter (med inemot 100 % fetthalt).	Utöver införelavgift uttages enligt hittillsvarande grunder en rörlig regleringsavgift på vegetabiliska och animaliska oljor och fetter.	Produkter av livsmedelsindustri innehållande fett m. m.
<i>Mjolk och mejeriprodukter</i>						
Konsumtionsmjölk	59 öre/l (övre prisgräns)		Mejeriernas genomsnittliga partipris till återförsäljare.	8,40 öre/l när priset ligger under övre prisgränsen.	Kompensationsavgift motsvarande mjölkavgift och utjämningsavgift, 12,60 öre/l.	
Mjolk, koncentrerad (kondenserad)			Pris vid försäljning från fabrik i poster om minst 2 500 kg brutto.			Annan koncentrerad mjölk.
fet, sockrad	181—235	208		50		
mager, sockrad.....	124—170	147		50		
fet, osockrad.....	153—205	179		50		
Grädde (även sterilgrädde), 40 %.....	541—667	604	Partipris i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hålsingborg.	100	Kompensationsavgift motsvarande mjölkavgift och utjämningsavgift, 116 öre/kg på 40 %-ig grädde (utjämningsavgiften varierar med fetthalten).	Annan flytande grädde.

1	2	3	4	5	6	7
Torrmjölkmager	220—294	257	Svenska mejeriernas riksförenings riktpreis vid försäljning från fabrikant till grossist i poster om minst 2 500 kg.	115		
annan än mager	346—472	409	D:o.	115		Annan mjölk och grädde i fast form.
Smör omkring okt.—mars omkring april—sept.	535—650 485—600	1550 1500	Svenska mejeriernas riksförenings riksnötering på runmärkt smör.	101 101	Kompensationsavgift motsvarande mjölkavgift 24 öre/kg.	
Ost	440—540	490	Vägt medeltal av Riksstos priser vid försäljning till partihandlare av runmärkt helfet (45 +) Herrgårdssost och Sveciaost med en ålder av lägst 4 månader.	63	Kompensationsavgift motsvarande mjölkavgift och utjämningsavgift 111 öre/kg.	Smältost.
Slakterivaror samt slaktdjur						
Nötkött, ostyckat	396—504	450	Slakteriförbundets vägda parti-pris i Stockholm och Göteborg.	106	Kompensationsavgift motsvarande slaktdjursavgift 8 öre/kg.	Levande får, resp. hästar, storboskap, kalvar och svin; styc-kade varor, charkuterivaror, organ o. inälvor samt övriga ätbara djurdelar ävensom konserver.
Kalvkött, ostyckat....	454—614	534	D:o.	100	Kompensationsavgift motsvarande slaktdjursavgift 14 öre/kg.	
Hästkött, ostyckat....	291—393	342	D:o.	81	Kompensationsavgift motsvarande slaktdjursavgift 6 öre/kg.	

1 Ingångspris.

1	2	3	4	5	6	7
Fårkött, ostyckat	453—613	533	Slakteriförbundets vägda parti- pris i Stockholm och Göteborg.	128	Kompensa- tionsavgift motsvarande slaktdjursav- gift 21 öre/kg.	Flytande äggula och flytande äggvita.
Fläsk, ostyckat	357—455	406	D:o.	115		
Ägg och äggprodukter						
Ägg						
omkring 1/8-30/11..	382—472	427	Vägt medeltal av ägghandelsför- bundets priser för runmärkta	88		
” 1/12-31/7 ..	337—417	377	ägg och kronägg till handlande i Stockholm.	88		
Heläggs massa	355—455	405	Ägghandelsförbundets partipris- notering i Stockholm.	106	Kompensa- tionsavgift motsvarande slaktdjursav- gift 21 öre/kg.	Flytande äggula och flytande äggvita.
Heläggs pulver	1 655—2 025	1 840	Partipris netto ab fabrik för vis- sa minimikvantiteter från Käll- bergs industriaktiebolag, Töre- boda eller Aktiebolaget Svenska äggprodukter, Hälsingborg.	472		
Äggalbumin (äggvite- pulver och äggvite- kristaller)	2 450—3 000	2 725	D:o.	738		
Äggulepulver	1 600—1 950	1 775	D:o.	408		

¹ Det vägda medeltalet av mittpriserna under säsongerna utgör 393.

Transumt ur PM beträffande prisorter för brödsäd

Föreningen Svensk spannmålshandel har i skrivelse den 23 mars 1956 till statens jordbruksnämnd framlagt sina synpunkter på brödsädsregleringen för den kommande regleringsperioden. I fråga om prisorterna uttalade föreningen följande:

»Föreningen finner det lämpligast, att prisorterna tills vidare äro desamma som under föregående år. Visserligen har tidigare i olika sammanhang uttalats, att prisorter skola vara de större kvarnplatserna vid kusten, och då flera av de nuvarande prisorterna icke äro kvarnplatser skulle ur denna synpunkt en reducering vara motiverad. Före inlösendagen bör vad som åtgår av brödsäd för inhemsk konsumtion ha undantagits av industrin. Vad som återstår för inlösen är rent överskott, som skall avlastas av föreningen i huvudsak genom export. Med anledning härav finner föreningen det motiverat att bibehålla såsom prisorter även orter, som icke äro kvarnplatser men som samtliga äro goda exporthamnar.»

I skrivelse till jordbruksnämnden den 15 november 1958 har föreningen vidare tillkännagivit sin avsikt att, sedan numera en viss koncentration skett inom kvarnindustrin, företaga en omprövning av frågan om prisorternas belägenhet.

För närvarande äro följande orter prisorter: Gävle, Stockholm, Norrköping, Kalmar, Karlshamn, Åhus, Ystad, Trelleborg, Malmö, Landskrona, Hålsingborg, Halmstad, Falkenberg och Göteborg.

I prisorten Norrköping innefattas även den närbelägna kvarnplatsen Djurön. Vidare tillämpas prisortspris vid leverans av vete till Kristianstad. I fråga om leveranser till Visby betalas prisortspris med avdrag av 50 öre per deciton.

Av ovanstående prisorter äro följande icke kvarnplatser, respektive komma att upphöra som kvarnplatser, nämligen Gävle, Kalmar, Karlshamn, Åhus, Ystad, Trelleborg, Hålsingborg, Halmstad och Falkenberg.

Ur allmän regleringssynpunkt bör eftersträvas att ge prisortssystemet en sådan utformning, att brödsädsregleringen kan ske utan omfattande ingripanden från regleringsorganets sida och med ett minimum av kostnader. Prisorternas placering bör vara sådan, att spannmålen ledes i den riktning, som med hänsyn till kvarnindustrins behov är den naturliga. Ett system med för stort antal näraliggande prisorter medför en ökning av transportkostnaderna från överskotts- till underskottsområden och därmed en utvidgning av den utländska spannmåls konkurrensförmåga. Regleringsorganet riskerar sålunda antingen att få betala avlastningskostnaderna för en större kvantitet brödsäd än om prisorterna vore färre, eller, att i syfte att utestänga den utländska konkurrensen, få betala fraktbidrag vid leverans från överskotts- till underskottsområden. I sammanhanget må erinras om att i de nu gällande direktiven för föreningens verksamhet icke förutsetts en lösning enligt det senare alternativet.

Å andra sidan bör man vid prisorternas placering tillgodose intresset av att priserna icke genom en alltför långt driven begränsning av antalet prisorter erhålla en så stor spridning, att brödsädsregleringens syftemål äventyras.

Vid sidan av intresset av att strömmen av spannmål föres mot de inhemska förbrukningsorterna är det ett önskemål, att uppkomna överskott på det ur transportsynpunkt mest rationella sättet tillföras hamnplatser, varifrån export lämpligen kan ske.

Givetvis möter det stora svårigheter att i förväg för en regleringsperiod åstadkomma en sådan bestämning av prisorterna, att de här ovan framförda önskemålen kunna bli tillgodosedda på det ur skilda synpunkter lämpligaste sättet. Icke minst påverkas bedömningen av sådana förhållanden som variationer i skörderesultatet (kvantitets- och kvalitetsmässigt), utvecklingen på världsmarknaden och odlingens inriktning.

För att få en bild av det nuvarande prisortssystemets funktionsduglighet har inom Svensk Spannmålshandel gjorts en utredning, främst mot bakgrunden av de i det föregående framförda kraven. Sålunda har en kartläggning gjorts av prisortsområdena och försörjningsförhållandena inom dessa områden. Vidare ha fraktkostnaderna inom respektive områden undersökts.

Underlaget för utredningen om produktion och förbrukning inom de olika prisortsområdena har bl. a. utgjorts av det redovisade resultatet av 1956 års jordbruksräkning, den officiella jordbruksstatistiken samt deklarationer och omsättningsrapporter, lämnade till statens jordbruksnämnd av kvarnar och spannmålshandlare. Vid arbetets genomförande ha vissa förenklingar företagits. Sålunda har gränsdragning mellan prisortsområdena i huvudsak skett utan hänsyn till kommunikationsförhållandena.

Prisortsområdenas omfattning framgår av följande sammanställning.

Prisortsområde	Omfattning
Gävle	Norra delarna av Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Örebro län samt länen norr därom.
Stockholm	Större delen av Stockholms län, södra hälften av Uppsala län, nordvästra hälften av Södermanlands län och sydöstra delen av Västmanlands län.
Norrköping/Djurön	Mellersta delen av Värmlands län, södra delen av Örebro län, sydvästra delen av Västmanlands län, sydöstra hälften av Södermanlands län, Östergötlands län samt mindre delar av Skaraborgs, Kalmar och Jönköpings län.
Kalmar	Större delen av Kalmar län samt delar av Jönköpings, Kronobergs och Blekinge län.
Karlshamn	Större delen av Blekinge län, ungefär halva Kronobergs län samt en mindre del av Kristianstads län.
Åhus/Kristianstad, Ystad, Trelleborg, Malmö, Landskrona, Hälsingborg Halmstad	Skånelänen och — beträffande Kristianstad — en mindre del av Kronobergs län.
	Södra delen av Hallands län, västra delen av Kronobergs län samt en del av Jönköpings län.

Prisortsområde	Omfattning
Falkenberg	Norra delen av Hallands län, frånsett Kungsbacka-området, samt delar av Älvsborgs län och Jönköpings län.
Göteborg	Göteborgs och Bohus län, huvuddelen av Skaraborgs län och Älvsborgs län samt delar av Hallands och Värmlands län.

I nedanstående sammanställning ha för varje prisortsområde sammanförts uppgifter beträffande brödsäd, omfattande areal, skörd, saluöverskott, handelsförmalning samt över- och underskott. Uppgifterna angående areal äro hämtade ur 1956 års jordbruksräkning. Där gränsen mellan två prisortsområden är dragen genom en kommun, har arealfördelningen skett uppskattningsvis.

Skörden har framräknats med ledning av uppgifter om avkastning per hektar i olika delar av landet, och saluöverskottet har med utgångspunkt från det totala saluöverskottet 1956 fördelats i proportion till skörden.

Till grund för uppgifterna om handelsförmalningen ligga kvarnarnas deklarationer 1957/58. Från och med detta konsumtionsår har Kalmar bortfallit som större kvarnort, och dessförinnan har förmalningen i Hälsingborg, Ystad, Halmstad och Alster upphört. Även Falkenberg kommer att upphöra såsom kvarnplats före nästa skörd, och i sammanställningen har hänsyn tagits härtill. Vid framräkning av över- och underskott har förutsatts, att den framvunna svenska skörden kvalitetsmässigt är av sådan beskaffenhet att någon tillförsel av importvara ej erfordras.

Det må på nytt starkt understrykas, att nedanstående sammanställning endast i grova drag ger en bild av relationerna mellan olika prisortsområdens försörjningsförhållanden. Ofta rubbas dessa av kvalitetsmässigt betingande förhållanden, såsom vi sett exempel på under de senaste åren med deras stora variationer ifråga om skördens kvalitet inom olika odlingsområden.

Prisortsområde	Areal 1 000 ha	Skörd	Salu- överskott	Handels- förmalning	Över- och underskott
		1 000 ton			
<i>Vete</i>					
Gävle	22	36	30	1	+ 29
Stockholm	84	184	154	154	—
Norrköping/Djurön	122	267	225	120	+105
Kalmar	18	43	36	1	+ 35
Karlshamn	7	21	18	1	+ 17
Ähus/Kristianstad	6	20	17	41	— 24
Ystad	11	38	32	—	+ 32
Trelleborg	10	35	30	—	+ 30
Malmö	13	47	39	90	— 51
Landskrona	11	40	34	20	+ 14
Hälsingborg	12	38	32	3	+ 29
Halmstad	6	16	13	—	+ 13
Falkenberg	5	15	12	7	+ 5
Göteborg	58	127	106	70	+ 36
Visby	12	27	22	1	+ 21
Summa	397	954	800	509	+29

Prisortsområde	Areal 1 000 ha	Skörd 1 000 ton	Salu- överskott	Handels- förmalning	Över- och underskott
<i>Råg</i>					
Gävle	4	7	5	8	— 3
Stockholm	4	8	5	20	—15
Norrköping/Djurön	24	56	36	67	—31
Kalmar	13	23	15	—	+15
Karlshamn	7	14	9	—	+ 9
Åhus	12	30	19	7	+12
Ystad	6	16	10	—	+10
Trelleborg	2	5	3	—	+ 3
Malmö	6	14	9	18	— 9
Landskrona	5	10	6	4	+ 2
Hälsingborg	4	9	6	1	+ 5
Halmstad	6	12	8	—	+ 8
Falkenberg	6	10	7	2	+ 5
Göteborg	23	49	32	11	+21
Visby	5	9	6	—	+ 6
Summa	127	272	176	138	+38

Vid den diskussion om prisortsfrågan, som förts inom Svensk spannmålshandel, har den vägledande synpunkten varit att hänsyn bör tagas till kvarnindustrins förändrade lokalisering samt till framförda önskemål om en minskning av brödsädsprisernas spridning, i den utsträckning som bedömts vara möjlig utan att rubba spannmålets normala transportvägar. Som framgått av det föregående är tätheten av prisorter inom Skåne och den stora omfattningen av Norrköpings och Göteborgs prisortsområden ett påfallande drag i det nuvarande prisortssystemet. Vidare har tagits sikte på att en ändring i prisortssystemet icke får medföra en försämring av jordbrukets inkomst av brödsädsodlingen. Det må i detta sammanhang framhållas, att inom ramen för det nuvarande prissättningssystemet — kännetecknat av de inhemska producentprisernas anknytning till världsmarknadsläget — frågan om prisortssystemet i väsentlig grad är en fördelningsfråga för jordbruket. Som inledningsvis framhållits anser föreningen det emellertid uppenbart, att vid placering av prisorterna största hänsyn måste tagas till att spannmålen utan omvägar ledes till förbrukningsorten (kvarn eller exporthamn). På samma gång har det synts nödvändigt att icke föreslå några åtgärder, som i högre grad skulle öka den utländska spannmålets konkurrenskraft. Om spannmålen genom införandet av nya prisorter skulle onödigtvis fördyras, bleve följden att kvarnindustrin finge anledning att använda importspannmål i en omfattning, som eljest ej skulle förekommit, innebärande att det överskott som föreningen skall övertaga bleve i motsvarande mån ökat. Samtidigt skulle föreningens kostnader för frakter inom landet bli större. Varje åtgärd, som kan medföra ökade kostnader för regleringsorganet, innebär minskade möjligheter för den väsentligaste delen av föreningens verksamhet, den prisstödjande, och sådana åtgärder skulle därigenom bli en belastning för brödsädsodlingen inom landet som helhet.

Med hänsyn till att brödsäden av de skäl som i det föregående diskuterats i främsta rummet borde ledas mot kvarnplatserna, kunde det vara motiverat att vidtaga en sänkning av inlösenpriset på sådana prisorter som ej längre äro kvarnplatser. Särskilt befogat kunde detta vara, där pris-

orterna ligga tätt och otvivelaktigt kunna leda till oekonomiska transporter. Emellertid har en betydande del av befintliga lagringsutrymmen för spannmål uppförts under den tid, varunder det nu tillämpade prisortssystemet varit i kraft, och lokaliserats med hänsyn härtill. Av utrymmesskäl skulle det för närvarande icke vara möjligt för jordbruket att väsentligt ändra de invanda transportvägarna. Av denna anledning har det ej ansetts lämpligt att för närvarande föreslå någon ändring i detta hänseende.

Det förslag till justering av nuvarande prisortssystem, som mot bakgrunden av vad ovan anförts nu framlägges, innebär följande förändringar:

1. Två nya exportprisorter med ett inlösenpris, som med 50 öre/dt understiger kvarnprisplatsernas, införs i *Nyköping* och *Gamleby*. Detta synes skapa en bättre jämvikt på ostkusten.

2. Tre nya kvarnprisorter med ett inlösenpris, som med 75 öre/dt understiger priset på kvarnprisplatserna vid kusten, införs i *Mjölby*, *Uppsala* och *Örebro*.

3. Nya prisorter med ett inlösenpris, som med 1 kr/dt understiger priset vid kustkvarnplatser, inrättas på de stora hamnplatserna vid Vänern, nämligen *Mariestad*, *Lidköping*, *Vänersborg*, *Säffle*, *Karlstad/Skattkärr* och *Kristinehamn*.

Härigenom skulle en viss förbättring kunna åstadkommas av priserna inom Värmland, Dalsland och vissa delar av Västergötland. Från dessa hamnar kan överskottet med direkta fartyg exporteras.

En sådan justering inom det angivna området skulle enligt Svensk spannmålshandels mening kunna ske utan att i alltför hög grad ändra konkurrensförhållandet gentemot utländsk spannmål på den stora avsättningsorten Göteborg.

4. *Kristianstad* föreslås bli prisort för enbart vete (liksom för närvarande), och *Åhus* prisort för enbart råg (f. n. både för vete och råg).

Anledningen härtill är den, att kvarnplatsen *Kristianstad* har ett betydande underskott på vete, varför något exportöverskott av vete ej kan beräknas uppstå.

För föreningen Svensk Spannmålshandel komma givetvis de föreslagna ändringarna att medföra vissa ökade kostnader. Om emellertid föreningens antagande är riktigt, att förslaget ej kan väntas medföra någon sådan förskjutning i den svenska spannmålens konkurrenskraft gentemot importvaran, att resultatet blir en relativ ökning av importen, beräknas dessa ökade kostnader bli ganska små och huvudsakligen bestå i ökade fraktkostnader för överskottet från de föreslagna nya prisorterna.

Stockholm den 4 mars 1959.

SVENSK SPANNMALSHANDEL

Ekonomisk förening

Fritz Tryggveson

Införselavgifter på jordbruksregleringens område

(Tecknet . är utsatt i uppgiftskolumnerna för varugrupper, där inflytande avgiftsmedel beräknas icke uppgå till 10 000 kr.)

Avgiftsbelagda importvaror	Reglerings- året $\frac{1}{8}$ 1956 — $\frac{31}{8}$ 1957 (Socker $\frac{1}{8}$ 1956— $\frac{30}{4}$ 1957)	Reglerings- året $\frac{1}{8}$ 1957 — $\frac{31}{8}$ 1958 (Socker $\frac{1}{8}$ 1957— $\frac{30}{4}$ 1958)	Regleringsåret $\frac{1}{8}$ 1958— $\frac{31}{8}$ 1959 (Socker $\frac{1}{8}$ 1958— $\frac{30}{4}$ 1959)			Regleringsåret $\frac{1}{8}$ 1959— $\frac{31}{8}$ 1960 (Socker $\frac{1}{8}$ 1959— $\frac{30}{4}$ 1960)		
	Avgiftsmedel, belöpande på import under regleringsåret (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kr.	Avgiftsmedel, belöpande på import under regleringsåret (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kr.	Beräknad import ton	Införsel- avgift den $\frac{31}{12}$ 1958 kr/dt	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kr.	Beräknad import ton	Antagen införsel- avgift kr/dt	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kr.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Brödsäd samt mjöl och gryn därav:								
vete	9 493	12 389	150 000	9,35	13 525	10 000	13	1 300
råg			75 000	9,35	6 610	.	.	.
övriga slag.....			.	.	.	.	.	.
Ärter och bönor (för män- niskoföda) samt hampfrö:								
bönor	599	671	2 000	21	420	2 000	21	420
ärter			.	.	.	.	.	.
hampfrö			100	21	21	100	21	21
Fodermedel (samt malt):								
korn, havre, sorghum (även i form av mjöl o. d.) och sockersnitsel	4 508	26 193	130 000	5,25—10	11 375	35 000	5,25—10	3 150
kli			20 000	6	1 200	15 000	6	900
majs			45 000	9	4 050	45 000	9	4 050
oljekraftfoder			130 000	$\frac{1}{15}$	15 500	130 000	10	13 000
malt			.	11	.	.	11	.
övriga (bl. a. melass)....			13 000	4,20	546	10 000	4,20	420
Summa	4 508	26 193			32 671			21 520

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Potatis:								
matpotatis inkommande								
^{14/1-80/6}	35	2 466	30 000	² 2,50	1 500	30 000	8	2 400
annan tid								
Stärkelse och stärkelsepro-								
dukter:								
vete- och risstärkelse			200	24,25	48	200	24,25	48
majsstärkelse samt ma-								
noik- och arrowrot			1 200	36,75	441	1 400	36,75	515
druv- och stärkelsesocker								
(glukos)	1 772	2 063	1 200	42	*104	900	42	*178
dextrin, appreturmedel								
o. d.			2 500	42	*250	2 500	42	*250
övriga slag (potatismjöl								
etc.)			.	.	.	.	.	.
Summa	1 772	2 063			843			991
Socker m. m.:								
råsocker			57 500	24,50	14 088	49 244	28,25	13 907
sockerraffinad (även soc-								
kerkulor)	18 202	3 575	17 500	32,50	5 685	20 000	34,25	6 850
sirap			280	28,50	80	1 000	30,25	302
sockerbetor			.	.	.	.	.	.
Summa	18 202	3 575			19 853			21 059
Fettråvaror och fettvaror..	19 895	22 540	74 000	44	*30 000	62 000	40	*21 000
Mjölk- och mejeriprodukter:								
hårdost och dessertost ..			5 000	63	*3 050	6 000	63	*3 680
mesost			55	21	12	60	21	13
smältost	3 463	3 503	.					
torrmjök			300	105	*275	250	115	*248
övriga slag (mjök, gräd-								
de, smör, glass m. m.)					112			115
Summa	3 463	3 503			3 449			4 056

¹ Avgiften fr. o. m. ^{14/1} 1959 sänkt till 10 kr/dt.

² Ingen avgift fr. o. m. ^{16/1} 1959 tills vidare.

³ För restitutioner har avdragits: för glukos 400 000 kr. för regleringsåret 1958/59 och 200 000 kr för regleringsåret 1959/60, för dextrin 800 000 kr.

⁴ För restitutioner har avdragits: för fettvaror 4 000 000 kr., för hårdost och dessertost 100 000 kr. och för torrmjök 40 000 kr.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Slakterivaror (samt slakt- djur; ej fjäderfä):								
kalvkött (ostyckat).....			1 400	115	1 609	1 400	100	1 400
annat nötkött (ostyckat)			5 000	102	4 895	5 000	106	5 300
fläsk (ostyckat)			500	88	440	100	115	115
hästkött (ostyckat).....			2 500	81	1 900	2 500	81	2 025
fårkött (ostyckat)			900	128	1 125	1 000	128	1 280
charkuterivaror, organ, styckningsdetaljer (bl. a. salt hästkött) och kon- server	24 442	21 571						
övriga slag (levande djur m. m.)			5 500	142,50	7 615	5 500	50—172	8 507
					450			450
Summa	24 442	21 571			18 034			19 077
Ägg och äggprodukterm.m.: fjäderfakött			1,0 milj. kr.	21 %	210	1,0 milj. kr.	25 %	250
ägg och övriga slag	1 133	1 168			800			900
Summa för samtliga avgifter	83 542	96 139			127 936			92 994
Ränteinkomster å hos jord- bruksnämnden inestående införselavgiftsmedel ..	310	349			1 000			500

Summa för 3-årsperioden 1956/57—1958/59, 1 000 kr 307 617

Nedskrivs med:

1. fodermedelsavgifter, utöver år 1956 beräknad normalram ($8\,000 \times 3 = 24\,000$), ($63\,372 - 24\,000 =$) 39 372
2. införselavgifter för brödsäd, som importerats för möjliggörande av export..... 29 000
3. avsättning av andra medel än fodermedelsavgifter till täckande av skördeskadeförskott ($10\,000 + 2\,000 =$) 12 000
4. överföring av fettråvaru- och fettavgifter till fettclearingkassan för reglering av sockerregleringens skuld 5 000

Återstår 222 245

eller per regleringsår 74 082

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Författningsförslag	4
<i>Förordning om ändrad lydelse av 5 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 402) angående reglering av utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.</i>	4
<i>Förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 405) angående tillverkningsavgift för vissa produkter av potatis, m. m.</i>	5
<i>Förordning om ändrad lydelse av 6 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift, m. m.</i>	6
<i>Förordning om ändring i förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete</i>	7
<i>Förordning om ändrad lydelse av 1, 2 och 4 a §§ förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.</i>	9
<i>Förordning om ändrad lydelse av 2 a och 5 a §§ förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, gräddde och ost</i>	11
Utdrag ur statsrådsprotokollet den 17 april 1959	12
<i>Översikt över de grundläggande besluten om den nuvarande jordbruksregleringen.</i>	13
<i>Överläggningar med jordbrukets organisationer om prissättningssystemet</i>	15
<i>Överenskomna allmänna grunder för prisregleringen m. m.</i>	16
Jordbruksnämnden	16
Departementschefen	24
<i>Allmänna synpunkter och förslag i fråga om jordbruksregleringens utformning</i> ..	31
Jordbruksnämnden	31
Departementschefen	38
<i>Brödsäd och brödsädsprodukter</i>	44
Jordbruksnämnden	44
Departementschefen	50
<i>Fodersäd och andra fodermedel m. m.</i>	53
Jordbruksnämnden	53
Departementschefen	55
<i>Potatis och potatisprodukter</i>	56
Jordbruksnämnden	56
Departementschefen	62
<i>Oljeväxter och fettvaror (utom mejeriprodukter)</i>	66
Jordbruksnämnden	66
Departementschefen	77
<i>Mjölk och mejeriprodukter m. m.</i>	81
Jordbruksnämnden	81
Departementschefen	90
<i>Köttvaror m. m.</i>	97
Jordbruksnämnden	97
Departementschefen	105
<i>Ägg m. m.</i>	112
Jordbruksnämnden	112
Departementschefen	114

<i>Stödet åt odlingen och beredningen av lin och hampa</i>	116
Jordbruksnämnden m. fl.	116
Departementschefen	123
<i>Anslagsfrågor m. m.</i>	125
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ..	125
Jordbruksanslagsutredningen	125
Yttranden över jordbruksanslagsutredningens förslag	130
Statistiska centralbyrån	132
Jordbruksnämnden	133
Departementschefen	135
Gottgörelse till jordbruket för av dess utövare erlagd energiskatt för motorbrännolja till trak- torer	138
Jordbruksnämnden	138
Departementschefen	139
Lagring av jordbruksprodukter	139
Jordbruksnämnden	139
Departementschefen	140
Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö samt ytterligare lagring av jordbruksprodukter	140
Jordbruksnämnden	140
Departementschefen	141
Vissa rörelsemedel	141
Jordbruksnämnden	141
Departementschefen	141
Införselavgiftsmedlens storlek och användningen av sådana medel m. m.	142
Jordbruksnämnden	142
Departementschefen	150
Författningsfrågor ..	155
Jordbruksnämnden	155
Departementschefen	156
Departementschefens hemställan	157

Bilagor

1. PM med beräkningar för jämförelse mellan jordbrukarnas arbetsinkomster per år vid slättbygdsjordbruk inom storleksgrupperna III och IV samt industriarbetarnas årsinkomster inom dyrtorsgrupperna 2 och 3 1°
2. PM med regler för justering av jordbrukets gränsskydd m. m. 37°
3. PM med allmän översikt av utlandsmarknaderna. 46°
4. Översikt över prisgränser och införselavgifter m. m. för viktigare jordbruksregleringsvaror 61°
5. Transumt ur PM beträffande prisorter för brödsäd 65°
6. Införselavgifter på jordbruksregleringens område 70°